

A watercolor illustration of a winter landscape. In the background, a yellow house with a dark roof and a chimney is visible. The foreground is filled with bare, dark trees and branches, some with small red berries. The ground is covered in snow, and the overall color palette is dominated by yellows, browns, and purples, suggesting a cold, wintry atmosphere.

Menyhei József

Parasztmonológ

ALL 01-es kavics

2011

Menyhei József

Parasztmonológ

ALL 01-es kavics

ISBN 978-963-08-1764-6

TARTALOM

AJÁNLÁS	3
PARASZTMONOLÓG ALL-01	4
A TANYÁRA FIÚK	5
A TANYASORON	19
A MAJOR	29
SZŐKE CSŐDÖR.....	41
A LÓÁRVERÉS	47
A NYÁRFA ÁRNYÉKÁBAN.....	56
DÜBÖRÖG A BANDA	67
ÁLLATVÁSÁR	74
NE AGGODALMASKODJATOK.....	86
ÜNNEP VAN.....	99
FÁTYLAT RÁ?	114
BÚCSÚZIK AZ ŐSZ A NYÁRTÓL.....	122
TÁNCSTÉLY	135
FOLYÓK MENTÉN SZÓTLANUL.....	149
ALL 01-ES KAVICS	154

Kedves Olvasó,

Egy nagyváros egyetlen utcájában több társadalmi esemény történhet egyetlen nap leforgása alatt, mint a puszták és rónák forgószeleiben egy esztendő alatt. Ám az urambátyám pipafüstöt mára itt is felkavarták a metsző-szelek. A folytonos átalakulásokból az itt leírtak csupán egy-egy epizódot mutatnak fel, mely elmesélhető lenne egy villásreggeli közben. De mára már az istállókat is apartmanná átalakított turisztaszállókön a hot-dogot kínálják a nagy sietségben. A továbbinduló buszon a tájékoztató kiadványokból ismerkedünk a hellyel, ahol voltunk és kipipáljuk azt a térképen, meg a digitális tartalmakat vesszük tovább, és azt reméljük, hogy otthon majd megértünk mindent, lesz időnk, és felértékelődnek az élményeink.

Az „ALL-01” a legelők elektronikus kódja. Szimbolikus erővel bír a Parasztmonológ mar-góján. A legújabb kor computeres jelzése találkozik az újakezdés mezei megnyilvánulásaival, a szellem csapongásaival. E kisregény formájában leírt korrajz szereplői a képzelet szülöttei, és az esetleges azonosság élő és holt személyekkel csupán a véletlen művének tekinthető ezen egyszerű történések mentén, melyek rendre megeshetnek velünk a mindennapjainkban.

Ajánlás

Ajánlom a monológot a családomnak. A feleségemnek, a gyerekeimnek és a testvéremnek, hogy eszükbe jusson a múltunk, és legyenek büszkéek arra, hogy képesek vagyunk számtalan nehézséget leküzdeni generációról generációra. Legyen erejük az állandó megújulásra, ismerjék fel ellenségeiket és érezzék meg ki áll hozzájuk közel, kik a barátaik, akik mellett hajlamosak vagyunk továbbmenni, és ne ítéljük a segítő kezet tétlenségre.

Ajánlom a monológot azoknak a fiatal segítőimnek és barátaimnak, akik mellém álltak a tanácstalan semmitmondó időkben, a pusztá létükért való küzdelemben is, remélve egy kis jövőt, derűsen és megértően tekintettek a szemembe.

Ajánlom a monológot azoknak a sorstársaimnak, akiknek sűrűn kanalizták a feketelevest, akiket az elhanyagolt dűlőutak porába és sarába taszítottak lelkiismeretlen gonosztevők, tudatlanságuktól kárhoztatva. A teremő segített bennünket, hogy szétszórattatva is megálljuk helyünket és külön jutalmak nélkül, névtelenül is biztosítottuk a megmaradás folytonosságát hivatásunk és portáink körül.

Ajánlom a monológot azoknak a minket meg nem értő, bennünket semmibe sem néző kufároknak, akiket megvezettek, akik megtévedtek és kívánom nekik, hogy legyen bátorságuk a megtéréshez és erejük a megértés útjára való téréshez.

Ajánlom a monológot a parasztnak, annak is, aki már kiszorult a gazdaságból, meg annak is, aki még küzd a fennmaradásért, és még fején van a kalap, helyén van a szíve és kezében az akarat. Ha elképzeléseit befogadja a természet, a társadalom abroncsai is engedni fognak, mert egyszer elég lesz az áldozatból és a hagyomány gyökereiből új fakadás tör elő. A remény és a termékenység együtt jár majd, mint juhász a nyájjal.

Parasztmonológ

ALL-01

A tanya fia

Ahogy toltam be a tűzfát a keskeny csapáson a hóban, a talicska kereke akadozott és befékezett a rátapadt föld és latyak keveréktől, ahogy a kút mellett eljöttem a baromfiudvaron keresztül. A tanya lakóépülete előtt zöld ponyvatetős szín alatt már sorakoztak a tragacsok és a taligák nyárfával megrakva, és most melljük zötyögtettem a hasított akácfát az esti tüzelőnek. Még kiválogattam az újságok közül a gyűjtősnak valót – napi, heti és havi lapok. A kutyák majd levertek lábról, ott csaholtak, aztán valaminek a nyomába eredtek. Én meg guberáltam még a lapok között tovább, nehogy valamilyen átütő erejű fontos történelmi híradást, cikket, megjegyzést, nézetet, hozzászólást, véleményt, vitát, vagy megoldást a tűz martalékának dobjak. Ilyenkor még mindig sikerült kihalászni a publicisztikák közül figyelemreméltót, és nagyhorderejű híreket, amit fontosnak tartottam eltenni, hogy legyenek. Hogy hozzá lehessen férni, hogy később elővehessem és meggyőződjem róla, hogy valóban jól emlékszem, hogy megőrizze azt egy másik láda, amit majd leporolunk úgy öt-tízévenként, ha megadatik még ez egyáltalán. Mert előre nem számolhatunk napokat, csak jósolhatunk, de nem magunknak, és főleg nem időt.

Néha bizonytalanság fog el, hogy miképpen emlékezem dolgokra. Leírt, tanult, vagy olvasott, átélt, hallott, vagy látott tények, események, történelmi darabkák, repeszek, porszemek lebegtek-e egyáltalán, szálltak-e mint az ágyúgolyó, vagy zuhantak. Álmodom-e, igaz-e, valóság-e, amit látok, amit hiszek, amit érzek. Vannak történelem előtti idők, megérint a történelem, mellbe vág a jelen és már lábamra lép a jövő és ömlik és árad a hír, tarol a média. Én még válogatok a vizuális szemét és érték között, mérlegelek.

Aztán megnyugszom, hogy mégsem gyűjtöttem minden lényegeset fel. Ég a papír, ég a gally, a fa. Érzem az anyagok szagát az elszálló füstben, akác és fenyőillat vesz körül, megnyugtató a pattogó hang, amelyet kiad magából az égő anyag. Melegszik majd a samott és cserép. A kéményt is a meleg járja át, szökik tova a huzat, duruzsol a kályha. Majd eszembe jut a kenyér és a bor. Kenyeret hoztam a városból, szódát meg még gyártanom kell, mert tisztán nem vihetem a bort a szomszédom tanyájára.

– Adjon a Jóisten jó napot! – kopogok az ajtón az éhes kutya és macska között kezemben a multis nejlon szatyorral. Felfordulás vesz körül az előtérben, halomban áll a benn való, majd tovább megyek, és a konyha falát látom szétverve a mosogató környékén.

– Helló! – mondja a szomszédom lerokkant rokona, aki tisztítja a majorból lopott csempét.

Ez fedné el az antikolt koszos falat, melyet több évvel ezelőtt permetezőgéppel próbáltak fehérre szórni.

– Ááááá! – üvölt föl artikulátlan hangon a szomszéd és látom a grimaszos torzult arcán a nyomást. A kezei a levegőbe repkednek, szeme jár, száját mozogni látom, lábaival szökdös, megállíthatatlanul.

– Úristen, szétveritek a házat? – kérdeztem, miközben láttam, hogy a fal egy részéről a vakolat le van verve azzal a szakasszal együtt, ahol a kémény is fut. A levert vakolat a földön, a bútorok arrébb tolva, a linóleumpadozat felforgatva. A kémény alsó sarkán nagy lyuk tátong. – Ez nem a hamuzó nyílás? – nézem, mi lehet, a vakolat fentebb is mélyen levere.

– Egyenesre akarja vakoltatni velem – mondja a rokon, de közben kiverte a kémény sarkát, majd megláttam, hogy a kémény alsó harmadánál egy vascső fut a falon belül.

– Nézem.

– Vízvezeték – mondja a rokon, ilyet még ő sem látott. A kéményt húzták a vezeték köré, vagy a vezetéket fűrték a kéménybe. Mára már örökre rejtély marad. Sok agyas ember volt itt a gazdaságban akkoriban.

Közben a szomszédom gém módjára billegtette magát és semmit arrébb nem rakott, odébb nem tett, a vakolat leverésével ő befejezte.

– Mára ennyi, vége.

A kenyeret a szobába vittem, kerestem egy helyett, ahova letehetem. A televízió szólt, ahogy szokott, éjjel, nappal. A csonka kályha mellett találtam egy kis asztalt némi étel-maradékkal, ahova letettem a veknit. A szobában a kályha nemrégiben robbant szét, de csak a felső egyharmada. A falak a kályha körül barna átütésben úsztak. A kémény körül már sötét, kátrányszínű vakolatnál a fugák közül már a kátrány gyöngyözött. Életre kelt a fal és amikor bezárult a kémény, kirobbant a kályha.

A tüzelővel már évek óta spórolt, évtizede. Elmélete szerint a száraz fát még vízben is meg kellene áztatni, hogy ne lobbanjon el olyan gyorsan.

A kályhában csak a füst gomolygott, a fekete füst. Ez a fekete füst őrizte a lakást és a test melegét, de átjárta a lelket, behatolt az agyba. Évek során a kátrányt kente a gondolatra, átjárta a massa a mozdulatot, a lépést, a szót. Ellepte a kilátásokat, elhomályosította az elmét, mely az alkohollal emelkedett már csak kilátóra, hogy okosnak higgye magát és mindenható-nak.

– Hol lehet itt borhoz jutni? – kérdezi a rokon. Már itt maradok éjszakára, lényegében nem haladtam semmit, ő csak hátráltatott.

Miközben megyek ki az ajtón, hogy hozzak egy palack bort, mert amit letettem csak szódás fröccs volt, szinten tartásra. Jön utánam a szomszéd, a gémdaru, gém-balettal.

– Tudom ám, hogy mit csinálók – mondja. Nem is fogok segíteni, hadd maradjon itt, lesz kivel beszélgetni az éjszaka.

Én meg a termelői boromat az utolsó cseppig átvittem a rokonának, hogy kiegyenlítődjenek a szintek az agyalásra.

– Jóéjszakát! – és becsuktam az ajtót a káoszra, vagy csak szerettem volna azt hinni, hogy én lerázom magamról ezt a hamut, ami ömlik, ami mindent lelep. Mintha a vulkán beszélgetne velem és rossz válaszokért sötét gázokba zár, leszór zsarátnokkal és választ vár, én meg keresem a helyes utat. Mert csak a jó felelet, jó lépés emelhet fel a porból arra a szintre, amely már adva van nekünk, melyet előkészített ő, akinek ki sem merem mondani a nevét, mert közönségesnek és méltatlannak érzem rá magam, jelentéktelennek. Csak kimondanék egy szót, egy számot, hogy százhétezer-ötszázöt az örület, ami nem jelent semmit, csak annyit tesz, hogy szabadjára engedjem magam meg az ötletet, az érzést, a gondolatot, meglovgoljam a szabadságot. Elég volt már a botorkálásból, meg abból, hogy kilátástalannak látszik, hogy megtaláljam az igazságot. Csak sejteni merészném, csak meglátni szeretném egyszer, vagy hallani. De lehet, hogy csak érezni kell, mint ahogy az ecset járja át a vásznat, és a festő intuitív ecsetvonása arcod szentségét már meg is örököltette a felületen. E gondolatok, mint megírt versből szántották agyamban az ugart összefüggéstelenül, nem találva a ritmust a káosztól az értelem felé.

A major felé mentem a havas fehérségben és lépteimmel kocsi nyomokban haladtam, ami a tanya irányába futott, mint valami sorvezető. A kutyák már jeleztek, hogy az otthonhoz értem. A kiskaput nem zártam be, némi rést hagytam nekik, hogy éjszaka szabadon futhassanak, ha szokatlan idegen neszt hallanak. Az épületben már egy kosár tűzifával léptem be és siettem a kályhához. Még égett a tűz, langyosodtak a csempék és hasábfával megraktam a tűzteret. Dorombolt a tűz, duruzsolt a kályha. Ez a kályha, ez a tűz, ez a pattogó hang az otthon áradó melege előcsalta emlékeimet, gyerekkoromat, az eszmélés kiinduló pontját, hogy gondolataimat egybetartsa a széthulló világban. Feltekintsek a csillagösvényekre, segítsenek az Égben lakók, vigyázzanak a romok közti lépteimre és álmaim őrzői legyenek az újabb erőgyűjtésig, segítsenek át a retteneten, emeljenek a szétáradó teljességbe. Tévelygéseim lágy szárnyaira leereszkedtek filmszerű emlékeim.

Azon a régi, téli délutánon is a cserépkályha mellett ülve éreztem a fának illatát. Barackfát raktunk a tűzre. Előttem egy terített asztal, rajta pirított tökmag, mely a konyhában a renben sült meg, mellette befőttek, kistányérok és poharak. Az asztal lábánál demizson és üveges szódavíz. Az asztal mögött a nagyapám ágya, a falon Krisztus festett képe és kicsit arrébb a Bihari-bíró előtt cigányok várták az igazságosztást és ontották a panaszt. Az ágy mellett a falig a suba volt kiterítve arra a maradék padlóra, amit az oroszok meghagytak negyvenötben. A többit eltűzelték.

Keresztapám volt rám bízva azon a téli estén, mert még munka volt az állatok körül. Vendégként ilyenkor télen járta végig a rokonságot, mindenütt pár napot diskurált az élet ügyes-bajos dolgairól, földről, természéről, asszonyokról, piacokról, életről, halálról, bejöttokról, kimentekről. Nekem beszélt a megszületett kiscsikóról, az elveszett postagalambjáról, meg a bivalyokról, melyek gabonástól belementek a vízbe a nyáron hűsölni. Én meg csak öntöttem a bort, öntöttem csordultig és az első bukásom után sorra jött a többi. A fröccs helyett tisztán telifutott a pohár, és óvatlan pillanatban felit lehörpöltem róla, aztán megcsapattam szódával csordultig. A vacsoránál aztán nekem annyi. Kész lettem a szesztől, de még tartottam magam. Egyszer aztán egyre lassabb és lassabb csúsztam, és már az igazak álmát aludtam a subára borulva a maradék padlón, a sarokban.

Ott feküdtem azon a délutánon is kifáradtan, álomba zuhanva, mikor filmek tolódtak az agyamba, egymásra nyomultak a képek a tanyabejáró végén. A hidat védtük, mely a pusztában magasodott. Aztán lángba borult és lőttek és jöttek és jöttek és a film pergett tovább. Védtük az átjárót és hadakoztunk és már lángokban voltunk, de ellenálltunk, aztán lövések, bumm és vége.

Felébredtem csuromvizesen és felugrottam talpra és az ablakból megláttam a mezőőrt a lelőtt varjúval a kezében, a puskája már a vállán lógott megtörve, egy orosz katona állt mellette. Leizzadva, zokniba mentem ki az ajtón a konyha felé. Küszöbön a kutya kuporogtak, megijedtek a lövések hallatán. Aztán egy kicsit később gyorsan felnöttem némi biztatásra. Felültem a szamaras kordéra. A Muki számmal elindultunk az erdő felé, ahol a bodzáson túl a bunkerekben laktak a katonák. A gyereket azt nem bántják, azon jót nevetnek. Minden más megoldás veszélyes, áradt a parasztember bizalmatlansága. Persze, hogy bevállaltam, fel akartam nőni, a nagyok közé tartozni, csizmába járni, nyoma legyen a lépéseknek, meg hangja, hogy odaforduljanak. Jött valaki. Meggondoltan, de bátran kellett közelíteni az erdő felé, ám a zabszem is ott volt kíséretül. Mintha tartottam volna attól, hogy valaki közülük meglátott, amikor a csúzlival egy-egy kavicsot elküldtünk a tankok felé a dunaföldvári úton, amikor ők a város felé mentek, mi meg a testvéremmel a tanyára. Amikor koppant a kavics az acélvason, behúztuk a nyakunkat és besimultunk a teherautók platójára a magasító mellé. Hosszú, végelláthatatlan sor jött Dunaföldvár felől, mi meg miután anyánk kimondta a kulcszót; – A tanyára fiúk! – amiben benne volt az összes aggodalma, félelme, bizalma, az anyai féltés összes gigászi ereje, mely erősebb volt a tankoknál is. Felkapaszkodtunk az ő segítségével, egy városból kifelé tartó teherautóra és irány a tanya. Ahol a nagyapánk hatalmas lelke, mint védő, mind őrző ősi erő uralta a tájat. Mint apró kölykök is éreztük, hogy ez a nap felülemelkedik rajtunk, átjárta a fejünket, a végtagjainkat az idegrendszerünket, átvette a szerepét az elemi ösztön. Minden magából következett. A város főtere megtelt emberekkel, emlékeinkben a hatalmas épületek sejlenek fel, mint a Nagytemplom, és az emberek aprónak tündek, de rengetegen voltak, mindent elleptek és hatalmas volt az a márvány obelisz, melynek tetejéről a vörös csillagot mindenáron el kellett távolítani. Létrákat kötöztek össze, többen kúsztak felfelé, aztán visszajöttek. Szerszámokat vittek fel, megint lejöttek, de valahogy úgy rémlik bennem, miközben voltak, akik lefelé jöttek, szinte párhuzamosan, mások meg felfelé törekedtek, mintha egy függőleges járdán közlekedtek volna, miközben szerszámokat és köteleket cipeltek magukkal, a vörös csillagot szerették volna már a porban heverni látni. A jelképeket, ami annyi keserűséget, bajt okozott már, amiről már annyit hallot-

tunk a felnőttektől. Fogalma keveredett egy torz mostohával, meg egy rémes boszorkányával, melynek misztikus története a végtelen múltba nyúlt vissza, de akkor ott a város közepén az erő nyugalma vett körül. A lázas mozgolódás csak a vörös csillag gyökerénél látszott. A nyugtalanság csak közvetlen közélről anyám lényéből áradt. Ő már tudta, hogy mi ez az örvény, ahová bekerültünk. Érezte minden idegszálával, hogy az örvény szélén vagyunk, de amikor bentebb kerülünk, felgyorsul és magával ragad mindent, nincs kiszállás, beránt, beszív, magával ragad. Húzott bennünket, fogta a kezünket, el ne keveredjünk az emberáradatban, és az örvény széle felé taposta a vizet. Mikor a teherautó platójáról láttuk, hogy még mindig szemmel tart bennünket, ahogy távolodunk, mi is intettünk felé és éreztem, hogy átfordul körülöttünk a világ. De már nyúl értünk a másik védőkar, vár bennünket a tanya.

Akkoriban már galambászokhoz jártam nézelődni meg röptetni, és az elengedhetetlen csúzli, melyhez aprólékos gondossággal válogattuk meg az ágas fáját, szereztünk még hozzá kiváló ruganyos befőttes gumit, ott lapult a zsebemben átválogatott kavicsokkal együtt. A veszélyesebb párja az U-szöges csúzli a padláson volt elrejtve, ez a vastag fémről készült és modellező gumival úgy kivitte az U-szöveget, hogy az végzetes volt, mint a puska lövedék. Ahogy rázkódtunk a teherautó platóján, fél kézzel kapaszkodni kellett, de a másik kezem már a csúzlit kereste, a szerszámot, az eszközt, amely már önállósított, mert meg kellett csinálni, el kellett készíteni és kellő gyakorlás mellett nekünk fegyvernek hatott. Aztán mikor a kavicsot is beletettem a bőrbe, már javában halad velünk ellentétes irányba a város felé az a hosszú sor, amely dübörgött, mintha most készülne összeszakadni az ég a földdel. A Csepel teherautó meg csak rázkódott mellettük, melynek platójáról kilöttem a kocát és kongott a vason a találat, amely az én fülemben hangosabban csengett, mint ezernyi tank gigászi dörömbölése a végtelen lóerővel. A testvéremmel lapultunk a platón, kapaszkodtunk és csontig hatolt a dübörgés, rázkódott a föld. Néha fel-feltekintettünk és már vicc volt az, amit a csúzlival műveltünk. Aztán már a tanyán csak a mély távoli morgás hallatszott, ahogy vonulnak a város felé, de mi már a nagypapa tekintetét követtük, a gazdáét, a tekintetes parasztét. Csillogtak a szemei, ahogy ránk nézett és éreztük a hatalmas ember felénk áradó, túlcsonduló szeretetét. Otthon voltunk. Ahol minden hozzánk tartozott, ahol minden összefüggött és egy volt. A zsörtölődésen kívül komolyabb nézeteltérés kedvéért bálba kellett menni, ott viszont már repkedtek a szőlőkarók. De az virtus volt és nem háború. A forradalmat arrafelé csak hírből ismerték. A háború meg átvonult, katonák jöttek, katonák mentek, a gonoszság az emberség, a szükség, a parancs, a parancs és a parancs, aztán mindent meettek, meg mindent elvittek, meg mindent megittak. Akik maradtak felnéztek az égre és a Jóisten mindig adott annyi erőt a folytatáshoz, ami az örök újakezdést jelentette. Most valami más volt. Mi meg végképp nem tudtuk, hogy mi ez, mintha valami óriási színpadon különböző jelenetek statisztái lettünk volna. Később csak sejtettük, pedig az érzékeink feszült húrjai készen álltak a jelre, hogy repüljön hát az a vessző a tudat szárnyaira, meghozva a hírt, mi történik velünk. Bizonytalanná vált a jövő. Nem kellett iskolába menni. Egyelőre ez tartozott miránk.

Egy nagy nyárfa mellett a bodzás szélénél orosz katona állt. Csak feltartotta a kezét, de nem szólt semmit, és mi Mukival, a számárral megálltunk. Nagy füleivel oldalt, majd előre figyelve navigálta magát. Aztán mikor megjelentek kötéyes segítségeikkel felrakták a moslékos hordókat a kordéra minden különösebb hangulati elem nélkül. Amikor én már a kocsin ültem és húztam a hajtószárat, egy csizmás zöldruhás katona rásegített a fordulóra, hogy bevegjem azt az irányt vissza a tanya felé és mondtak valamit, amit nem értettem. A tanyaudvarra nyíló nagykaput már kinyitották nekem és én úgy éreztem, hogy nyoma van már a lépéseknek, meg hangja, hogy odaforduljanak; jön valaki. Az egész olyan gyorsan történt, kimenni az erődhöz katonák közé, akik nem is magyarok és mi lesz majd ott, kiröhögnek, kigúnyolnak, lepofoznak. Gyerekekkel mit lehet kezdeni. De hát ők kérték, hogy az ételmaradékot, a moslékot szállítsuk el a bunkerektől, ahova beásták magukat. Később, vagy húsz évre rá magam is megtapasztaltam mit jelent külföldön katonának lenni. Annak külön lélek-

tana van. És hogy ki, hogyan viszonyul a környezetéhez, idegen viszonyok között, a parancsokon kívül számtalan homály borítja a nyilvánosság előtt. És nekünk már a történelem során számos tapasztalatunk volt, átélt hideg napoktól, amikor különböző megszálló és átvonuló hordák nyomot hagytak maguk után. Mély lelki sebeket ütöttek, amihez képest a közönséges testi sebesülés múló állapot. Legtöbbször ködbe veszik, mert az emlékezetünkől kilökjük ezt az undorító salakot, az emberi gyöngeség és megalázottságunk szemetét. Kifogtuk a szamarat, szabadon engedték az udvarban. Éreztem a tekintetekből, hogy befogadott a tanya. Mindenki tette a dolgát. Lepakoltak a kocsiról a szín alá, ahol az üst volt, össze volt kombinálva egy katlanszerű égőtérrel, hogy az üstrészt ki lehetett billenteni, így vödörbe önteni az átfőzött, összetört moslékot. Ebben főztek krumplit, keverték bele a heredarát, a korpát, attól függően, hogy milyen korosztályú disznóknak adják. Hosszú épületben voltak a sertésólak. Tágas, akácfa kifutókkal és malacbújtatókkal az anyakocáknál. Külön-külön a süldők csoportjai, a magló disznók és a heréltek, miskálóltak, mind-mind, más-más takarmányt kapott.

Az egyes csoportok a szabadba is ki voltak engedve.

A góré felé mentem, melynek két oldala meghosszabbított színként működött, még ebben a nyári színben voltak a kis borjúk is. A nagy halottas kocsi mellett kellett elhaladnom, mely már a gyász feketéből egy kissé kifakulva szürkén meredezett, mintegy idegen test, ebben az élő, mozgó színes környezetben. A díszes plüss függönyös fekete kocsit egy temetkezési vállalkozó ide mentette ki, szándéka szerint ideiglenesre az államosítás első hullámverései előtt. Nem messze tőle Bajusz, a komondor, aki nappal ki volt kötve láncra a biztonság kedvéért. Már öreg morókus kutya volt. Még a háborúból maradt meg, amikor az anyját lelőtték és nagyapám feltartott kézzel állt a falnál, mint kikiáltott burzsuj. A puska csöve itt is, ott is. És milyen kezek pihennek a ravaszon? Az élet nagy karmester. A sors nem először, egy huszárvágással kivédte a támadást. Megtalálták a motort a szárkúp alatt és a csoda járgányra repültek a tekintetek, kapzsi, örömmámorba vitték a zabrált holmit és nagyapám gyorsan magához tért, mert a lelőtt kutyának felvágta a sérült hasát és így maradt meg Bajusz, akkor még öklömnyi, véres kiskutya, melyet úgy kellett kiválogatni halott testvérei közül.

A góré jól meg volt rakva kukoricával, de nem volt tele. Felmásztam a kukoricacsövek tetejére, innen már a felső gerendákat el lehetett érni, szétnéztem, hogy a majdani titkos dolgaimat hova is rejtem el. Aztán megmozdultak alattam a kukoricacsövek és csúsztam lefelé, a góré ajtaja felé szép barnás, sárgás csöveken, aztán megállapodott alattam a garmada és ahogy fogtam a csöveket, vettem észre piros, bordó és fehér színűeket, amelyekből csak itt-ott egy kevés villant fel. Na gondoltam, amikor majd morzsolás lesz én ezekből rejtek el magamnak, de még nem tudtam, hogy mit kezdek vele. Lehet, hogy beviszem a városba az otthoni padlásra, derengtem el és szerettem volna, hogy a városi padláson is szép falka postalamb burukkoljon egy csinos kis galambházban. Ugyan megengedi-e majd a háziúr? Albérletben laktunk azokban az időkben a városon. Dunaföldvárról költöztünk vissza az Alföld közepére. Ott a Duna partján, apám szülőföldjén befejeztük az életet. Földet, házat leállamosították, üzletet bezáratták, apámat bebörtönözték. Földönfutók lettünk és mi még gyerekek nem fogtuk fel mi történik velünk. Az események folyását Anyánk szeméből tudtuk meg. Láttuk, tapintottuk, hogy minden változik körülöttünk, de a gondolat, a tudat és az érzélem lebilincselve nagy kötegekben kidobva heverték a rideg, idegen környezetben, küszöb előtt, vagy éppen kocsira dobva portékáinkkal egyetemben. De aztán szépen lassan átszűrve, mint a szivacs a vizet derülni látszott a gondolat. Álom és valóság, készenlét, készültség és anyánk frissen felszárított könnye, melynek nyomán a só, mint megannyi kristálypor csillogott. Vibráltak az idegek a bőr alatt, meg-megrántottak egy-egy sejtköteget, ráncokat csaltak elő. A szemek színe is átváltozott, sötétségben és fényben úsztak a szemek, félelemben, haragban és gyűlöletben és néha meglepetten verték vissza a fényt. De ha ránk nézett meleget sugárzott, és ha nem bírt úrrá lenni az érzelmeken, elkapta a tekintetét, gyorsabban járt a keze és már el is tört valamit, tányért, vagy poharat.

A góré másik felén a szín alatt az ekék, boronák sorakoztak, felvágták fejüket a tyúkok, meg egy-két kakas. Pali bácsi közelített, a baromfik meg rikácsolásban törtek ki, zavarják a nyugalmaikat. Leadták a jelzést és ímmel-ámmal elvonultak. Az öreg felkapaszkodott egy borona kötegre és a tető alól leemelt egy madzag fűzött dohányt, ami ott száradt a szedés óta. Leült egy fejőszékre, megszagolgatta, megtapogatta, megsimogatta, majd kisimította a madzagról levett dohánylevelet. – Adjonisten! – Fogadjisten! – Gyere fiam! – mondja és elővetette velem a dohányvágót. Avítt, kopott szerszámnak nézett ki, de éle az rendes. Nekem az volt a dolgom, hogy először a bőrzacskóit teletömjem vágott dohányval, majd egy nagyobb szütyőt, amit később felakasztott a kemence mellé a tükör alá, telerakjam vágott dohányval. Amikor telelettek a zacskók befejezte a vágást. Segítettem visszaakasztani a maradék fűzért a tető alá, a dohányvágót betette egy akácgerendára, aztán még leült és megtömött egy csibukot. Én addig a dohányzacskókat tartottam. Ezeket mindig maga készítette, az egyik kostök zacskó volt, „kostök acskónak” mondta. A másik disznóvágás-kori húgyhólyagból készült. Kikészítve puha volt mind a kettő és jól össze lehetett húzni a szájuknál, dohány abból biz nem szóródott ki. Ám mielőtt rágyújtott volna jött a testvérem, aki jól elszórakoztatta az öreget az meg, hogy kielégítse kíváncsiságát, tömött neki egy másik pipát, meggyújtotta, és megmutatta, hogy kell szívni. Ez egy fedeles pipa volt. Ha jött egy szél, vagy ha huzat lett volna a fedél alatt nyugodtan zsarátnokolhatott a dohány. Hát pipáztam egy darabig. Addig az öreg kivallatott bennünket, hogy mi a helyzet a városon és a népek mit cselekednek. Tudott ő mindent, de tőlünk friss híreket akart hallani. Újság ritkán járt a tanyára. Nagypánk jobbára azt is a városban kapta meg. Rádiót már sikerült beállítani, egy bonyolultnak tűnő antennával, akkumulátorral működött, mivel villany nem volt, ezt rendszeresen tölteni kellett vinni. Hírekről az asztalnál is lehetett értesülni, ha früstök nem is mindig, de ebéd és vacsora olyan időpontban volt, hogy mindenki az asztalnál legyen. Ilyenkor sorjáztak a napi hírek, állatokról, legelőről, szőlőről, gyümölcsről, városról és a városi népekről, huncutságokról. Egyszer csak a testvér köhögni kezdett. Addig nagyon szorgalmasan szívta a pipaszárát. Szerette volna hallani, hogy jól csinálja. Jött a füst bőven. Pali bácsi megérezte, hogy sokat kérdezősködött, közben a pipa jól le is égett. Kivette testvérem kezéből a csibukot és gondosan úgy melegen, lezárt tetővel a zsebébe tette. A gyerek fontosabb lett neki, megütögette, hogy köhögje ki a füstöt. Testvérem lekábult egy kissé, de hősiesen tartotta magát, nehogy már városi ficsúrnak nézzék. Szédélgett, és amikor felállt megszédült. De aztán megindultunk a kút felé vizet inni. Pali bácsi felhúzott egy vödör vizet. Jó nagy favödör volt, vasabroncsokkal. Nyaranta evvel engedték le a dinnyét hűteni. Kávára tette, megbillentette, a gyereket odaállította, vödörből itatta. Jó friss víz volt. Élénkített, használt neki, aztán az öreg görcsös kezeivel a gyerek homlokára, nyakára is kent egy kis frissítőt. Testvérem felélénkült és már emberesebben állt a lábán. Pali bácsi meg elment még az istálló felé, ott volt dolga. Mi meg a két gyerek a saját legújabb titkunkkal elindultunk a konyha felé. Nagypanyánk már nekünk készített vacsorával vár, afféle gyermek csemegékkal. Fahéjas, kakaós, cukros tejbegrízzel. Nehéz lenne megmondani, hogy honnan szedett ő ebben az időben kakaót. Aztán testvérem elsápadt és eltolta maga elől a tányért. Rosszul lett. Nagypanyánk még akkor nem tudta, hogy nikotinmérgezés az okozója. Szegény, mi mindent elkövetett mire feloldottuk a titkot. Akkor aztán itatta a tejet, hányatta, itatta, lefektette és hideg vizes borogatásokkal nyugtatgatta, Nagypapa meg orvos után indult.

Mukival naponta kimentünk az erdőbe a bunkerekhez, ahol a ruszki katonák a moslékos hordókat feltették a kocsira. Pár nap múlva már nem látszott rajtuk annyira az a feszültség, beszédesebbek lettek, egyik-másik viccelődött is már. Adtak a gyerekeknek üres réztöltényeket, de a tanyában nem nagyon örültek ennek. Az erdőhöz nem messze közelebbi tanya is volt a másik sarok felől. De ott már nem volt állatállomány, nem lehetett barterezni. Ott már más dimenziókban jelentkezett az élet, az már mese volt, tündérekkel, csodákkal és boszorkányokkal és azon kívül a megfogható semmi. Rác néni beszélgetett az egereivel és a képzelet, amit

csak elbirt szebbnél-szebb, csúfosabbnál-csúfosabb ügyek kerültek terítékre. Elég volt ehhez egy forgószél, hogy megjelenjenek a tölcsérben a boszorkányok, és ha kisütött a nap, vagy alászállott a pára, köd ereszkedett a tájra. Rácز néni Attila hármaskoporsójáról beszélt, mely alattunk pihen a mélyben és közönséges embernek már az is megtiszteltetés, hogy őrizheti, hogy rá gondolkodhat, hogy háborítatlanságban vigyáz rá, melyhez nyúlhat, felkutatni a világért sem szabad, mert a föld is belejajdulna. És mesélte is a földrengést, ami megdöngötte a tájat a századelőn és biztos jele volt annak, hogy az emberek rosszban sántikálnak, számukra illetéktelen dolgokkal foglalkoznak, más szférák ügyeibe avatkoztak. A nyaranta az akácvirágzásra megjelenő méhészek is ismertek jó pár misztikus történetet a görcsös kezű, gacsos lábú mezítlábos öregasszony meg csak jókat nevetett rajta, én meg már egy fuvallatra is csodákra vártam és képzeletemben már repkedtek a szárnyas és a habkönnyű égi teremtmények. Később legeltetéskor is el-elnéztem a bárányszőkeket és képzeletem hatalmas országában csodás lények nyugtatgattak, és ha veszély jött megküzdöttek sátáni erőkkel, őrzőim voltak. Aztán ilyenkor legtöbbször mély csend vett körül és a méhek mély dongása életet adott a földnek körülöttem. Aztán amikor már bodzasípot is megtanultam készíteni, varázslatos lett minden. Ezzel bármit előcsalogattam, ami fantáziámban szárnyalt és nagy társaság vett körül, boszorkányok, sárkányok, tündérek. Muki már ismerte a járást. Nem kellett feszítő zabla, rutinból ment az ismerős nyomon, nem csökönysködött.

Amikor a tanyába értünk, a nagykaput már kinyitották, láttam, készülöben van valami. Pali bácsi és Miska bácsi már vártak a szín sarkánál, hogy segítsenek kifogni és lerakodjanak. Józsi bácsi már csak nosztalgiából volt a tanyán, mert a városban nem bírt megmaradni. Ő is odacsoszogott és szalad Marcsa a nagyanyám segítségével a Rácز néni lánya. Szólt nekem, hogy menjek öltözködni, mert megyek nagyapámmal a városba. Valóban, ahogy megyek a lakóépület felé látom, hogy a nyári konyha mögött a lovak már a kocsi előtt vannak, nagyanyámék pakolták a kocsiderékba a csomagokat. Aztán nagyapámra bízta a többi és engem segített átöltözni. Én meg majd kibújtam a bőrből, hogy lovas kocsival mehetünk a városba. Mindenféle, számomra ismeretlen dűlőúton haladtunk. Láthatólag nagyapám jól ismerte ezeket. Alig találkoztunk valakivel. Inkább a távoli tanyák körül volt észlelhető mozgás. A lovak poroszkáltak, nem voltak hajtván, nagyapám inkább mintha másfelé figyelt volna, de hozzám azért beszélgetett, mindig mondott valamit. Városba érve nem mentünk a piac felé, ahogy szokott, szinte elkerültük a várost magát, csak néhány utcán elhajtottunk és egy számomra is ismeretlen tájon megállt. A kapu kinyílt. Anyám nyitotta ki, a nagy, vaskos tömörfa kaput. Könnyedén kitért. Beálltunk. Nem tudtam, hova jöttünk, csak azt, hogy biztosan megérkeztünk. Anyám, nagyapám és már megláttam, hogy apám is itt van, aki éppen akkor jött ki valami kamrafélelőből. Megtudtam, hogy ezután itt lesz az otthonunk, hogy eljöttünk az albérletből és be kell rendezni az alsó házat, a kisebb házat, mert a nagyban lakó lakik. Kezdek pakolni és láttam, hogy kevés tüzelő is van a kocsiderékba, majd le is dobáltuk az udvarra. Apám, anyám vitték a fűkamrába, amibe alig volt valami, főleg rossz ládák, ócska bútordarabok. A lakásban fölfordulás volt még, de otthonunk lett újra. Nem sugárzott öröm az arcokra, de inkább az élni akarás ösztöne ült ki a szemek alá. Anyám arcán indukálódott a feszültség. Dunaföldváron államosítás, kilakoltatás, költözés Kecskemétre, nagyapánk városi házába. S alig pár hónap múlva újra kilakoltatás. A tanyára nem mehetünk, szervezik a téeszt. Ott be kell szolgáltatni mindent. Jóformán éhkopp van a parasztgazdaságban. Behajtók és végrehajtók átjáró háza, adósok, fiáncok törzsasztala a nagy konyhaasztal. És Nagyapám még győzte, önmagával is küzdelmet vívott már az akarat, a helytállás és egyszerűen a vére nem engedte megfutamodni. Apja, a Nemzeti úr, dédapám '45-ben a város kitelepítésekor Dunántúl felé vette az irányt 40 ezer kecskeméti sorstallannal. Jöttek az oroszok. Csak a bujkálók, rokkantak, betegek maradhattak a város környékén. Statárium volt. Nagyapám sógora a városi tanácsnok szervezte meg az élelmezésüket, hogy éhen ne haljanak. Következmény; Feri bácsit bebörtönözték és feljelentést vártak ellene. Házát leállamosították, a

melléképületbe később meghúzhatta magát. Dédapa valahol Ausztriában halt meg, sírját nem ismerte soha a család. Nagypám egy homokvilágba vert tanyát. A jó földeket a város mellett, rokonság használta haszonélvezőként. A sors összezsugorított, hogy a földbeadási kötelezettsége akkor keletkezett, mint kuláknak, amikor a rokonság már menekült a földtől és nagypám azt tudta az államosítás felé felajánlani. Maradt tehát a homok, ahol az oroszok burzsujként kezelték, a közélet kuláknak tartotta nyilván és gátlástalan cinizmussal vittek minden elképzelhetőt beszolgáltatásba. Apám meg nem akart többet világot látni. Anyám szemei megigézték és összekötötte őket a sors, a szerelem, az élet, a mi születésünk és az egymásra utaltság. Megjárta a Don vidékét, sebesülten, testében repeszdarabokkal visszaszállították, majd lebombázták, rájuk omlott az épület. Fogságban kötött ki. A nagy élmény után, amikor hazatért, itthon a magánszektor világába kapaszkodott meg újra. Kereskedett, gazdálkodott. Testvéremnek már egy éves korában bejegyzett föld volt a nevén. Államosították. Vége. Apám szerencséje, hogy nem humán értelmiségi volt, nem kellett eszméket váltania. Használtnak tudták a tudását, értették a gazdálkodáshoz, kereskedelemhez, gyors- és gépiért, könyvelt és nem kellett ideológiával kábítani másokat. Aztán megszoktatták vele a micisapkát, majd a lódenkabátot és a három és öt éves tervek rabszolgái lettek. Meg a foci, vasárnaponként rekedtre ordították magukat a meccsen. Kiengedte a gőzt, amit a köz- és magánélet feszültsége besűrített az életébe.

Folytatódott a szénszünet. Nem tudtak fűteni az intézményekben, otthon is mindennapos téma volt ez, de aztán Apámék innen-onnan szereztek iszapszenet is, meg kokszt is egy keveset a vaskályhába. Hát azt nem volt könnyű begyűjtani, hát még kihamuzni. Testvéremmel ütöttük is egymás eleget, hogy eldöntsük, ki megy el vízért, vagy kétutcsányira, és ki fog aznap begyűjtani. Aki vízért ment a kútra az a kovácműhely előtt haladt el és ott mindig látott valami csodát. Az üllőn, ahogy alakították kovácsok kalapácsai az izzó vasat, szinte beszéltek a hangok. A bőrkötényes kovácsok néha megengedték, hogy a fűjtatót kezeljük. Csodáltam, ahogy a lovak patáit leápolták és rárakták a patkót. Bámultam a kovács munkáját. Mindezt olyan ügyesen, hogy azok a szép és nagy állatok békésen túrték, de egy jó patkolás után még talán büszkébben is járt egyik, másik állat.

A városban bizonytalan volt az élet. Anyám féltett bennünket, hogy belekeveredünk valamibe, bár lövéseket nem hallottunk, de rossz híreket annál többet. Minket igyekeztek megkímélni ezektől és nem is kötöttek minden az orrunkra.

Jött nagypánk. Kocsi tetején rőzse, alatta tűzifa és különböző edényekben ennivalók, meg kenyér, lekvár, mézek, óriási kincsek, egy kis bödönben zsír, városi álmok netovábbja. És hallgatni, mint a sír és gyorsan pakolni mielőtt szemet vet valaki, vagy gyanút fog a rakományra. Irány a tanya. A szénszünet hosszú volt. És Nagypával és a testvéremmel boldogan kocsiztunk ki a dűlőutakon a tájra, a város pusztáin keresztül a tanyára. Tudtuk, hogy valami történik körülöttünk. Éreztük, hogy idegesebb a környezetünk, hallottunk sok mindent és láttunk. Katonák jöttek-mentek, meg harcok. Részesei voltunk a városban a tömegnek, ahonnan anyánk kikanalazott bennünket. A tanyán is megváltozott a környezet, katonák, muszkák, meg bunkerek, ott ahol azelőtt az erdő mellett a gyepen a tehenek zavartalanul legeltek, meg rohangáltunk a virágzó mezőkön, kerestük a szarkafészkeket az erdőben. Éreztem, hogy változott a világ körülöttem és megváltoztak az álmaim is. Zavarosak, idegesítőek lettek. Egyre több lett a küzdés és egyre kevesebb a tündérmesék meg királylányok meg az óperenciás tengerek. Változott minden körülöttem, gyorsan és látványosan. Nem kellett iskolába menni és hogy meddig még, nem tudhattuk. Elsőosztályos voltam ekkor még, nem volt tapasztalatom. Az iskola padját nem is koptattuk még, máris elkerültük. Szénszünetet rendeltek el, 1956 őszét írtuk akkor. – Irány a tanya! És mint már annyiszor és gondolataimban már ezernyi huncutság vibrált, mint amikor az embernek sok lehetősége van, de biztosabban tudtam azt, vagy már ösztönösen is, hogy ott a dolgok nem véletlenül történnek. Szigorú és rendszeres következetességgel kell élni. A gyerekeim is felkel hajnalban és délben le kell

delelni, különben előkerül a kisostor, no persze erre soha nem került sor, de intő jelnek számított. Még sötét volt, mikor a nagymama a cserépkályha előtt fésülte hosszú haját és mintegy mesebeli jelre ébredtem fel, hogy szikrázik a fésű a hullámos hajkötegen, néha pattant egyet-egyet és így csillagszórós hajnalokra ébredtem. Ő ilyenkor, miután a ruháit magára vette, a konyhába pakolta az edényeket, ami a kifejt tejhez kellett. Innentől beindult az élet. Mindenki tudta a dolgát és az állatok ugyanúgy. Reflexszerűen, de egymásra épülően folytak a dolgok és ha valami keresztbe tett, szokatlan történt, következményei voltak. Rögtönözni mindig tudni kellett. Fejésre a tehenek kapták az abrakot, a tehénfarkak rendszerint le voltak mosva, hogyha csapkod a por, a piszok, ne kerüljön a tejbe. A tőgyek lemosása után kezdődött a fejés. Minden tehénnek megvolt a szokása. Hogyan adja le legkönnyebben a tejet a Bimbó, és hogyan a Fáni. Jó kéz kellett ehhez, és beszélgetni is kellett hozzájuk, ismerni minden állat jó, vagy rossz szokását. Aztán hagyni kellett a borjúnak tejet. Itt már kapott munkát a gyerek is, szoptatni kellett a borjút, aztán meg kellett kötni, takarmányt kellett adni nekik. Itatás következett és a tömegtakarmányt, szénát fel kellett adni a teheneknek. A tejet a kiskonyhába kellett vinni, ahol eldőlt mennyiből lesz túró, mennyi megy a tejesnek, eszerint lekannázni. Kannákat a dülőút végére ki kellett szállítani, mert érkezik a tejeskocsis, aki vitte tovább a tejcsarnokba a portékát. A lovak már nyerítettek és tempósan haladni kellett. A trágyát le kellett szedni, friss almot feladni, megújítani, szénát a rácsba felrakni. Késő ősztől pácot is kaptak, amit már este elkészítettünk. Szépen össze volt rakva, mint egy sütemény. Kevés árpaszalmára pelyvát szórtunk, erre répaszeletet, ami frissen lett legyalulva. Meghintettük abrakkal, zabdarával és ismételve polyva, répa, abrak és még sokszor ismételve, magasra rakva. A pác a következő etetésig jól összeért és ezt kapták a lovak jászolba. A szamarak csak szénát meg vizet kaptak, de utólagosan valahogy ő elébük is került a pácból egy kevés. A lovak szőrét le kellett kefélni, sörényüket, farkukat kifésülni, almot megigazítani és végezetül az istállót fel kellett vesszősöprővel söpörni és időjárástól függően vízzel a földet beszentelni. A lovak megnyugodtak, elégedetten pislogtak szép nagy szemeikkel hátra, vagy oldalt a gazda felé, felhorkantott egyik-másik, csak úgy virtusból, aztán bele-bele harapott a másik nyakába, marjába, de csak úgy játékosan, mert ha konyított a másik azután fel is rúgott. Lecsendesedtek és abrakoltak tovább, a provokátor is. Az istállóban voltak már jó nagy csikók is. Már nem szoptak, le voltak választva, a szamarak mellé voltak kötve és strajfa határolta el őket a többitől, meg egy másik a szamaraktól. Kezdett kialakulni a menet a munkában. Az összeszokás elkezdődött, hogy a gyerekféle a kisállatok etetésénél, gondozásánál segítsen, mégis megismerje az eszközöket, szerszámokat, azok tárolási helyét, takarmányt, elkészítésének és feladásának módját. Az állatok viselkedését, azok jeleit, jelzéseiket nekünk ’biz még tanulni kellett.

Bár ragadt ránk már valami az elmúlt idők során, de menetszerűen csak most kezdtünk el dolgozni. Dolgozni, úgy hogy érezd magadban az erőt, hogy képes vagy együttműködni emberrel, állattal, környezettel. Mert nem egy csavargárban vagyunk. A szerszámok, eszközök használatát is el kell sajátítani, készségekre kellett fejleszteni, még egy kötelet sem lehet tanulatlanul megkötni. Hogy álljon az állat nyakán, fején és milyen hosszú legyen és a jászolkarikába, hogy legyen belekötve, hogy onnan aztán el nem szabaduljon, de az ember egy rántással el is tudja oldani. Mi kunkötést használtunk. Ahogy végeztünk a lovaknál, Nagyanyámék a fejéssel ők a baromfi ólak felé vették az irányt a tyúkok, kakasok, gyöngyösök, pulykák, mozgolódtak, minden ébredezett. Mi meg a sertésólak felé mentünk a Nagypapával és Pali bácsival, de előtte a színben heredarát, korpát, vizet kevertünk össze a maglódisznóknak, ezt az udvaron betonvályukba öntöttük. Az anyadisznóknak külön vödörbe kellett bekeverni langyos vízben a darát és korpát. A süldők, egy nagy kifutóban szintén csávát kaptak, de ebben árpadara is volt keverve. A választott malacok vályújába jutott a legtöbb árpadara. A hízók kis karámban jó sűrű, kukoricás takarmányt kaptak. A takarmánytól függött, hogy milyen lesz a szalonna, annak milyen a bőre, kisütött tepertő minősége,

ropogós, de egyben omlós is legyen. A szalonnának nagy jelentősége volt. Több nap mint kolbász, hangzott a mondás, s a szalonna a mindennapok főeledelévé lépett elő. Ez mindig ott volt a tányéron, vagy a tarisznyában, szózott, fehér formájában, füstölve, meg az ételek ízét is meghatározta. Tempósan kellett haladni, mert, ahogy a maglódisznók kifutottak az etetőtérre az ólból, a többi állat hangosan követelte a magáét és jól megtáncoltatták az embert kora reggel. Sírtak, ordítottak még a vályú üresen volt, aztán a szürcsölés, klafogás hallatszott a megöntött vályú környékéről. Ebben a pillanatnyi csendben vágtunk tuskón kisbaltával takarmánytököket, amit evés után kaptak meg apró darabokra osztva. Innentől elégedett turkálás, rágcsikálás következett, a malacok meg jóízűen hancúroztak. Aztán mikor kifáradtak belebújtak a száraz, aransárga szalmába, egymáshoz közel férközve, hogy melegen maradjanak, mint a hajába sült krumppli. Az udvari karámban a szénarácsból kiszedtük az ízéket és feltöltöttük kukoricaszárral. A birkák most nem jártak ki legelni, etetni kellett őket is. Az ízéket aztán kérébe össze kellett kötni, mert kenyérsütéskor ezzel is fűtöttek a kemencébe. A vályúba vizet kellett hordani és pár garabó szalmát bedobtunk még, amin elragódnak majd később és lefekhessenek rá, hogy nyugodtan kérődzhessenek. Ekkora már a baromfik leválogatásra kerültek. A tojósok bent maradtak az ólban, a többek meg birtokba vették az udvart. A kakasok felmérték egymás erejét, a tyúkok tekingettek, mi van újdonsült kapirgálnivaló és ha találtak valami nekik tetszőt, lázasan nekiestek felboronálni, kicsipkedni a nekik tetsző csemegét. Kackiás, fényes tollú kevély kakasok háremekre osztották a sokaságot. Külön szakaszba elvonultak és birtokukba vették a hatalmas udvart és annak környezetét. A gazda szeme hizlalja a jószágot – tartotta a mondás és miután el voltak látva a parasztgazda valóban szemével végigfutott az udvaron. Elég egy pillantás, hogy meggyőződjön arról, hogy az állatok mozgékonyak, jókedvűek, ha kell harciasak, tehát egészségesek és a nagy sietség után kevesebb gonddal újra végig kellett látogatni az udvar minden lakóját. Viselkedésüket ösztönösen értékelni lehet, kiszűrődik, ha valamelyiknek nincs étvágya, kedvtelen, gubbaszt, rossz a színe, és ha torzonborz, kusza a szőre, vagy a tolla. Az volt a legfontosabb az év minden napján, hogy egészséges és jó étvágyú legyen az ólak, istállók minden lakója. Az istálló és a góré körül, nagyudvarban kiengedtük a süldőket és a maglódisznókat. A hízők, szoptatós anyák bennmaradtak. Kaptak még jó száraz szalmát, evvel aztán ők beágyaztak maguknak. A disznó nagyon szeret pakolni, rámolni, rendezkedni, továbbá gondoskodik magáról. A postagalambokkal nem sok gond volt akkoriban. Az istálló padlásán laktak, röptetve, versenyeztetve nem voltak, az érkező parlagikat menetrendszerűen ki kellett közülük emelni. A nagytestű strasser-galambok külön galambházban voltak a földön elhelyezve. Ide már csak a nagyapám léphetett be, meg akit ő magával vitt kitüntetésként. Így volt ez röp-galamboknál is, melyek a lakóépület padlására voltak bezárva, házuk a tetőterre épített kifutóval volt kiegészítve. Ezek meghatározott időben voltak röptetve és nyugalmat csak a gazdájuk zavarhatta. Ő ismerte a családfákat és azt a rengeteg fogást, a galambtenyésztés csínját-bínját, amivel csak a megszállottak rendelkeznek. Nehéz időket ők is észrevették. Gazdátlanul, vagy elhanyagolva széthullik a falka, pusztán az etetés, itatás sportgalambnak kevés. Legatyásodik, elárvul, ellustul, szétzüllik, az ápolat, válogatott, szép egészséges falka űzi magát, törekszik fel-fel az égbe, a nap felé. A fénytől megvillannak a szárnyak, a tollak megcsillannak, villózó, sziporkázó tükrökként. Aztán órákra is képes a magasba tűnőbe maradni, hogy újra megmutassa festői szépségét, aláereszkedve a karcsú gólyás falka.

Késő ősz volt már, leelőre nem kellett hajtani a marhákat. Amikor megették a szénát, itatás után ők is kaptak még kukoricaszárat, ezen aztán megvoltak a következő etetésig. Tépték, ették, aztán lehevertek, a száraz szalmára és békésen eltelve a világgal kérődztek komótosan. Az istállóban csend lett. Átjárta a levegőt a takarmányok illata és ápolat tehének, borjak meleg sajátos párája. A lovak ápolása időigényes. Velük foglalkozni kell. Igénylik az ember közelségét, ezért hozzájuk még vissza kellett térni. Ahogy az oldalán, farán, nyakán fut a kefe és fényesedik a szőr hatalmas testen szinte érzi, mintha tükörbe nézné magát. Büszkébb

lesz az állása. Szilajabb a viselkedése, tartása lesz a lónak. Még meg kell itatni őket a kis barátkozás után, az almot megigazítani, felfrissíteni alattuk és el kell készíteni a következő etetésre a pácot. Kifelé menet egy pár maréknyi szénát vittünk a nyulaknak, amit a nyúlház ketreces részébe tettünk, hogy más állat ehhez ne férjen. Meg kapnak még vizet az abrak mellé, meg répát és aztán a rácsos ajtót rájuk csuktuk. Nekik voltak járataik, lejáróik, a nyúlház mögött a föld alá. Oda is fialtak, saját maguknak összehordott fészekbe, vermekbe. Már a reggelihez készülődtünk, mikor mégiscsak csatlakoztam a Nagyapámhoz, mert volt még ketrecekben kanári, meg papagáj is a gangon, aminek vizet és apró magokat kellett adni. Karcsit, a csókát még mindig emlegettük, aki bosszantásra összegyűjtötte a tárgyakat és a kémény mellé rakta. A városba is beutazott a lovas kocsi tengelyén és egy ilyen alkalommal nyoma veszett. Megreggeliztünk és az ételmaradékkal kiegészítve a kutyák, macskák etetésével volt befejezve a mindennapos reggeli teendő. Rendes körülmények között meghányavetve az eseményeket másnapra való piaci készülődést kellett volna megbeszélni, hogy miből mennyi legyen elkészítve, hogyan legyen pakolva, melyik mesterhez mit kell vinni javítani a városba, mint kell majd bevásárolni, hivatalba esetleg kell-e menni ügyintézni valamit. Most azonban nem volt hír, hogy mi van a városban. Az öreg akkumulátoros rádió meg recsegve, ropogva, foszlányokba szakadozva ecsetelte az '56-os eseményeket, főleg annak visszhangját. Rádiógombjának Nagyapám volt a kormányosa. Mint az éter is delejezve lett volna, nekünk már az is következtetésekre adott okot, hacsak zavaros hangot, sípolások, füttyülések jöttek elő a hangszóróból. Nagyapám egész testével az éterre tapadt. „Tartsatok ki, jön a segítség” – de meggyőzően mondta a hangszóró, a tanyán meg az volt az ábra, hogy ruszikkal volt tele az erdő. Nem tudtuk, hogy mi van a városban. Nagyapám nem a tüzelővel foglalkozott, meg nem a bort fejtette a pincében, hanem befogtak a kocsiba és elindult a városba. Egymaga ült a bakon. A kocsiderékba kevés fát és rőzsét dobtak, amit városi lakásunkhoz vitt és elindult tájékozódni. Volt már ilyen élményekben része. Kemény ember volt. Tudott mosolyogni, de kiabálni és imádkozni, meg káromkodni is. Állt már puskacső előtt, de a Jóisten mindig ránézett, hogy ne engedje megalázni. '44-ben közmunkáról a ruszki mosodából a málenkij-robotról még kibírta hozni anyámat barátnőjével együtt, frissen, szélesebben, Antropov seregéből, akinek a régi huszárlaktanyák voltak a bázisaik. Azonnal Pestre kellett menni. A 18 éves lány nem maradhatott vidéken, porig aláztak mindent és egy nemzet hallgat róla, kussol, hogy a nőgyógyászok éjt-nappallá téve dolgoztak. A fájdalom fájára csavarodott apák és férjek fetrengtek lelki megsemmisülésben. Asszonyok és lányok kimerülten összetörve, testileg, lelkileg cafatokra tépett idegekkel, bomlott elmével ténferegve kóvályogtak. Uram!

Egy nap aztán korábban keltünk a megszokottnál. Bár a gyereket marasztalták, hogy aludjunk még egy kicsit, de érezni lehetett, hogy valami készülődés van, vibrált a levegőbe az új nap új varázsa. Itt a tanyán egyébként sem teltek unalmasan a napok. Állandóan voltak események az állatok körül. Aztán, ha ott nem, akkor meg az emberek körül. Ugyan mit tartogat ez a télbehajló ködös sötét reggel. Aztán jött egy ember a félhomályba és az ólak felé mentek. A karámba terelték a disznókat, és ahogy kiderült, a böllér egyet egyszer csak homlokon lőtt és az összerogyott, a többi meg beszaladt az ólba. Megszúrta a nyakánál, folyt a vér egy edénybe, és hang nem volt semmi. Némaság. Mi gyerekek vártuk, hogy szalmával körül lesz rakva a perzseléshez, de ehelyett a szín alá húzták a lelőtt, megszárt állatot. Az ember láncokkal csörgött, majd nagy teknőt hoztak és beletették a disznót, meg már hozták is az alsó épületből a forró vizet. Kopasztva lett a jószág és mi csodálkoztunk az újfajta módon, meg sajnáltuk, hogy nem ég az a szép, nagy tűz, ami csak úgy árasztja a meleget. Lemezről készült tölcseárszerű szerszámmal szedték ki a szőrt, ami a forró vízben maradéktalanul kijött a bőrből. Fehéredett a bőr. Igen gyorsan lecserélte a ruháját és mosták is szép tisztára a sertést. Láncokkal lehetett fordítani a helyzetén, közben cserélték a vizet. Szétrebbentünk, etetni kellett a jószágokat, ezt a levágott sertést meg bevitték félbevágva a kisépületbe feldolgozásra. A Géro hentes nagy és vastag diófa asztalon, annak környékén otthonosan berendez-

kedett. Tágra nyílt szemmel csodáltuk bűvös szerszámaikat a sok szűrő és vágó fémkollekciót, meg az óriási töltőgépet, amely ágyúcsőhöz hasonlított. Az asztal közepén egy fél disznó hevert, a másik fele egy fateknőben. Az asztal végén fehér vászontörölközők egymásra rakva és Géro úr a böllér is fehérkötényt kötött maga elé.

Az udvaron derengett már a reggel, de az előtérben, meg a nyári konyhába petróleumlámpa égett, de csak módjával, hogy lehessen látni. Kihívó fények nem szűrődtek ki a házból.

A tanyák tisztaságban voltak egymástól, de a hír a fénysebességével terjedt. Itt és ekkor ez a vágás feketevágásnak számított. Még lopni is nehezen tudott a paraszt a sajátjából. Hang nélkül történt az ölés, fény nélkül, vizes kopasztás lett perzselés helyett, tűz helyett. Más lett a rituálé. De azon a napon a gyerek megértette, hogy itt mindennek titokban kell történnie és nem lett orjaleveshez meghívva a szomszéd és nem lett toros vacsora. Saját magunk kóstolgattuk, a sietve gyártott kevéske töltött árut és nem volt rituálénak tétje. Azok az ízlelgetések, hogy meglegyen a sava, a bors, a kóstolgatása, hogy csúszik-e rá a fröccs, de csak csínján és visszafogottan a fűszerrel is meg a borral is, mind hiányzott. Nem volt élcelődés, viccelődés, csak sietség volt és némaság. Úgy folytatódott minden, ahogy az hajnal kezdődött, hangtalanul és fénytelenül és némán, kedélytelenül. Mi azért a szózott szalonnabőrt emlékből és megszokásból kóstolgattuk. Szép, formás húsokat vágott Géro mester és szakszerűen rakta ezeket edényekbe. A csínosított húsból levágott széleket kolbászhúshoz keverte. Kerekített, szép kicsi sonkákat és nagy stráf szalonnákat hagyott, amit külön fateknőbe besóztunk azután, itt már a gyerek is segédkezhetett, gyűrekezzen neki, a tiszta kézzel paskolja és sózogasson, úgyhogy mindenütt érje az árut, mindent beborítson a só, a szalonnán, sonkán, bőrt, húst egyaránt. Segíthettünk bekeverni a kolbászhúst, miután a foghagyma is le lett darálva és piros paprikával, köménymaggal, sóval, borssal gyúrhatták jóváhagyó kóstolásig a masszát. Csak a beépített katlanba égett a tűz, ahol a hurkához főzték puhára a zsírosabb részeket, meg az abalében később a kiválogatott rizsát.

Az udvaron nem égett tűz sehol, nem füstölt kinti katlanból kémény. Nem volt jövés, menés. A nyári ház puritán csöndjében halkan és félszegen, aggódalmas tekintetek között sietős és rövid mosolyokkal pontra tettük a disznóvágást, már a délelőtti órákban. Nagyanyám sok csomagot készített, pakolászott, külön kis gyümölcsös ládába, melyeket zsírpapírral bélelt ki. Kolbász, hurka, alig készült disznósajt még egyáltalán, de véres, vagy májas hurkáról szó sem esett. Csomagolatlanul már csak az asztal közepe felé egy szerényebb kupac maradt a disznótorosból. No meg a lesózott szalonnák a fateknőben, ezek maradtak a tanyán. A lovas kocsi elindult a város felé. A bakon a Nagyapám és mögötte a kocsiderékban a ládában elcsomagolt hentesáru, ami ponyvával le volt takarva és ez nem látszott ki a szélesre és magasra rakott rőzsekötegek alól. Mintha az erdőből térne haza a tüzelővel. A tanya-bejáratnál szemmel hosszan követtük, aztán amikor már elfordult a város felé szétszóztunk az udvaron. Mindenkinek ezer dolga akadt, ahogy kiesett a megszokott kerékvágásból. Pótolni kellett a lemaradást. Mindig az állatok etetése volt az első és a takarmányok előkészítése a következő futamhoz. Mikor a jószág pihen ott már nem lehet nyüzsögni, zajongni és csörömpölni. Most azonban a Nagyanyám vezetésével az első és legfontosabb feladat, hogy helyreállítsuk a környezetet, mintha disznóvágás nem is lett volna, de a még a környéken sem hallottak volna ilyenről. Edényeket, asztalokat letakarítani, üstöket, bográcsokat elpakolni, véres törölkendőket elmosni, szakadtakat elégetni, a szín környékéről a szőröket, koszmókat, körmöket és egyéb maradványokat elszállítani, elásni. Aztán mindent felsöpörni, elgereblyézni, adta ki a parancsokat nagymama. Közben a fateknőket a szalonnákkal, sonkákkal, meg a tanyára hagyott húsárukat menetközben Marcsával úgy eltüntette, elrejtette, hogy mi sem akadtunk volna a nyomára.

Elütötték már a delet, mikor Mukival poroszkáltunk az erdő felé a bunkerekhez az oroszokhoz. Vittem az üres hordókat, ami helyett ők moslékkal töltött csere-edényeket raktak a kordéba. Közben ők körbeállták a szamaras fogatot, rágyújtottak és egymás között cseve-

részt oroszul, amiből nem sok sikerrel próbáltam kiszűrni a szavakat magyarul a magam számára. Most nem voltak letargiában. Főlényes huncutság volt a tekintetükben. Ők is csak vártak a bunkerekben, vártak jelre, parancsra, hogy merre induljanak tovább, de ameddig az erdőbe be voltak rendezkedve, el voltak látva élelemmel, rágyújtottak és szőtték a gondolatokat. Azaz csak szőtték volna, mert a katonát nem szabad hagyni unatkozni. Örökké foglalkoztatni kell. Kordé körül állók arcára kiült a feszültség, ahogy megláttak közelíteni egy tisztet. Szinte egyszerre szívták a slukkot a mahorkából, mímelve a cigarettaszünet komolyságát. Mukival nem vártuk meg a fejleményeket, elindultunk vissza a tanya felé a gyepezőn, körbe, ahol a marhákat szoktuk kihajtani nyáron. Aztán a szőlő melletti dűlőútnál célgyepezőben értük és Muki győzedelmes erővel, megtámaszkodva iparkodott a nagykapu felé, hogy hazaérjünk. Már tudta, hogy akkor ő is megszabadulhat a ráadott szerszámoktól. Szeszélyes természetű volt, ha fejébe vett valamit a feszítő zabla is kevésnek bizonyult a számomra, hogy jobb belátásra térítsem. Áthajtottunk a küszöbön, intézkedtem feltaláltam magam a tanyaudvaron és jó idő eltelt már, mire feltűnt, hogy egymagam vagyok az udvaron az állatok társaságában. Mukit bevezettem az istállóba és akkor vettem észre, hogy itthon vannak a lovak. Hazaért a nagyapám. Később én is megtudtam, hogy már a Homokbányánál megállították, a lepakolt rőzse alatt megtalálták a hentesárut. Nagyapám családnak, rokonságnak, mesterembereknek szállított volna. Kovácsnak, bognárnak, lakatosnak, asztalosnak, szerelőnek, meg plébánosnak. A helyzetet súlyosbította a kellő engedély hiánya és a beszállítás elkerülésének vélhető szándéka. És még azon a napon késő délután a zsírnak valót kisütötték, mert másnap a városon be kellett szolgáltatni a zsírt és a szalonnát is. Végrehajtottak nem jöttek ki. Nagyapám ügyes ember volt, ám alig maradt megmentett élelem a disznóvágást követően a tanyán. Másnap mi is a kocsira ültünk a testvéremmel és utaztunk a városba. A lovak ütemesen kocogtak, nem voltak hajtván, de kézben volt a szár. Nagyapánknak ritka jó érzéke volt ehhez és a lovak mindig is tudták, hogy ki ül a bakon, kinél van a hajtószár vége és aszerint viselkedtek. Az úton alig volt forgalom, de azért közlekedtek, főként kerékpárral, gyalog, vagy húztak valamiféle, de lovas kocsival már találkoztunk a városban, főleg nagy gumis kocsikkal. A kocsik ülésen széles karimájú kalapban, a fuvarosokkal és a kocsi előtt nagyrámájú sodrott lovakkal iparkodtak a platóra rakott szénnel. Rajta egy kosárral meg nagy szívlapátokkal. Az utcán lévő húzós kutaknál, kannák, edények sorakoztak és szállította a vizet mindenki haza, ahogy tudta. Gyalog, kerékpárral, talicskával, kis kocsival, gumikerekekkel, ami alatt csak tömögumi volt, meg csapágyazott kis platókon, de még rolleren is. A fuvarosok a vasútállomás felül hordták a szenet, de már nem a Tüzép telep felé mentek, hanem elsősorban intézmények felé iparkodtak és pincéknél csúszdákon engedték le a tüzelőt. Így az iskolában is véget ért a szénzünet. Tudtuk, hogy a közeljövőben már nem mehetünk vissza a tanyára, bennrekedünk a városon. Újra ismerkedtünk az utcákkal, golyónyomok tátongtak az épületeken, főleg a belváros környékén. Látszólag vége volt a történeteknek, de lecsengések körül még rengeteg esemény zajlott, tudtunkkal, vagy tudtukon kívül. Állandó hiány ölelt magához bennünket, hiányzott az élelem, hiányzott a ruha, takaró és alig lehetett tűzrevalóhoz jutni. Rosszul öltözött emberek sokasága sorba állt a kenyérért a tejért, meg mindenért, amire szükség lett volna. A tanyaokról a beszállítás lesöpört mindent. A parasztot megkopasztod este, reggelre megtollasodik. Délbáb, hogy a kulák burzsujnak látszik. Nagyapámnak, meg a valamirevaló ismerősöknek a régi képeinken még láthatóan van megjelenése, tartása, tekintélye, önbecsülése, a ruhákat, mintha rájuk öntötték volna. A csizma fénylett, a kalap státuszt jelentett, azt a világot már elnyelte a múlt. A fényképek is a ládák mélyén, padlásokon, sufnikban, sarkokban, meg elvitte a háború a költözködések és a dugdosások.

Az előző világból már csak a kopott holmi maradt meg, de a paraszt tiszta ruhája tartotta magát, meg a csizmája is állta a sarat elég pofásan, ha addig el nem vitték valakik, meg jó volt a suszter. Aztán már nem tellett újra. Egyre több lett a folt, a varrás. Ápolni kellett a ruhát,

mert nem lett helyette másik. És akkortájt hideg telek voltak. Csizma, kesztyű, sapka, meg a nagykabát, öltözni kellett a hidegben és kopott a holmi, meg a kilincs is a cipészeknél meg a foltozó szabónál és a kifordított újra varrt ruha, újnak is látszott. A gyereknek meg, ha véletlenül volt rávaló, több számmal nagyobbat vettek. Bakancs orrába vattát gyömöszöltek, kabát ujjá meg csuklón alul végződött valahol az ujjak környékén. Majd belenő a kölkök és amikor már szűknek bizonyult, megjavítgatva, jó lett még valaki másnak.

A lovas kocsi elindult a város központja felé a beszo­l­gáltatással, egy darabig én is elkísértem. Nagyapám kimérten hajtott, nyugodtnak látszott, de a szemével mindent felmért, hogy mi történik az utcákon, a házak körül, az ablakokban, de még a háztetők­re is felpillantott. Ismerőssel csak a kenyérboltnál találkoztunk, ahol engem lerakott sorban állni. A sorban állás törvényszerűségei sajátosak voltak. Először csak köszönt az ember. Aztán még beszélgettek is, később majd fáradt a lába, meg fogyott a türelme. Elkezdett mozgolódni, türelmetlenkedni. Veszekedések is kibontakoztak és rögtön kész volt a háború. Ilyenkor nőnek fel nagy stratégiák, akik jegelik a sokaságot és ismét visszahullámszik a nyugalom.

Álltam a kenyérbolt előtt és eszembe jutott, ahogy a Nagyanyám a kemencében nagy kerek kenyereket sütött néhány kis bucíval, aztán a kamrában lévő rácsra rakta. A kis buci volt nekünk az egész világ, ha éhesek voltunk, ha nem. Ezt melegen zsírral, pirospaprikával, vöröshagymával, de türelmetlenségtől egymagában ajándékként, misztériumi adományként fogyasztottuk. A kenyér szent volt, úgy is bántunk vele. Tiszta helyen, tiszta kendővel leterítve kellett tárolni, szertartásosan, felszegve, mertük kézbe venni.

A tanyán a lisztet, amit a malomban őrlöttünk elkoptatta már a beszo­l­gáltatás. Látszat mögött, hogy a tanyán minden van, nagyapámék leleményes gigászi ereje, paraszti bölcsesége sejtette a jó módot. Valójában az örök adósság vermében forgolódott a hatóságok nyomtatója alatt. Aztán a rokonok segítése a munkások pulzusán mindig rajta tartotta kezét, hogy érezze, mikor van nagy szükség élelemre, tűzifára, rőzsére, hogy enyhítse a hiányokat.

Megérkezett a teherautó. A boltosnak még át kellett venni a kenyeret a szállítótól. A tömeg meg már mozgolódott, toporgott, hullámszott a sor. Aztán bennfentesek csatárláncba fűződtek és párosával dobálták a kenyeret lapjával összeborítva, beljebb-beljebb a polcok felé, ahova már a boltos olvasta a darabszámot. A kenyérbolt gyorsan kiürült. Még vártam egy kicsit és a kalappapírba csomagolt kenyérrel elindultam hazafelé a bazaltkőves utcán. A bakancsom sarkába már vertem papucszeget, stabil volt a járás és lehetett a kövön szikráztatni. Ezt jó néhány­szor kipróbáltam, de egyedül nem sok szórakozás volt ebben. Irányt váltottam, és siettem hazafelé a földes utcákon keresztül, hátha nagyapám a háznál vár a kenyérre, mert a bolthoz nem ért vissza. Este volt már amikor az Apám megérkezett és minket ágyba parancsolt. Hallgatóztunk, hogy mi történhetett, de csak érthetetlen foszlányok szűrődtek be az ajtón. Aztán anyánk bejött a szobába, érezte, hogy fent vagyok még, megigazította a takarót rajtam és elsuttogta, hogy másnap már tanulni kell, össze kell pakolni a táskába, mert rövidesen kezdődik az iskola. – Nagyapám hol van? – kérdeztem. Anyám megsimogatta a fejemet és megnyugtatóan közölte; – Remélem már kiért a tanyára. Elengedték – mondta.

Ötven évre rá emlékeim úgy ütöttek rajtam akkor sebet, hogy gyógyítani azt lehevertem a kályha mellé, mint régen a báránybőrökre, elaludtam. Mélyen a múlt súlya alatt és anyám kezét éreztem a közelemben ismét. Misztikusan távolodó világ visszacsengő hangjai ringattak el gondolataim, összefüggéstelen fátyolában. Emlékeim lágy szárnyaira leereszkedtek álmaim és gondolataim elcsendesedtek.

A tanyasoron

Kora reggel a tanyasoron, amikor felébredtem és kinéztem az ablakon a széthulló major kontúrjait láttam magam előtt, félig ködbe veszve. Mintha tengeri utazás során egy feldúlt partszakasz bukkant volna elénk. A falak fehérlettek, de már nagy barna sebek tátongtak rajtuk. A nádkévék között fekete homályok, az ablakok formája változóban, torzón mutatta magát; fehér felvillanásokkal új formákat vett fel, ami találkozott a falak barna sebeivel.

Az ajtók helyén nyiladékok tátongtak és a gerendák végei törték meg a roskadék tető alatti síkot.

Az épületek kontúrjaikkal, mintha teremtetett természet részei lettek volna. Tájékozódási pontként nyújtott reményt, de az mégis széttört rajta, aztán felderengett, csalt, vonzott és már el is taszított a realitás. Az egyik ház előtt a hóban árva tűzhely csonka füst csövével dacolt az elemekkel és mintha lidércek ostromolnák a fejem, vagy már el is vesztettem volna az eszem a szürreális kép valóságában kiteljesedett. Mozgolódás volt a sparhert körül a szabad ég alatt és füstölni kezdett a csonka cső. Terkáék begyújtottak a tönkrevert lakás előtt a cigány Rózsától áthozott tűzhelybe a szabad ég alatt, hogy lefőzzék a hajnali kávé a hóban. A füst nem is füst volt, a tömény gázok keveréke, az oxidok mérget szénnyomta a légkörbe, aztán majd összeakadt valahol az ürrel. A Macher & Macher Kft. konténereiből kihalászták a nyilont, papírt, zsákdarabokat, dobozhulladékokat. A város, meg a falu szemete landolt itt a pusztán, pihentették, aztán elszállították telepekre. Az óriási konténer a tanyasiak szemetére várna, mert ők fizették a kommunális adót, de megtöltötték azt mások, meg a környékét is. Aztán megjelentek máshonnan a guberálók, kitúrták a haszonvasat, megint mások találtak valamit, ami hiányzott a háztól, szőnyeget, rádiót, csillárt, madzagot és ezernyi kacatot. A környék kutyái távolból lesték a szállítmányokat, élelemmaradékot, zacskót, tele csonttal és ritkán ugyan, de teljes mélyhűtött arzenál húsok, májak, szalonnák, némi fagyasztott hallal, rádobja egy nagykabáttal, amin egy akkumulátor nehezedik. És ha már tele van az óriási nagy konténer a környéken, nylon zsákok meredeznek szétcincálva, szétrágcsálva, kutatva jobb falatok reményében és a kóbor ebeknek is felcsillant valami még valahol, köves utat nem találnak, hogy beteljesüljön végzetük. Mancsok és mentsvárok könyökből arcul ütnek, ha arra gondolsz, hogy ők majd elszállítják a száműzött jószágot. Mezőöri szolgálat felmorzsolódott, mint humánerőforrás, a fejlődés útján s így még a kegyelemlövés sem dukál, még vadvédelemből sem. Intelligens lett a környék. Ám ha mégis befogsz egy árva ebet és beszállítod, akkor meg jó gyomorba vágnak, hogy hozzá mellé takarmányt is. Ha erre már nincs muníció, viheted vissza a pusztába tovább kóborolni. Mancsoktól és mentsvároktól mentsen meg az Isten. Szólhatsz a jegyzőnek, aki széttárja a karját és gyevi útra terel az élet. Terkáék itt rekedtek, főzték a kávé a hóban. A major régi-új cselédsorán laktak csak úgy, ahol időnként többen vannak, aztán elapadnak, majd felszívódnak és újra megjelennek, hogy felvegyék a segélyt az önkormányzatnál. Netán nyugdíj is jön, úgy minimál körül egyik-másiknak. Munkaalkalom rég nincs már erre, mármint rendszeresen. De alkalmilag mégis akadna valami, de nem sok köszönet van benne. Csírájában kipusztult a készség a hajlandóság. Csak pár pohár szesszel, aztán a sok üveg után a szint felett már abba is lehet hagyni. Ekkor már megfekszik minden, jobbítani való, irány a kocsmá. Pörögjön a csocsó és dolgozzon a félkarú rabló, a pénznyelő automata. Nincs már beszéd, anekdota, meg pletyka sincs már, meg párbeszéd sem, üvölt a zenegép, lecsorog a nagyfröccs és az utolsó fillérek csengenek le a gépbe. Mára vége. Aztán a major befogadja a bandát, a többit meg egy-két távoli tanya kutya-szorítója.

A köd elterpeszkedőben ráült a tájra és sok homályos apró titok elvesz benne, mindörökre, sokak megkönnyebbülésére. Távolban jó messze, a szomszéd község határa felé erdőszélen

még torony is árválkodik, és lassan eltűnik a ködben, amely mostanra csak bagolyfészek. Gyárat építettek itt hajdanán. Összefogott a szándék és akarat, a tettvágy és az élni akarás találkozott a gazdasággal, a kultúrával. Hasonlóan, mint amikor színház épült a városon a vételárból, melyet a futóhomokért adott a helvét, és lett pince is meg egyre több szőlő. Kiteljesedett a kertészkedés a homokon és már pirosodtak a paradicsomok, értek a meggyek, cseresznyék, szilvák. Akkor még a nyarakon értek jó fajta savanyú és édes almák, meg aranylottak a sárgabarackok, meg a folytonosság lendülete erőként hatott, sikk volt gazdálkodni. Az alkotás öröme átölelő, még a patikusnak is földje volt és megesett az is, hogy szőlőnemesítő is lett belőle. A puszták a sztyeppék kertszerűvé váltak és a történelem emléket állított. Nevet adott itt egy különleges megújulásra képes közegnek a Földnek. Aranyhomok. És a rajta dolgozó ember izzadságos bűvös keze által már a harmatcseppekben is ígéretesen csillogott az ízletes kadarka és könnyedén lépkedtek a kendős lányok a szőlősorokban, rafiával a derekukon, akik kacérkodtak sűrűvérű ifjakkal, azokkal, akik fűtyörészve vitték a dűlőutakon, vállukon a kaszát, vagy a meszet keverték a pásztavégén a beáztatott rézgálíchoz. Hangos volt a határ akkoriban, az élet járt, kelt benne. Madarak röpködtek, üldözték egymás, meg a rovarokat. Sárgarigót a szarkák zajosan zaklatták a cseresznyés szélében, és ha változott a légnyomás a fecskék hada jelent meg, egész alacsonyan villámgyorsan, manőverezve kapták el zsákmányaikat.

Sűrűsödött a köd és az árva torony is eltűnt a homályban. Mint, ahogy eltűnt a gazdája is a történelem forgószelében. Ki hitte volna el akkor, hogy minden csak egy hulló falevél lesz, mikor a gyáros kijelentette, hogy ha nem lesz elég a pénz a zsebben, kocsival hozza ide, de ha az sem, vasúttal szállítja, de itt konzervgyárnak kell állnia.

Elnyelt minden az államosítás, aztán arccal a vasút felé előre a Lenini úton és a nagy cethal gyomrából, ahova az út vezetett néha, megpróbálunk felszínre törni. Tájékozódó képességünk azonban mára felmorzsolódott. Tanyát verni jöttem ide, nem nosztalgizálni és húztam egyet a nadrágszíjon, mielőtt az udvarra indultam tűzifáért, hogy majd begyűjtsak a cserépkályhába. A dolgozószobámba a könyveket szándékoztam valamilyen szisztémába rakni. Először csak témaszerűen; mezőgazdaság, erdészet, vadászat, irodalom, vallás, egészség, szakácskönyvek, történelem, lexikonok, szótárak és még számos más kiadvány között kellene rendet vágni.

Már beállítottam a polcokat, amit legyártott egy asztalos szakmájú főiskolás, aki programozónak tanult. Elbizonytalanodtam a férőhelyet illetően, mikor a töménytelen ládára néztem és még kalkulálni kellett egy nagy falfelülettel, meg fiókos férőhellyel a hivatalos okmányok papucsainak, dossziéinak. Ráadásul ott volt még a rendeletek halmaza, az egyetlen védőernyő, a kapaszkodó, ami életet menthet egy bürokrata világban. Az utolsó cetlit is őrizni kell sárgulásig és hogy mikor jön el a selejtezés ideje majd, megjósolhatatlan. A síron túl is kísértének a papírszellemek, mikor kajánul rád merednek a bürokrata szemek, vagy majd utódaidra, hogy tudja-e igazolni ezt kérem. A kiválasztott szellem dossziékból mintegy aduászt, mintha a pakliból húztad volna elő, kipakolod az íróasztalára. Egy pillanatra megáll a levegő és csend következik, a szemüveget meg kell igazítani és amikor már kristálytisztán látszik, hogy valósnak tűnik a bemutatott okmány, ügyedet már nem lehet csak úgy lesöpörni. Ügyfél lett belőled is, keletkeznek újabb akták, és itt lehetnek mérföldkövek, a biztonságod mérföldkövei, papírhalmazok között, hogy mi várhat selejtezésre, mi marad továbbra is polcokon biztosítékkal. Mennyi fiók feldúlásával járt padlások sarkába és pincék mélyén eldugott ládák átvizsgálása mikor folytatódtak a visszaemlékező beszélgetések a múltból. Okmányok, tanúsítványok, igazolványok, bejegyzések, feljegyzések, nyilvántartások, végzések és mindenféle pecsétes írás fontos lehetett kárpótlásunk jogosultságának igazolására. Rokonok, régi ismerősök keresték meg egymást és a múltat számtalanszor megidézték, kinek, mije hol volt és az ugyan hol lehet nyilvántartva, mert a sok költözködéstől, kilakoltatástól igen csak megritkultak a családok nyilvántartásai, ha egyáltalán maradt ilyesmi. Mert ami még megmaradt dokumentumokból is rózsás volt megszabadulni a múltban, meg minek az már.

Az új kormány elismerte, hogy százezreket fosztottak meg tulajdonuktól a múltban és kifejezte, hogy erkölcsi kötelezettségének érzi korábbi rendszerek által elkövetett tulajdoni sérelmek orvoslását. Törvénybe iktatta az igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról szóló javaslatot, melyet az Országgyűlés jóváhagyott. Tehát nem a tulajdoni tárgyak visszajuttatásával, hanem a volt tulajdonosok részleges vagyoni kárpótlásával orvosolták az okozott sérelmeket. Kárpótlás tehát részleges, amit a nemzet teherbíró képességével állítottak arányba. Megvillant a remény, kárpótlási jegyek vállalkozási célú felhasználására, melynek bonyolult folyamatát több oldalas apró betűs tájékoztatók ismertették. Ehhez 5 évig vállalkozónak kellett lenni. A jegy tulajdonképpen egy értékpapír, mely megkötés nélkül eladható, ajándékozható és apportálható. Felhasználható megkötésekkel; lakásvásárlásnál, életjáradéknál, igénybevitelénél, kereskedelmi vendéglátói üzlethelyiségek, üzletrészek, bizonyos részvények megszerzésénél, de a főcsapás iránya sűrű tömegek számára a termőföld árverés útján történő megszerzése. Az árverések kitűzése a Magyar Közlönyben és legalább egy országos megyei napilapban, az árverést megelőzően legalább 30 nappal közzétételre kötelezett. Az árverésen az vett részt, aki az árverés vezetőjénél letétbe helyezi az őt megillető és vételi jog gyakorlására felhasználni kívánt kárpótlási jegyeket. A mezőgazdasági vállalkozási támogatás összegéről kiállított utalványt, vagy letéti igazolást. A letétbehelyezett kárpótlási jegy az utalvány értékének 20 %-a az árverési előleg. És még mennyi, mennyi apró betű tájékoztatókban, ami úri huncutságnak tűnt a szocialista realizmuson felnőtt államszocialista parasztságnak, a munkás paraszt hatalom részesének. Csak egyet tudott. Ezt nézegette;

1991. évi XXV. törvény a tulajdonviszonyok rendezése érdekében az állam által, az állampolgárok tulajdonában igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlására. Nézegette, és mint a naposcsibe, akit először ér a napvilág, hunyorgott, mintha nem jó látna és megtámaszkodott, nehogy megszédüljön. Nem így a dörzsöltebbek. Tengernyi okmány keletkezett, különböző megyék földhivatalaiból, melyek előtt kígyóztak a sorok, kiböngészett igazolások tanúsították az ingatlanok kisajátítását, és mint történelmi tény a Magyar Állam javára való bejegyzését. Egyrészt, másrészt a szövetkezetek részére történő használatba adást, ami tartalmilag egyenlő volt az államosítással, de látszatnak az önkéntességre való hivatkozás álságos csalását volt szolgáltatva alátámasztani. Ilyen és ehhez hasonló történelmi dokumentumokat kiemelt szerepénél fogva apósom katonaládáiban próbáltam biztonságban tudni. Mintha mai napig egészséges és jó szagú faládába felragasztott színes huszárképek különleges biztonságot jelentettek volna. És meggyőződésem, hogy jelentettek. Tartást adtak az emlékek eleven kötelmei. Már maga a láda is fegyelmet sugallt, színes képek megjelenést vetítettek a láda belsejéből a külvilágra és a feliratok szűkszavúan határozott betűkkel rögzítették a fontos adatokat. És most a legújabb idők fontos dokumentumait gyűjtöttem össze és raktam ezen ládába. Őseim munkája, tudása, eszessége, érzelmi húrokkal összekötve, mintegy sorsdöntő emlék sűrű összessége préselődött össze a dicső múltú faládába. Volt ebben valami jelképes sugallat, valami odisszeai hánykolódás, vágyakozás réme, hogy küzdésünk végtelen folyama megszeli, de újabb viharok és újabb hajótörések eleve kódolva vannak. Sugallta a láda az örök készenlétet, az örök éberséget, a harckészültséget, a lelkiállapotot bizonytalansága a jobbra, balra át, lépés indulj állapotát. Rázártam a fedelet és rátettem a lakatot. Gondolataim homlokterébe csak pergett, pergett a megismerhetetlen lehetséges jövő és csak az idealizmusom talpazata nyugtatott meg és adta meg számomra a helyes választ, hogy meddig tarthat majd az újabb hányattatásunk. Hát persze, hogy csak ökreink szarváig. Mi meg csak gyalogoljunk tovább nyugodtan az eke után, a borozdában.

Közben néhány képnek is helyet kerestem a falon. Az egyiken egy megrakott szekérrel szállították a keresztekbe a kévét a tanya közeli asztagokba. Ilyen munkát mindig csak kedvezően szép időben lehetett végezni, hogy a megrakott asztagokat egészségesen, sértetlenül őrizze meg a búzaszemek épségét. Lenyűgözően formás asztagok raktak a még hozzáértő kezek. Festői szépségű és mind egyedi volt, a héjazata esőbiztos, csak úgy perget róla le

víz, ha esett az eső, mintha viaszból lett volna. Kemény fizikai munka volt ez, jó érzésű dolgos parasztembereknek.

Feleségem nagyapja azokban az időkben, amikor ezeket az asztagokat még javában rakták Magyarországon az Amerikába kitántorgottak között volt. A kanadai mezőgazdaság megalapozását a mai napig elismerik a magyar kolóniának. Ott a földeken bizony már nem tántorogtak, de biztos kézzel és önállóan érvényesültek, amikor kimérték nekik a földet. A nagymama nem ment utána a Tisza-parti falujából. Feri – ottani nevén Frank – egy nap a farmon még beleszívott a cigarettába, elnyomta a csikket, de addigra már elhatározása visszavonhatatlanul megért benne. Hazajön Magyarországra. Irány a család. All right, Frank. Amikor itthon mesélte, hogy ott a tengeren túl már nem aratnak kézzel és nincs cséplőgép, amibe asztagból dobálják bele a kévét, hanem egy menetben kombájnokkal levágják a gabonát és vontatókkal magtárba szállítják a szemet, bolondnak nézték, vagy hazudósnak. Malomrészvényeket vett Pesten, meg teherautókat azon a pénzen, amit végkielégítésként kapott a működő, kanadai államnak visszaadott farmért. Aztán, hogy milyen sűrűszövésű erre a történelem, mert szinte már számíthatott volna rá, hiszen az őszirózsás forradalmat, mint katona közlelő láthatta és érzékelhette. A malmot államosították a megmaradt teherautóval pedig meghatározott fuvarokat kellett teljesíteni. A gépkocsi egy szép napon lerobbant, a fuvarral nem ért oda és szabotörnek minősítették. Mint téesz gyalogmunkás, vetőgépfaros vetődött partra nyugdíjasként nagypapa a hetvenes években. A tiszaparti nagymama – aki a gátőrék lánya volt – az uradalom mellett nevelkedett Dinnyésháton. Jajszó nélkül képviselte a folytonosságot. Ha fűjt, ha esett, nevelte a három lányát a jövőnek és még kocsmát is nyitott „A vereslőhöz” címezve. Végig élte a század nagy változásait, de a szeme sem rebbent; falujából csak öregségére mozdult ki, amikor már egyedül maradt és az évet igazságosan beosztva töltötte különböző városokban a lányainál. Aztán egy este bepakolt bőröndjébe, mintha utazna tovább, elszenderült még egy kicsit az ágyba és elindult a nagy utazásra, zokszó és panasz nélkül, ahogy az életét élte. Csendesen és hangtalanul becsukta az ajtót maga után. Az igazak élete volt a muníciója a végtelenített útra. Vele együtt távozott a dinnyésháti mező is. Tölgyeseivel együtt, betakarta a víz a múltat, elnyelte a Tisza tó azt az életet, amely az emlékekben még kapaszkodó volt. Ettől kezdve ott az őszi esőkben elvonuló vadlibák távoldó hangjai juttatják eszünkbe a múlandóságot.

Már nem voltam egyedül a szobában. Képek a falon és a könyvek a kezemben, emlékeimet ébresztgették, miközben az állványra rakosgattam bölcsességüket. Kezembe kerültek technikai gazdasági naplók évjáratái spirálfüzetekben, a '60-as évek közepéről, aktuális gazdasági munkák nyomtatott betűvel, mellette a dátum, margó, gyakorlatvezető neve és a gyakorlat ideje után tevékenység szakmai leírása, mesék nélkül, tényszerűen röviden jellemezve és számokkal, számításokkal alátámasztott gazdasági jellemzőkkel. Az idő múlása csak a papír enyhe sárgulásán látszott ránézésre, de a tinta szemernyit sem fakult. És azonnal szembetűnt, hogy három fillér/tőke volt 1965-ben a szőlőkötezés bérezése. Aztán hajtogattam az oldalakon és a cornwall és mangalica keresztezésű sertés haszonállat keresztezése volt a téma kezdeti nagyüzemi körülmények között. Figyelemre méltó, hogy a mangalicára az ezredfordulóra visszatértünk a legújabb kezdetű kisüzemi állapotok közé, és mert az élet kikényszerítette a félnomád tartást és a parasztgazdák edzett állományokkal megint megkísérelték a lehetelent, rájátszottak a túlélésre.

Majorszemlék, gyakorlatok, határszemlék, üzemi szolgálatok és tanulmányi kirándulások, tapasztalatok tényeit, ha vázlatosan is, megőrizték a füzetek. Bár tájgazdálkodás, mint tantárgy nem létezett, mindent lefényképeztünk szemeinkkel és gazdasági naplóba rögzítettük. Belenézve a tartalomba a jellemző gyomok között akkor még nem szerepelt a parlagfű, a pollenallergiások címere. Mára pedig megritkult a szemet gyönyörködtető virágos gyomnövények, mint a pipacs, búzavirág, pásztortáska, szarkaláb, fehérmécs-virág és sok más ugarok, árokpartok, erdőszélek, kultúr-területek és mezők mesébe illő színes kavalkádja. A kemizálás

alakítja a tájat. Az új üzemi technológiák monoton tájkép felé vezetnek, de egyelőre megkerülhetetlen a természetbe betöltött szerepük. Azt a töménytelen és sokrétű munkát ma ember már alig-alig végezné el. A naplóból még jól érzékelhető volt, hogy létrehozott nagyüzemek, termelőszövetkezetek és állami gazdaságok nagy területeit kisparaszti módon már nem lehetett művelni. Kilométeres kukoricasorokat kapálni, szüretelni, nagy borsótáblákat kézzel felnyúni, cukorrépa táblákat kapirccsal kiegyelni, nagy burgonyatáblákon kézzel gályázni, már csak a diákok, vagy letelepítettek lehettek alkalmas élő gépsorok, később megjöttek a KISZ táborok, meg a katonaság kivezénylése a földekre, meg az oroszok is bekapcsolódtak, és tisztjeik gondoskodtak a katona-fegyelemről. Egyszer almaszedés alkalmával a kertész szól a tisztnek, hogy ugyan jól haladnak, de törik az almát, foltos lesz és piacképtelen. A tiszt nem sokat litániázott. A legközelebbi gyalogot úgy seggbe rúgta, csakúgy gurult a konténer felé az ágrólszakadt.

Nem lehetett az időt vesztegetni a kormánynak akkoriban. Rövid időn belül sok szakemberre lett igény a mezőgazdaságban és környékén. Negyvenötben még a földet osztották, Negyvenkilencben meg már a nagyüzemet szervezték, ötvenhat utáni államszocializmusban felgyorsultak az események, és politikailag megbízhatatlan egyetemi tanár réteggel, akiket vidékre helyeztek elindították szerte az országban a technikus képzést. Lényeg, hogy szakmából gyorsan felöltöztessék a süldő kölyköt, aki majd alkalmas lesz biciklivel, meg motorral rohanganál óriási területeket és tudjon azonosulni a körülményekkel. Az állami gazdaságok leállamosított elkobzott földeken jöttek létre és a középparaszt is eltűnt a környékről, hátrahagyva tanyáját, eszközöket. Barakkokat húztak fel major központokba, elemekből és a fővárosi kitelepítettekéből feltöltötték a szellős építményeket. Lett helyük a dolgozóknak. A táblásítás ette a tanyákat. A maradék meg benépesült az alakuló szövetkezetek előtt menekülővel, jobb körülményeket és biztos havi fizetést reméltek a munkaegységekkel szemben, ami egy papírdarab volt a szövetkezetekben, hogy mi jár érte, előre nem lehetett tudni. Úgy gondolták, hogy az állam a sajátjaként kezelt területet, saját nagyüzemét, áldozatok árán is, de képes lesz fenntartani. Épültek is aztán a sorházak. Dolgozók és szakemberek követték a technikai felszereléseket is. Tervciklusokra bontva tűzték ki a célokat 3 és 5 éves terveket szöttek és gőzerővel épült a bürokrácia is, új mechanizmusok és reformok között kezdett virulni a gulyás kommunizmus. Kistaftírozták a nagyüzemet és szövetkezeti szektort is versenybe állították, technológiai váltást csíráztatott ki az izmosodó agrár technokrácia és megjelentek a legkülönbözőbb gyártmányú gépek nagyüzem elengedhetetlen kellékei. Óriási színvonalbeli különbségek mutatkoztak, mert importáltak szovjet kéveköto aratógépet, meg kombájnt is, meg hoztak be nyugati gépsort, futottak a földeken, román, cseh, szlovák, keletnémet, magyar és szovjet traktorok, majd kisvártatva megjelentek a kapitalista gazdaság csodái, a vasfüggöny túloldaláról. Később meg már teheneket is hoztunk a tengerentúlról. Például Kanadából. Kezdek kialakulni az ágazati szintek, nőtt a felelősség, hatványozódtak az értékek. Összezsuktam a gazdasági naplót, mely a múltat idézte és későbbi fontos jegyzetekkel polcra raktam a szakkönyvek vonulatába és hozzáférhető helyre soroltam.

Lényegében az életfeltételeket már sikerült megteremteni a tanyán. A földet kárpótlás-jegyen vettem és ez alapját jelentette egy középbirtok kialakítására. Az ősi tanyánkra nem voltam képes visszaevickélni. A szövetkezetnek a tanyát ki kellett fizetni, és ez az összeg, amit kértek sok volt nekem. Az erőlködés, a kötődés ára családi viszály lett. A bíráló szemekben összefolyt a látszat-jólét, vagy csak a pusztalét és a terhek vállalása, én meg csak azt éreztem, hogy versenyt futok az idővel, erőim lekötve és a gondolataim kifeszítve a lehetőség és a valóság között. Az ősi tanya egy szétszűllő barátság martaléka lett, mi résztvevők egy része meg tépett idegekkel, sérült tudattal tántorogtunk tovább bocsánatkérően őseink emléke előtt. Az egész olyan volt, mintegy hajótörést követő állapot. Mintha kisodródtunk volna a partra, körülveve hordalékokkal és egyesek még vissza akarnának menni a hajóra, vagy el sem engedik a deszkát, mert nem hiszik el, hogy nincs. A tudatuk megállt egy ponton, mások

viszont már az új helyen berendezkedni iparkodnak saját szisztémájuk szerint és nem tudnak megegyezni egy üres, rumos üvegen sem. Óriási földeken gazdálkodtam nagyüzemekben, de saját anyagi erőmhöz, eszközeimhez képest a megvásárolt föld nagybirtokként hatott. Ezért nem is esett nehezemre lemondani egy fenyvesről, egy leendő szomszédom javára, aki állította, hogy nekik az ősi földjük ott volt. Később kiderült, hogy csalt az emlékezete. Az árverés előtt mi érdekeltek előre megegyeztünk a faluban. Én ígéretet tettem, hogy az ültetvényekbe, szőlőkbe nem nyúlok bele, viszont erre a rossz minőségű homokterületre, amit a szél fúj és tele van régi ültetvények hulladékaival, dróttal, tuskóval, betondarabokkal, de nagy területű, szeretnék pályázni és saját kárunkra ne emeljük a licitet. Létrejött a megegyezés, ami azért nem volt mindennapos esemény és én akkor szívembe zártam ezt a falut és bármely sérelem érhet is itt valaha, kezdet kell, hogy nyújtsak a megbékélésre.

Ehhez hasonló megegyezések a továbbiakban nem jöhettek létre különböző ellenérdekeltségek miatt, meg a rafkós meghatalmazottak miatt. Mintha valami csokrot emelték fel kötegszám a tárcsáikat az árveréseken. Egyszer egy kisvárosi licitre elkísértünk egy ismerősünket, ahol rengetegen voltak. Hát, mint valami bróker banda, tőzsdésként hadakoztak a tárcsákkal, nyomultak a hektárokért, meg az aranykoronáért. Durván egy csokor virág árért vettünk 4 hektár erdőt megegyezéssel, jóval az alsó licit felett, de osztatlan közösben, durván 40 tulajdonos került egy táblába, akik egyszerre sosem találkoztak többé, pedig már keletkezett közös érdekeltiségük. Ilyen események után már látszott, hogy hosszú időre lesz munkája az ügyvédeknek, földmérőknek és a bürokráciának. És láss csodát! 2010-ben már 6000 Ft-ba került egy földhasználati lap kiadása a földhivatalnál. Tehát jóval többet, mint akkor néhány hektár erdő. Nagyvárosok környékén a földkiadó bizottságok munkája sem volt könnyű. Az árverések valóság-showhoz hasonlítottak. Félnapos kemény szervező és matematikai munkával sikerült egy árverésen elosztani a földet létszám és területarányosan, megegyezéssel. Aztán az első kikiáltásnál a bővérűbbek tovább emelték a licitet. Feljebb és feljebb, csak a tanya biztosított elővásárlási jogot, azok zömét a nagyüzem meg már eltüntette. Így már esély sem volt az ősi földet visszaszerezni, akinek mégis, az a sors kegyeltje volt abban a pillanatban. Lelkiismeretlen földügyesek és földmérők – tisztelet a kivételnek – és hál’ Istennek ők sem haltak még ki teljesen, nagy üzleteket csináltak maguknak. Spekuláns brigádok már kipuhatolták, hogy merre mennek utak, sztrádák, vagy hol lesznek éppen fejlesztések, zöldmezős építkezések, hova telepszene a multik és azokra a helyekre rátelepülhessenek az árveréseknél. Rövid időn belül ezerszeres szorzókkal emelték a bevételeiket a nepperek, de volt ahol milliós szorzattal fűszerezte az életképességi mutatóját az úgynevezett ügyes ember. Na persze közben teltek a hónapok, évek és az idő pénz, mint ahogy azt hírből már ismerhettük volna. Törvénysértés nélkül jogtisztán lehetett manőverezni jól értesülteknek. Rághatta a körmét, aki gazdálkodni akart izgalmában, hogy hozzájut-e ahhoz a földdarabhoz, ami az elképzelései között szerepelhetett. Aztán meg ott volt a kérdés, hogy mennyi föld kell egy embernek. Tolsztoj novellája élesen rámutatott arra, hogy hova vezet a kapzsiság. Hiába rohant a főhős napkeltétől, napnyugtáig, feltételeknek nem fog tudni megfelelni és végén elég lett az a kétszer egyméteres csík is a föld alatt. A mezítlábas igénylőnek, aki már lázas álmában is az ekeszarvát fogta, számot kellett vetnie, hogy mennyire eszköz nélküli és hogy áll csilingelő forintokkal. Mit tesz be a mezei leltárba és mit arat. Ha ezen az okon nem tudott magával egy kőkemény számvetést készíteni, akkor csak sodródott az árral és az integrátoroknak átadhatta a legújabb jussának gyümölcsét. És esetleg ami még maradt, a kocsmái játékgépek gyomra nyelte el, vagy elszállt semmiségekre, hitelintézetekre meg lízingekre. Ha nem volt szerencséje végképp levetkőzött.

Magam is elgondolkoztam ezen az örökös pionír állapoton, mint az új honfoglalók, kezdünk mindent előlről. Ugyan hányadszorra? Még a kezemben volt a technikumi gazdasági napló pora és átfutott gondolataim sztrádáján régebbi kezdésünk, megkapaszkodásaink története. Visszaköszönt gondolataimban az eszköznélküli újrakezdés, hajdani nagyüzemi munka-

táboraiiba tett útkeresésem. Az érettségi bizonyítvány már a zsebemben volt és vágtam a fát, meleg nyár eleji napokon, hogy telerakjuk a faskamrát, amikor megszólított a téeszelnök, aki szomszédunk volt a városban és megkérdezte; elszegődöm-e egy termelőszövetkezetbe gyakornoknak.

Ezer más tervem lett volna, mondjuk, elmenni a Balatonra, vagy felmenni Pestre szétnézni egy kicsit, hosszú kollégiumi évek meg a tanulás után, csak úgy, kötelesség nélkül, tájékozódni, hogy milyen is a másik világ, ahova nekünk csak ritkán van belépőjegyünk. Ám a munka jogán szerzett tapasztalataim járma alatt kimondtam az igent és már a következő héten kerékpárral indultam egy üzemegységbe, hogy belépjek az életbe. Jó 10 km-re lehetett a várostól az a kastély, ahol kora reggel jelentkeznem kellett. Tele voltam izgalommal, mintha egy kezdő színész lettem volna. Senkit nem ismertem, ezen a helyen még életemben nem voltam, és teljes mértékben önállósítani kellett magam jó ráérzéssel, hogy megérezzem, ki kicsoda, hogy köszönjek és kinek mit mondjak. Próbálgattam a szárnyaimat. Az új főnököm egy kicsit késve jött egy Pannóniával. Ráéreztem, hogy ő az akit keresek. Bemutatkoztunk egymásnak, és már adta is át mondandóját az odaseregltő tizenöt-húsz embernek. Aztán mikor mindenki szétszéledt, kinyitotta a kastélyépületet és beléptünk a kiüresített, lekopasztott csupasz épületbe, ahol egy szoba irodának volt berendezve és mintha valami helytörténeti kiállításon lettem volna a berendezés tárgyait illetően. A kecskelábú asztaltól a sámlin keresztül a szecessziós faragott íróasztalig a különböző korok és társadalmi osztályok tárgyai vettek körül, aránylag jó elrendezésben, kozmosz a kozmoszban megjelenítésben. Az íróasztal mögött a falon Marx, Engels és Lenin képe függött. El nem tudtam képzelni, hogy mi lesz nekem itt a teendőm. Az emberek szétszéledtek, gépparkot nem láttam, istállókat sem, ami arra utalt volna, hogy legalább állatok léteznek itt. Csak lassan tűnt fel, hogy nincsenek kazlak, silók, trágyatárolók, kocsik, színek, tehát állat biztosan nincs. A kastély körül a jobbszárnyon a régi világ kiszolgáló személyzetének lakásai sorakoztak. A balszárny irányában kicsit távolabb az örökzöld fák mögött, amiket még nem vágtak ki, raktárépületek sorakoztak nagy széles ajtókkal. Az üzemegység nagyjából az üres kastélyból, személyzeti és családi lakások sorából, raktárépületekből, meg egy üres préházból állt. Gépparkunk a főnököm Pannóniájából, meg a raktárban lévő mázsa jelentette. Eszközkészletünket az irodai eszközök jellemezték, melyek naplók, dossziék, nyomtatványok formájában tartalmazták a gazdasági adatokat. Reggelente 6 órakor találkoztunk, a dolgozók megjelentek változó létszámmal és a főnököm elmondta, hogy mik az aktuális munkák, mit kell csinálni. Szórványszőlők és gyümölcsök voltak erre kétszintes műveléssel és ezek között, meg körülöttük szintén szórványban szántóföldeken burgonyát, mákot, meg más kertészeti növényeket termeltek részes művelésben az itt dolgozók. A mi munkánk abból állt, hogy berészeltük a termést, hogy az egész betakarítás után eladtuk és a bérszámfejtés a központban, bonyolult könyvelési manőverekkel kiszámolta a dolgozók munkabérét. Az ültetvényeket és földeket ki-ki úgy művelte, ahogy tudta, részes művelőként. Apránként mindenkit megismertem. Főnököm már reggel 8 körül elfüstölt és nekem meg a szomszéd lányok hozták az ebédet, pontban 12 órakor a Tóth családtól. Ilyenkor volt a kastélyban még élet és az ebéd maradt utoljára, csaknem ki is hűlt. Mire a hely és emberismeretem egyensúlyba került a kastély környékén, egyszer csak megjelent a téesz elnök és megjegyezte, hogy más irányú tapasztalatokat is kellene szereznem, majd felvázolta, hogy a város túloldalán a téesz központhoz néhány kilométerre egy állattenyésztési telep vezetését bízna rám. Nehéz szívvel váltam meg az üres kastély falaitól és szellemeitől, melyek támogattak észrevétlenül, hogy mégis csak szép és vidám legyen az élet. Mi lesz a lányokkal, kinek viszik az ebédet 31-e után.

Elsején frissen szerzett motorommal robogtam a telep felé. Szemügyre vettem az épülethalmazt, ahova az elnök, a főagronómus meg a párttitkár kísért ki, hogy minden ott dolgozónak bemutassanak. Elmondják a szakmai és társadalmi kötelemeket, megmutassák a lakásomat. Ez volt a csúcs. A növendékmarha istálló vége keresztbe le volt választva vályog-

gal. Ebből a részből lett lerekesztve a szobám, ahol bejáratí sima, lemeszelt lécekből volt összeszögezve és jó vastag dróttal egy U-szöghöz lehetett rögzíteni. Tehát a zár egyszerűen működött. A kulcsot nem veszítettem el és a kombinációktól sem fáradt le az agyam. Egyből eszembe jutott, hogy már alsó tagozatban ördöglakatokat készítettünk különböző drótokból, amit bizony nem volt egyszerű megfejtetni. Itt lesz időm ilyesmivel foglalkozni – gondoltam. Az előtérbe két deszkából ácsolt pad volt és biztatott a párttitkár, hogy jobb kedvre derítsen. Hozatott egy televíziót, mert itt a telepen ez volt a kultúrterem is egyben. A szobámban egy vaságy volt, asztal, egy kiérdemesült komód, na meg egy vaskályha. A mennyezet itt annyit jelentett, hogy a tetőfedő nád alól be lett stukatorozva és fehérre lett meszelve. Ezen a telepen én zöldfülűnek számítottam, de a nagyüzemhez kezdő volt itt mindenki. A tapasztalatok a beszervezésnél kezdődhetnek. Szedett-vedett telep volt, ez egy régi gazda istállóira alapozva és egy-két lakóházból, cselédlakásokból, meg a környező tanyákról jártak be az asszonyok és a férfiak az állatokat gondozni. Céltámogatásokra szerfás istállókat építettek és igazából ez volt a kezdet, amikor már alkotott a közösség. Szerfás istállók, ahogy a nevéből is lehet következtetni, fából ácsolt épületek voltak nádtetőből és döngölt padozattal. Ablak csak kevés és kicsike, viszont az ajtók jó szélesek voltak az állatok mozgatása miatt. A falak mellett két oldalon etetővályúk, jászolkarikákkal. Kötött állattartás mellett a vizet úgy kellett bevödrözni, jobb esetben csak az istálló végéről, később slagot is vettünk, de jó ideig még a lerongyolódott, szétszakadozott kötőfémek cseréjére is alig tellett. Egyszer birkát vágtunk és a bográcsban Virág Matyi főzte a pörköltet az öröme, hogy átadtuk használatra nagyteljesítményű darálót és sikeres volt a beüzemelés. Fejlődünk technikailag és kulturálisan is előre léptünk, amikor a szobám falán akkora lyukat ütöttünk, hogy elférjen benne egy televízió és az ácsolt padokra esténként a környéken lakók leülhettek műsort nézni. Ezekben az időkben már a Beatles slágerek járták át az étert és dühöngött Rolling Stones a hangszórókból. Persze ennek a telepen híre sem volt, viszont nem volt érezhető a hagyományaink nyoma sem. A népi hangok és színek elsorvadtak, jobb esetben a köcsögdudát szólalta meg egy spicces gulyás a pörköltevés után, demizsonok közelségében. A ruhák is elszürkültek, kékecsszürke, indigókék munkásruhák és fekete gumicsizma, micisapka, meg svájcsapka lett az egyen gúnya. A tehenészek fehérköpenye, csizmája és sapkája már hangulatfokozó volt, divatbemutatóhoz, amit a fejés idejére magukra vettek.

A juhászok őrizték a hagyományaikból a kalapot, a mellényt, pitykés gombokkal, a gamóst, és a sok apró saját kis titkaikat gyógy módokról, meg az állattartás maguknak kisajátított módjairól. A juhászokba hajnalonta jártam és télen igen sötét, zord időkben kellett elindulni, Mucival, a távoli hodályokhoz. Muci jó formájú, nagy rámás deres fiatal csődör volt, aki, ha kellett húzta a kétkerekű bricskát, de nyereg alatt elemében érezte magát.

Koromsötét hajnalokon, vályoggödrökkel teli gyepeken bízni kellett az ösztöneiben és érezni lehetett, hogy idegszálaik hogy navigálják át a nehézségeken. Kocsival erre felborultunk volna és régebben volt is erre példa, mert a cigányok kiszámíthatatlan alakzatban nyitották az újabbnál-újabb bányagödreiket. Első osztályú vályog készült itt. Nem volt gond az eladással. Ebből épültek a szerfás istállók is. De hogy mi lesz a gödrökkel, azt tíz öregasszony sem tudta volna megmondani. Muci széllal szemben imádott átcsapni vágta. A felkelő nap, ami nekünk mindennapi élményt jelentett, szinte doppingolta a virgonckodásra.

A juhászokban kiosztottam a napi abrakot, és mire a telepre értünk a fejés végére közeledett. Magas, aranykoronájú zsíros földeken az esős időkben előfordult, hogy a lovas kocsival kellett kivinni a tejet a kövesútig, mert elnyelte a tejszállító autót a sár.

Hogy mik fordulhattak meg a fejemben a cellaszerű puritán szobámban, amikor éjszakánként a stukator felett a patkányok motoszkáltak, már elmosódott emlékeimben. De annyi bizonyos, hogy a kultúr-térben összeverekedőket, esténként, amikor sok volt már a bor, szét kellett szedni, aztán útnak indítani a díszes társaságot a tanyák felé. Ilyenkor kezdtem tanulni felvételre, meg időnként kimentem az éjjeliőrökhöz beszélgetni, meg megnéztem, hogy

hogyan alszanak a friss szalmán az állatokkal együtt. Ha ezt a látogatást nesztelenül indítottam kifürkészhettem a patkány kolóniák osztozkodását az állatok előtti jászolban a maradékon. Mit ne mondjak, szokatlan volt ez a látvány és az én fejemben ijesztően, riasztóan hatottak olyan szavak, mint rühatka, patkány, poloska, csótány, bolha. Nekifogtam az irtásukhoz reménytelenül, majd szövetkeztünk az invázió ellen a telepen dolgozókkal. Sikerült felrázni őket, hogy az élősködők a paraziták számát elviselhetőségi szintre szorítsuk. Ezt a törekvésünket állandó készségi szintre emeltük. Az itt élőket a mindennapok kollektív tettekre inspirálták. Egyszerűen teremtdött a közösség a mindennapokban. Aki elment a boltba, hozott a másoknak kenyeret, cigaretták, miegyebet, vagy a motorra maga mögé ültette. Ha sár volt, lovas kocsival fordultak egyet, ami legalább 10 kilométert jelentett a két etetés között. Belefért az időbe. Ha ilyenkor valaki nagyon berúgott, többiek szó nélkül helyettesítették. Gond az volt, hogy kevés volt a kocsi, jóformán használható szekér csak egy volt, de ló és szerszám is korlátozottan állt rendelkezésre.

A bikákat havonta le kellett mérni és ez nem volt veszélytelen. A súlygyarapodást a könyvelésnek bizonylaton alá kellett támasztani. Több száz lekötött bika hizott az istállóban és még a gondozójukat látták csak, nem is volt baj. De az öreg Dobák, meg munkatársai segítség nélkül már tehetetlenek, az öt-hat-hét mázsás konok állatokkal, melyek közül nem egy bevadult és az orrkarika is kevésnek bizonyult. Egy 7 mázsás állat keresztül szaladt a frissen rakott szalmakazlon aztán lába közé vette a határt, és hiába álltak ki a cigányok dorongokkal, azoknak egytől-egyig futni kellett a kunyhóik védelmébe. Ezt a bikát üldöztük motorral, traktorral, lóháton és gyalog, amikor meg már nagy küzdéssel kötőfékre került újra, szétverte a saját fejét a traktor vonóhorgán. Roppant idegrendszere összeomlott. A nyúzás után a húsát szövetkezeti dolgozóknak szétmértük, közben főtt a paprikás bográcsban, amiből természetesen minden telepi sürgölődő jót ehetett, az italtól meg mint mindig gondoskodtak a mindennapok.

Ilyen volt a kollektív gazdálkodás ifjúkora, ahol edződni kellett. Az éjszakai fentléteknek köszönhetően jött a levél, hozta a posta az értesítést a sikeres felvételiéről. Ekkor már szó volt róla, hogy épülnek a magtárpadlásos vasbeton istállók a telepeken, téeszekben, gazdaságokban, mindenütt az országos program támogatásával. A szövetkezetben dolgozó kollektíva bizakodva remélte sorsa jobbrafordulását, éltette őket a remény. Elég sűrűn mentek haza a városba, ahol nem volt semmijük, de minden porcikájuk hajtotta őket, hogy legyen. Hogy legyen egy városi lakásuk, netán egy házuk, ahol esténként a család együtt van. Ahol van közelben bolt, iskola, piac, orvos, patika, templom, ahol átjárhat a szabóhoz, a szerelőhöz, netán, eljut majd moziba is. Meg majd jön a cirkusz, netán elmerészkednek a színházba is. A gyerek majd bemegy a könyvtárba a barátaival és nem kell sarat taposni sötét hajnalokon és estéket a vendégmarasztaló időkben. Titkon mindenki felnézett az égre és kérdezte, hogyan lesz innen kiút. Mert az antivilágban a tanyákra jöttek, mentek a szekerek, akkor is, ha nem volt kövesút. Az otthon a város volt. A tanyára meg kijártak, és ha már állatok voltak és a felszerelés is megkívánta, hát berendezkedtek állandó ott lakásra is, de váltották egymást, ahogy az élet kívánta. Később aztán egyre többen kint rekedtek. Iskola is épült, de változtak az ideológiák, meg a tanító is, időközben meg elfogytak a lovak, meg a szekerek és út egyelőre nem épült tovább és a dűlőutak nagy részét beszántották, mert nagyüzemeknek nem parcellák, hanem táblák kellettek, ahol kezdetben a Hoffer traktorokkal dübörögtek és a gépállomás emberei váltották egymást éjszakára a lakókocsikban. A remény mellett, ahogy szürkült az élet, az álmok is egyre fakóbbá váltak, meg a halántékok is deresedni kezdtek. Sokan beérték hát a téeszmajorban avval, ha vándorcirkusz némi tüzelőért, élelemért házhoz hozta a csillogást, a nevetést és a varázspálcának mindig jó sugallata volt a pusztai lelkekben.

Egyszer aztán hopp, én is felkerekedtem, mert vittek. Vittek az orvoshoz, mert olyan fertőzést kaptam, amit már az állatorvos sem tudott kezelni a pusztán, és magam is kifogytam a gyógymódból.

Így hát ismerkedtem az étellel, meg a világgal és sodródtam tovább, tanulni, meg katonáskodni, mert valahogy fel is kell nőni az embernek.

Mifelénk sokszor fel kellett nőni. Felállni egyszerűbb, ha megrogy az ember. A szabályok változatlanok, erőt gyűjt, összeszedi magát, feláll és taktikát váltva még esélyt vív ki magának, de felénk a szabályok rendszerint kiszámíthatatlanul módosultak. Mindig is sokat kockáztattunk a magunk és őseink életében, de ha felálltunk is, valahogy nem nőttünk fel igazából. Szellemi áramlatok örvényében forogtam és a szabadságvágyam a kultúrába kapaszkodott. Olvastam, mert okításunk még szakmailag is ideológiai papucsban csoszogott szocreál bojtjal az orrán. Jobbára a megfoghatatlan hatalmat éreztünk magunkföle nehezedeve, egy ateista gépezetet és úgy nézett ki, hogy taktikát is csak az tudott váltani eredményesen, aki jobb és balkézzel is rátenyerelt a gazdaságra. Ők azok a politikusfélék, akik sosem lettek gazdák. Az alattomos küzdelmek korát éltük, ahol a hatalommal nem bírót úgy kezelték, mint egy koldust, nyájasan, békés rábeszélő erővel tessékelték a küszöbön kívülre.

A major

A major felé vittem a zsákot a konténerhez, hogy a selejtezett emlékeimet kukába dobjam. A szemét terjeszkedett, a palackokkal társasjátékot játszott a szél és a műanyagzacskók, mint lehullott falevél kergetőztek a puszta, az épületek és a hajdanvolt park labirintusában. Nagy csattanással huppant a földre egy hangár kivénhedt ajtaja. Odamentem. És rögtön láttam, hogy megpiszkálták a tokokat, lelopták a rögzítő vasakat, ahol engedett az erőszaknak, kidőlt hát az öreg ajtó, belezuhant a gazba, a tok meg ott állt felkiáltójelként nekitámaszkodva a falnak. A jászol sem volt már meg az épületben, ahova Vércse, meg Móni volt kikötve azokban az időkben, mikor béreltem a majort a nagyvállalkozótól. Akkoriban már nem volt állami gazdaság, eladták a majorokat errefelé, csak az értéktelen eszközök maradtak itt, meg a dolgozók munka nélkül. Akik aztán elmentek segélyre, korosabbja meg előnyugdíjba, amikor meggondolatlanul idekeveredtem majorgazdának, keresve a jövőt. Abban a hitben, hogy a romokat félrehajigáljuk és szinte már menetrendszerűen rutinból kezdünk valami újat. Berendezkedtünk, felszereltük a lekopasztott épületeket és életet leheltünk a falak közé. Az '50-es évek aranygyűrűs párttitkára ragaszkodott az előfogatos státuszhoz és ő hajtotta Mónit meg Vércsét. A két vasderes dísze volt a tájnak, ahogy poroszkáltak a tanyák között alkonyatban az ülés mellett teával, meg a forralt borral, meg-meglátogatva egy-egy tanyán élő szomszédot és közben járattuk a lovakat. Lajos bácsi egyébként sem látott már jól, s mikor alkony átcsapott a sötétedőbe, hazafelé tartva elvesztette az utat. Csak a sötétséget látta már, meg érezte maga előtt a két ló biztos mozgását, de azért ő akart irányítani. Egyszer aztán befékeztünk. Horgonyt vetett a két ló egy drótkerítés előtt. Üggyel-bajjal kifordítottam őket a csapdából és az öregnek a palackot nyomtam a kezébe, hogy azt fogdossa, ne a hajtószárat. Hazatalált a két ló meglelve a helyes irányt a kitaposott úton, a kiismerhetetlen éjszakában. Máskor meg maguktól önállósodtak, amikor az öreg a városban volt és az Imi gyerek befogta őket. Zörög az üres plató a fagyos terepen és a két jól abrakolt ló elragadva a kocsit vágatában száguldott neki a világnak. Idejében esetleg lehetett volna ugrani, de később már csak kapaszkodásra volt mód, mielőtt szétesik a kocsi. Óriási ösztönükkel és saját ijedtségünkkel a part felé vették az irányt egy hatalmas kör után és fennakadtak a bokrokon, meg egy fatörzs, sérülés mentesen megállította őket. Az Imi gyerekbe meg öntöttük a vodkát, meg ami a kezünkbe akadt hirtelenjében. Sérülés nélkül úszták meg a lovak is, akik leszerszámozás után nyugtatva lettek. Szórkefével, paskolással, friss szalmával meg egy maroknyi szénával. A nagyistállóban, amely hajdanán pinceként működött, a méteres vályogfalaival és nádtetővel a mi időkben már csak lovak voltak időlegesen elszállásolva, meg néha egy országos ismerősöm leszólt, hogy csillagtúrára mennének a vendégeivel, a lovakat beszállásolják egy-két éjszakára. Este ők kisbusszal jó szállodákba mentek lumpolni, aztán amikor kipihenték magukat, bejárták lóháton a környéket és így pár hét alatt egy-egy csoporttal megfordultak az ország jó néhány közönséges, meg nevezetes pontján. Az istállóban a Nagy Fehérnek azaz, a nagyvállalkozónak egy ideig volt húsz-harminc lóva, amit etettünk, itattunk és járattunk és egy ilyen csillagtúrák alkalommal, amikor kilovagolt a kolónia, Indián, a csődör a nagy sztyeppén átgaloppozva a kövesút felé vette az irányt. Már látszott, hogy valamit a fejébe vett és nem fordult vissza. Miután a karámot keresztülszelte, többé nem nézett hátra. Nyilván meg volt az indítéka, amit ha meg is értettünk, de nem vehettünk tudomásul, csak úgy elnézően. Gyerünk utána, mondtam. És többen indultunk keresztül a legelőn, meg a dülőúton Indián nyomába. Még szinte a majorság szélén voltunk, mintha olyat láttunk volna, hogy úszik a levegőben és egy facsoport mögött eltűnt a kövesút mellett a szemünk elől.

Egy óra múlva egy idegen úrnak rendeltem ebédet a falusi sörözőben és kínáltam itallal, hátha megnyugodna. – Csak az utat láttam – mondta és látszott rajta, hogy még mindig nem

fogta fel, hogy egy ló esett be a Mazda szélvédőjén. Ez egy olyan csodás nap lett, mivel csak a Mazdából lett roncs, az ember épen maradt, az Indiánt meg összevarrta az állatorvos a szügyén, csontja nem tört a virgonc csődörnek sem. Aztán még eszembe jutott Lütyő, a gyermekek lova és ezernyi epizód sejlett föl kalandos napok emlékeiből. A szüreti bál és felvonulások, a csikós és lovas kocsis események, feledhetetlenek maradtak. A csikós fiúk amúgy is a német nők kedvencei voltak és rá is játszottak a vakmerőségeikkel a hírnevükre, úgy a lovak, mint a szoknyák körül. Hanzik a kocsmában, Hildáknak meg éppen szalmás, meg szénás lett a háta. Néhány suhancot még ki is vittek magukkal, mint egy aktatáskát. Élő, mozgó, magyar barbie-csikós mindig jól jött egy stuttgarti, müncheni, hamburgi esős délutánon. Egyik-másik csikós gyerek, később aztán hazatalált, és már jól beszéltek németül, odakint tanfolyamra jártak. Bár dolgozgattak itt-ott mégis csak kitarattak voltak és időnként, de rendszeresen elővették őket, mint egy konyakos üveget. Akadtak a bátrabbak közül nagy kalandorok is, akiknek a regényében még ma is bonyolódnak a szálak. Németek közül is vettek itt tanyát. Rainer és Bambi, a szomszéd község határánál, erdőszélen vásároltak egy kis paraszt tanyát, új istállóval, és az erdőszélen az istálló és a tanya között egy pincehelyiség, padlástérrel bonyolította a tanyaképet. Rainer itt rendezte be a stúdiót, itt kavart a gitáron és bömböltette a hangszórókat. Főleg, ha jöttek a haverok kintről az öreg Volkswagen-busszal és egy hétig csak alvás idejére csendesült el a blues.

Az istállót feltöltötték lóval, amit részint Amerikából hoztak magukkal, részint itt vettek, meg Bábólnáról hoztak még egy arab csődört. Az öreg tanyaépület udvara meg tele volt kutyákkal, rottweilerekkel meg dobermannokkal. Bambi sosem félt, ha maga maradt az éjszaki sötét erdőszélen, esetleg annak volt félni valója, aki erre vetődött. A kutyák annyian voltak, hogy megfékezésük reménytelen lett volna hirtelenjében. Rainer és Bambi csak a kutyákkal és a lovakkal foglalkoztak, estefelé meg ha nem a kocsmában voltak, szólt a blues a stúdió felől. Itt a majorban, a lóistálló végén vártak egy karácsony reggelen, mint két ázott varjú csapzottan és roskatagon, fáradtan. Hazafelé zötykölődtek a terepjáróval és az öreg UAZ beadta a kulcsot. Megmakacsolta magát és lepadlózott. A két német meg otthagya a kocsit és elindultak gyalog, de eltévedtek a nagy fehér éjszakában, amikor már a tanyákról nem szűrődött ki fény karácsonyi éjjelen. A majornál vetődtek partra és már vártak hogy vigyem őket haza, mert a Rainer szülők a tanyán vannak egymagukban, akik látogatóba érkeztek. Kicsit csalódniuk kellett, mert először megettettem a lovakat az istállóban és azután indultam velük haza, addigra kivilágosodott.

– Segítsünk valamit? – kérdezte Bambi.

– Már semmit – mondtam, mivel Rainer az alkoholtól omladozott és magam többre haladtam. – Sört ittatok, meg pálinkát? – kérdeztem tőlük hazafelé.

– Sört, unikummal – mondta, de inkább ivott volna még.

Kiléptem a régi események színhelye keretéből elhagytam a cséplőgép hangárt, meg a pinceistállót. Egy fal mellett jöttem el, melyen az ablakok helyei, mint valami lőrések törték meg a meszelt síkot. A majort már eladta az igazgató és amikor jöttem átnézni a kulcsokat traktorosok álltak itt pótkocsikkal és elég fürgén hajigálta a téglákat a platókra egy népes brigád, miközben jókedvűek voltak és hangosan nevetgéltek. Egy őszbe borult ember, akiről lerítt, hogy ő a főkolompos régi ismerősöm volt.

– Adjon Isten! Mit csináltak Jani bátyám? – kérdeztem.

– Hogy vagy öcsém? – kérdezte. – Szervusz. Eladták a majort – mondta –, de mindent az árverés nyel itt el. Viszünk haza egy kis téglát, kell ez mindig otthon – mondta.

Az öregnek már teljesen fehér volt a haja, arcán látszott, hogy sokat van levegőn, cserzett bőrén barázdák szaladtak, tekintete fiatalos, nézése szinte huncut volt még.

– Ez meg az enyém – mutat a traktorra. – Meg ez is – és odalépett az egyik pótkocsizhoz, kezét nyújtott. Majd elmesélte vételi körülményeket, mert hát ugye árverés volt. – De azt adta volna meg a Jóisten, hogy ne az enyém legyen az a szerelvény. Nem is okoskodott senki és a

végkielégítésbe belefért. Na látod – mondta –, most van mivel hazavinni a téglát meg a cserepet.

– Jani bátyám, te megvetted a traktort meg a pótkocsit, meg ha jól tudom a házat is, de közben a majort meg más vette meg én meg a kulcsokkal jöttem, mert én fogom üzemeltetni ezt a kolosszust – mondtam.

– Isten hozott, örülök, hogy te jössz ide, van még major a környéken, meg elhagyott tanyák, majd viszünk onnan cserepet – mondta és elvegyült a brigád tagjai között, hogy leállítsa a munkát.

Így maradt meg a fal, aminek ablakaiban évekig aztán muskátli díszlett a falon, nád-szegélyt húztunk és keletkezett egy építészeti installáció, tervezni sem lehetett volna különbet. A fal utóélete mára a széthullás perspektívája lett.

Keveredett a jelen a múlttal a majorban, nincs az a fal, az ajtó, vagy kémény, amelyről ne jutott volna eszembe a rendszerváltó '90-es évek abszurd mutatványa. A kastélyépület lakószobáit rendszeren felszereltük és sikerült bebútorozni régiség kereskedők mindennapos utánpótlásával. Naponta hoztak hagyatékok, amiből kitúrtuk az alkalmas holmit. A többi meg vitték tovább az ócskapiacra. Összeállt az iroda, a tárgyaló, a pihenő, az étkező és a konyha képe, korabeli stílusra. Tágas helyiségek, magas mennyezettel, komor csillárokkal, falakon képek, lelki rezdülésekkel. Egy reggel beléptem az épületbe és már levegőben érezni lehetett, mintha megmozdult volna a föld. De földrengés nem volt, a mélyről nem éreztem semmit. A szőnyegek a helyükön voltak, az asztalok elvágóan álltak, a székek megigazítva, a szobrok, zsámolyok, stabilan nyugodtak. Mintha a függönyök nem stimmeltek volna, mintha egy hajón lettem volna oldalra billenve. Aztán látom, hogy a képek falon szinte kalimpálhattak, mintha valami ellenerő lökdöste volna el őket oldalirányba, és a tárgyalóban valami hiányt is éreztem. Ahogy mentem tovább az a gyanúm támadt, hogy betörők tettek látogatást. De az íróasztalfiókban nem volt kuszaság, az étkezőben a függöny ugyan leszakadva lógott a tartójával együtt. – Mit történt itt? – töprengtem és még jó néhányszor bejártam minden zugot és nagy sokára neszt hallottam és csipogás-félét. Fürkészve kutattam, mire egy függöny redőnyénél egy varjút pillantottam meg, aki megilletődve és tanácstalanul pislogott midőn észrevette, hogy lelepleződött, káromgott egy jó nagyot. Nagy sokára vettem észre a falon a koromcsikot és leesett a tantusz, hogy a pára madár a kéményből hullott alá és a kályhacső helyén lépett a szoba légtérébe. Rögtön eszembe jutott nagyapám csókája, amikor összegyűjtötte a fényes tárgyakat és szinte izgalom kapott el, hogy az új madárnak lenne-e kedve itt maradni. A madár mikor kiengedtem belevezett a levegőbe és egyenest húzott tovább, csak el innen, el. Ebből az irodából írtam annak idején a hatóságoknak a meghívókat, területbejárásra, hogy állatvásárteret tudjunk üzemeltetni. Új világ kezdődik. Új, vagy régi résztvevőkkel, ki tudott erre választ adni ekkor, ebben a nagy átjáró házban, ahol egyszer kíváncsú, máskor akadály maradt az ember. A régi gazdáknak annak idején, itt az állami gazdaságoknál már nyoma sem volt. Az újak meg természetesen a nagyüzem tanulói lettek. Szakmászok ágazatszerűen, rendszerelméletek uszályába, ki-ki a maga munkáját látta, vagy érezte kulcsfontosságúnak. Akik meg nem ambicionálták magukat a csendes többség, akik csak valahogy idekeveredtek, elváltak mint a befőtt, vagy mint lassú Pista a traktorával, aki reggelente precízen javíttatott meg informálódott és úgy késő délelőtt már ki is keveredett a szántóföldre, és hamarosan meghúzták nála is a deket. Régi kisparasztokból szinte csak szövetkezetekben maradtak a legrosszabb földeken a sűrűn lakott tanyavilágban, ahol újra és újra előbukkantak a lovas szekerek, kékbe kötötték a kukoricaszárat meg a venyigét is, amit összegyűjtöttek és otthon a tanya mellett készletezték a begyűjtáshoz. Az állami gazdaságban az ilyen művelethez futotta a gázolajból is, meg a műtrágya is kikerült a háztájiba az óriási készletekből. A szövetkezetben tengődő kisparaszt folytatta magának a megszerzett földön a gazdálkodást. A rendszerváltás után a tsz tag igyekezett gyorsan elfelejteni, hogy vagy 30 évig lovat, sőt szamarat sem tarthatott. A tanyánál legtöbbször fél, jobbik esetben egy kataszteri földön

magának is termelhetett háztájiba. A nagyüzemi munkás meg előbb felvette a végkielégítését és integrálódott a munkanélküliek szervezetéhez, akkor még hosszútávra, majd mikor jött az újrakezdési hitel az élelmesebbje mégis csak belevágott a gazdálkodásba nagy kinkeservesen. Mások meg ahogy eszeveszett lendülettel összegyűjtöttek mindent, próbálták azt beosztani, mint egér a lyukacsos sajtot. Ám akárhogy agyalt a puszták népe az egymásközi csereberével, lassan elfelejtették a pénz funkcióját, derengeni kezdett, hogy ez csak korlátozott ideig folyhat így tovább, mert jönnek a sárga csekkek és fizetni kellene, mint a köles.

Vártam akkoriban az irodán a meghívott hatóságokat, területbejárásra felkészülve a Magyar Közlöny aktuális jogszabályaival, vízminták eredményeivel, jogosultsági igazolványokkal és meghatalmazásokkal. Piac és vásárjogok a történelem során mindig kiváltságnak számítottak. Izgultam is akkor rendesen, hogy hova lyukadunk majd ki a harmadik köztársaság hajnalán. A szendvicseket a konyhában már Timi elkészítette Gyöngyivel, aki később pultos lett a Tarka Csődörben. Úgy gondoltuk az illendőségen túl is, hogy meleg virslivel meg jóízű juhsajttal és házikenyérrel rukkolunk elő a hatóság embereinek. Minden a helyén volt – ahogy a székely mondaná – pontra tettük. Ragyogott minden, az irodák és a kastély előtt, a park felgereblyézve én meg telefonközelben vártam a fejleményeket és jól is számítottam, mert két hívás is érkezett, hogy a helyszíni bejárásról lemondanak, de ha jogszabályi feltételeknek egyébként megfelelünk, szabad a gazda és az engedélynek semmi akadálya. Hozzájárulásból tizenhat hasonló nyilatkozatra volt szükségünk, ezzel szemben időpontra csak két hatóság érkezett, ebből is az egyik a helyi állatorvos a másik meg a települési önkormányzat, melynek nem sok jogot hagytak nagyobb hatáskörű szervek, elvették a levegőjét.

A közigazgatás a jog biztonsága és bizonytalansága mezsgyéjén egyensúlyozott a születendő és elhaló törvények ingái között. Számos jel vezetett odáig, hogy megértesse, hogy itt- és most csak a pénz, a befektetés a király. Utóbb a pénz sem számított, befektetni papíron is lehet, kimondhatatlan nevű bróker és holding cégek tucatjai lepték el a mindennapokat. Ránk szabadult a kapitalizmus átvedlett farkas farkája, mi meg mint a nyulak szaladhattunk szét erdőn-mezőn, de nem akartunk tovább futni értelmetlenül. Meg akartunk állni tisztességből és inkább érzelemből mint megfontolásból, úgy éreztük, hogy felvesszük a harcot és kézbe vesszük a sorsot, de akkor még nem sejtettük, hogy aki segítségnek mutatja magát még jobban a víz alá nyom bennünket. Talán akkor ettünk utoljára igazán ropogós, fűszeres házi gyártású virslit, adalékok nélkül. Ernő bácsi házikenyerével, ami a szőlővenyige fűtésű kemencéjéből gasztronómiai csúcs volt. Viszont nem volt HACCP leírása és engedélye. Az élelmiszerekre vonatkozó törvények és rendeletek tömény, sűrű, érthetetlen, persze látszatra logikára épülő tengernyi feltételrendszere, kis- és középparasztot villámcsapásként érte. A vaskos kitételek nagyüzemekre, nagykereskedelmi láncokra kötött általuk logisztikázott és taktikázott manőverekhez kellett volna és nem a kisparasztoknak előírni az edényeiről, a rozsdamentes feltételeket, a rozsdától mentes helyett. Így aztán a paraszt, hogy a piacon árulhasson milliós nagyságrendű kiadást tapsikolhatott el, ha volt miből, ha meg nem, akkor vagy kiürítette az udvarát, vagy odaadta egy kvótával rendelkező neppernek negyed áron, azon az áron, amiből előbb, vagy utóbb előrevetíti a csőd-közeli helyzetet. Aztán ahogy fogy a pénz és nő a hiánya egyre koszosabb lesz a fal, egyre szakadtabb a kerítés, nő az igénytelenség és a sarokban egyszer csak megjelennek az üres, boros üvegek. Előbb azonban még van esély, hogy megjelenjenek az integrátorok, a könnyűvérű fajtából és bonyolult szerződések mellett egy-két évad után észreveszed, hogy elfogyott a háztartási tőkéd is és a szomszédba mégy kenyérért, de inkább cigarettáért. Ha meg nagyon belenyúlsz, mint a libások tették azt, és kisodrószt kényszerpályára előbb-utóbb fedélnélküliként vacogsz majd mint a megkopasztott liba a rókaljuk előtt. Közben másutt nagy termekben, fórumok és viták szerveződtek a nagyüzemi lobbis és az állam szakemberei plenáris üléseken és számtalan szekciókban tovább gazdagítják a tanulmányokat, ami újabb intézmények létrejöttéhez vezetett és ez

már az utolsó 50 év harmadik földreformja az ideológiák útvesztőjében. És ki tudja már hányadik új, újabb, még újabb és legújabb mechanizmusa. Kis gondolati csattogó után segítségeimmel, Timivel, Gyöngyivel, Feri barátommal meg Zolival még tördeltük a bucit zamatos, ropogós virslihez és jött segíteni Tibi, Bogi, Jani meg az Imi gyerek. Előkerítették Lajos bácsit, aki viszont inkább csak az ivás mellett döntött, de komótosan beosztogatva Feri barátommal. Aztán amikor letelt a 30 nap és kifogást nem emelt senki, megnyitottuk a vásárteret, addigra állt az orvosi vizsgáló, mosdó, meg az elkülönítő és úgy tekintettük, hogy minden követelménynek eleget teszünk. A vásárolók között jól terjed a hír, kicsi rakás nagyot kíván alapon, ők értesítették egymást is. Nem megtervezett gondolati síkon mozogtak cselekvési szándékaim, ösztönös fennmaradási manőverek a zsigerekből törtek elő. Már középiskolás koromban, a kollégiumi ruhásszekrényben büfét nyitottam, hogy élénküljön az élet. A város szélén volt a kollégium, melyet a diákönkormányzat működtetett, távol voltunk minden ellátástól se bolt, se büfé a közelben, de a szobabüfével megoldottuk az ellátást az esti pingpongozásokhoz meg tanuláshoz. Csokik, cigik, rágók, nápolyi meg szódás málna, no meg pezsgőporok, amihez csak sima víz kellett. Amennyi hasznot hozott, arra rá is dolgoztam és ez a forint kellett a ruhatárhoz. Most sem volt sokkal nagyobb igény a vásártéri gondolattal, csak a felnőttek porondján. Nem a felhalmozás vonzott, hanem a működés, a haladás a fenntartható élet maga. Egy nagy létszámú vacsorán, hogy ne mondjam bulin szól nekem a Nagy Fehér testvér, aki testileg is nagy fehér volt a maga 190 centijével. Nem bírta a fényt, nemhogy a napot, így napközben sötétítő függönyök mögött intézte pénzügyeit és gyűjtötte kincseit.

– Mi akarsz lenni? Cseléd? Ha most lemaradtok, földönfutók lesztek – mondta.

És Szergejjel, meg Kátyával a Szergej és Kátya Kft. tulajdonosaival, az asztalra pattantak és termékenységi táncot roptak. Aztán megbeszéltük, hogy ebben a farmernadrágban, meg tornacipőben is elég jól érzem magam és nem biztos, hogy nekem is az operába kell járnom aludni. Ezt a szintet akarom tartani. Mások világpolgársága nem érdekel, csak a könyves szobám tele legyen, meg közel legyen a könyvtár. És ha nem is 80 nap alatt, de hosszú évek alatt jól bejárom a földet, ha megmarad a képzelőerőm is hozzá. Úrnak, parasztnak születni kell és nekem ehhez nem kell a Tretyakov képtárat birtokolni mondtam, miközben Grúz Tibi tolmácsolt az előretolt keleti helyőrségnek, akik üzleteltek ahogy mondani szokás a szárított egérszartól a magzatelhajtó vízig, de a realitás az olajtól a vasig és a titántól az értékpapírokig, csak nagy legyen, meg sok legyen. Ebből az alapállásból vette a majort a Nagy Fehér és továbbá csak a látványa érdekelte, ahova utaztatni lehet a bankárokat, vagy azok megbízottjait és szép mesékkel aláfesteni a történetet a tálalásnál, hogy biztosan landoljon az a summa a hatalmas táskák bugyraiba. Fedezeti értékből bármennyit elbírta a papír a részleteket meg majd elbírja a bankkonszolidáció annak idején. Egy pusztai bankár találkozón engem is megkörnyékezett egy udvaronc, hogy a vállalkozásomhoz mekkora összeg kellene. Nevezem meg az alsó és a felső határt. Hűvösödött közöttünk a levegő mikor körülírtam mondani-valómmal, hogy a lehetetlent is megoldjuk, de a csodákkal még várni kell egy kicsit. Néhány mondattal bevezettem a saját erőből megszerzett gazdagság természetfeletti titkainak lehetőségébe és tisztáztam magam előtt is mintegy ismételve a pénzzel kapcsolatos elképzeléseimet, véleményemet, hogy a siker rejtett törvénye, amit nevezzünk egyszerűen sikertörvénynek megtanulható-e, kiérdekelhető-e. Biztosan megérintette a meg nem érdemelt siker sugallata, mely a mások vesztésén alapszik, amikor közöltem, hogy nem akarok elszenvedni magam számára csapásokat, mert jelenleg nem tudok az én viszonyaim között olyan üzletet, amely kölcsönösen gyümölcsöző lehetne, másokat meg tönkretenni minek. Jókor jött a szépségkirálynő választás és így már nem fagyott meg kettőnk között a levegő, mert a látvány és a képzelet már előrevetítette az éjszaka lehetőségeit és nullázódott, leértékelődött a pénzzel kapcsolatos perverzió a következő órákra. A pusztai bankártalálkozó nem tartozott a beharangozott események közé, kezdeti szárnycsapások voltak ezek. Ez az új kaszt, amely meg-

nyomta a gombot és társadalmi rangban emelkedni kezdett, mint a lift, még ügyetlenül mozgott, esetlenül öltözködött és a szoba-fakó bőrük csak később vált bronz barnává, amikor már karjaik is vastagodni kezdtek. A szteroidos luxus és divat boltokba kezdett izmosodni a testük, meg már pólót is magukra vettek és borostás szakállal, rövid hajjal egyre nehezebbé vált megkülönböztetni, hogy az a pénzvillám embere, vagy a rendőr, vagy a gengszter, esetleg az őrző-védő kft. embere. Egyszer aztán elég volt a nőkből, hát jöjjenek a lovak. A lehelet finom, cizellált, ékszerfényű színházban ló szépségverseny következett a közeli városban. A lovas kultúra is kultúra és a látvány néha felülmúlja a lelki nyavalygásokat, de a színház falai, a színpad dobogói örökre beitták magukba az emberi tévelygés gőzeit. Karancsi, a fő kulcs-tárnok egy jó nagy szívlapáttal és seprűvel szaladgált, minden színpadra felvezetett ló után összeszedni a ganét. Ahogy a lovat kocogva felvezették a színpadra kigyulladtak a reflektorok látványfokozóként és bizony ezek a gyönyörű állatok egytől-egyig a stresszre elengedték a lócitromot. Zsúfolásig a nézőtér és egy kicsit a régi Róma jutott az eszemben. Cirkusz, bizony cirkusz is kell a népnek, mert láthatóan érezhető mindenki valami eseményre, csodára vár. A büfében a red bull nem adott szárnyakat, hát jöjjön az a whiskey és szárnyaljanak tovább a színpadon a pegazusok nyomukban a fő kulcs-tárnokkal, kezében a seprűvel, lapáttal, meg szívdobogással. Aztán jöttek a hétköznapok és mentem a Fehér Testvérhez elszámolni a majorról kapcsolatos számvetéssel ő meg éppen akkor száll ki a fekete taxiból, hóna-alatt egy óriási köteg ötezzrel csak úgy lazán, táskával, mintha a gyűjtőst vitte volna arrébb. A járdán meg gördeszkával felé tartott egy tíz év körüli gyerek. Kitarzott lábával Nagy Fehér megállította a gyereket, aki a sarkára helyezte a súlypontot és már el is kapta a gördeszka elejét az egyik kezével, majd lazán felnézett a kitarzott láb gazdájára.

– Akarsz pénzt keresni öcsi? – kérdezte Nagy Fehér.

– Naná, hogy akarok – mondja a gyerek. – Mit kell csinálni?

Aztán egy nagy fehér kéz egy ötezzrel nyomott a gyerek tenyerébe.

– Eridj vegyél egy söprűt és saroktól-sarokig söpörd fel a járdát – mondta. Majd egy másik ötezzresre ráköpött és a gyerek homlokára ragasztotta. – Ez meg a béred – mondta.

Amikor az irodába értünk, ami lakás is volt egyben és a felhalmozott műkincsek között alig lehetett ellavírozni, megkérdezte tőlem.

– Nincs egy húszasod?

Mire én rápillantottam a kötegelt pénzhalmazra.

– Kicsi rakás nagyot kíván? – kérdeztem.

– Ó ennek már van gazdája, nekem egy fitying sem marad, de legalább hozzatok valami friss harapnivalót, kong a gyomrom az éhségtől.

– Sajnálak, mi lesz velünk, itt pusztulunk a szobrok és nippel között éhen. Gyere Grabi – mondtam egy csodálójának. – Hozzunk sült libát Nagy Fehérnek.

Mire visszaértünk tele volt a fotel és a perzsaszőnyeg vendégekkel, de álltak a folyosón is, páran bőrök és a képek között, melyekkel zsúfolva voltak a falak. A frissensült hús semmi mással össze nem keverhető illata terjengeni kezdett a levegőben, valahogy felgyorsultak az események és gyorsan fogyatkozott a vendégsereg. Megfordultak itt a társadalom különböző szintjeiről, nézetre való tekintet nélkül, a legkülönbözőbb színű, formájú öltözködésű alsóbb és felső úrnők és urak büszkén elvtársi elkötelezettségű rendű, rangú emberek és beintegrálódtak a Nagy Fehérhez. Az alvilág mindenható megmondói meg nehézfiú fenegyerekei, egészen a csicskázott vándorjuhászig, meg a reménytelenül pénztelen művészéig egyaránt. Ilyen kolóniával azonnali színházi próbát lehetett volna rendezni egy közönséges hétköznapon. Akadt itt feszültség bőven és bár látszólag mindenki hősiesen viselte a sorsát, mint a cowboy-filmekben, a Nagy Fehér is görcsölt már, mire szóváltás nélkül eltávoztak akkor is ha szolgáltatás, adok-veszek viszonyai kiegyenlítődték, meg akkor is ha nem. Az éhség nagy úr, különösen, ha kifogástalan illatok cirkálnak körülöttünk, így hát gyorsan kisöpört mindenkit, irány a sültés tál, amibe a hús nem volt agyon fűszerezve mindenféle keverékkel, hanem

csak hagyományos paraszti módon, sóval, borssal, pirosra sűtve még a csontot is elszopogatta az ember jó ideig. Grabika elővarázsolta hozzá a finom, vegyes savanyúságot, némi erős paprikával, meg a hűtőből kivett egy tál franciasalátát. A kenyér friss volt, jóízűen falatoztunk és Nagy Fehérnek is megjött a kedve. Földönfutóként kezdte újra válás után az életet és mindenhol, amit csak ért és más nélkülözni tudott összegyűjtötte a tanyákon meg a lakásokon. Gyűjtötte az állatokat is és tőlünk is kikönyörögte a kis liba csapatot és egynéhány birkát és amikor ezeket elvitte még visszajött takarmányért is és elvitt egy vázát az asztalról. Ezek az idők régen voltak és halál komolyan játszott a gondolattal, mi lenne ha gazdag lenne, sőt elhatározta, hogy ő lesz a város leggazdagabbja. Az aberráció látható tünetei már a homlokán voltak. A nincstelen vándorlást okolta tönkrement házasságáért és eszeveszett hajtásba kezdett új asszonyért, új gyerekért, pénzért, a vagyon minden formájáért. A rendszerváltó idő közepe ideális terepet nyújtott gondolatai kiteljesítéséhez, de olyat, amiről ő maga sem álmodott. Tanulmányozta a pénzzel való ideológiák minden lehetséges irodalmát és az antropológia számára hasznosítható eredményeit szívta magába, mint szivacs a vizet. Meggyőzően adta elő katasztrofális elképzeléseit, amelyből csak is ő jöhetett ki profit többlettel, és meg kell hagyni, hogy sokan segítettek is, hátha neki sikerülhet. Legtöbben azt hitték, hogy ez egy abszurd, az államszocializmust követően azonnal meggazdagodni egy közönséges földönfutónak. A rendszerváltásról akkor még úgy gondolkodtak, hogy újabb reformidők jönnek, talán egy kicsit állhatatosabban, de amikor megszűntek a munkahelyek, oroszok is kivonultak, egyre komolyabbra fordult a dolog, bár a rendszer jogfolytonos maradt. Nagy Fehér ekkor már a banki világban otthonosan mozgott, mint ahogy a méhecske egyik virágról a másikra száll, úgy szállt ő is bankról-bankra, és készséggel fogadták hiteligénylésnél meggyőző érveit, melynek nyomatékot adott a magára pakolt aranyakkal, meg a medálokat gondosan válogatva érdekeltségi köröknek megfelelően. Miközben jóízűen szopogattuk a csontokról a zamatosra sült ízeket megállapodtunk, mivel úgy is a major körül vannak a földjeim üzemeltessem belátásom szerint és míg világ a világ, vagy még mozogni tudunk maradjunk is ennél a konstrukciónál. A látványépítészeti ő kezében tartja, a berendezésről sem feledkezik meg én meg belátásom szerint üzemeltessem és álljam a rezsit. Megpecsételtük az egyezséget, adott márkás italokat, tekintve hogy még vezetni kellett, ő meg absztinens volt, tőlem meg elkérte a bicskatartómat, amit felakasztott a falra a többi díszek közé, na és persze a húszast, amiről már szó esett, így hát nekem maradt üres a zsebem. Hazafelé kavarogtak a fejembe a gondolatok, hogy mit fogok én csinálni, hogyan tartom fenn az épületkolosszus rezsijét, a parkot és kell majd néhány segítség, akiknek biztosítani kell majd a bérét. Minden megfordult a fejembe a tüzelőtől a szivattyúüzemeltetésig, a hó söpréstől az öntözésig. Akkor jöjjön a munka. Majd birkózunk a körülményekkel egy kicsit, de jóleső érzés szikrázott keresztül rajtam és elérzékenyültem a volán mögött, amikor a földre és azon keresztül az őseimre gondoltam. Ritkán adatik az az alkalom, hogy szinte fizikailag érezze valaki, hogy csikorogva, lassan, de fordul a történelem ajtaja és a kilincsen van a kezed. Aznap este elvittem Bambit és Rainert egy dzsessz koncertre a városba, hogy szokják a blues-imádók az improvizációt. Nem voltak fix ülőhelyek, lehetett szabadon jönni-menni, meg tombolni is, de zárt teremben volt a koncert. Találkoztam németekkel, de óriási meglepetésemre Rainerék ennek hallatán lehültek, és ellenkező oldalra kerültek messzebb-messzebb honfitársaiktól. Sohasem kérdeztem meg tőlük, hogy mi ennek az oka. Én naivan azt hittem, hogy egymás nyakába ugranak örömben. Bambi, aki úgy nézett ki, mintha most esett volna ki egy vadnyugati kocsmából, rojtos bőrruhában, csizmában és kalappal a fején, megfogta a karomat és húzott kifelé az ajtó irányába.

– Gyere, gyere, tanya, haza – mondta.

Csak a hangfoszlányokat hallottam.

– Zene, zene, a blues – mondta Rainer, és ahogy nyomtam gázpedált Bambi verte a taktust Rainer már szájharmonikából csalta elő a blues varázsát.

Menetközben jókat kortyoltak az elmaradhatatlan sörből és amikor a tanyaára értünk Bambi körbeszaladta az istállókat, hogy minden rendben van-e. A kutyák megnyugodtak és Rainer már csörgött a mobilon Cinégének azonnal jöjjenek buliba. Az éjszakába egyre többen lettünk és az erdőszélén a magyar ég alatt quarter horse-ok és arab lovak istállói mellett a németekkel együtt táncoltunk a zene részegítő szolamára. Rainer és Bambi már élt Svédországban, majd Amerikában, ahol már lovaik voltak és azok egy részét át is utaztatták Európába, hogy kalandból Magyarországra jöjjenek. Csúcs volt nekik a tanya, ahol volt lakás, stúdió, meg lóistálló, meg mozgástér a kutyáknak. Egy németországi nyugdíjból itt Csekonicsként élhettek és ha szerencsájuk volt a kutyákból, vagy csikókból árulhattak egy keveset. A kocsmákban a szótár mindig forgatva volt és konyhanyelven törve-zúzva, de megértették magukat már magyarul is. A buli után másnap vittünk nekik egy láda sört, hogy legyen kitartásuk a tanya-körüli munkához és egy kis Unicummal rendbejött az egészségük is. Dülőutakon hajtottam keresztül a falu határába a major felé vezető csatorna mentén. Csatornának azt a fasort hívták, ahol valaha árok készült, de azt a szél réges-régen betemette homokkal, ám érinthetlensége folytán becserjésedett és a fák is benőtték, így inkább egy mezővédő erdősáv képét mutatta. A tájépítész felé a szocialista pionírok lépéseket tettek annak idején, amit lehetett vízszintesre, simára dózeroltak és nagy táblákat alakítottak ki. A nagy dombokat belelőkték a zsombékokba, laposokba. Árkokat húztak, hogy a kialakított táblákat óvják, védjék. A szocreál evolúció tervező az asztaltól kiszabadult a természetbe. Ennek további eredője lett, hogy ritkultak a tanyák. Tulajdonképpen az épületek megmaradására ott volt nagyobb esély, ahol a nagy gazdákat kámforrá változtatták és a pincés, istállós tanyaépületre az állami gazdaságnak is szüksége lett. Az ilyen bázis lakóépületbe több családot lehetett betelepíteni. Az új dolgozókat el lehetett helyezni a családjaikkal együtt is, és amikor ők elengedték magukat a mámor útján már maguk sem tudták, hogy ki kivel van, de hogy ők nem parasztok, az már tuti. Összeboronálta őket a sors, a szocialista nagyüzem munkásaival: állatgondozóvá, szőlőmunkássá, traktorossá, szerelővé, sofőré, meg rakodó munkássá. Ahogy ritkultak a tanyák, mintha oázisok tűntek volna el a semmibe. Nőtt a tér és gyorsabban jártak a szelek. Az árkokat befújta a szél homokkal és mint ahogy a szomszéd határra az a mondás járta „köncsög isten mönts mög” és már is a fogak között csikorgott a homok úgy valakinek már fohászkodni is kellett, meg rájönni, mivel is provokálták ezt ki. Mára a természet visszafoglalja a tájat, új képet formál a kéregtetőn és egy emberöltő alatt képes a nádas helyén sivatagi zuzmó nőni a mindenható égbolt alatt. Szóval a mezővédő csatorna mentén, mire elértem a majort, elgondolásaim készen álltak a következő napok teendőivel kapcsolatosan. Az íróasztal melletti heverőre dőltem egy kis nyújtózkodásra, mellettem egy széken két nagy táska ruhákkal és ágyneművel megtöltve. Egy nagy vadásztól, meg egy gazdatisztól tanultam, hogy a foglalkozásunkkal csak a hátizsákkal szabad nekivágni a világnak, mert az örök költözködésbe belepusztul, de minimum előbb-utóbb rámenne a család. Ennek ellenére én családotól jó pár helyen megfordultam és legtöbbször mások érdekei miatt szinte váratlanul költözködni kellett. Egyszer már úgy gondoltam, hogy családotól megállapodtam és egy ócska majorban – a Sallaiban – szállást vertünk magunknak, aztán otthont teremtetünk. Az épület földes helyiségeit leburkoltuk, de csak betonnal, új ablakot, ajtót helyeztünk be, járdát építettünk, rengeteg munkát, időt fektettünk bele, és persze a pénzünk is bánta, ha iparkodni akartunk, hogy legyen anyag és hogy haladjon is a munka. Vesztünkre egyesítették a TSZ-t és a másik faluba jelölték ki az állomáshelyemet, a központba, mert ott volt a legtöbb munka januártól-januárig. Bemutatott a vezetőség a falutól vagy nyolc kilométerre egy majort, ami hajdanán a Pallavicini birtokhoz tartozott, most meg Sárga majornak hívták. Volt itt vagy ötszáz marha, abból vagy háromszáz tehén meg két juhnyáj. A gondozók a régi cselédsoron laktak családotól. Az általános levertség uralkodott a telepen. Trágyakazlak az istálló végén, eligazítatlanul, ehhez képest közönséges gané domb is glédába állt. Legyek mindenfelé, és kutyák garmadája, meg macskák a koszos bejáratí függönyök előtt. Unottan fáradtan és idegenül

ténferegtek, itt minden szürkén porosan remegett. A levegő és a mocskos sárga falakon legyek kolóniái pihentek reménytelenül, rossz jövőt sejtetve az idegennel. A régi gazdatiszti lakás ajtaján belépve látszott, hogy az itteni szobák a melegedők. A kecskelábú asztal mellett egy hajdani műremek íróasztal tetején látszólag gondosan összepakolt iratkötegek sorakoztak. Ez volt a telepvezető meg a brigádvezető asztala.

– Remélem nem arra gondolnak amire én? – kérdeztem a kísézőimet, akik a központból cipeltek ide ismerkedés gyanánt.

– Jó lakás lenne ez – mondja a kerületvezető.

– Kérünk a tanácstól bútorokat, meg kályha is kellene még – erősíti meg a párttitkár.

És ahogy körülnéztem látom, hogy egy vashordóból csináltak Jancsikályha-szerűséget, de arra úgy félméteres darabok is ráfértek. Kevés munkával megvolt a favágás, meg gyorsan felmelegedett.

Az istállókat is bejárva beszélgettem az ott lakókkal és igen gyorsan kiderült, hogy itt egy olyan körforgás van, hogy gümőkórt lehet kapni a tehenektől, de már az ember is visszafertőzi az állatot.

Mit mondjak, ettem a cigarettát, fújtam a füstöt, meg a mérget ki magamból, hogy már megint csöbörből-vödörbe estem, de jött Lajos régi iskolatársam, kipirosodva és jókedvűen. Egyik istállósarokból előveszi a pálinkát és kínál. Húzzak egyet az üvegből.

Ezt is csak így lehet túlélni és megerősítette az általam már hallottakat. A tsz. irodán a Feri bácsira, a kulákból lett elnökre vártunk az előtérben feleségemmel meg az alig pár hónapos kislányunkkal. Az elnöki szoba várójában voltak fotelek, meg egy kanapé. Szinte sugalltam a feleségemnek, hogy érezze otthon magát a kényelmes, meleg tiszta helyen és ő átérezve a körülményeket megnyugodva tisztába tette a kis Cinkét én az ajtóhoz mentem strázsának, míg szoptatta a kicsi leányt.

– Mi lesz velünk? – kérdezte az Anyja a Kicsit, aki nagy szemeivel és csodálkozó tekintettel nézett vissza rá.

Amikor megjött Feri bácsi az elnök és nem tudtunk lakhelyet illetően dűlőre jutni, közöltem vele, hogy az irodája így ahogy van, nekünk megfelel és különben már a gyerek is megbarátkozott itt a környezettel. Kissé zavarba jött.

– Na jöjjön velem! – mondta és beleültünk a Volkswagen bogárba.

Tekeregtünk az óriási földbirtokon, meg néha megálltunk, szarkát akart löni, a puska állandóan nála volt. Egyszer aztán a Lehegő dűlő végén beállt egy iskolaudvarba, Klebelsberg-féle stabil kultúrközpont volt, távol a falutól a tanyavilág közepén.

– Na gazda, nézzük meg a tanítói lakást! A tanító már elköltözött, de oktatás az alsó tagozatnak még van. Két tanárnő a városból jár ki.

Megnéztük a tanítói lakást és rábólintottam a lehetőségre, ahol a Lehegő dűlő később befogadott minket én meg szívembe zártam örökre az ott eltöltött időket, ahol mára már csak a kóbor szelek beszélgetnek az akkori idők történéseiről. Átjárt a múlt és szinte beleszundikáltam az emlékekbe, de nem az apróságig részletezően, csak úgy lengén, jóérzéssel, beleborzongó libabőrrel, mint ahogy fogja a meleg sült krumplit az ember a zsebében a zimankóban, vagy amikor kedveséhez ér és érintőlegesen energiák cikáznak a testeken át, fel a mennyországig, ilyenek a hétköznapi csodák.

Ilyenek a hétköznapi csodák? – merengtem magamban és a képekre tévedt a tekintetem, amikről a művészet ezernyi fénye, színe, sejtékig hatoló mondandója a szépség és gondolatvarázsa, a rútság borzas iszonyata, a mozgás és az örökkévalóság varázslatos csodája a csendben, ahogy rám szűrődött a festő vágya, törekvése a megismerésre, sugallta leheletfinom üzenetét felém, hogy nekem teendőim vannak, és az újrakezdés lehetőségeinek vásznaira kezdjem meg rajzolni a vázlatokat. Talpra, aztán az íróasztalnál egy olvashatatlan tervet dobtam össze, de már akkor a fejemben rögzültek is a cselekvési terveim szálai.

Cinege Zoli lépett be az ajtón egy halk kopogást követően, aztán letett az asztalra egy termosz kávé. Az egyedüli üzemi vezető volt a környéken, aki egyáltalán a falu közelében maradt és úgy döntött, hogy családotól a tanyán bevárja, hogy mit hoznak a történelmi változások. Persze könnyen dönt így az ember, ha nincs hova menni. A gazdaságból egy hektár szőlő juttatást kapott, meg a szolgálati tanyát, nyilvántartási áron megvehetette, amihez a hitelfelvétel lehetősége is kitaposott út volt. Földet még szerezhetett volna, meg szőlőt is, sőt olcsón összevásárolhatta volna igénye szerint az erdők, mezők egy részét is. Felülkerekedett benne az aggodalom és súlyosabb pillanataiban bevonult a szobájába. Zenét hallgatott, töménytelen gyűjteményéből, amit már gyerek kora óta dédelgetett. Az ősei még felvidéki kitelepítettek voltak. Két fél zsák motyóval kuporogtak a marhavagonba, és amikor elhúzták az ajtót, ahogy kiszállhattak, azt sem tudták hol állt meg a vonat, hogy Bácskában vannak, és honnan sejtethették volna, hogy svábok helyére tuszkolják őket. Később a sváb család vissza is szökött és együtt laktak a nagy titkaikkal. Nemigen pattogott itt akkor az ember, örült, ha hallgathatott. Mert a vonat másfelé is indulhatott volna velük. A sors befolyásolása egy másik térfélről működött. Zoli elmerengett a múlton, de az élet nem csupa számítás meg nem csak logikai döntések rideg kiszámított változata, ami tervezhető, mert érzelmei és érzései világában csírájában hordozta magában a kiszolgáltatottság rémét. Másodgenerációként is ingoványosnak érezte maga alatt a talajt, támasztékot keresett és neki a nagyüzem jó támasz volt, és bár lelkileg voltak aggályai, biztonságban érezte magát feleségestől három apró gyerekével. A kor változása nyomasztóan nehezedett zsigereire, egyszer-kétszer már rosszul lett a kocsiban, aztán kikötött az árokban is. Timi a felesége tiszta szép szemeivel aggódva figyelte egészségét és okosan mellé állt, hogy nem hajszolta bele a szerzés végtelen világába. Úton, útfélen, utcán, kocsmában, szőlőben, tanyában naponta csábító ajánlatok csalogatták, főleg úgy, hogy sokan bizalommal voltak hozzá. Maga helyett inkább ajánlott másokat, vagy agyon hallgatta a lehetőséget. Fejben kiszámolta a hozam- és ráfordítás összefüggéseiből a tőkeigényt alsó- és felsőfokon és könnyörtelenül elvetette még a lehetőségét az eladósodás olyan formájának, melyet saját haszonelvű meggondolásából idézett volna meg. A napi gondok hullámai a három gyerekkel a faluba való bejárással az óvodába, iskolába, a járművek fenntartása, örökös javíttatása rendszeren elszívták az energiáit.

Rendbe kellett szedni a tanyát, a kertet, meg kijárni a szőlőbe rengeteg kézimunkára, amivel aztán gyorsan szaladtak a napok, de az már látszott, hogy a sűrű kiadás mellett ritka lesz a bevétel. Így hát nyitott szemmel és nyitott füllel járkált, de csak szigorúan a saját korlátain belül.

– Jöttek egy csomóan – mondta, aztán öntött egy kis kávé egy herendi csészébe. Rágyújtottam.

– Kik jöttek? – kérdeztem.

– Megindult az egész Románia, vannak itt erdélyi magyarok, románok, cigányok meg én sem tudom, hogy kik, de jönnek. Ma már 70-ig számoltam őket.

– Ilyen bátrak?

– Vannak, akik gyalog jönnek és mennek tovább a dűlőutakon, tíz főt kivittem a szőlőbe, sokan továbbmennek, de vannak még vagy húszan, akik a szín körül várakoznak, tanácskoznak, hogy mi tévők legyenek – mondta.

– Na menjünk, beszéljünk velük.

Ahogy közeledtünk a csoporthoz látszott a tanácsalanságuk és a kérő tekintetek büvkörébe kerültünk. Már a ruhájukon látszott, hogy nem idevalósiak, de az is, hogy nem a környékről, és valójában lerítt, hogy határon túlról érkeztek, meg ott volt velük a rengeteg táska, szatyor. A pakk – ahogy ők mondták.

– Jó napot! – köszöntem nekik. Mindenféle megszólítással kórusban válaszoltak, mintha Bábel tornyából szóródtak volna szét. Látszott rajtuk a türelmetlenség, de azért tisztelettudóak voltak. Elindultak a nagyvilágba, olyan reményekkel, amikről álmodni szokott az ember, de

becsületükre legyen mondva sokan hittek is benne és nem affektáltak, nem kényeskedtek, nem válogattak, viselték a sorsot. Akik nem tudtak magyarul, vagy csak igen gyengén, lehallgaltak. Elhallgattak, s szinte szuggerálták a levegőbe, hogy most történni fog valami, már innen nem küldhetnek tovább ennyi éhes, szomjas embert. Magyarul, csodára vártak. Cigarettával kínáltam őket, amit félénken, óvatosan vettek ki a dobozból, de csak azért, mert ezt már úri cigarettnak tartották, a talpashoz képest, amit otthonról hoztak. Megnyugtattuk őket, hogy nem tűnünk el végképp, és Cinegével kocsiba ugrottunk, hogy kenyeret hozzunk a faluból, meg időt akartam nyerni, mert ennyi ember, akinek nincs veszítenivalója könnyen bevihet a sűrűbe.

A faluba is szatyrokkal felmálházott emberek jöttek-mentek, kisebb-nagyobb csoportokban. A kocsmá előtt tömörülés volt. Mi lehetett odabent? Mozoghatott a pultos, a hangzavar és a káosz közepette. Cinegével vettünk néhány vekni szeletelt kenyeret – ami akkor még újdonság volt – és több csomag zsírt, sót és savanyú erős paprikát.

Mire visszaértünk még többen voltak egy kupacban – mintha a többiek eddig az épületben lettek volna és kimerészkednének a fényre. Mint ahogy rólunk külföldön megmondják, hogy magyarok vagyunk, de legalábbis megállapítják az idegenséget, úgy erről a bolyba tömörült népségről és sugárzott a kíváncsiszkodó tanácstalanság.

Ott rögtön és helyben kértem néhány női segítséget, akik a kenyeret kenik a zsírral, meg szétosztják a többiek között a savanyúsággal együtt.

Cinege Zoli addig intézte az ivóvizet és néhány pohárral, meg egy nagy félig töltött műanyagkannával jött elő az egyik épület mögül. Aztán elmagyaráztam nekik, hogy minden látszat ellenére itt sincs kolbászból a kerítés és nem igen van olyan tevékenységünk, amihez ennyi segítség kellene. Tehát nem volt munka. Ami kevés meg volt, azzal mi is bírtunk. Egyszerűen nem akartak szembesülni a tényekkel és nem hitték el, hogy ők hiába vándoroltak ide a majorba, ez egy üres csapda. Majd néhány személyt beengedtünk, akik Cinegével vizet hoztak ismét a többieknek és beszámolhattak arról, hogy nincs semmiféle üzem és az istállóban lévő lovakon, meg rajtuk kívül itt nincs élet. Ettek, ittak és pár pakli cigarettával útnak indítottuk őket néhány helyi tudnivalóval és tanáccsal felszerelve, ők meg nyakukba vették a világot és gyalogoltak tovább az ismeretlenbe, hátha megtalálják a kacsalábon forgó szerencsét, az otthonmaradottak megnyugvására.

Cinege Zoli vakargatta a fejét és rám sandítva megkérdezte:

- Mit csinálok én a tíz fővel, akik a szőlőben vannak?
- Készítetek fekhelyet a kemencés lakásban, és ha fáznának be is gyűjthetnek ott.
- Kösz.

Meg is nézem, hogy mi van velük ott kint és egy kanna vizet még bedobott a kocsiba, majd kigördült a majorból a szőlők felé vezető dűlőútra.

Másnap reggel lármázás hallatszott a kemencés épület felül, majd jött Cinege Zoli, hogy jól összevesztek a vendégeink. Egy asszony azt állítja, hogy őt meglopták. Odamentünk, de akkor már kisebb csoporton dulakodás és kiabálás lett úrrá. De a többiek sem hallgattak ám.

– Hogy az aki megistenelje! – ordítottam rájuk, mire ímmel-ámmal lecsendesedtek. Elkezdtek a panaszáradatot, hogy ki kivel és hogyan, mit mondott és mit vitt, meg mit hozott és mi nincs, meg hogy hova tűnhetett. A tengeri kígyó csak nőtt-nőtt tovább, mire elordítottam magam:

- Azonnal pakolás! Indulás tovább!

Ekkor aztán megszeppentek és könyörgőre vették az előadást, hogy majd ők maguk között kiderítik, hogy kihordja a bűnt magán tovább, ki lesz a feketesegű.

Tíz percet adtam nekik, hogy elhagyják az Éva majort. Amiről két ember tud, már tud a harmadik is. Így jutott tudomásomra, hogy az éjszaka a brigád egy része szerzett bort és hajnalig virigyltek. Néztam utánuk, de már nem az ártatlanokat sajnáltam bennünk.

Késő délután egy asszony keresett és igen kétségbeesve, szinte könnyezve adta elő, hogy a beteg, agyvérzéses férjével van és pillanatnyilag nincs hova menniük, de később ő megoldja a problémáját, mert a gyerekei is magyarban vannak. Közben bogot gyúrt a zsebkendőjére az ujjai között. Odébb egy embert láttam csomagokkal körbepakolva és egy kutya ült mellette.

– Ő a férje? – kérdeztem.

– Igen, ő a Dezső úr. Így hívják otthon. Nem tud semmit beszélni, de mindent megért. Ügyes ember, mindent javít – mondta.

– Hát a kutya? – kérdeztem.

– Hozzánk szegődött. Pomponnak neveztük el, mert ezt Dezső úr is ki tudja mondani. Odamentünk Dezső úrhoz, aki tiszta tekintettel, szinte barátsággal fogadott és magam is meglepődtem.

– Csókolom – mondta nekem.

Aztán az asszony, akit Bencze Irénnek hívtak elmondta, hogy a baleset óta ilyen szavak vannak a szótárában, de örülni kell, hogy egyáltalán beszél. De mindent megért – hangsúlyozta ismét.

Az irodában megkínáltam őket cigarettával. Mire Bencze Irén kifejtette, hogy ő még a sorsuk nem rendeződik, akár ételért, italért, cigarettáért és kávéért itt maradna Dezső úrral, ha befogadnánk őket. A kemencés helyiség lett az otthonuk, ahol tudtak vizet melegíteni, tisztálkodni, mosni és szereztem rádiót, meg televíziót is nekik.

Dezső úr második férje volt Irénnek, az első Pop, egy román, de nem tartott soká, akkora volt a különbség az életmódban, hogy jött az alkohol meg a verés. Irénke egy másik ladikba szállt Emillel a gyerekkel, összedobta a törülközőt Dezső úrral és született egy leányka, a kicsi Irén.

Irénke átjárása – ahogy ők mondták: Magyarba – néha kalandosra sikerült. Egyszer útlevél nélkül siket-némán egy koporsót hoztak a vállukon át a határon és nem álltak meg, akárhogy kiabáltak az örök. Sokan nem tudták akkoriban, hogy mit lehet és mit nem. A bátrabbak meg cselekedtek és bátraké néha a szerencse. Sokszor lehetett érezni akkoriban, hogy csak a régi erkölcsök, a régi megszokások, beidegződések tartották vállaikon az államot, hordták a terhet, mint Irénke a koporsót. A legtöbben mentek, mint a mérgezett egér, de meg is voltunk mérgezve szerzési vággyal. Ahelyett, hogy a csínját-bínját tanultuk volna meg a sikernek, behoztuk a nyugat levetett gatyáját. Megszabadítottuk őket a használt autóiktól, mezőgazdasági gépeiktől, háztartási eszközeiktől és ők lecseréltek maguknak mindent újra, nálunk meg a viselt holmit temethettük, kis idő múlva méregdrágán megépített új szeméttelpekbe.

Ezek az Istenadták, mint Irénke és Dezső úr úgy ültek bele a húsz éves mercedeszbe, mint egy pápai karosszékbé. Meg sem mertek szólalni és a csomagtartót telepakoltuk liszttel, kenyérrel, meg szatyorszám összegyűjtött kidobott gyógyszerekkel, mert ez náluk még Erdélyben megbecsült kincs volt. Főleg abban az időben, mikor a benzinkútnál csak úgy tankolhattam Udvarhelyen, hogy rágót és kólát adtam a kutasnak, miközben átadtam az igazgatói engedélyt az 50 liter naftáról, amit szappanért, meg dobozos sörért kaptam.

Szőke Csödör

Épült az állatorvosi készenléti helyiség a vásártérhez és kitűztünk egy időpontot ló árverésre, ezt amolyan főpróbának szántunk. Megtettem a szükséges lépéseket a bürokrácia útvesztői felé, a „Tarka Csödör”-höz nevű kocsmá megnyitására, mely hivatalok engedélyének a megszerzését célozta meg. Az íróasztal fiókjai kezdtek megtelni a hivatalosságok felé irányuló kapcsolatteremtés bizonyítékaival, melyek előbb-utóbb, ha jogkövetés útjain haladsz gúzsba kötnek és béklyóba fognak. Már járattam a Magyar Közlönyt, amik stócolva magasodtak az asztal melletti sarokban. Csak fizikailag tudtam rendet rakni az akták körül, de a fejemben a törvénygyár új végtermékei és a régi rendszer jogszabályai örvényként kavargtak, de olyan mértékben, hogy már pszichés állapotomban zavarólag hatott. Lassan elfelejtettem, hogy milyen érzés az, amikor egy jól végzett munka után gondtalanul kinyújtózhatsz és a barátságos világot jóérzéssel átöllelheted. Kevésszer adatott meg már az a friss ébredés reggelente, mikor örül az ember a napnak, hogy rám virradt és tette kész örömmel füttyörészve tegye a dolgát, amiért a világra született. Hátha nem is ölölhettem át azt a barátságos világot, mert egyrészt túl nagy ahhoz, másrészt nem mindig annyira barátságos, de '89 után friss szellő száguldott át a magyar ugar fölött és új lendülettel és erővel, de főként hittel adtam át magam egy jóleső érzésnek és többen úgy éreztük, hogy a szabadság pillanatai az egész életünket át fogják hatni. A mesék csodaváró világai érintőlegessé váltak. Úgy gondoltuk, hogy most már minden, ami nekünk is jó, megtörténhet velünk. Nem kellett suttogni, nem kellett titkolódnizni, nem sugallták tovább az elvárásokat. Megtettük az első szabad tétova lépéseket a nagy kék ég alatt és korlátokat még nem éreztük újabb karámoknak, hiszen a vasfüggönyt is cafatokra szedték, még relikviának is csak mutatóba maradt belőle.

A lelkek azonban nem tisztultak még meg. A szabadság és igazság mozaikjai is csak egy kis mezőben kaptak helyet és másfajta ingoványok nyomultak kitölteni a szabaddá vált teret.

Sorra szűntek meg a munkahelyek, de még nem fordultak azonnal válságosra a hétköznapiak, mert volt egy kis végkielégítés és az éves szintű munkanélküli segéllyel, volt aki füttyörészve indult a kocsmá felé, hogy kiértékelje az eseményeket és felszabadítsa az öntudatát is. Mások utaztak és cipelték haza a hűtőszekrények nyomán a használt gépkocsikat. Aztán a megjelenő használt ruhaturkálókba lehetett ám még előbányászni gyerektől a nagypapáig, változó stílusú olcsó göncöket és nem kellett már otthon szutyakolni a varrással csak vásárolni, meg járkálni.

Az asszony hazavitte a rucit, az ember meg a kocsmafüstöt, a gyerek meg a számítógépet nyomatta. Egyik nap olyan lett, mint a másik csak a kilátások homályosultak el, meg a pénztárcák vékonyodtak és elkezdődött a kasztok kibontakozása. Az osztálynélküli társadalom céljait, amivel a fejünket tömték az iskolákban bebetonoztuk az épülő sztrádákba. Az előtte ostorozott, majd megtűrt maszekvilág mellé, lassan-lassan felsorakoztak a vállalkozók. Volt aki elszántságból, határozott célokkal és ambíciókkal vetette be magát a lehetőségek óceánjába, még mások kényszervállalkozóvá váltak és cidriztek tovább a bizonytalan jövő felé. A munkanélküliek helyzete, teljesen új alapállásból kiindulva, egyoldalúan elfogadta a nyugati társadalom ilyen irányú státuszát, nélkülözve a jóléti társadalom pozitívumait, amitől mi megfosztottan csak ígéretések szintjén a száraz torkunkra a Coca-Cola termékeket csorgathattuk le.

Közben a nyolc ellenzéki szervezet hatalmi átmenetről szóló forgatókönyve megteremtette az átalakulás közjogi alapjait és a leendő intézményi rendet, de nem dokumentálták, csak egyetértően hozzágondolták a kiépülő elit, majdani érinthetlenségét. Hogy ki jut be a paradicsomba, ahhoz még fel kellett dobni az értelmiségnek egy bélést, hogy fej, vagy írás. Hogy hova tangózik tovább a munkásság, vagy a parasztság, helyesebben az idesoroltak

sokasága, majd tanulmányok, elemzések és uniós ajánlások, akadémikus magasságáról lehet kifejtteni szerencsés csillagzattal az asztrológia segítségével.

A '70-es évek derekán, a '80-as évek elején garmadával jelentek meg szakkönyvek, alátámasztva tudományosan a szocialista gazdálkodást, mint a jövő zálogát. A mezőgazdasági szövetkezetek harmadik kongresszusa a mozgalom helyzetét és feladatait értékelte és kiemelte a parasztság haladását, amit az MSZMP a XI. Kongresszusán el is ismert, meg bírált is. Az elismert előadó kifejtette, hogy az új viszonyok következtében 1 fő már, akár 15 ember élelmét, vagy ennek többszörösét is megtermeli és szó szerint a következőkkel folytatta.

„A mezőgazdasági fejlődésünk talán legnagyobb eredménye a párt által ajánlott Lenini út helyessége fejeződik ki ebben. Továbbá remény van rá, hogy a IV. ötéves terv elmaradását is behozhatjuk. A gyakorlatban nincs helye az olyan módszereknek, amely gazdasági, végső soron politikai kudarchoz vezetnek. A párt is, a parasztság is a belépés és a politikai bizalom mellett döntött, majd kifejtette; nem fogunk csalatkozni a jövőben sem.”

Közben a jövő a parasztnak már nem csak az udvarát és padlását kezdte támadni, azt már egyszer lesöpörték, hanem egyenesen az agyát. A skizofrén helyzet létrehozója a renyheségtől dölyfös, cifra értelmiségi réteg simlis jogfolytonossági csapdája lett, akiket elitnek kezdtek elnevezni.

A kopasz paraszt, a sima parasztgazda az elhangzott értékelések helyett dúdolhatja; „Hej Jancsika, Jancsika mért nem nőttél nagyobbra...”, vagy már a kocsmában; a kispiricsi faluvégén című dalát és zárórára; „Mind megitták a pálinkát nem tudtak hazamenni. Kispiricsi faluvégén kocsit kellett fogadni; Cin-cin trillárom, de beteg a virágom.”

Meg, hogy lenne egészséges gondolatunk az örökös pszichés tudatmódosításos tévelygéseinkben, melynek rengetegébe beleűztek, mint a vadat.

A nyiladéknál meg a kürtöt elfelejtették megszólaltatni, hogy az erdők, mezők népe időben észlelhesse azt, hogy széteszlott a kopó falka, birtokba veheti a tisztásokat. A gyanútlan létezésből való pálfordulással a rendszerváltás törvénygyára beindult, miközben a közszolgálati médiumok külön utat kezdtek járni a rendszeres és lényeges részletező változások közlése helyett a pletykaszintű szórakoztatás műfajára húzták a sebességváltót és megnyomták a gázpedált. A bulvárvilág celebjai a könnyed élvezetek világába csalták a többszörösen megtevesztett védtelen lelkeket. Mint a fogorvosnál, mikor vége a kezelésnek; felállhat kérem – mondja az orvos a betegnek. De itt elfelejtettek szólni. Szónoklatok szintjén sok minden elhangzott, meg az ellenkezője is. Ahhoz nem lehetett igazítani a hétköznapiakat. Azt csak meg lehetett beszélni egymás között. Mint egy filmet. Ám a végén ott is kiírják, hogy vége. Fin, The End, Konyec Filma, és akkor feláll a néző és egyszerűen ki megy az ajtón és elvegyül a sokadalomba az utcán, és sorsát továbbá kézbe veheti. Különbség csupán annyi, hogy ott két órahosszat, itt meg negyvenöt évig ült a sötétben hallgatásra inspirálva, ami annyira a mindennapok része lett, hogy már nem mer a fényre lépni.

Bár sütött a nap 1989. október 23-án délben, mikor Szűrös Mátyás kikiáltotta a Magyar Köztársaságot, sorrendben a harmadikat. Vidám fesztiváli hangulatban a belvárosi középiskolások, még a falakon is lógtak a történelmi ceremónián.

De mégis mi történhetett, mikor is már létrejöhettek az új Magyarország intézmény alapjai, de váratlanul előkerült szabadság büvkörébe a létező politikai és társadalmi erők, csak a számukra kedves illúziókat fogalmazták meg, mindenféle kötelék nélkül. De azt jó hangosan és stop.

Hirtelen minden megváltozott, nem csak a jelen, hanem a múlt is. Majd némi helybenjárás után beindult a törvénygyár, no de nem lehet az egész életet rendeletekben leírni és zárt rendszerben csordogálni, mint a folyók is, melyek gátak között folynak, ezentúl csövekbe kellene, hogy fussanak, mintegy laboratóriumban. Akkor hol az élet? Hol a szokás, hol az emlékezet? Hol a morál, hol vannak az íratlan ősi törvényeink? Hol az erkölcs és a közösségi normák?

Jól mondta ezt József bácsi annak idején:

„A városi népek kiszámíthatatlanok és kiismerhetetlenek fiam. Mi meg tömjük meg magunk a pipát, abban biztos, hogy nem lesz finánclábszár.”

Hát bizony azokban az időkben munka nélkül nem termett babér. És ha valami könnyen az ölünkbe esett, veszélyérzetünk azonnal működésbe lépett, kerestük hol van itt az átverés, mert tudtuk, hogy mindennek meg van az ára. Az meg továbbra is nehezen értelmezhető, ahogy a vásott gyerek mondaná; aki másnak gerezdel, az maga pákozd kence.

Hevenyészve: mit számít, hogy bal, vagy jobboldali paraszt vagy-e. A kérdés, megtudsz-e kapaszkodni, vagy elveszel örökre. Mert ha megkapaszkodtál a hagyományok mindenképp megérintenek, az összetartozás békéjével. Ám egyelőre parasztpárt sem maradt szégyenszemre. Érdekérvényesítés a nullához állt közelebb.

A nagy idők csodavárásai helyett a majorban lázas igyekezettel rendezkedtünk és egyelőre nekünk nem kellett belső építések, meg forma- és tájtervezők, könnyen a helyére pöcköltünk mindent és mint a keljfeljancsi minden talpra állt. Mintha csak kisebb álmából ébredt volna föl a környék, hogy felfrissülve új ruhájában nevéssen tovább az ideérkezőre.

Felavattuk a kocsmát, mikor Timi – Cinege felesége – az utolsó függönyt is felrakta az ablaksorra és közkívánatra a keresztvíz helyett vodka, unicum és sör hangulatban megszületett az új név: Szőke Csödör lett a neve a dülöüti ló kikötőnek.

Már javában kóstolgattuk a tutajost a konyhán, melyet az öreg Lévai főzött jó zaftosra, hogy lehessen rá inni, de kellett is, mert az erős paprikától szinte sziszegni kellett friss levegőért, meg harapni rá nagy falat kenyereket.

Beállított Ilona meg Ricsi, akik lovas-fogadót üzemeltettek a falu másik oldalán. Anya és fia, belevaló mulatós fajtából. Ábel meg az Imi gyerek a pultnál szórakoztak és egy öt literes befőtt üvegből gyártottak nyerő automatát. Az üvegben víz volt úgy kétharmadáig, és a tetőn lévő nyíláson kellett bedobni a tíz-húsz forintosokat. A felhajtóerővel szemben kellett volna egyik pénzt a másikra ültetni egy feles pohárban.

Dezső úr Pomponnal egy asztalnál ült és lassan iszogatta a sörét. Irénke a konyhában segédkezett a Lévai-féle tutajos tálalásánál. Az öreg, fején az elmaradhatatlanul félrevágott kalappal, Jakab Zoli és Magdi társaságában beosztóan szopogatta a kisüsti pálinkát, amit Feri barátom hozott Bugacpusztaházáról.

Motorral megérkezett Bambi és Rainer, akik a sisakjaikat az előtérben hagyták. Bambi kezében a szótárral, Rainer meg a szájharmonikával lépett be az ajtón.

A konyhából a kóstolgatást befejezve a kocsmarészbe vettük az irányt az R. Nagy testvérekkel, Bogival meg Janival, aki testörkődött az őrző-védő szakmában.

Bogi leérettségizett, de munkahellyel egyelőre sehol sem biztatták, így hát egy időre segédkezni jött Timi mellé a pulthoz, megbízhatónak tartották egymást. A pult előtt egy biliárdasztalt vettek körbe a környékbéli fiatalok, akik már hetek óta követték a munkafolyamatokat és várták a nyitást, hogy agyonüthessék majd a szabadidejüket a közelben és ne kelljen megkerülni három falut, hogy a rendőrrel elkerülhessék az összefutást.

A biliárdosok körül a falak felé kis kerek cukrászdai asztalok és székek csoportosultak tág elrendezésben. Volt tér bőven. Nem kellett nyomorogni. A helyiség másik oldala felé, egy térelválasztó mögött étkező asztalok sorakoztak és a falak felé a sarkokban bőrfotelek várták beszélgetésre szomjas vendégeiket. A falakon képek lógtak, főként a paraszti életforma ábrázolásával. Néhány portré és csendélet nyugtatta meg a tekinteteket. A térelválasztó sűrű elrendezésben paraszti kultúra tárgyai lógtak, a citerától a furulyáig, a pitykés mellénytől, a keményszárú csizmaig, melyek kitisztítva, jó állapotban magukra hívták a figyelmet, még oly elesett mivoltukban is.

Még ennyire nem vártak kocsmanyitást talán sehol a világon. Pletykaszinten terjedt, hogy mi készül itt és még engedélyünk sem volt meg. A közönség felé nem is nyitottunk még, de

egyre többen lettek a Szőke Csödörben. A pusztán meg nem küld el az ember senki emberfiát, hát ha jönnek, akkor ők a mi vendégeink.

Dugót, a világbajnok kereskedőt vártam, meg a Nagy Fehért a családjával, hogy egyenek ebből a Lévai-féle tutajosból, meg váltsunk pár szót a terveinkről.

Gyorsan felülvizsgáltam elképzeléseimet és Timiéktől vettem tíz csirkét. Szaporán mozogtunk. Már elvéreztettem őket és az előkészítőből a gangra vittük, majd sorba fellógattuk egymás mellé, közel a kijáráshoz a madarakat. Mintha fácánvadászatról tértünk volna haza. Úgy díszítették a csirkék a bejáratot.

– Hozzatok egy láda bort! – szóltam Cinegének.

– Mire gondoltál? – kérdezte Cinege Zoli.

– Arra, hogy, aki megkopaszt egy csirkét, kap egy üveg bort Zolikám.

Itt annyian lettek, hogy a tutajost beáldozzuk és szóltam a lányoknak, hogy gyorsan kellene egy kis rántott csirke, mert a vendégekkel beszéltem és van időnk még a megérkezésig.

– A ti csirkéitek ezek, csak nem ismered fel fejfelé őket – mondtam. – Timinek már ki is fizettem az árát.

A lányok már a krumplit pucolják és a kopasztóvíz már forr a lábasban. Kihirdettük, hogy aki a bejáratnál felpucol egy csirkét barátságból, egy üveg bort kap ajándékba. Félórán belül a konyhaasztalon már a zsemlemorzsát szórta Irénke a csirkecombokra meg a szeletekre.

A kocsmába meg aki jött, továbbra is a vendégünk maradt. A tutajost már a bogrács aljából kellett merni, olyan keletje volt.

Közben jött a doktor, aki a környék állatorvosa volt, hozta a hegedűjét. Böröndének is volt a faluban egy két húros hegedűje, mert a többi már leszakadt róla, de még a télen is a szűz havon igen élénken játszott rajta, és ha mezítláb volt azt mondta, ő bír meg nem fázik, csak sapka legyen a fején. Ilyenkor aztán, mikor meghallgatták behívta a közönséget száraz sonkát csipegetni. Jött Börönde is, kereste a barátját meg a ló árverés után érdeklődött, aztán csatlakozott a pultot támasztók társaságához. A doktor meg a kezébe nyomta a hegedűt, hogy játsszon valami tempósat. Ő meg még egy párszor megfogta a poharat, majd meghúzta a vonót. „Pásztor ember vígan él, fél világgal nem cserél, pipál, sétál, furuglál, billeg-ballag, meg-megáll.”

Aztán Rainer belefűjt a szájharmonikába és a születő blues dallamok keveredtek a népdal lecsengő ritmusával. Így születhetnek a világzenék a kocsomák zugaiban. A pusztán már mindennapos fogyasztói voltak a bluesnak, rocknak, rap-nek meg már a heavy metálnek is, de kissé borgőzös hangulatban a népdal mindig verhetetlen itt, és Ricsi rákezdett:

„Elő a bugylibicskát. Vágom a hagymaszárát.”

„Csorog a nyálam, csorog a nyálam...” és Rainer rákapcsolódott az ütemre, a Kex együttes dala felröppent a Szőke Csödörben.

Már a rántott csirke is tálalásra kész állapotban volt a konyhán, a körettel bíbelődött Bogi meg Irénke, a pultnál Timi állt helyt. A pult végén Csekó trónolt egy magas széken, kezében az elmaradhatatlan sudri. A hajdani lovasembert megingatta a szklerózis multiplex nevű gyilkos betegség, de még csak huszonéves és keményfából faragták, akár csak a botját. Küzdött, így félig bénán is, jó pár taslást lekevert a méltatlankodóknak, és ha rövid volt a keze, hát a sudri megtoldotta. Hajdanán fékezhetetlen legény Csekó lett a mindenkori pultos védelmezője.

Közben a fiatalok közül – néhány lány a biliárdasztalra pattant táncolni és Feri barátomat is felvarázsolták maguk közé. Cinege akkorra már néhány hangszóróval döngette a zenét. A lányokat a vörösboros kólával sikerült lecsalogatni, de Feri továbbra is fent topogott.

Óriási hangzavar volt, ahogy egy kocsmában szokott lenni, de itt a zene is rásegített, csakúgy röpködtek a decibelek, és azt többen túl akarták harsogni. De már csak mimikával lehetett érvényesülni.

A térelválasztó fal mögött a fehér asztalon csillogtak az evőeszközök és az üvegkancsókban különféle színű italok, főként rostos gyümölcslevek.

Ekkor érkezett meg feleségem Francival meg Dugóval és elképedtek, de inkább csak meglepődtek, hogy itt csak úgy tombol az élet a pusztán a csend közepén a major falainak védelmében.

Nem sokáig ismerkedhettek a helyzettel, mert Feri barátom lábát a biliárdasztal pereme legáncsolta és óriási puffanással landolt a cementlapokon.

Rögtön átéreztem a helyzetét és borzongás futott át rajtam. Gyerekkoromban lovas kocsiról söpörtem le az asztaghordás után a pelyvát az udvarra a tyúkoknak és addig-addig hátráltam, míg a plató pereme kibillentett az egyensúlyból és hanyatt esve földet értem óriási puffanással, mint az ólajtó. Telibe kaptam a döngölt udvar lapját és hanyatt fekve, kukán, még egy ideig bénán feküdtem, de az sokkal rázósabbnak tűnt, mint amikor a gumírozott vasbetétes biliárdgolyó homlokon talált, mire az csak simán leütött, itt meg a tyúkszaros udvar foglya voltam mozdulatlan mivoltomban, tehetetlenül, mert jó ideig nem bírtam felállni sem.

Többen segíteni próbáltak. De a zenének is beszóló puffanás, amivel padlót fogott Feri, szinten bénítólag hatott. Hát ha, az Ábel kucsmája nincs a fején repedt tök lett volna belőle, de így a sapkával a fején, ahogy szemeivel kinézett az üregekből már reményre adott okot. Ahogy megmozdították, mintha az ájulás határesetének tűnt volna, de felemelve, felültetve, ahogy Éva és Franci fogták, később beléjük kapaszkodott, már érezni lehetett az életet. Egy ideig még így tartotta a két asszony, hogy stabilizálódjon az állapota. Nem is lett volna tanácsos hirtelen mozgásba hozni az ártatlan mulatozót, ki tudhatta nem-e bevérzett valami, vagy épek maradtak-e az idegpályák.

Vizet hoztak neki, de egy korty után már pálinkát kért, mire mi is kezdtünk kiengedni az idegességtől. Feri a pulthoz lépett és újra bedöntött egy kupicával az ijedségre. Újra szólt a zene, de ám ekkor rejtélyes gabalyodás támadt és az öreg Borsos kezében megvillant a bicska.

Bogi testvére Jancsi az őrzővédős lerendezte a jelenséget, szinte észrevétlen szétoszlott a boly, az öreget meg kikísérte az épületből, de el is vezette a tanyájáig, ami a major mellett volt.

Én is utánuk mentem, mert a bicska megvillanása már nem sima ügy. Régen a bálokon is, mikor megvillantak a pengék, meg előkerültek a szőlőkarók fordult néhányat a mentő. Ilyen emlékekkel már akkor nyugodtam meg, mikor az öregre rácsuktuk az ajtót a tanyáján. Valójában neki csak a régi emlékek támadhattak fel, hisz Lajos bácsi átélte a legénykori villongásait.

Mire visszaértem, a megterített asztalnál Nagy Fehér, meg Dugó népes társasággal jóízűen vacsoráztak. A zene kicsit halkabban szólt, de lüktetett minden. Leültem a nagyasztal mellé és bár már kimerített a sok elszenvedett hülyeség, egy rántott csirkét én sem hagyhattam ki.

– Telitalálat ez a kaja – mondta Nagy Fehér, miközben az ujjain vagy tíz gyűrűvel fogta a mutatós rántott combot.

Közben Ricsi tósztot akart mondani és felállt az asztal, kocsma felé eső végén. A zenétől meg a hangzavartól nem értettem a mondandóját, de valami kakadályen papadu hangzású hangfoszlányok jutottak a fülemig, de nem tudta tovább csillogtatni szónokai zsenijét, mert az időközben befutó Tobak odalépett és olyan pofont le kent neki, hogy szegény Ricsi, szinte eldőlt és felfoxta a kövezetet. Követni csak akkor lehetett volna az eseményeket, ha filmre vettük volna és lassítva játszottuk volna le.

Pillanatok alatt hatalmas kupac keletkezett és még azt láttam, hogy Ábel szinte ráugrott a földön heverő sokadalomra, mintegy tornaszerre.

Csekó a sudrival felgáncsolt egy ifjat, aki a kupac felé indult.

– Eggyel kevesebb – mondtam, de közben már Jancsi szedte szét a hangyabolyt.

Ekkor érkezett meg Liba, a numizmatikus, Mártival a nejével és honnan-honnan nem, mint a mesében csak jöttek a környék lakói meg ismerői, a hangulat fékezhetetlenné vált. De nem

volt durva, csak ész elvesztő lendületet vett. Itt a kezdeti kakaskodás után jól megfért öreg és fiatal, paraszt és zenész, műgyűjtő, meg csikós, a tanyavilág és a falu meg a város lakója.

Az elképzeléseinkről Nagy Fehérrel, meg Dugóval a világon semmit sem sikerült beszélni. Ők nagyon hamar hazamentek, mert az idő pénz és Nagy Fehér úgy kezdte a napját a bankban, mint más a cukrászdában a reggeli kávét az újságolvasással.

Dugó, meg miután kifejtette, hogy ő nem közönséges kereskedő: – Mert lényegében embereket adok-veszek – mondta. Fehéringben, nyakkendőben kipihenten kellett, hogy kezdje a napot.

Jack London alaszakai történetei jutottak néha az eszembe, hogy mennyire rányomja a lélekre a cselekvési kényszert egy-egy rendkívüli esemény. Valójában a kiéhezett ember, aki bejárta már az élet és a halál mezsgyéjét, utóéletében még a kispárnáját is kenyérhéjjal tömteti, hogy tartaléka mindig legyen.

Nagy Fehérnek is miadtunk hajdanán tanyát, a zsigulinak meg hatvanas szöggel volt rögzítve a kilincse, amikor részegen kikészülve a szerencsétlenségtől ott feküdt a sötét tanyasi szobában. Félelmetes volt a küzdése önmagával, a világgal, és sosem tudtam meg, hogy Istennel való viszonya mivé fejlődött, miután vallásról, vallásra zarándokolt, mintha Jeruzsálemben idegenvezető lett volna. Aztán csak az arany, csak a pénz, meg a gyémánt építette a lélekvesztőt, amely egyelőre még nem kapott léket. Dugó meg olyan volt, mint a keljfeljancsi, ha hanyatt lökték már fel is állt bámulatos gyorsasággal és meg se rezzent, hanem besétált nyakkendősen a kaszinóba és halálos nyugalommal árasztotta maga köré a szerencse kékmadarának kalicka változatát.

A ló árverés

Másnap délelőtt a takarítással, meg a vasárnapi állatvásárra való felkészüléssel telt el.

Beugrott egy alkalmi pultos, akit Tolvaj Lacinak hívtak és tetszett a látvány, ahogy előlépett a pult mögül és az asztalhoz indult fekete nadrágban, a varrásnál selyemcsíkkal, fehéríng, fekete csokornyakkendő és fehérkabátos szereléssel, a cipője is makulátlanul fénylett. Haja kifésülve éles választékkal. A sok rekeszes vastag fekete bőr pincér brif tasni kissé kilógott a fehér zakó bal külső zsebéből. Itt a pusztán ebben a szerelésben meglepő látványnak tűnt és megnyugtatónak hatott, megbízható körülményekre utalt.

Timinek otthon is volt dolga a három kisgyerekekkel, Bogi meg még csak most esett ki az iskolapadból a szakma nélküli érettségivel. Tolvaj Laci profin puccra vágta a raktárt, a pultot és az adminisztrációt, de legjobban a lovakat imádta és még csak időnként előzte ezt meg a vodka szeretete.

A vásártér felszerelése és kellékei a helyükre kerültek, sőt Tolvaj Laci több asztallal kitelepülést tervezett a karámok melletti betonútra, már a termoszokat szerezte be, mint legfontosabb mobileszközt. A teret ügyesen beosztotta az asztalok számára, bár bőven volt hely, ügyelt az összefogottság állapotára. A bejelentkező kereskedőknek kikrétázta a helyet és másnap beigazolódtak elképzelései.

Zsinórban jöttek hajnalban a ruhaárusok, kötelesek, játék- és cukorkakereskedők, de pecsenyesütőket nem engedett betelepülni, mert már Gyöngyi a felesége készítette a szendvicseket, meg a sós és édes kollektciókat az italok és kávé mellé.

A mutatóványosok közül többen jöttek kukkolni, hogy mi is fog ebből kisülni. Számukra leesik-e itt némi csipegetnivaló morzsa. Puhatolódzott itt mindenki, de már hajnalban a sötétben a folyamatok részesévé szeretett volna válni.

Csaplár Tibi meg a doktor bent a Szőke Csödörben itták a kávé, rakosgatták a papírokat.

Tibi a lovasok világába szétkürtölte a ló árverés időpontját, meg hogy itt egy új vásártér van kialakulóban. Kipróbálták a hangosbemondót, hogy az árverési kikiáltások határozottan és hangosan terjedjenek a térben. Aztán minden elrendeződött. Tolvaj Laci kitelepült a vásártér mellé, ami csak pár száz méterre volt ugyan a kocsmától, de ő jól tudta, hogy ha valaki a másik tenyerébe csap, azonnal az áldomás következne és arra nincs idő, hogy turistaként megkeresse a kocsmajót. Az majd csak a vásár végén működik. A doktor kitelepült a vásártér melletti állatorvosi szobába és egy mikrofont vitt magával, ez nagyon tetszett neki.

Tibi a lóistálló körül maradt és ott rendezkedett, mert a mi lovainkból is licitre került egy pár. A szépen nyírt füves téren bőven volt hely felvezetni a lovakat, az előkészített kocsik meg biztosították a kipróbálás lehetőségét. A bejelentkezők névsora kis füzetben a zsebében lapult és kissé ideges volt, zavarták a kezdeti nehézségek.

Az öreg Kamkam állított be először a tarka és vörös-deres lovas fogatával. A magasítón belül két borjú volt kikötve meg egy kutríca malac lapult a kiszalmázott kalodában.

Doktornál levizitált, majd a nyárfasorhoz hajtott és a karámfához kikötötte a lovakat. Istrángot levetette és egy marék szénát dobott eléjük. Szétnézett. A Tolvaj-féle asztalhoz ment és mint régi ismerőst köszöntötte.

– Adjonisten! De úri módon vagy kiöltözve Lacikám. Olyan fehér vagy, hogy azt hittem fagyaltot árulsz.

– Kívánok Pista bácsi. Parancsoljon. Miből tölthetek? Csapjon be valamint.

Aztán az öreg Kamkam becsapta a pálinkáját, Tolvaj Laci meg a vodkáját. Ott lent az úton, ami a major magántulajdona volt pakoltak ki a ruhaárusok, pontosan úgy ahogy az ki volt jelölve. Az árusok az ismerős brancsból szerveződtek, így nem volt közöttük vita, mint nagy

forgalmú helyeken, ahol késhegyig menő harcok dúltak már az éjszakai sötétségben és a parázshangulat egész nap is izzott, bár ebből a közönség semmit nem vett észre.

A kereskedők kipakoltak és nagy ritkán egy-egy állatszállító is megjelent hál'Istennek, mert már a doktor kezdett unatkozni. Aki csak megjelent kikötötte a lovat, vagy leállította a kocsi motorját és vonult be a Szőke Csődörbe.

Már egész jó hangulat volt a kocsmapult körül, odakint meg síri csend.

Pista bácsi, aki már 70. évét tapossa a környék pusztáján lakik, meg Miska bá', a matkói gazdálkodó, aki szőlő-gyümölcsrel foglalkozott, de mint vadászember, ide kis vizslákat hozott eladni, beszélgetett a régi időről. Fél füllel figyelték már a pult körül lebzselők, hogy miket hord itt össze, de rájöttek, hogy az öreg nem hülyéskedik.

– A városnak óriási határa volt és Bugacpuszta valójában a város pusztája volt, ahol a városi népek lovai, marhái, meg juhait legeltek és a számadók vigyázták azt. Nem volt ezerféle adminisztráció, de a billog meg a rovás és az egyedi jelek alapján a számadó el tudott igazodni. Születni kellett erre. Még ma is, ha több száz marha szabadtartásban van és borjaknak keresni kell az anyját, a jó gulyás rögtön és biztos kézzel rámutat. Ezt nem lehet iskolában megtanítani, még az egyetem sem. Kecskemét és Bugac között, Matkó pusztán volt az a nagy vásártér, amit még ma is kő jelöl. Egy hétig is tartott az adok-veszek. A kocsmában folyt a kártyázás, a cigányprimás húzta, a cimbalmos ütötte, a brácsás vont a talpalávalót. Kívül-belül ment a hepaj. Ezek az emberek hónapokig is csak magukra számíthattak, hát itt adtak a társasági létnek. A városi gazdák a kötöttségeiket hagyták otthon, meg ilyenkor nem a szoknya szélén ültek. Szóval, előfordult, hogy egy lovat ötször, vagy hatszor is eladtak vagy elkártyáztak. A ló ugyanott állt és ette a szénát a saroglyából és az új gazdáit még a nevét is alig tudták, meg ha tudták volna is, másnapra új gazdája lett a pára jószágnak – mondta. – Hát biztosan voltak meglepetések otthon, mikor a vesztesek is hazataláltak – fejezte be Miska bácsi.

– Jöttek volna még a történetek, na de gyérünk ki a vásártérre – mondta Pista bácsi. – El kellene adni a bikaborjút. Már támasztottuk a kocsmapultot addig ameddig illik és már nem is vagyok szomszjas.

Kint a kövesútnál Tolvaj Laci asztalánál inkább asszonyok meg néhány gyerek üdítőket ivott, meg melegszendvicseket majsoltak hajnali unottsággal.

Dezső úr és a Pompon kutya vásártér kapujában az állatorvosi helyiség előtt őrködött a rendre. Az állatorvos szinte mindenkit ismert, hiszen jóformán ezekből a gazdákból élt.

A vásártér nem lett zsúfolásig, de szép számmal jelentek meg gazdák az állataikkal, ahhoz képest, hogy ilyesminek itt nem volt hagyománya.

Hajdanában óriási füves puszták voltak itt, nádasokkal, meg mocsarakkal. Akkor mentek halászni is. Később a partosabb részeket feltörték és gabonát termesztettek rajta, majd a filoxéra járvány idején meghonosították a szőlőt és lassan-lassan a kertészkedés a megélhetés fő forrásává lett. A füves puszták, meg a nádasok maradtak, csak viasszaszorulóba kerültek.

A szomszéd határban a Szappanszéken fürdő is üzemelt. A gyógyhatású iszap miatt a városból vonattal érkeztek, majd egy lovas kocsis átszállítással helyszínen landoltak a gyógyulni és szórakozni vágyók. Kádak, öltözők, színek voltak a füves puszták közepén. Aztán minden lecsapolásra került csak a puszták és a kiszáradó Szappanszék maradt.

A nagyüzem meg meliorált, dombokat, zombékokat tüntetett el, drasztikusan beletúrt a tájba.

A szabad puszták és a már szőlő-gyümölcsös határ az épület új falvaival a városhoz tartozott. Vásárszervezési joga nem volt – meg minek is lett volna – mikor a kalendáriumokba is szép számmal jegyezték a bejáratott vásárokat a naptárban és ez a szocialista érában kielégítően működött a magángazdaság méreteihez képest.

Szóval, az új vásártéren az eladásra váró állataikkal várakoztak a gazdák, de főként csak egymástól érdeklődtek az árak iránt, mert vevővel nem tudtak szót érteni, mert még nézelődő is alig akadt.

A vásárokon vannak holt pillanatok, mikor minden megáll, mintha lélegzetet venne a folyamat és beindul az élet. Itt nem akart beindulni az élet – bár kíváncsiskodók egyre többen érkeztek a faluból –, de ők is inkább a kocsmában kötöttek ki. Egy idő után a gazdák egymással kezdtek cserélgetni, meg egyeztettek az árakra vonatkozóan címeket, de inkább csak telefonszámokat cseréltek, hiszen többé-kevésbé ismerték is egymást.

A saját szerencsétlenségét nem szívesen teregeti a kerítésre senki. De apránként kiderült, hogy az élet válságosra fordult. Többen leadták a hízósertéseket, csak a pénzt nem látták még. A felvásárló hitegetéséből nem lehetett kenyeret venni. A másik gazda bikákat adott le vágóhídra, de kifizetve ő sincs. Sőt a gyár állítólag már csődbe is ment. De mi az a csőd, amit elfelejtettünk a szocializmus alapjainak lerakásakor, a büszke forradalmi lépések és lenini szövetkezeti eszme felé mutató emelkedett világban.

Az egyik fő elvtárs ugyan már jelzést adott egy szlogennel, miszerint a szocializmusban az a legrosszabb, ami utána következik. Szóval, mikor a paraszt mégis csak követelte volna a bikák árát és elutazott a gyárhoz már a portán kitessekelték az őrző-védő magánhadsereg bérencei.

– Egy kisebb csoport, egy kilépett felvásárlót hallgatott. A vágóhidak örökös átalakulásban kalandoztak. Egyik kft-ből alakult a másik, aztán adták-vették a cégeket és nem az állatokat. Már nem is tudjuk, hogy ki a gazda – mondta. Már nemhogy az igazgatót nem ismerjük, de a tulajdonjogi változások, a multi világ mindent lekaszáló szándékával sem tudunk mit kezdeni. De nem is kentek az orrunkra semmit. A fagyasztott húsok orrvérzésig gördülnek be az országba az új sztrádákon. Kamionok ellenőrizetlen forgalma mindent überel. Mintha vasút már nem is létezne. Micsoda trükközések lehetnek, sokszor csak kivisznek valamit, kis fazonigazítás és már rá is van kenve az új gyártó jele. „– Itt van Amerika, vegye-vigye!” kiabálta el magát a vásártéren egy kikiáltó és nevettek a körülötte állók. Húsz éve kifizettek mindenkit. Egyszer lopták ki a kocsimból azt az összeget, amit a család összedobott rögvest, hogy ne égjek tovább mások előtt. Most meg egy köcsög megbízott, azt mondja a bíróságon, hogy mit görcsölök én itt, mikor majd őt fogja a bíróság elmarasztalni úgy három-négy év múlva, amiből persze majd ő tudja, hogy kell kimosakodni.

– Uraim! – mondja a volt felvásárló. – Jelenleg három szerelvény árut nem tudok kifizetni a parasztnak, most kövezzetek meg.

A vegyes indulatokat Tolvaj Laci italos asztaláról származó becsületcsökkentő egyenlítette ki, és ugyan sajnálták a felvásárlót, de itt senkinek sincs tartaléka arra, hogy egy álnok világ szélhámosait tovább gazdagítsa, akiktől az állam sem tudta megvédeni őket. Vadkapitalizmus ez a javából. Ezért kell a sudri, mondta Csekó, aki időközben megérkezett.

De ki sem szállt az óriási limuzinból, amit egy új német tanyás gazdától kapott svájci rendszámmal. Még szokni kellett az automata sebváltót rajta, mert előző este egy kerékpáron keresztülgázolt, majd mikor elordítottam magam ijedtében visszafelé is átment rajta. Új mountain-bike volt. Fakított vele a fiatalember, aki Bogihoz jött udvarolni. Hát ezek után gyalog kullogott haza. A jövőt illetően biztos, hogy jobb helyet talál parkolónak.

– Ennek a komának van vér a pucájában – mondta Tibi a libafarmos. Legalább kimerészkedett egy vásártérre, és ha a történet igaz, segíteni kellene neki, mert egy ilyen embert magányosan levernek és neki már igaza sosem lesz, de a pénzeket szerencsés lenne visszafejteni.

– Legyek én az elriasztó példa. A leadott libákért egy petákot sem kaptam – folytatta Tibi.
– Bedöntötték a céget és a felszámolásnál az 592. vagyok a sorban. Tehát egy vasat sem kapok. Azóta egy integrált termelésbe kihelyezik a madarat, meg hozzák a tápot, viszont a

jelző az egyetlen vagyonomat, a házamat ássa alá. Reméljük a legjobbakat, de a gyalogárókba, mely a fedélnélküli csatornába ereszkedik szép lassan is be lehet ám zsilipelni.

Ugyanígy járt Kati is a tejjel, pénz az ablakban. Csak hogy ő már nem esett be az integrátorok mókuskerekébe, mert megfogadta, hogy olvasatlanul nem ír alá semmit egy másik történet miatt, de az elébe tett húsz oldalt nem bírta végig olvasni, mert már a harmadik oldalon kiakadt azon, hogy a csíraszám miatt kobzást is alkalmazhat a felvásárló. Milliókat költött a fejőberendezésre, hűtőkre, előkészítő és tároló helyiségre, edényekre és felszerelésekre. Lelépett a növekedési pályáról, csökkentette a termékei számát és túrót, sajtot készített, főként piaci értékesítésre. Azt viszont nem gondolta volna, hogy a város piacán gyilkos küzdelem folyik az asztalokért. Nem létező problémákról, egyesek ügyet kreáltak és szaladtak az igazgatóhoz a többieket feketíteni. Mindennapos volt a sárdobálás és már elcsattant az első pofon is egy kis erőfitogtatás során.

– Csak egy taslás volt – mondta, mikor körülnézett a nyakleves osztó. – Hát nem bírja ki, hogy ne legyen szaros a szája – suttozta és mire megfordult már a kannájából kidőlt a tej a betonra. A baj az, hogy a faluban is feldobják egymást a nyavalyások. Hogy működik-e a hálózat?

– A besúgó hálózat? Közösségi önkéntességgel hálózati szervezet nélkül önjáróvá vált az unaloműző műfaj a nemzeti feldobósdi. A népi játék a Rubik-kockánál egyszerűbben működik, csak papír és ceruza kell hozzá, meg egy postahivatal – közben feltesszük a kérdést, hogy miért zöldebb a szomszéd füve, és ha nem ugrik azonnal a válasz a feladványt továbbítjuk valamelyik szakhatósági hivatalnak, ahol megnyugtató válasz fog születni – legalábbis is így gondolják jó néhányan, vagyis a kelleténél többen.

Ha a hivatal nem is a tetőt viszi el rögtön, ha akar, találni fog egynéhány szeplőt a házunk táján és a kellemetlen napok alatt jókat röhögnek rajtunk, mint amikor a szamar seggét bottal igazítja a gazdája. A pusztán ezt hívják baszogatásnak. Apránként a kocsmá felé botorkált a nép, és szinte mindenki Dezső úrra meg Pomponra bízta a felügyeletet a vásártéren.

A kíváncsiság is vonzotta az istenadtaikat, hogy ugyan hova tűnnek el a fogatok, amiket egy ideje látnak innen-onnan közeledni és aztán elnyeli őket a major.

Tolvaj Laci is szedte a sátorfáját, a bevételt meg a blokkokat a hóna alá vágta és sietve indult a kocsmá felé, az ottmaradt készletet meg kire is bízhatta volna, természetesen Dezső úrra. Bence Dezső valódi úriember volt, beosztó, mérsékletességgel elégelte meg az élvezeti cikkeket, ragaszkodott a napi egy doboz cigarettájához, meg a kávéjához, ünnepnapokon leplezetlen örömmel itta a sörét, de beosztóan, és sosem rúgott be, legfeljebb annyira ingott meg a kínálatnál, hogy elvitelre elfogadott egy-két üveggel spájzolásra tartaléknak.

Szép kis tömeg jött össze a kocsmá előtti park szélén, ahol lovak, kocsik és mindenféle népek tarka-összevisszaságba nyüzsögtek. Csaplár Tibi az árverést úgy időzítette, hogy otthoni munkáját mindenki kényelmesen elvégezhesse és a kora reggel vásárba jövők is benevezhessenek, ha valakinek ilyen úri passziója támadna, hogy dobra verje fakó lovát, vagy a nyári feketéjét, vagy elcserelje a szürkéjét hollófeketére.

Tolvaj Laci gyorsan átöltözött, és mint kiderült ő is benevezett egy lovat, amit tanya-szomszédja hajtott ide. Tizenhárom lovat vizsgált be az állatorvos a licit kezdetéig. Érdekes dolog volt ez a kezdeményezés itt a tanyavilág sűrűjében. A kocsmái rendezkedés közben vetődött fel, hogy tőlünk nyugatra milyen árverések vannak. Helyenként ezek igen népszerűek és alkalmat ad a táj lakóinak is a találkozásra a mindennapi fárasztó és végelláthatatlan gürből való felemelkedésre. Mint amikor a görnyesztő munkaközben felállsz és kihúzod magad, kinyújtózol, kimozgatod az ízületeket és jót szippantasz a tiszta levegőből.

Csaplár Tibiék úgy gondolták, ideje lesz kipróbálni magunkat, hogy mennyire lettünk kapitalisták. Tibi azonban evvel a maradék paraszti világgal kelt és evvel is aludt el. Az

állatszereteten és szakértelmén kívül talán csak a főzéshez és a nagy létszámú rendezvény-szervezéshez húzta még a szíve. Az esze arra vallott, hogy az embereket is szerette és meg is hallgatta őket meg tanult is tőlük olyasmit, amire szükségük volt a mindennapi kenyérükhöz. Aggódva és érdeklődve figyelte a környezetét, minden idegszálával érezte a változások szelét és a biztatás, sajnálat és elismerés óvatos éreztetésével öntötte beléjük a lelket a maga módján. Ez az árveréses kaland is úgy kezdődött, hogy beszélgetésünk során az az érzés erősödött benne, hogy a parasztot egyre inkább kihasználják, de egészen ám a tönkremenésig. Nehéz ezt kibogozni, kideríteni az értelmi eredőjét, hogy miért akarják állandóan paraszttal mosni a követ, ami mások saras cipőjétől koszos.

Azt érezte, hogy ez az egész kárpótlásos szambázás mögül kihalt a zene és már meztláb topognak a parasztok ismét, mint ahogy hozzászoktatták őket, mert ugyan hogy kerülne már a csizma az asztalra. A mai vadászatokon ők már hajtónak sem kellene. Templomba meg nincs idejük járni, mindenütt csak a baj van velük. Amúgy meg élhetetlenek, összefogni nem akarnak, a közösködés is bűdös nekik, az integrációtól meg menekülnek, mint egér a macska elől. Így aztán kész a mondás szükszavúan: „Úgy szép a paraszt, ha rongyos, ha részeg és káromkodik”. Aztán meg hab a tortán, hogy beleszuggeralják, hogy merjen ugyan kicsi lenni. És amikor már csak babszem Jankó lesz belőle már verheti a nyálát, mert a négy ökröt elhajtották konszolidálni. Aztán, hogy a legújabb honfoglaló mikor válik menekülővé csak a Jóisten a megmondhatója, mert életünk törvényeit megszegjük elég rendszeresen és következetesen. A doktor hangosbemondón világnak kürtölte a 13 ló nevét, címét, korát és nemét. A színes gyülekezet kíváncsisággal kukkolta az eseményeket és szívta magába a 13 ló nevét. Csínos, Teo, Dollár, Polka, Proton, Zala, Vezér, Fajsz, Szandra, Bolygó, Bogár, Hajnal és Vezér II. Az árverés nagy érdeklődés mellett eredménytelenségbe fulladt – mondta volna be a rádió, ha innen közvetített volna a riporter, vagy írt volna a helyi újság. A lovakat egyenként felvezették, hangosbemondón minden adatával együtt. Közölte Tibi a kikiáltási árat, de csak egyetlen lóra akadt jelentkező. Fia vette meg a Hajnal nevű három éves pej kancát 80 ezer forintért. Aztán olyan gyorsan szétoszlott a vásári gyülekezet, mint a száraz időben a reggeli pára.

A kocsmá is kiürült. A vásártéren meg jószerével csak Dezső úr sétafikált Pompon kutyával Tolvajféle asztal és két fejős tehén között, amit azért vettem, hogy legyen tej a majorban. Dezső úr mutogatott és integetett. De mivel agyvérzése következtében újra kellett neki tanulni beszélni és már eltanították. – Várnak-várnak – mondta – az Isten ejtse le – és szidta saját magát, hogy a szavak lecsúsznak a nyelvéről és szerencsétlenkedik. Mutogatott és a fák körül egy nagy hasú asszony, egy férfi és egy gyerek lépett elő bátortalanul.

Egyre többen lettünk. Bebocsátást kért egy erdélyi pár, mert az asszony mindenórás volt és a semmibe nem mertek tovább menni. Ők maguk sem tudták volna megmondani, hogy ilyen állapotban mi adta a bátorságot nekivágni az ismeretlen világnak, főleg úgy, hogy egy gyermeket meg hoztak is. A végén bevittem a szülészetre az asszonyt és amikor párnap múlva mentünk érte a gyerek papírjaira az volt írva: hogy született Magyarországon, származása Brassó. Közben a kocsmában kiértékeltek a vásári és az árverési eseményeket. Kénytelenek voltunk elgondolkodni úgy a vásár, mint az árverés történésein. Eszembe jutott Béla úr, aki kereskedő volt és már a glasznoszty, meg a peresztrojka idején is járt a Szovjetunióban, majd később a Reagan-Gurbacsov paktum után orosz – földre, meg az új köztársaságokban kereskedett bőrrel, sóval, szénnel, élelemmel, háztartási eszközökkel és nem volt mindig sétagalopp az üzlet. Távoli helyeken is megfordult, mint Szibéria. Megesett, hogy már csak a pilóta meg ő tartózkodott a repülőgépen, mert -40 C-fokban nem annyira nyüzsögnek arra a kíváncsiskodók.

Néhanapján akadoztak a fizetési hajlandóságok, a nagy átrendeződésben. Szóval már zötyögött a szekér, míg nem komoly követelése maradtak fenn, majd nagy diplomáciai erőfeszítések során azon megtiszteltetés érte, hogy a követelését hazahozhatta úgy, hogy a

cári ménes maradékából, illetve utódaikból lovakat szállított haza. Ez egy kisebb ménesre sikeredett az elszámolások mérlegében.

Béla úr árverést rendezett és ő maga vezette fel az igen mutatós orlovi ügetőket. Azonnali vevő se közel, se távol nem mutatta magát. Aztán mint kiderült, megfontolásra az adott okot, hogy az oroszok olyan ügyesen vagonozták be az állományt, hogy mire ideértek mindből paripa lett. És még csak véletlenül sem maradt kanca, vagy csődör. Jó pár bála szénát megetett még, mire az utolsót is elvitték hobbi lónak. Az a ló árverés egy balesetnek tekinthető és jót nevetett rajta maga Béla úr, főleg azon, hogy ép bőrrel megúsza a kinti történeteket. Nem is sarkallta magát tovább arra, hogy a nagy medve bocsáival osztozkodjon a méhkaptárak környékén.

Kezdem ébredezni, hogy Béla úr paripáinak vételétől való tartózkodás a dolgok természetéből fakadnak és nem csak a kasztrált mivoltuk fagyasztotta be a vásárlási kedvet. A jelenség megisméltódott az Éva majorban is. Nincs bátorság, nincs nyilvánosság, nincs őszinteség, de van félelem, vagy sunyítás, van lapítás. Nyilvánosan adni, venni, vagy ajánlatokat tenni ebben a közegben a második évezred fordulója felé haladva a mesék világába tartozott.

Külön-külön mutyizva sokan megegyeztek, aztán később már úgy sem tudja meg senki emberfia a tényleges árakat. A Szőke Csődörben tovább rágódtunk a sikertelen licitek okán. Kíváncsiság vonzott sok környékbeli parasztot, állattartó gazdát, de susmus nélkül készpénzes ajánlatot tenni, egyet jelentett az Istenkáromlással. A parasztok várták, hogy mi történik a kikiáltás pillanatait követő percekben és szerették volna, hogy legyen történés, de a történelmi beidegződésük gyökerei még bilincsbe verték az akaratukat is. Még a titkosított vágyaik mezsgyéjén igyekeztek jeleket hagyni, a puszta megjelenésükkel. Tanulni kellett a szabadságot és a legtöbbje ehhez hasonló börzén még nem vett részt és kevesen hallottak ilyenekről. A kollektív érában való létezés összeférhetetlen volt ilyen brutális önzéssel, mintegy árverés aktív résztvevőjének sanda szándéka. Voltak idők már mikor úgy leépült a paraszt, hogy elgondolni sem mert ilyeneket, hogy vágyai, elképzelései alapján vásároljon magának valamit is, mert tegnap, meg tegnapelőtt még a kollektív ajtaján kellett bebillegtetni kedvenc jószágait, hazafelé meg a megtelt könnyzacskóit cipelte, meg a zsebkendőit felitatni a kigördült cseppeket.

Azokban az időkben, mikor lovat nem tarthatott, gépet nem vehetett, munkaegységre dolgozott a közös érában, csettegőket fabrikált az élelmesebbje és az ebben gyökerező húzomeresztlem észjárásban a nyerni nem tudok, veszíteni meg már tovább nem akarok észjárás alakította, formálta a susmust. Az agyalás ugyan elkezdődött, de a beidegződés, az állandó védekezés megrögzöttsége még a mozdulatokon is látszott, hát még a gondolkodáson.

A hajdani centrális gazdaságirányítás egycsatornás értékesítési rendszer kezdte újra kapizsgálni az értékviszonyokat, ám a tag és szövetkezet között tartalom nélkülivé vált a kapcsolat és befelé forduló önzés töltötte ki a teret. A jómódú falvakban is látszott, hogy miközben cifra, kovácsoltvas kerítéssel bekerített új házak előtt nincs járda, s a kociúton a kerekek tengelyig merülnek a sárba, akkor a közösségi gondolkodással és haladással gondok lehetnek.

Annak idején a szövetkezeti mozgalom országos beszámolóján az elvtársnők és elvtársak számára a következők hangzottak el akkortájt: „Itt ülnek a szövetkezeti mozgalom úttörői az alapító nemzedék tagjai, a veteránok. Ők még a kisparaszti gazdálkodásból indultak el és az egész társadalom támogatásával a történelmi lehetőséggel élve kétkezi munkájával rakták le a szocialista mezőgazdaság alapjait. Itt vannak közöttünk a derék had és a közép-nemzedék képviselői. Szövetkezeti tagságunk többségét már a munkás-paraszt hatalom emelte fel a nincstelenségből”. A vásártérről és az árverésről hazafelé ballagók közül néhányan rágondoltak erre a letűnt világra, meg az élenjáróira a vezető munkásságra. Ellentmondásokon gázolt keresztül a gondolat: a paraszt most figyelte csak igazán a munkásosztályt, hogy emelkedik-e a paradicsomba? Sokan képzelték, hogy a munkástanácsokkal, vagy valamilyen más érdekképviseléssel, szakszervezetekkel megerősödve részvénytársasági tagok lesznek a

közös vagyon létrehozói. Onnan számítva pedig az egyéni tehetség, szorgalom és szerencse alapján szóródnak majd a vagyoni állapotok.

A munkás-paraszt hatalom élenjáróitól követendő példát várt a paraszt, de csak úgy oldalvást tekintve félszemmel figyelt arra, mert átütő erejű megoldásról nem hallott, egyébiránt meg nem ért rá a mindennapi gürcöléstől.

Egy biztos, nem látta sehol a vezető osztályt, a munkásosztályt, mintha elnyelte volna a történelem.

A Szőke Csödör pultjánál Bogi főzte a kávé, Csekó a pult végén strázsált, Timi a konyhában mosogatott. Imi gyerek a nyerő automatát búvólta az 5 literes üveggel és Cinege elismerően pislantott a három liter tízforintosra.

A doktor egy barátjával iszogatót és már valami bulin járt az esze.

Lajos bácsi meg Dezső a teheneket kötötték be az istállóba, majd takarmányt kerítettek nekik meg vödört, itatni.

Iréne az új jövevénnel a vásártérről szedte össze a szemetet.

Tibi az új lóval elindította haza a fiát és bejött a krimóba.

Közben Gyöngyi a raktárt takarította, míg Tolvaj Laci egy üveg vodkát kért tőlem csapra verni, noha tudta, hogy a többiek valami lazábbat fognak fogyasztani.

– A dűlőúton zömében megállnak és ott alkudoznak – mondta Tibi, aki az imént még az elvonuló vásári parasztság sorait szemlélte az épület sarkától, miközben a fiát is szemmel kísérte.

– Nyilvánosan nem mernek még adni, venni – mondta.

– Már ismét előzgetjük a korunkat – válaszoltam.

– Fogadom, hogy legalább a felét most elcserélik valamire és egy része meg el is kel a jószágoknak – szólt hozzá a doktor.

– Nem ittak még eleget – mondta Csekó.

– Ha távolabbról nem jönnek, itt nem lesz jövője árverést rendezni – mondja Cinege.

– Mit vegyek meg brahiból? – kérdezi Imi gyerek. – Mikor jó sokan vannak adjatok hozzá egy köteg pénzt – és tartotta a kezét elengedve a pénznyerő automatáját.

– Pontra tettünk mindent – mondta Irénke miközben bejöttek az ivóba Dezső úrral, Pomponnal meg a jövevénnel, akinek a kislányát a karjába hozta. Janinak hívták a jövevényt, akiknek még szállást kellett készíteni. Csekó vállalta magára, hogy intézi a sorsukat. És már el is nevezte Jancsikának.

– Megjött-e már a gólya? – kérdezte Lajos bácsi.

Jancsika az idegenek bizonytalan bezártságával válaszolta:

– Nem bánom, csak egyesével hordja.

Kopott ruhájával és kevéske holmijával egy kisgyerekekkel és egy éppen szülő asszonnyal idegenben, pénz nélkül csak egy vigasza lehetett, nyelvi akadályokkal nem kellett megküzdnie.

Ám eljött később az idő, amikor magam is indítványoztam, hogy támogatjuk a székely-magyar szótár elkészítőit, amely azonfelül, hogy hasznos lenne, de szórakoztatónak is ígérkezett volna. De szórakoztató volt az is, ahogy Sallai Zoli hozta a kukoricadarát, meg túrót Irénkének a puliszka készítéshez.

Sallai Zoli támogatólag tett ígéretet nosztalgia vacsorához és becsületére legyen mondván – teljesítette is, de hogyan. A trabant sebességváltója csökönyösködött és csak lükvercbe lehetett kapcsolni. Zoli 6 km-t hátramenetbe tett meg a majorig a darával meg a túróval és mint szakács már tüsténkedett is, hogy az erdélyi puliszka laktató csodáját Irénkével az asztalra tegyék estefelé vacsorának.

Bogi leült volna közénk, de még megkértük, hogy hozzon nekünk abból a friss kávéból, amit az imént főzött a pultnál. Osztrákok hozták és igen jó illata is volt, az íze meg felemelő. Már többször megtapasztaltuk, hogy mire nálunk kerül forgalomba egy áru, mintha meta-

morfózison esne át menetközben, vagy nem az az áru ért ide. Legutóbb a kertészek padlóztak le, amikor már többszörösen irtották a levéltetveket, s azok még inkább szaporodtak. A váladékoktól már ragacsosak voltak a levelek. Majd kerülő úton meg lehetett tudni, hogy hamisított növényvédőszer árultak, ami színe, szagra és csomagolásban is hű mása volt az eredetinek. Az ablakon kihajított költségek nálunk olybá tűntek, mintha az Isten madarait evvel kellene etetni, vagyis természetesnek.

Bogi tálcán hozta az istenien gőzölgő kávét, amiből egy szimplányi is elég volt ahhoz, hogy tartósan érezze az ember a szájában dolgozó aromákat. Rágyújtottunk és egymást ugrattuk hülyeségekkel, hogy elűzzük az aznapi feszültségeket.

– A jövő hetet kihagynám – mondta nekem Bogi.

– Oké – mit csinálsz?

– Hazautazunk Beregszászra – mondta és megkérdezte, hogy mit hozzon nekem.

– Egy-két kiló jó patkószöveget átveszünk – mondtam, de magam sem bíztam benne, hogy ilyesmivel ő ott egyáltalán találkozik. Ukrajnában fogalmam nem volt mit lehet venni egyáltalán, mikor a legutóbbi otlétünkör éhes kutyák falkája állta el a piackapu széles bejáratát. Egy kisgyerek, friss ismerősünk, aki segített beváltani a göngyölegeket – ami nem volt könnyű, a támogatásunkból tenyérszalonnát vett és már rága is, mint nyugatabbra a rágógumit szokták. Jó megtaksáltuk a patkószög árát, amit Bogi már el is rejtett óriási táskájában.

Imi gyerek szólt be, hogy ő bíz' még kér egy kávét, mert a poharában nem volt kanál. Tolvaj Laci meg egy kifordított pohárba három kanállal kérte a gőzölgő feketét, ami ezek szerint a vodkára nagyon mehetett. Valamikor rummal volt menő ez a dolog, de vodkával még nem volt szerencsém hozzá, de már nem akartam gazdagítani a tapasztalataimat.

Miközben Tibivel rágódtunk még a törtéteken, lassan-lassan szinte észrevétlenül szaporodtunk az ivóban, többen és többen érkeztek. Résztvevői nem akartak lenni az eseményeknek, de a kíváncsiság fúrta az oldalukat, hát ittak és beszélgettek, közben kipuhatolták, hogy mik is történtek itt a majorban. Fájdalmas tanácsalanságukat lazának tűnő poharazással próbálták enyhíteni.

A falu népe lelki kétségeivel vonult a pusztai ivóba fogódzót keresni. Mint mikor másnapos részegségben az ember aludna is, pihenne is, meg szabadulna a mérgektől, de már menne is, mert hajtja a lelkiismeret, de érzi, hogy nem teljes értékű, hogy még erőt kell merítenie és az érzékeit fel kell támasztania. Némelyek úgy élték meg a változás mindennapjait, mintha elfogyott volna a levegő, mintha szorult lelkiállapotba támolynának és a nyomás mindennap jobban szorította szívük táját, mert gondolataikat, mint a mélyszántást egyre csak lazította a bizonytalanság ekevasa, mi lesz velünk, mi lesz a családdal. Aki szerencsésebb volt és kereste a kapaszkodót, talált valamilyen mankónak való ágot, vagy nagyon egyszerűen bízni kezdett önmagában. Fejében rendezni tudta a csapongó gondolatait és izmai is biztos támaszt jelentettek, határozottabban lépett be az ajtón, de az első mondat után, vagy ahogy felemelte a korsó sört a mozdulataiból és a szeme sarkából is kiszűrődött, hogy várja a tapasztaló megerősítést, hogy ő a valaki. Később eldülőzött, hogy önbizalma milyen magaslatokig jutott el. Nem volt már főnök, nem kellett a jelenléti papírokkal vacakolni, el sem késhetett, mert nem volt hova bejárni. A munkatársak nem kérték meg semmire, nem ugratták, nem segítették, mert megszűnt a munkahely, és mint a szélrózsa szétszóródtak. Mintha naponta változtak volna az ember képességei és mintha naponta mást látott volna a borotválkozó tükrében. Aztán téblábolt és akárhogy is, de jött az este. Szembesülni kellett a jövővel és amikor vacsoránál a család ránézett, szinte a gyomráig hatolt az üres kényszere a megfelelésnek, ami a fejéből sugárzott szét a testében, mert felálláskor úgy érezte a lábai is gyengébben mozognak. Orvoshoz nem mehet, szomszédokhoz nem fordulhat, a barátságok is szétestek, mint maga a rendszer. A rokonok a maradékon marakodtak, sport nem volt, hát sporttársak sem voltak, maradt a kocsma és szerencsés volt, mert jókedvűnek és gondtalannak

látszott, meg még fizetőképes is volt a pultnál. Sokaknak a strigulái úgy sorakoztak, mint a sarki ház léckerítése.

A Szőke Csödör népszerűsége nem a megtervezett nagyszerűségből fakadt. A puritán és praktikus, meg a népi eszközökkel, tárgyakkal nem teli zsúfolt, csak fémjelzett hovatarozás sugallta a megérkezést. Lókikötő is időszerű volt már, meg a magánterület biztonsága, hogy az udvarházban otthagyhatta a kocsit, hogy szalonnát süthetett, vagy bográcsban főzhetett szabadon, de ha elaludt a fűvön a bokrok és a fák árnyékában zavartalanul maradhatott bárki emberfiának az álma, meg ki is józanodhatott. Egy parasztházban kemencét rakattam, hogyha hideg éjszakákra elárvulna valaki a megfázástól, vagy a megfagyástól, megmentheti. Terek voltak a helyiségekben, beszélgetésekre és volt légtér, a tágasság érzete, hogy nem kell megfulladni és az egyszerű, de varázslatos park zavartalan sétákra és meghitt együttlétekre csábítóan vonzó volt. A körülmények inkább a házi vendéglátáshoz, az otthonosság érzéséhez álltak közelebb, mintegy vendéglátóegység profizmusához. Valójában művészi instrumentként kezdte élni a külön életét a major, a kietlen társadalmi sivatagosodással dacolva. Már futballmeccset is akartak rendezni az energetikusabb és rámenősebb fiatalok és a diszkó tengernyi hullámait is szerették volna már meglovagolni. Hát legyen az a diszkó, önjáró rendezvény és jöjjenek azok az új hullámok – gondoltam. A trabantos szakács húga Szilvi és barátja a Zsolti rácsaptak a szervezésre, mint a csapó a légyre és már ezerrel döngették is a hangszórókat. Elkezdődtek a disc jockey próbák meg a rendezkedés egy különálló épületben az ivó és a kemencés tanya közötti hodályban.

A nyárfa árnyékában

Lajos bácsi egy pár napra nádazni ment egy barátjával, Jani bácsival, hogy segítsen rajta, meg hogy keressen egy pár kupicára való tartalékot magának forrantba. Az Imi gyerek lett addig a fogatos és ki is használata a menési kényszerét, mert még fel sem söpörte az istálló környékét és már a kocsit pokrócolta, hogy induljunk a nagy távoli épület felé, melynek csúcsa toronyként magasodik a környezet fölé. Sok-sok kis apró tanya között haladtunk el, melynek udvarán és környékét visszahódította a természet. A füvek, a cserjék, bokrok és fák, csodás összhangja, festői megjelenése az áradó végtelen nyugalom, mely körüllegte az eltitkolt múlt küzdelmes tetteit.

Mindenütt ott volt a nyoma a parasztember véget nem érő munkájának és nem csak a haszonszerzőnek, hanem a szépítőnek az esztétikai finomságoknak is. A homokot a mohás zuzmó, ez a végtelenül lágy, de szívós alkalmazkodni tudó könnyed növényzet borította, mintegy végtelenített szőnyeget. Az ősbörökás terjeszkedett befelé a tanyai udvarokba, melyek között a civilizáció és a kultúra eszközeinek és növényeinek nyoma, mint megannyi régészeti útmutató kandikált elő. A trombitavirágok a magasba kapaszkodtak egy-egy elhagyatott magas kútágason. Orgona foltok jukkákkal szegélyezték a hajdani bejáró utakat. Hedérák, loncok futották be az enyészet romjainak maradványát, és mintegy tökéletes színpadi háttér lágyan támaszkodtak a hatalmas égbolt alatt. A civilizáció emlékeit, amit a természet a még csodálatos látványával átölelt, a harmónia összefoglaló képét nyújtotta romjaiból fel-emelkedve. Mintha angyalok dolgoznának szüntelen és ebben a békés csöndben a rovar és állatvilág minden zajra, neszre, alig észrevehetően, mintegy szél fuvalta rezdülés követte haladásunkat. Az almafák derék vastag törzsekkel, itt mint dísnövények hivalkodtak, meg a körtefák a felfutó szőlők támaszaként aktív szerepet vállaltak magukra. Körtét is neveltek, meg a szőlőfürtök is beértek ágaikon. Denevérek és baglyok találtak itt maguknak hazát, csigák bújtak meg a nedves avarban a levelek alatt. Siklók pihentek jóllakottan járataikban és a magasban héják, ölyvek köröztek átsütő szemeikkel élelmet kutatva. Ürgék, pockok, gyíkok menekültek járataikba és a kocsink zajára őzek riasztották egymást. A torony felé vettük az irányt a dugába dőlt hajdani konzervgyár felé. A Platter telepnek öntöző csatornái voltak erre fénykorában és mi most azok betemetett síkjain gázolunk keresztül Vércsével és Mónival. Közben elhaladtunk egy pince mellett, melynek földfeletti mellvédjei egy várra emlékeztetnek. A pince több emelet mély és lift közlekedett benne. Van körös-körül erdő egy icike-picike tisztással az épület körül. A közel 100 éves épületek állaga szerkezetileg kifogástalannak tűnnek. Az avított, kopott színük nem von le sokat a megjelenésük nagyszerűségéből. Csak az épített környezet magasodik ma már, kertészetnek csak a túlélő növényi matuzsálemek a hírvivői. A sok törpebirtokos kicsi házacskáit, mintha csillagszóróból szórták volna ki a tájra. Az államosítás a nagygazdákat, meg a gyárost a történelem süllyesztőjébe lökte egyéni tragédiáikkal. A kisgazdák meg szegénynéppé váltak, mert áruikat már nem vette meg feldolgozásra a gyáros. Lassan-lassan lecsúsztak zsellér és cselédszintre, de társadalmilag fel-emelkedtek a munkásosztály szövetségeseivé, építeni az új jövőt. Ez az építkezés a negyven évével nagyüzemben gondolkodott, táblaszinten és a csillagszórós kicsi tanyák hófehérkéstől a mesék világába landoltak. Ezeket a mérnökök szeme reménytelennek látta a grandiózus tervekben és a célkeresztből kiesve megmenekültek a láncfalak okozta sebektől. Ma már a nemzeti park pereme ez az elvárásolt zúg a mocsár és homokvilág találkozásánál.

Egy roskatag tuskó dobta meg a kocsni kerekét és Vércse megrántotta maga felé a kocsirudat, majd Móni szügyével lökött rajta egy nagyot, mire megbillentünk kissé és az Imi gyerek is villámgyorsan átlendítette a súlypontját velem együtt, hogy elkerüljük a borulást. Pszi, pszi, ho-ho-hó, csitítottuk a lovakat és lassan-lassan megállapodtunk. Elértük a Platter

telepet, ahol már csak kecskék voltak és a környező cserjéket legelték, meg a leégett erdőréss helyén, a fakadó bozótost. Véget ért itt egy világ. Megszakadt a paraszti kultúra folytonossága, mint ahogy nálunk időnként ez szokott történni és pusztult, eltűnt az emberi tevékenység alkotásaival együtt egy életforma is. Megszakadt a szerves fejlődés láncja és ami a szomorúságot táplálja az a saját kezűség története. Ezt nem mások irigysége, gyűlölete, támadása okozta. Az ehhez hasonló szomorú történeteket magunknak költöttük ki.

Ahogy a bagót kerestem a zsebben, az ülés előtt vértócsát láttam meg pirosan csordogálni. Felnéztem Imire, de az arca sem rezdült a hajtószárat igazgatta, meg az istrángokon, hámon futott végig a szeme, hogy minden a helyén van-e.

– Mi van a lábaddal? – kérdeztem.

– Mert mi lenne?

– Nézz oda tiszta vér a plató, add ide a hajtószárat.

Imi gyerek elfehéredett, mikor felhúzta a nadrágja szárát, a lábszáran, műbőr volt felkasírozva és ez most megsérült a bukkanónál. Onnan folyt a vér. Megállítottam a kocsit és ő igazgatta a lábszárkötéseket, de csak provizórikusan lehetett azt a lábat leápolni a lovas kocsin.

– Megyünk haza – mondtam és a falu felé vettem a lovakkal irányt, de kerültem minden zökkenést, minden bukkanót, vagy lelassítottunk a sárrázóknál.

Jó néhány éve Imi gyerek motorral felkenődött egy teherautó hátsó platójára, amikor az befékezett ő meg nem tudta megállítani a motort. Többszörösen összetörték a végtagjai, bordái és a zúzódások életveszélyesek voltak. A kórházban megmentették az életét és összefoldozták művészi módon a sebészek. Ám a bőrt Németországban tudták pótolni egy ottani technikával. Heidi, az akkori német barátnője vitette ki és gyógyította meg az ámokfutót. Imi gyerek ott is maradt jó ideig, évekig és megtanult németül. Lovardákban dolgozott, de Heidi, elmondása szerint egyre több konyakot ivott, neki meg egyre nagyobb honvágya támadt és egyszer csak itthon találta magát. Heidi is jött vele természetesen, de Imi gyerek végleg itthon maradt.

– Valahogy mások a mi szokásaink – mondta, de nem égette jótevőjét, akivel élettársi viszonyban élt akkoriban. Azóta szabadúszóként kalandozott és mint ilyen, éppen nálunk vetődött partra a majorban, de szinte napokon belül már megkért, hogy segítsen ki fuvarral, némi ennivalóval, meg innivalóval, mert lovakat meg őrizni egy pusztára, mert Babar, a túravezető Svájcba ment résztvevőket toborozni. A lovak egy romtanyánál voltak lekarámozva, de az összes fedett hely az objektumnál mindösszesen annyi volt, hogy a nyergek alá fértek. Imi gyerek is egy sátorban lakott és az őrzésen kívül a feladatát legfőképpen a víz biztosításával az itatás tette ki.

Mit ne mondjak, elég nomád körülmények közé érkeztek azok a svájciak és el nem tudom képzelni, hogy mit szóltak a romokhoz, mikor 50 éve volt háború az országban. Annyi biztos, hogy keresve sem találhattak volna Európában ennél nomádabb helyet. Erről a pázsitról indultak aztán túrára pusztáról-pusztára a fizető vendégek és egy kocsi vitte utánuk a szükségleteiket. Ismerős tanyáknál a túravezető időre megfőzette a keménytarhonyát, vagy keménylebbencset, esetleg paprikás krumplit, mellé egyszerű lekváros palacsintával, vagy szilvás gombóccal. A paprikások és pörköltök minden alföldi változatát megkóstolták egyik helyen birkapörköltet vacsoráztak, a másik tanyán meg már a marhapörköltet készítették elő, de ha szezonjában érkeztek a csirkepaprikásnál finomabb a világon sem volt a tanyasi csirkéből nokedlivel és uborka savanyúsággal. Őszi szezonban már a sült kacska és a rizses libahús is terítékre került pitékkal és tarisznyába való pogácsákkal. Ezeket a nomád tanyalátogató pusztán vándorló túrák jellegzetességeit se vendéglők, se csárdák nem pótolhatták, de csak kiscsoportos magánszervezés keretében volt megoldható úgy, hogy a baráti hangulat is megmaradjon. Mikor Imi visszajött a majorba segített átrendezni a lóistállót. Csekő beszervezte Török Józsit, a falu nagy erejű óriását és vagy ötven méter hosszú fa jászolt készítették

felsrófolt karikákkal és strajfákkal. Nagy Fehér hozatott még harminc lovat. Vércse és Móni külön istállóban voltak. A két tehenet meg eladtam, mert olyan rendszertelen életet éltünk, amit a tejtermelés nem bír el. De igazából elképzeléseim szerinti tehenistálló nem is volt. A lovak tavasztól őszig karámozva voltak, istállóban csak ősztől lettek beszállásolva. Török Józsi nem csak erős fiatalember, hanem született parasztgyerek volt. Ami egy embernek a természetben kell, azt mind elő tudta teremteni. Le tudta gyártani, meg tudta javítani, értett az állatokhoz, növényekhez, az erdészeti, vagy park munkákhoz. Óvatosan kezelte, de lépést tartott a technika vívmányaival. A modern ember eszközeivel, de egyből elemében volt, ha disznót kell vágni, kolbászt, hurkát tölteni, meg a boroskancsónál beszélgetni, bár ő általában csak mértékkel ivott, ha meg átlépett a korlátokon, nem volt megállás, akkor aztán kiengedte a gőzt magából.

– Mi lesz velünk, mint hoz itt a jövő? – kérdezgette, de tudta, hogy okosat mondani úgy sem tudunk. Ám szinte bizonyosra vette, hogy ahányszor beszél erről az ember és sokakkal, annál többet meg tud róla, mármint a jövőről és hogy mi lesz velünk, hát kezünkbe kell, hogy vegyük a sorsunkat.

– Bár mindig történik körülöttünk valami, amire nem is merünk gondolni – mondta. És elindult lecsutakolni a lovakat. Török Józsinak el kellett tartani három gyereket és gondoskodni a feleségéről meg a szülőkről, akiknek szövetkezeti nyugdíja a létminimum felét is alig érte el. Összegürítették a szép külsejű falusi házat, de ez azóta is csak a pénzt viszi. Állandóan költeni kell rá, mert ezt is öltöztetni kell, ha jókedvűen akar ránézni az ember, meg ép lélekkel akar benne élni. A putri az kint volt a tanyán, ahol jó ha hetente egyszer sor került a rendrakásra a bent valónál, mert itt a föld volt a lényeg, a szőlő meg az istálló állatai. Ló, tehen, malacok, baromfik és egy-két birka népesítették be az udvart. A gyalogszőlőben meg mindig benne kellett lenni, ebben még a gyümölcsfák is díszlettek, hagyományos kétszintes művelés szerint. Így volt ez, amikor kevés volt az embernek a földje. Alul a szőlő, felül a gyümölcs termett és a hátrányos életteret az ember éltető keze egyensúlyozta ki.

Ezt az egyensúlyt nem volt könnyű fenntartani a családban sem. A kisparashti lét mindig is szűkös keretet biztosított a mindennapokban. No ezért értett Török Józsi mindenhez, hogy művésze legyen a vidéki létnek és úgy játszott az élet harmonikáján, hogy ne csak sírásra legyen rászorulva az ember, hanem legyen kedve neki gyürekezni az erőfitogtatáshoz akár esik, akár fúj. A karámépítése is rá várt és nekem is iparkodni kellett, hogy az anyag együtt legyen már végre, mert nem sokára érkeztek a magyar szürkék, amelyeknek szállást kellett ácsolni. Arra az őszre már nem sok rozstot meg triticálét terveztem, gyepesítés lett a fő cél, amit majd legeltetünk és jártatás is megoldódik esőben, szélben, napsütésben egyaránt.

Török és csapata már a karámkapukra verték fel a vasakat, de nagy hirtelenjében abba is kellett hagyni, mert egy szerelvény magyar szürke érkezett és a lehajtókat kellett sebtiben biztosítani, hogy épségben lekerüljenek a kocsikról a marhák.

Tudtak viselkedni ezek a nemes állatok. Nagy őzszemükben semmi riadtságnak, semmi félénkségnek a jele sem rebbent fel, viszont élénken felmértek minden új körülményt, távolságot, magasságot, miközben egymást egy pillanatra sem veszítették szem elől. A földre érve, széttekintettek, megkeresték egymást kötődéseik szerint és aszerint rendeződtek újra a soraik. Hagytuk őket szabadon és adtunk időt bőven a lelki lenyugvásra, mert az utaztatás nem fér össze a természetükkel.

Miután lassacskán behajtottuk őket a karámba és a vályúra találtak, jóízűen ittak a hosszú itatóról és szemmel láthatóan kiegyeztek a helyzetükkel és egyik-másik elfoglalta magát macerával, vagy békésen megállt, többségük viszont lefeküdt a fűszórt út után.

Török Józsi Dezső úrnak osztotta az intelmeket, mivel ő lett a legelőn a pásztor Pompon társaságában.

Ahogy a földek nagy része magántulajdonba került és újra kellett volna rendezni a termelői alapokat, a szegénységtől divatos szóval élve tökenélküliségtől elég hitvány tervek szövegethetett magának a paraszt. Az állattenyésztéshez is tudás, megfelelő ismeretek és sok pénz kell, főként a beinduláskor. Hiányzott egy löket az induláshoz – mondjuk fel kellett volna tőkésíteni egy működőképes szintre a kis és középparasztot, de leginkább a nagy gazdaság eszméje tombolt és a zöldbárók a befektetőkre fenték a fogukat, meg a támogatott banki konstrukciókra, a már konszolidált pénzügyintézetektől. Így hát a kis és középparasztok közül, aki állattenyésztő vénával indította a gazdaságát megpróbált visszanyúlni a fajtákhoz és az őshonosok közül is igen népszerű lett a mangalica meg a magyar szürke tartása, tenyésztése. Ezek az állatok az istálló nélküli nomádtartást is kibírták, sőt a takarmányuk kielégítő mennyiségben és minőségben rendelkezésre állt, jó kondícióban, megfelelő szaporulattal bizonyították újra kiváló génállomány verhetetlenségét pusztai körülmények között. Hogy feltalálta-e magát a parasztság? Küzdött, hogy ősei erejével lelket verjen a határban.

A lóállomány szaporodott és a parasztudvarok mellett a hobbi lovasok a fajtatiszta tenyésztők mellett az újjgazdagék is szaporították a létszámot, ha másért nem a státuszszimbólum miatt. Viszont ez utóbbiaknak lehetett eladni szálastakarmányt. Ez új piacot jelentett. Kellott volna az új piac, de érezhetően befagyott. Hibernálódott a kereskedelem, a mi térfelünkön. A nagy nekibuzdulásba a sok intézkedő és buzgólkodó közgazdász különféle pártszínekben veszni hagyta az élelmiszeriparunkat. Aztán, mivel a kutya sem emelt szót a védelmében, még az eladásukban is jeleskedtek és hát az érték övön aluli volt. A kiárúsítók és statiszták a liberalizmus szabadságának zászlói alatt azt félreértelmezve, majd félremagyarázva más farkával verték a csalánt, parasztosan kifejezve. Magyarul eladták a másét, így felszámolódott szép sorjában a konzervipar, malomipar, cukoripar, húsipar, szövőipar, bőripar és a szőrme-feldolgozók is zsugorító ágazatba kerültek. Varázspálcáikkal új kereskedelmi láncot rántottak elő a kalapból, és füstté vált a belkereskedelem magyar tulajdona. Hazai térfélen harc nélkül kapituláltunk. A fészket verő szuper-, hiper-, mega-kereskedelmi láncok varázskalapjai olyan trükköket tudtak felső és még felsőbb fokon az itt a piros, ott a piros akciókkal, hogy a termelő pénze jó ideig köddé vált, mire nagy sokára agyonmosva a vételárát megkurtítva megkaphatta. Így fordulhatott elő, hogy mikor az egyszerű gazdálkodó családja számvetést készített a gazdaság állapotáról, maguk is megdörzsölték a szemüket, hogy eltűnt egy lakóingatlan ára. Ekkora volt a vagyonszerzés két esztendő alatt, mert az első évben még reménykedtek, hogy talpra állnak a következő fordulóban. Csak aki benne volt, maradt a pusztán, aki ismerte a tájat, az embereket és az eszközöket láthatta tisztán, saját szemeivel a leépülést és érzékelhette, hogy eltűnt mellőle a vidéki agrárértelmiség, eltűnőben vannak a parasztok, bár jöttek új gazdálkodók, de rövid idő múlva ők is pakolni kezdtek. A közösségek önálló tagjait a médiák, a pénzpiac hínárjába hajszolták és ott, mint magányos áldozatok mozgásképtelenné váltak. Az utolsó kapaszkodók egyike a helyi termelői piac maradt. Ezeket meg ellepték a viszonteladók, a nepperek és már nem ment ritkaságszámba, hogy a multinál betankolt, esetleg leolcsózott árut kínálták kiszorítva azt a kevés őstermelőt, aki még talpon maradt.

A homokhátság vázталajainak egy része az ún. feltétlen rozstermő területek voltak. Itt olyan félsivatagi körülmények vannak, ahonnan a szöcske is sírva menekül. A rozstermő területek szegényeit már 100 évvel ezelőtt is külön támogatták, mert belátható volt, hogy a tízen mázsás terméssel sírhelyet sem vált magának a paraszt, legfeljebb adósságban. Hát ezek a ráfordítás és hozamviszonyok, ha lehet mondani még rosszabb gazdasági számokat mutattak, mint annak idején, mert a sok milliós gépek hitelmutatói azonnal bereagáltak, és kolompoltak, mint a veszett fene.

Annak idején a középbirtokon is már a területét jól ismerő parasztgazda az adottságoknak megfelelő növényeket termesztett. A mozaik minőségű földek más-más növénynek adtak jó közeget. Előfordult, hogy egy kisebb birtokon is egy dülő határában vályogos gödör is volt mély fekvésű laposokkal, meg árvalányhajat lengedeztető homokpartot is faragott a szél. Még nem tomboltak a mai kifejezések, mint például diverzifikáció és a parasztgazda mégis tudta, hogy a sok színű és sokféle növényt termesztő, változatos kultúránk biztosítja a megélhetését. Igaz, hogy januártól-januárig a természettel kellett élni. Tél végén már hordta a tárgyát a melegágy készítéséhez, amiben üveg alatt nevelte a palántát. A meleg trágyák biztosították a csírázáshoz és növekedéshez a hőmérséklet. A hidegebb éjszakákra meg hasúrával leterítették az üvegkereteket, ami nádból meg gyékényből készült. Mire a pacsirták megjelentek a határban már el volt vetve a mák és iparkodni kellett a borsóval, aztán lélegzetvétel után a tavaszi árpa és répfélék következtek.

A vegyes gazdálkodás növénytermesztése széles palettán mozgott. Termeltek a borsó mellett szegletesledneket takarmánynak, a lucerna mellett somkórót zöldtrágyának is, sárga, vagy fehér virágút, de huzamosabb tárolás után etettek belőle. Nem volt ritka a rozsos bükköny termesztése, de még régebben az anyarozsot áruként gyógyszernek csomagolták. Ápolni kellett a gyept, de még az árokpartot is és meg kellett említeni az erdőfoltokat, ahol a rőzsét is összegyűjtötték és a téli tuskóhasogatás mellett gyújtósnak való már szárazon kifogástalanul ég. A kemencékben, meg a kukoricaszár ízéket is felégették a szőlővenyigéhez hasonlóan, és milyen kenyerek, cipók és lángosok sülték ebben, meg kalácsok, pogácsák kerültek az asztalra a kadarkás kancsó mellé.

A tavaszi vetés a kukoricával fejeződött be és kezdődtek a palántázások, dohánnyal, majd folytatódott a paradicsommal és paprikával. A konzervgyári uborkát a frissen trágyázott, meg megbukrolt földbe vetették. A dinnyések és hagymások tájörzetekben tevékenykedtek kiforrt, kiérlelt szokásokat mindig finomították meg persze a fajták is megváltoztak. Hogy ne lehessen unatkozni a szőlőmunkákat a sok egyéb mellett elcsipkedték úgy, hogy tavasszal kinyitva, megmetszve, a gyümölcsfák lepermetezve várták a virágzásukat.

Az ültetvényeket természetesen örökké figyelni kellett és örökké benne is kellett lenni. Mert ha támadott a lisztharmat, vagy a peronoszpóra azonnal védekezni kellett és akkor még nem voltak felszívódó, csak kontakt szerek. Arról nem is beszélve, hogy háti permetezővel kellett szaladni a meleg homokon. Aratás előtt már értek a meggyek, cseresznyék, amit a legjobban várt a gazda a sárgabarack, különösen a kajszai. Hímes tojásként bántak vele és az exportot szépen sorolni is kellett méretük szerint.

A ládák lecímkezése után már szállították is. Mozgott a család apraja nagyja. Szomszédok, süldő lányok és ifjú sihederek már pár órás munkára is vállalkoztak, aztán meg már egész napra. A pesti piacokra éjszaka járt árulni a paraszt, de legtöbbször összeszerveződtek egy teherautónyi áru szállítására, s a plató végén meg bóbiskolva a gazdák, de leginkább a feleségeik. A feleségeik, mert közben megkezdődött az aratás és a kaszához férfikéz kellett. Igaz marokszedőnek a tarhonyán nevelkedett tenyeres-talpas menyecskék felülmúlhatatlanok voltak. Aztán a vízfordó, meg ebédhordó suhancoknak a tarló már jó kivérezte a talpát. Amikor már keresztetekbe volt a gabona, akár fűtyörészni is lehetett, pedig a java még ezután kezdődött, mert az összes lovaskocsi, ami a határban volt, mind az asztaghoz hordta a keresztetekből a kévéket. Az asztagot meg olyan precízen rakták a kazalmester irányításával, mintha házat építettek volna és tájanként változott a formája is. Mikorra jött a cséplőgép és a bandagazda rábólintott a kezdésre, már a magtár kifizetőtlenítve várta a termést, meg a zsákok befoltozva, tisztán tucatba pakolva, várták, hogy megtöltsék őket.

A szalmakazlak szalmából font kötéllel lekötözve, a törekkazlak szalmával lefedve díszítették a tájat és nyugtatták a gazda idegeit, hogy lesz mivel áttelelni.

Közben már piacoltak a nyári almával és zsendültek a szilvák. A tyúkok között szép nagyra cseperedve virgonckodtak a csirkék és helyenként még kappanra redukálták a kakasokat, melyek aztán már nem üldözték a gyönyörű jércéket és később hatalmas testükkel tűntek ki a többi baromfi közül.

A nagypapa-féle újbургonyát az öreg kereskedők sokáig nem felejtették el. A szeptemberben felszedett foszlóhéjú krumplit, amit másodvetésbe az árpa után vetettek, levermelték homokba, aztán szalmázva rétegelték a prizmát. A lefojtott krumplit már a tél végén rögtön elő lehetett venni és megmosva úgy nézett ki, mintegy mai korai, fóliázott termés. No ebből mindig jót lehetett árulni és biztos bevétel volt.

Az almaszedést közvetlenül a birkavágás követte, mert megkezdődött a szüret is, de persze előtte már a hordókat rendbe kellett tenni, a pincének makulátlannak kellett kinéznie. Darálók, prések, kármentők, szivattyúk és hordók előkészítve, várták, hogy beérkezzen az első puttony termés és az avatás után jöhetett a többi. Volt hangulat, volt ének és jó étvággal csúszott le a birkapörkölt a köleskásával, amihez törtek ízletes házikenyérből néhány falatot.

Aztán szépen, ütemesen, ahogy nap, napot követ, minden a helyére került. A mustok forrtak, a törköly lefojtva pálinkának érett, a gyertyák a pincelépcsőn, hogy aki lement meggyűjthassa és érzékelni tudja van-e még oxigén és milyen magasságban. A kotyogók a hordószáján szuszogtak, a lopók kézre álltak és a pincekönyv kitöltve várta a fináncokat. Az év mindennapján és minden órájában számot adott a paraszt a Teremtő előtt, hogy mivel dolgozott meg a mindennapi betevőért. A született jó érzékű gazda gyerekkorától szívta magába a mindentudás levegőjét és nevelésének köszönhetően szorgalma csak fokozódhatott. Gazdaasszonyával beosztva az Isten házának látogatója volt. A templomban képes volt kérni a Jóistent, hogy segítse őt továbbra is boldogulni családjával együtt.

Aztán szintén beosztva és felváltva, de jutott idő egy kis vadászatra, meg színházlátogatásra, amit a barátok, vagy barátnők társaságában feloldódva töltöttek el. Ilyenkor a bajokat elfeledve szép ruhákban, könnyű lélekkel felszabadulva átadták magukat a létezés örömeinek.

De már hazafelé tartva a fejében ott motoszkált, hogy jövőre vetünk egy kis kölest is és kipróbáljuk a dülőút mellett, hogy a mohar mire képes ott, aztán már az úton eltervezte, hogy több takarmánytököket fog termesztetni, mert az idén bíz kevésnek bizonyult, és nagyon szeretik az állatok. A gazdaasszonynak meg a virágoskert jár a fejében, hogy több ágyásban kell bazsalikom, mert a férje imádja az illatát, ő magának szerez még dáliaikat, hogy pompázzanak azok a szép színek. A gumókból majd cserélgetnek majd a barátnőkkel, szomszédokkal.

Ezek az emberek, ezek az ősök utolérhetetlenek maradnak, akár a munkában, akár a becsületben mindörökre. Ezt a mai ember számára idilli állapotnak tűnő gazdálkodást, a mindennapos izzadsággal és erőfeszítésekkel érték el és lankadatlan küzdéssel, amit a siker érdekében el kellett követni. Itt a siker nem egészen csak a pénz volt. A siker lemérhető és főleg látható eredménye a gazdaság egészséges működése volt az éves körforgás folyamatának megbonthatatlansága és annak szüntelen fejlesztése. Bizony őseimnél is hívni kellett a gyóntató papot, mert azt hittük, hogy nagypapa nem éri meg a másnapot, mert úgy megrogyasztották a gondok. A nagymama meg hanyatt esett a konyha cementjére a kimerültségtől. Ekkor már a beszolgáltatások padláslesöprő vihara tombolt, melynek hullámai féloldalra billentették a hajót és senki sem tudta, hogy mikor fog elsüllyedni. A bajban nem a kalóztól kellett tartani, hanem szemüveges, apró, vékony ujjú, kalapos és aktatáskás mumusoktól, akik aztán értették a módját a lelkek láncra verésének és egy cetlin már elő is írták, hogy mi lesz még beszolgáltatni való a bűdös parasztjától.

A világháború utáni újjáépítés közben még nem pontosan erre gondoltak az őseink. A parasztrádió bemondhatta volna, hogy harcban állunk Lucifer csapataival. Ugyan hányadszor építettük már újra az országot. Már lassan harcokcsikkal kellett volna szántani, hogy megvédjük magunkat. A lovak már az első világháborúban a frontokon maradtak, nagyrészt gazdáikkal együtt. A családi albumokban a túlélő fényképek között a felmenőink daliásan, a

gyönyörű lovakkal együtt búcsúzkodtak, vonultak a frontra. Felnevelte az anyjuk őket az ágyúgolyónak, meg a lövészároknak. Taposták a parasztot, mint a trágyát a szekéren. Tölteléknek jó lesz a fronton, bírja a hideget, meleget, felmászik a sziklás hegyoldalon, meg szalad a végtelen síkságon golyózáporban, meg a bombatölcsérek között, aztán szétszállt a Nagy Honvédő Háborúban, mint a robbantott csirke. Háttha már ő nem, majd az apja, vagy a testvérei, aki megmaradt, majd túrja tovább a földet itthon. Meg fizeti az adót, a békekölcsönöket az újjáépítésre, hogy aztán egy újabb erőgyűjtés után, amikor már összerázták a vagyont a közösbe, eladhassák azt mások, immáron világpolgárként, kifundált jelszavak körítésével olyan befektetőknek, akik lidércfényt játszottak velünk, de nem csak álmainkban.

Úgy álltak a dolgok, hogy szinte lehetetlen volt megítélni, hogy az új parasztbirtokok megszilárdítása, vagy további szétesése lesz-e a mérvadó. A politikai biztatások csak üres frázisok voltak a kinyilatkoztatások szintén. Komoly erők a nagyüzemeket akarták átmenteni, nagykiterjedésű birtoktestként, ahol legépesítve, olcsó alapanyagot lehet termelni, hogy kiknek, az keresztretjtvény kategória. A gabonát vagy meg kell etetni, vagy el kell adni. Az állatállomány, meg lassan a második világháború szintre csökkent, tehát az állatok nem fogyasztathatták el. Akkor kik fogják megvenni a felesleget. A gabonaipart privatizálták raktárostól, irodaházastól, romjaiban hevert, vagyis a befektető árnyjátékokkal szórakoztatott minket. A malmok is elkelték és egy részüket már leépítették. Szétszerelték átalakították. A vasútnak korlátozott a szállítókapacitása, a tenger messze van és az uszályos berakódók körüli raktárak is lehúzták a rolót, elkelték. Különleges szakmai befektetések körül lehetett találgatni, hogy a vevő milyen céllal vásárolhatott több megyényi raktárt, malmot, meg takarmánykeverőket, ha azok évekig üresen tátonganak. A luxus irodákat bérbe adták és az óriási vagyon új gazdája varázsigére várt, mély álomba merülve. A nagyüzemi mezőgazdaság specializálódott és szinte a négy fő növény uralta a tájat; búza, kukorica, napraforgó, repce. A menedzsmentnek öltönyös dolga maradt, a tőzsde állandó figyelése, fizetőképessé vevő keresése, banki manőverek és a nagy teljesítményű gépek biztosítása lízinggel, vagy hitellel. A tőkefelhalmozás csak a pályázatok saját erős részéhez volt általános. A foglalkoztatottak száma egyre kevesebb. A kis- és nagygazdaság dilemmája feloldhatatlan, élet- és halál küzdelemmé vált, régi magyar hűbéri emlékek élményeként. Átmenet nélküli ellentétek országává vedlettünk vissza, kis túlzással a 150 évvel ezelőtti viszonyokhoz, amit a szétagolt parasztbirtokok, meg a nagybirtokok jellemeztek. Kevés a középbirtokosok száma, akik egyszerre tartoznak felső- és alsó osztályokba, műveltségük és életmódjuk folytán. A középbirtokos polgárság hiánya nélkül pedig az érdekek közelítése alig lehetséges. Ha csupán a hatalom lesz a szellemi, vagy anyagi tőke, sokaknak jogot biztosít a henyélésre és a kiszolgáltatottak száma meg szinte vonzza a szegénységet. Nőtt is bizony szépen a munkanélküliek létszáma meg a rokkantaké, akik a lelki, pszichikai nyomorból sülyedtek megalázó helyzetükbe. Az érinthetetlen elit meg pályázott az arisztokrata létre, magasabbra-magasabbra, egészen az operabálig. A hitelt is már csak merőkanállal mérték a pénzügyi körök, ha kiskanállal mentél kiverték a kezedből. A paraszt iparkodjon naggyá válni, legalább elképzeléseiben és mondjon már valami nagyot, ha meg nem volt mersze, fantáziája, meg ragaszkodott a becsületéhez, mert neki már csak ez maradt, legalább devizában adósodjon már el kicsiben, majd csinálnak abból nagyot.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatársítások után jutottam el oda, hogy a terméketlen futóhomokot, melyet síksággá meliorált a szocialista nagyüzem, gyepesítéssel hasznosítom a jövőt illetően. Ez a vázlat, mint nevében is leledzik, váza lehet sokféle kultúrának, csak technológiai beruházás kérdése az egész és máris intenzív termelést lehet folytatni kőkemény befektetéssel. Ezt viszont nem láttam tanácsosnak, mert nem lehet stabil a pénz, ha a reálértéket nem őrzi meg. Maradjunk csak mi meg a szolid gazdálkodásnál és induljunk el a külterjes állattartás felé a gyeptelepítéssel, amely az állandó legelővel kezdődik.

Járatott és legeltetett már Dezső úr. A magyar szürkéket vigyázták már kora reggeltől a délelőtti itatásig Pomponnal. Aztán jókat kérődztek a marhák, pihentek egyet és délutántól naplementéig tovább szedegettek a legelőnek kinevezett területen.

A Szőke Csödör ivójában már kora reggel finom kávéillat terjedt szét a forró edényből. A reggeli friss levegőt az épület körüli harmatos növények közötti teret is átszötte, belengte a csalogató aroma. Csak a természet reggeli ébredése borzolta fel a tükörsima csendet. Az ivó küszöbén egy óriási burkus-szerű rozsdavörös kutya fekvé figyelte a parkot. Cinege kutyája lefeküdt ott és ebből már szőttem a gondolatot, hogy Timi helyett Zoli jött pultosnak reggel. A kutya körbe szimatolt, megadtam magam az átvilágításnak, bot nem volt nálam, így kissé arrébb feküdt én meg beléptem az ajtón. A falakon paraszti életről szóló pillanatok lógtak a díszkeretes képeken. A térelválasztó falon a paraszti eszközök és csikós, gulyás felszerelések árválkodtak, megfosztva az élettől. Muzeális tárgyakká váltak a civilizáció felgyorsult világában. A biliárdasztalon a dákók még ott heverték, ahogy az éjszaka kiestek gazdáik kezéből. A székek az asztalokra pakolva, intim alsó felükön az odaragadt ráógumikkal. A kis kerek márványlapos asztalokon a hamuzók már tisztán várták, hogy majd a vendégek kezei ide-oda tologassák őket és elnyeljék majd a nikotintól szagos csikkeket.

A padozat már fel volt mosva, de még nem száradt meg. A legrövidebb úton tipegtem a pult felé. Pulton az Imi gyerek féle pénznyelő befőttesüveg a fal mellett szerénykedett, alján vagy két-háromszáz forinttal. Az új sörcsapok porcelán fejei gagyinak hatottak ebben a környezetben. A régi típusú sörcsap egy széles, hosszú asztallal, amin kilöki a bőrkötényes kocsmáros a korsót, az lett volna az igazi, az lett volna idevaló. No de ajándék lónak ne nézd a fogát, a pultokat meg a gondolatokat amik a konyhában, meg a raktárakban voltak Nagy Fehér hozta egy felszámolt üzletből. A sörcsapokat cégtől helyeztettem ki reklámhordozónak, az asztalokat meg privatizált vendéglátóipar arzenáljából válogattam össze hulladékáron.

A válaszfal mögött bőrfotelok várták a kényelmes és ráérős vendégeket. Ezeket egy vállalkozó hagyta itt avval, hogy majd kifizetjük, kellene a pénz, de hirtelen nem talál balekot. Cinege a konyharészben engedte a vizet a kiadó ablakok melletti háromfázisú mosogatóba. Mellette a hatalmas tűzhely óriási méreteivel, mintegy gigantikus valószínűtlenség ebben a világban. Ezt az állami gazdaság hagyta itt, már méreteinél fogva is csak falbontással lehetett volna elvinni. De hova is vitte volna, meg minek. Egyszer a sparheltba, ha begyűjtottak fűtésre télen nem volt szükség külön, terebélyes platniján ötven literes kondérokba főhetett a leves, vagy a paprikás. A sütője meg majdhogya nem kemence nagyságú volt, csak szakács kellett, aki kigyőzi szolgálni és már meg is sülték benne a kapros túrós lepények. Öntöttem magamnak a reggeli feketekávé, és még Cinege Zoli el volt foglalva, kísértálmam a csészével a park felőli ajtón. Burkus figyelte a tekintetemet, ami aztán megakadt a nagy nyárfán, amit még a Lajos bácsi ültetett 1941-ben. Jobbára csak – ahogy mesélte – egy ágat szúrt le, jó mélyen a pince előtti földbe. Legyökerezett és tekintélyes fává cseperedett. Egyszer csak elkezdte uralni a tájat. Hatalmas vázágait még a viharok sem tudták megsérteni, hajladozott, zúgva, sírva feleselt a széllel, és ahogy megrázta magát, csak apró gallyak és levelek hullottak lombjai alá, mintha csak megfésülködött volna. Átvonuló helye lett a seregélyeknek, ágain megpihentek a gerlék és bizony időnként a szarkák is fészket vertek rajta, jó magasán. Törzsén futkosott a harkály, aki megkopogtatta, aztán megtisztította az élősködőitől. A macskák is kipróbálták törzsét a kapaszkodásra és felmásztak magasra a vázágakon búbos-bankák vadászatára. Esténként baglyok kilátó tornyává vált. Törzse közelében pockok, gyökei közé vakondok fészkeltek be, hangyaboly telepedett meg a lábainál, rovarok, lepkék, bábok rejtőzködtek a lombjai között. Fecskek cikáztak körülötte és a levegőben kapták el a zsákmányaikat. Fölötte ölyvek, héják keringtek és a kabasólyom elől menekültek a verebek a legsűrűbb ágak közé, télen a csúcsára szállt a varjú és károgott a lesajnált világról. Már mókus is jelentkezett albérletbe, de valahogy nem egyeztek meg, vagy másutt nagyobb összkomfortot talált. Kilátónak használata a görény, a menyét és a borz is meglátogatta már, mint

valami zarándokhelyet. A méhek, darazsak körülzsongták, néha és bodobácsok szaladgáltak a törzsén a hangyák sztrádáit keresztezve. Törzsével támpontot adott, lombjával védelmet nyújtott a rászorulóknak. Emberek pihentek meg alatta a fűben és néha aludtak is ott ebédutáni delelésben.

Részek rogytak meg lábainál és zúgott felettük józanítólag, szellős huzatot terítve fáradt fejük alá.

Lovakat istrángolták le a kocsi elől és saroglyából etették a szénát árnyéka védelmében. Motorokat támasztottak törzséhez és személykocsik álltak a hűvösre lombja alá.

Néztem az öreg nyárfát, melyen korhadt ág még mindig nem mutatkozott és reggel korán elmerengtem a lét varázslatán, a friss, éles levegőn és leültem én is lombjai alá egy tuskóra, hogy megigyam a csésze kávémat és rágyújtottam egy cigarettára.

– Iszunk még egy kávé? – jött utánam Cinege Zoli, miután végzett a mosogatással a konyhában. – Rövid volt az éjszaka ismét – mondta. – Még késő este a lakásra jöttek a volt beosztottaim, hogy mitévők legyenek. Visszaáll még a gazdaság? Jó hogy megnyílik a Csődör, jöjjenek beszélgetni ide, mert a család már nehezen viseli a bagófüstöt, meg, kimerültek a demizsonjaink is.

Amit készleteztem a szőlőmunkákra elfogyott, ha isznak és egymásra néznek már indulnak is vissza a gazdaságba dolgozni. Sulykolom beléjük a tényeket és néznek átsütő szemekkel indulatmentesen, de értetlenül és kérdezetik, hogy akkor miért nem készítették őket fel a pártgyűléseken. Se búcsú, se visszavonulási stratégia, se túlélési muníció és mondják, agyalnak a múlton és mondják és mondják.

Én meg magyarázom, hogy megkaptátok a 20 aranykorona földet, kaptatok eszközöket, meg lehetett is venni hozzá annak, aki ügyes volt, ráadásul munkanélküli segélyen vagytok, gondoskodtak rólatok. Következő pohárnál már eljutnak odáig, hogy közösen üzemeltetni kellene a gépeket, de az elképzelés már köddé válik, mert egyik is, másik is eladáson gondolkodik. – Kellene a pénz – mondja az asszony meg a gyerekek otthon. Mondtam nekik vegyétek úgy, hogy megkaptátok a túlélő csomagot és rajtatok múlik, hogy a jövőtök hogyan alakul. – Hát akkor mihez kezdünk? – kérdezik és bármедdig eljutunk idekanyarodunk vissza, míg nem megszólal egyik, másik, hogy tulajdonképpen mit görcsölünk itt, merthogy a segély az úgy is jár és nyazsgem.

– Az oroszok meg úgy sem fogják hagyni. Peresztrojka meg glasznyoszt ide, vagy oda, a kaja kell, a szesz meg még jobban. És ez csak egy átmenet, amit fogjunk fel szabadságnak emberek – mondta az egyik főkolompos a sokadik pohár után.

– Anyukájukkal szórakozzanak – mondta mikor a kertkapunál jártak távozóba. Népköztársaság, vagy Magyar Köztársaság, Köztársaságot beszélt a Szűrös Mátyás, a mi emberünk az, akkor miről beszélünk.

Aztán megnyugtatták egymást és elindultak hazafelé és ki-ki a vehemenciája szerint még mondta a magáét.

– Benned nagyon bíznak – mondta Cinege Zoli és már azt nevette, hogy ezentúl a Csődörben nem fogok unatkozni. Hogy el ne felejtsem voltak itt a Szilviék a diszkó ügyben, már az összes felszerelés meg van, csak a diszkós épület szemléje hiányzik. A megnyitót már plakátokra nyomnák is, csak a dátumot meg a szöveget kellene jóváhagyni – mondta.

Felmentem a kastélyépületbe, hogy átnézzem az adminisztrációt, dátumokat akartam rögzíteni a fejembe, hogy merre, meddig és mikor tovább.

Cinege kutyája jött velem az íves sétányokon és a spíreák közül kikanyarodtunk a bukszusok, borókák örökzöldjébe. A hajdani csendőrszállás előtt haladtunk el, melynek ajtaja mint a mai motelszobák szabadba nyíltak az eresztakarásában.

Az állami gazdaság idejében meg a dolgozók lakták, átmeneti lakásként és innen költöztek tovább tanyákra, vagy a tanyasorra, de a tanyafűzér is kiépült itt nem messze, amit Galambházának hívtak.

Beléptem a főépület irodájába, ami tulajdonképpen egy komplett lakás volt hajdanán. Az egyik szobában az íróasztalon a telefon, naptár, irodai ereklék, mint tintatartó, pecsétnyomó és egy váza virágokkal. Rengeteg feljegyzés szerteszéjjel, ami időnként persze a kályhába került. Dobozszámra a névjegykártyák még az asztal mellett is, amiket sosem selejteztam ki, mert mind mögött volt legalább egy kézfogás, egy emberi arc, a többit meg rábíztam a sorsa meg az időre és születtek barátságok meg ellenségek is készülődtek, de egy csomó alvó kapcsolat pihenhetett tovább fáradalmait.

Ebben a szobában volt egy ágy, ha itt aludtam kinyújtóztam rajta és nyugodt lehettem, mert minden a kezem ügyébe volt egy pillanat alatt. A telefont elértem, az ablakon kiláttam, az ajtót meg sosem zártam be.

Vele szemben egy vendégszoba volt falba épített szekrénnel, italokkal, sakktáblával, kártyapaklival a belsejében, a falakon képek, kardok, török. A folyósón agancsok és kitömött trófeák, meg agyarak díszítették a fehér falakat.

A tárgyaló volt a legnagyobb szoba, melyben nyugodtan lehetett az asztal körül sétálva vitatkozni, vagy monológot mondani. Az asztalnál meglehetett állapodni, vagy csak éppen cseverészni az időjárás mostoha viszonyairól. A folyosó túloldaláról egy konyhai tálaló nyílt, ahol tulajdonképpen szendvicseket, egyszerű hidegtálat lehetett elővarázsolni és kávé, italos készlettel fel volt töltve tisztességgel.

Leültem a dolgozószoba íróasztalához, hogy sorba vegyem intézendő ügyeim, de közben még azon morfondíroztam, amiről Cinege Zoli beszélt. Hát ilyen lassan esik erre le itt a tantusz. Megállt, vagy csak lelassult az idő, vagy hallani sem szeretnének sokan az idő múlásáról. Már több éve, hogy kikiáltották a Magyar Köztársaságot, sorrendben a harmadikat. Már kimentek az oroszok, megszűnt a KGST, feloszlott a varsói szerződés. Emelkedtek az árak, mint áradáskor a vízszint, majd leértékelték a forintot. Életbelépett a kárpótlási törvény, társultunk az európai közösséghez, megszűnt a Szovjetunió. Lezajlottak a földárverések és a munkanélküliek létszámuknál fogva legnagyobb szervezet lehetett volna. Ha meg nem volt ingyére a kisgazdapárt, akkor meg parasztpártot kellett volna építeni a tanyai népességnek, korszerűt, kevesebb nosztalgiával, praktikusán és gyorsan. Eljátszottam a gondolattal egy körmönfont abszurdummal, hogy a kisgazdáknak nem annyira a polgári tagozatot kellett volna építeni, hanem a parasztagozatot és a gazdaságpolitikának több időt kellett volna szentelni.

Egyes nézetek szerint a nemzetet két úton lehet felvirágoztatni. Az egyik út a szabadságon és az önállóságon keresztül visz a jólétbe, a másik út a jólétből a szabadságba. Ezek kölcsönhatásban működnek, ezért a szabadság a jólétet nem előzheti meg és fordítva a jólét a szabadságot sem. Mi az első úton haladunk. A szabadságot és függetlenséget szorgalmazzuk és itt van előttem az eleven példa, hogy hányan nem tudnak ezzel mit kezdeni. Sokan meg úgy gondolták, hogy majd magától jön a gazdasági jólét. De mivel láthatólag nem jön és odafönt csak befektetőkre vadásznak, a föld parasztjai már úgy gondolják, hogy ez az egész egy trükk volt csupán és vissza fog rendeződni minden és ha már nem is egészen a közösré, de a homályosan óhajtott, gondmentes, kicsit eszünk, kicsit melegsünk, kicsit dolgozunk, kicsit pihenünk, kicsit termelünk gondoskodó mentora nemsokára visszatér.

Nem a parasztgazda habitusa volt ez, hanem az elmúlt félévszázad nevelő táborának megszokása. Itt a polgár az állam eszméjében nevelkedett, abban élt és ennek egyébként is voltak hagyományai, a múltunkban levedzett és nem a szorgalommal volt baj, hanem az életmódunk volt magyaros. Hiányzott a polgári tulajdonosréteg. A nép egésze szegény lett. Mégis olyan életvitel látható, ami a jólétre utalhatna, de ha tudja az ember, hogy mi van mögötte, temetheti a nótát és káromkodhat, vagy füttyörészhet Ady szavaival élve.

A takarékoságot is tanulni, meg szokni kellene, de ha folyton valamilyen okkal az eredményt elkobozzák, már nem lehet kifizetődő és a szerzési hajlam szorgossága kapitulál. Marad a hepaj.

– Bízna benned – Cinege mondásán merengtem el. Mire lenne ez a nagy bizalom? Nem ismerhettek azelőtt. Csak miután idevetődtem az érdekeltségeik közé. Mit kezdjek velük? Én nem hozhatok létre egy jóléti kolosszust még az ígéretek szintjén sem. Ezeket még tanítani kellene, de téves minden, vak vezessen világtalant? – Hát én sem tudok semmi olyat, ami átadható. Én is csak tocsogok az ingoványban, meg a kultúr mocsok körül. Minden amit tudok csak fikció, meg ami igaz volt tegnap, az mára hazugsággá lett. Amit tagadtunk már a követendő példa, egy nagy közös álom hiányzik nekünk és ébredéskor az lenne a csoda, hogy megértenénk egymást, ugyanazt értenénk a szavakon. Semmi kötözködés, semmi ingyenélés, a gazemberséget meg nem vennénk tovább pártfogásba, de mi lesz a legújabb sérelmekkel. Halmozódnak a régiekkel tovább a nagy katarzsisig, az érzelmek is elszűrültek. Anyázás van, meg temetéskor a sírás, mikor rájövünk, hogy ezt másképp kellett volna, de akkor már patakokban is jöhetnek a könnyek. Nagy dongér lesz belőle. Alig ismerjük az ölelést, eltapsoltuk a simogatást a nagy közös ünnepek alatt, evangéliumba kell újra emelni a hitet, szellemi és anyagi hatalommal, azaz a kultúrával és a gazdasággal. Szegények vagyunk, szegényebbek mint kellene, de szerencsések, mert nekünk jó időben egy jó mondat már hozza is a kacajt a szánkra és a megnyugvást: „Szülőhelyem Szalonta, Nem szült engem szalonba, Azért vágyom naponta Kunyhóba és vadonba.” – Aranymondás Aranytól és persze a szegények tudnak emlékezni a tegnapi is, meg az évszázadnyi csodákra, meg az ősi kunyhóra is.

No persze értsük ezalatt a tisztos szegénység ismérveit.

Dübörög a banda

Csekó sántikált be az ajtón a sudrira támaszkodva, meg az ajtófélfákba kapaszkodva.

– Kuttyákat hoztam – mondta. – Roti kölykök. Becsuktam őket a szín alá.

– Jól tetted, majd ehetik a szendvics maradékot is a hét végén. Szilviék szép csendben a fű alatt megnyitják a diszkót – mondtam. – Jártatás gyanánt a lovaskocsis járatot a faluból el kellene indítani. A hír gyorsan terjed a szokásos módon, meg maga a kocsi is reklám.

– Beszélek Ricsivel – mondta Csekó. Leszervezem, hogy óránként legyen járat a faluból meg vissza. Túrakocsik erre a célra kifogástalanok. És már indult is a hatalmas limuzin felé.

Sorra jegyeztem az asztali naptárba számunkra jeles napokat. A következő vásárt, a lóárverést, a diszkó megnyitását, a Szőke Csödör intézendő ügyeit. Tetemes iratmennység mellett szelektálva külön lapokon feljegyzések a beszerzésekről, ledolgozott időkről, kifizetett forintokról, közüzemi számlák kimutatásai, külön kezelve egy tömbelszámolási gyakorlat miatt. Állatlétszámok alakulása, ellések, elhullások, állatorvosi kezelések, gyógyszerek, takarmánykészletek kimutatásai, az ital- és dohánykészletek, konyhai elszámolások, húsok, tészták, zöldségek, fűszerek és fogyóeszközök kimutatásai mellett leltáríveket az elszámolásokhoz nélkülözhetetlen sarokkövek szolgáltak támpont gyanánt.

Építkezések anyagai, szerelvények, kisebb felszerelések nyilvántartásai. Női és férfi WC garmaáját, mint történelmi instrumentumot nyitottuk sorba. A régi, hagyományos, pottyantós létesítményeket mind rendbe tettem és építettünk hozzájuk lefolyós vizeldéket, épületszarnyanként egyet-egyet. Angol WC sort női és férfi blokkokkal. Udvar felől is megközelíthető mosdóval, előtérrel, még Ferenc Jóska is megirigyelhette volna, aki a foltos alsónadrágjával együtt a bilit hordozta a palotájában, meg a lavórral piszmogott. No, persze ő született puritán volt a pompás környezet ellensúlyaként élte uralkodói mindennapjait.

A lényeg, hogy szakhatóságilag elfogadott létesítmények legyenek és a közönség komfort-érzete ne szenvedjen csorbát.

Parkolók minden mennyiségben, az érkező járművek leállhattak a major körüli fás, gyepes területen félkörben is az épületek körül, de beállhattak a belső udvarra is, kinek-kinek kedve és vérmérséklete szerint. A hosszú bekötőút is már magánterület, így hát volt mit rendbe tenni, tisztántartani. Az épületek környékén minden ki- és bejáratnál csikktartók, hamuzók kerültek elhelyezésre. Tervvilágításokat beszereltük igény szerint, az alkonyat hangulatától a reflektorig minden sáv működött, de inkább csak a szép, csendes tanyasi átszűrt világosság volt a meghatározó.

A készletezés technikai és elszámolási rendszerét kidolgozva, a körülményeket is megteremtve készen álltunk az épületek üzemeltetésére. Több épület üzemelt egyszerre és rövid idő alatt nagy létszám kiszolgálását vettük figyelembe. Az diszkó felszerelés is összeállt, csak úgy repkedtek a wattok a hangszórókból, még a föld alól is a kotta tört fel, mint a vulkán. A hatóságoknál minden lerendezve, önkormányzattól a rendőrségig, a tűzoltóságig jegyezték, hogy a világra jöttünk egy paraszt Las Vegas-szal. A legközelebbi vásár vasárnapunk a diszkó szombatot követte. Akták letudva, környezet puccra vágva, udvar felsöpörve és így már könnyen rácsukhattam az ajtót irodai robotra.

Az ivóban voltak vendégek, de főként az én segítőim futottak össze, mint egy kis kolónia, akik szívügyüknek tekintették, magukénak érezték a szándékot magát, hogy itt meg kellene állni, itt találkozni kellene, meg kellene dolgokat beszélni, vagy csak információt szerezni vendégeinknek, úgy hogy szórakozni tudjanak zavartalanul.

Itt csak egy tanult szakember volt a vendéglátás területéről, Tolvaj Laci, aki fekete-fehér csokornyakkendő, meg brifkós, fehér szalvétás szerelésében egy színfolt volt az elárvult pusztán, mint aki idezuhant az Aranybikából. Keze fürge, figyelme kör alakú, szinte minden-

kit ismert a környéken, tanyasi, falusi gyerek volt, aki szerette a lovakat és egyáltalán nem vetette meg a vodkát. Ismerőseinek szinte kérdés nélkül merte önteni a poharat és a memóriájával a strigulákat is elintézte nyilvántartásilag, jegyzet nélkül is. A raktárkészletekért a feleségét, Gyöngyit terhelte a felelősség, így ő a féken tudta tartani a lábát. Cinege, csak ha jégeső esett állt a pulthoz, de kivételt azért megengedett magának. Timi, a felesége, mint jó családanya a tisztaságot állandóan szintre tudta hozni. Bogi meg szóval bírta a vendégeket tartani, nem a csacsкасága folytán, hanem csak úgy egyszerűen vonzotta a férfinépet.

Irénke a konyhán volt a tisztaság felelőse és állandóan készített valamit a többieknek. Lajos bácsi a Vércse és a Móni istállója környékén volt a gazda, erre igen féltékeny volt. A kocsijára rá sem lehetett nézni. Török Józsi a nagy istállóban gardírozta a ménest.

Dezső úr meg Pompon a magyar szürkéket boldogította. Csekó a társult szklerózisával volt a legmozgékonyabb, mert mindenütt megjelent naponta többször és szemmel tartotta az udvart.

Janika eljárt a környékbeli parasztokhoz traktorozni. A Zoli szakács meg akkor jött, ha több helyen is égett a tűz a sparhelttől a bográcsokig.

Ricsiék lovas panziót üzemeltettek, nekik voltak túra kocsiaik. Tobak Laci meg Lassú Pista szomszédok voltak a közeli tanyán a kisbíróék felé a galambházi oldalon.

Az Éva major oázisként emelkedett a táj fölé. Az életet adó kapaszkodót testesítette meg fehér falaival, de nem is volt tájidegen. Ellenkezőleg, vonzott minden erre tévedt lelket. Organizmusa most talajt vesztett állapotából ismét mozgolódni kezdett és ennek a magát kereső ébredésnek lehettünk részesei, itt mindannyian, akik saját vergődéseink kínjából kerestek szabadulást a falak forrásánál. Az ébredés zászlóján a remény volt a legfontosabb jelkép, amit követni kellett eszmeileg, amit valakinek állandóan táplálni kellett, hogy visszahasson az idetévedtekre és hitüket a jövő iránt naponta megerősítse. Mindannyian váratlanul bukkantunk itt elő, kivéve Lajos bácsit az aranygyűrűs párttitkárt, az előfogatost, aki büszke volt rá, hogy a legvadabb Rákosi időkben is a kommunizmust komolyan véve is úgy leváगतott a gazdaság állataiból egyet-kettőt, mint a huzat, ha a szükség megkívánta. Alacsony természetével, meg huncut szemeivel a túlélés embere volt és nem tekintettek rá úgy, mint a rendszer ellenségére, csak mint egy kis megtévedtre, és ő be is hajigálta naponta a stampót tévedései enyhítésére.

Hajdanán a szomszéd faluban kortes beszédek lelkes éljenzője volt, de miután a szocdem pártot is éljenezte, sűrű ivászatok közepette, meg a kisczadapártot is, miközben itta a kortes bort, meg ette a pörköltjüket, a csendőrök megkérdezték tőle, hogy ki is az igazi szerelme.

Hirtelen nem is tudott választani és a párt bigámiából hazatanácsolták úgy, hogy a kabátjánál megemelve mutatták meg a kibontakozás irányát, ami a tanyájához vezetett. Ebben a kis tanyában húzta meg magát azóta is, ami a major mellett az akácos oldalán nagyfeszültségű vezeték alatt szomorkodott.

Cinegék a major melletti tanyafűzér szolgálati lakásában laktak, amit a megváltás után bővítettek az öt tagú család méretéhez. Végképp nem tudták, nem érezték a holnapot, és a nehézségek ellenére szerencsésen tartotta bennük a lelket, hogy a gyerekeket a faluba szállítva kapcsolatot tartottak a külvilággal.

Timi sváb származásából adódóan szívós volt, nem kapkodó, de kitartó és szép nagy kerek rácsodálkozó, fátyolosan tiszta szemeivel állandóan kutatta a jövőt.

Zoli a tanyába húzódott be számtalanszor és a középső szoba homályában, melyből nem volt közvetlenül ablak a külvilágra hallgatta a zenét, megteremtve lelke egyensúlyát, megtalálva a kapcsolatot a szférákba, a földhöz ragadt keserű és kilátástalan valóság elől.

Zoli, mint szakmai vezető látta, hogy dolgozói nem gazdának születtek. Nagy részük nem is paraszt, állami gazdasági dolgozók voltak, inkább a munkásosztály kategóriájából, akiknek itt maradván a pusztán bealázva áldozattá válnak és védtelenségükben kis drámák üszkös rőzséi lesznek.

A háztájjukkal meg a gazdaságból megdobbantott eszközökkel, amivel jót bizniszeltek a maszekok felé, a piacsocializmus zsigeri résztvevői voltak, mára meg hitüktől megfosztott szélnek eresztett áldozatai lesznek az új vadkapitalizmus farkasainak és hiénáinak egyaránt.

Bogi a kárpátaljai származású frissen érettségizett pártfogoltunk a nyári hónapok időtöltésére csapódott hozzánk. Kikerékpározott a faluból, aztán egyre többször bukkant fel barátai társaságában is. Ide vonzotta valami megfoghatatlan ősi lelki kapcsolat az oázishoz. A majorhoz-e, vagy ittlévő élethez-e, a lelke mélyén ő sem tudta, de itt indult el a felnőttek által érettnak nevezett úton és vigyáztunk rá, hogy ne nagyon érhék a pofonok. Fő biztosíték ebben a testvére a Jancsi volt, aki az erőt képviselte a háttérvédelem területén, de nem járt el rögtön a keze. Természeténél és megjelenésénél fogva is a béke híve volt, mindaddig, míg volt diplomáciai kiút.

Nem így Csekó, akinek rögtön eljárt a keze és olyan váratlan és erős ütést tudott küldeni, hogy elszenvedője a felocsúdásig újra átélte az életét.

Csekó hozzánk tartozott és senki nem tartotta számon, hogy ez mivel kezdődött és hol fejeződik be, az alkalom és a mindennapok kijelölték az utat és időt a nap 24 órájából. Csekónak mindegy volt, hogy éjfélkor, vagy délben van-e intézni való ügyünk. Minthogy az is, hogy hol lesz az alvás, mert ő ugyanúgy szundított egyet a gyepon a fa alatt, mint az autóülésein, vagy a kocsiderékban.

Dezső úr fennköltén érezte magát az otthoni erdélyi viszonyokhoz képest. A Kárpátia nevű cigarettát elfelejtette és Sopianaet szívta a kávézás közben, meg itta a fukolát. A jó pörkölték, sülték meg a sörök fogyasztása neki a mennyországot jelentették. És bár beszélni alig tudott, annyit azért kiejtett; ez igen.

Iréнке az örök rendrakó dicséretes és példás tisztaságot, meg kívánságunknak megfelelő szisztéma szerinti környezetet teremtett. Sok speciális értetlenség a magyar-székely nyelv sajátos világából adódott, amin az értelmezés után jókat mulattunk. Persze számos bosszúság is kitört belőlem. Ebből fakadóan egynéhányszor jól megsértettem őket, de állandóan rögtön és helyben tisztáztuk a dolgokat, hogy a csomót, vagy a bogot kell-e megoldani.

Török Józsiával megálltunk a pult előtt, s még én Gyöngyivel váltottam pár mondatot a termoszkok és poharak számbavételéről, Józsi bedobott egy tízest a befőttesüvegbe.

– Utoljára az állatkertbe dobáltam a vízbe az aprót – mondta. – Nagy találmány ez, mert egyet biztos beledob az ember, anélkül nem tud tovább lépni. Lesz vásár, meg hallom diszkó is készülődik – és egy asztal felé invitált, hozta a kávémat is a sörével egy tálcán. – Még egy nap és kész leszek a karámmal is – folytatta. – Akkor aztán a lovak is kedvükre mozoghatnak. Szép látvány lesz.

– Csapjunk a lecsóba – szólt oda Csekó.

Aztán a major közösségének tagjai odatömörültek asztalunk köré – kivéve Gyöngyit, aki a pultnál maradt és szóval tartotta a poharazókat.

A biliárdasztal körül nagy ováció támadt egy győzelemre. Egy láda sör volt a tét. Az asztalunkhoz is küldtek belőle egy pár üveggel. Csocsi, kiabálta a nyerő és a dákóval majd leverte a csillárt.

Megbeszéltük a hétvégét, ki hol áll a strázsán és azt is, hogy nagy valószínűséggel szombat délutántól vasárnap délutánig talpon kell maradni. A diszkó ugyan nem volt reklámozva, de főpróbának a baráti körre számolva be kellett hangolni a technikát. Minden görcsölés nélkül pergett. Úgy vettük, hogy ez egy szórakozás, ha megy, átmenetileg lesz sóra, paprikára való, hanem, akkor kisnyúl. Nagy bukta nem lesz belőle.

A major fenntartásának költségeit reméltem kitermelni, meg a közreműködők pénzét és életet teremteni, mozgást hozni ebbe a búval-bélelt tanácstalan akáctüskés homokvilágba.

Szombatra majdnem kimerültem a beszerzések súlya alatt, és ha fizikailag még bírtam is, a zsebem jócskán leapadt. Mikor már azt hinnéd, hogy felkészültél kiderülnek hiányosságok és tudni kellene, hogy hol a megállás, mert fokozni mindent lehet. Kritikus pont a fogyóeszköz

körül támadt, mert bizony itt egy-két száz fő tévedés is lehet. Érdekfeszítő kezdett lenni, hogy mi a divat az ivászat területén, mert ez a poharak milyenségét nagyban befolyásolta, de amikor számba vettem az ismeretlen tényezők mellett is, az a gyanúm támadt, hogy a skála itt pálinkától a whiskey-ig, a rostostól a vörösboros kóláig szivárványozhat.

A Szőke Csődörben precíz, az asztalokon terítők, vázák, virágok, kancsóban vizek és tiszta hamutartók sorakoztak. A biliárdasztalon a posztó kicserélve, a dákókhoz a kréták előkészítve és a pultnál mutatós kármentő felszerelve egyből odavonzotta a tekintetet. Hűtők, gondolák feltöltve italokkal. A hűtőket Eduárdó a pusztas speciális szerelője biztosította működésre. Egész palack freont felhasznált, melyet a szerbektől vásárolt aranyáron. Nem volt az a roncs szerkezet, amit Eduárdó fel nem támasztott, de legalább párnapos működésre rá ne bírt volna. Paradox életvitele széles skálán mozgott. A tanyája megterítve roncokkal. A lakóépület nagy részében a mennyezet nem volt, a felül lyukasan kikopott nádtető galériaszerűen hatott és a tiszta éjszakákon a gerinc nyílásain a csillagos égboltot lehetett figyelemmel kísélni, mintegy csillagvizsgálóban.

Az éberség fenntartásához felesége, Veron a palack bor asztalon való demonstrációját idegei megnyugtatósára, mint folyékony segédeszközt állandóan fenntartotta. Eduárdó meg pénz helyekre cégekhez, meg menő vállalkozásokhoz hordta a freont rendületlenül, tölteni a rendszert, meg szerelte a tejhűtőket a tanyákon. Szóval Eduárdó az utolsó percre szerelte a hűtőket. De olyanokat is ám, hogy szőlőszállító csillékből provizórikusan összeállított berendezése, akár 10 láda sör is hűtött. Mikor a kád mellett rágyújtva itta sörét, már tudtam, hogy hűtőügyben jók vagyunk és egy kanna borral, meg egy meghívással útjára bocsátottam Horváth von Eduárdót, magyar állampolgárt és ő megnyugodva vitte a lőrét Veronnak.

Szilvi meg Zsolti a diszkóban külön csapattal már délelőtt végeztek a technikával. Már csak a pult és a kézi raktár feltöltése volt soron. A diszkó épületében övük lett a pálya. A meglepetés a Gold Boys lett, akik úgy tíz óra magasságában voltak várhatóak a nagyméretű főpróbás házibulira. Már eleve úgy indultunk, hogy semmi sem az, aminek látszik. Ha egy zenész beteg, beugrik helyette más. De amikor már kettőnél több az idegen légiós, akkor már egy új csapatról beszélünk. No persze csak konzervatív felfogásban, mert ezekben az időkben már minden lehetségessé vált.

A DJ repertoárt nem ismertük, ennek ellenére gondoltuk, hogy egy kis nosztalgia rock az idősebb korosztály részére bulinak baro lesz. Óriási buli lett. A hatalmas raktárból átalakított épület zsúfolásig telt gondtalanságra és szerelemre vágyó táncörült közönséggel.

Nagy Fehér is kijött csapatával, márkás kocsikkal, egyből a konyha elé álltak. A ráérzés bejött, mert Sallai Zoli meg Irénke már melegen tartotta a füstölt oldalassal, kolozsvári szalonnával, meg csülökkel dúsított lucskos káposztát árpakásán. Az ételnek már az illata is összerántotta a bandát, mert eleinte szétfröccsentek a diszkó helyiség és a pultok irányába. Nagy Fehér cikizte a pultnál szorgosan virigykelőket. Ő nem ivott, nem dohányzott, ajzószere, mánora és kényszerképzetének rögeszméje a pénz és az arany, és néha napján a gyémánt volt. A pult előtti könyöklőnél lazán előrántott egy köteg dohányt és beszélgetés közben, ami részint a munkáról szólt igen csak szét is osztotta. De ez csak látszata, visszfénye volt a nagyvonalúságnak, mert többen meghitelezett szolgáltatásaik fejében tartották a markukat. Az ügyes trükköt, hogy szórja a pénzt, a helyiségben az idegenek szájtátva figyelték és már születetett is a legenda. Ezt a pszichikai trükköt, pszichológiai ráhatást tanítani lehetett volna az érzékeny lelkek vállalkozási továbbképzésein. A feleségek és barátnők is kedélyesen bedobták az aperitifet ki-ki vérmérséklete szerint. Csillagzott a Szőke Csődör a jólöltözöttségtől meg az aranyak megvillanó fényétől. Egy kis apró gyerek is öltönyben fakított mellett, nagy aranymedállal a zsabós ingjén. Ki gondolta volna, hogy nem sokára árva lesz, mert a lakásukon majd lelövik anyját, apját. Az új kapitalizmus, a vad kapitalizmus édestestvére volt, meg későbbi mutációja a torzszülött képtelenségeknek. Az álszent és intelligencia hiányos, de magát műveltnek tartó értelmiség egyrészt nem látta, meg nem is akarta látni, hogy

mi történik körülötte. Ezek állandóan csak kezet mostak. Az államszocializmusban proletárból felemelkedett elit azt képzelte, és meggyőződése volt, hogy értenek az üzlethez és ennek ő a közepe, a tengelye, ami körül forog a világ, közben az alvilág csempészei, tolvajai, csalói, meg a politika égisze alatt bevonuló hódító és trükköző megmondók, orruknál fogva vezették a baksissal megkent egyre csak szaporodó rendszerváltás után is magukat változatlanul illetékességnek tartó elvtársurakat.

No, hogy milyen szinten és ki, kinek válik vízhordójává azokban az időkben csak azon múltott, hogy talál-e kannát, mert egyre többen bort ittak, de vizet prédikáltak. Ám a látszatot fenn kellett tartani avval a kannával. Nem úgy a Szőke Csödörben a főpróbás bulin, ahol úgy fogyott az ital, hogy artézi kút kellett volna a hígításhoz és büszkén viselte magán a mámorát a népes vendégsereg. Zsúfolásig megtelt a diszkó épülete, az udvaron kisebb-nagyobb csoportok a fák sötét árnyékában, az épületek között jókedvű jövés-menés, közben egy-egy pár ki-kivált, hogy sétáljon egyet a park sövényei között. A gépkocsik minden különösebb parkolási rend nélkül az udvarban és udvaron kívül szépen besorakozva álltak, némelyiket aztán fel-felkeresték a benne hozott szeszesitalokért, meg a tágas üléseikért.

A zenészek a pultnál saját rekordjaikat döntögették. Nincs nagy nyilvánosság, nem koncert ez, egy tanyasi buli, amiben otthon kell lenni. Az idősebb korosztály nosztalgia számainál parodizált, vagy érzékenyült a múltba révedve. A zenészfűk az ital mellett magukba szívták a közönség kívánságait is. A világ legszínesebb kocsmái közé kezdett emelkedni a Szőke Csödör. A pultnál és a könyöklőknél megfért egymással a rocker, a punk, a paraszt, a tisztviselő, az üzletember, a szegény, a gazdag és a magukon viselt ruhák is tükrözték a vendégek színes összetételét.

A polgármester is kíváncsi volt és éppen egy asztalnál beszélgetett az Ábellel, akinek a hátracsapott kalapjáról már látszott, hogy nem az első kanyarnál tart. Egy laza kontyos hölgy is ott ült légies, lenge ruhájában, akit bemutattak, hogy Ausztriából érkezett, ő meg pár szavas ismerkedésünk során vázolta meglátását, hogy mint tánctanárnő lát fantáziát itt a jövőt illetően a rongylábak megzabolásában is. Közben már húzott is arrébb Grúz Tibi, a hazánkba szakad idegen, akinek hovatarozása nevébe lett szöve, mert a valódi neve kimondhatatlan volt. Grúz Tibi hozta a nejét is, aki Francival épp a Dugót figyelte, hogy a biliárdasztalon, miként alakítja a mandínereket. Franci, Dugó felesége volt, aki, ha egy kicsit többet ivott, hol sírt, hol meg nevetett, úgyhogy ezt a világon senki nem tudta volna utánozni.

Közben odajött Nagy Fehér legújabb élettársával, meg Zsorzsóval, aki nomád tábort kezdett üzemeltetni gyerekekkel a vöröskereszt és budapesti iskolák szervezésében. Felesége, a number one woman már a tánclépéseket próbálgatta whiskey-s pohárral a kezében, ami olyan színésznőssé tette.

Nagy Fehér a hasát simogatta és megelégedetten nyugtázta, hogy így erdélyiesen, meg csomborral fűszerezve mennyei volt a vacsora és egy puszit dobott a pult mögött álló Irénke felé.

- Győzöd még? – kérdezte.
- Ha pénzre gondolsz, hát jól kimerítettük magunkat.
- Akkor a zenekart kifizetem.

És a pénzhez szokott finom fehér újaival, melyeket büszkén mutogatott, hogy munka nem koptatja, kiszámolt egy ötvenest, de még mielőtt kezembe adta volna, ahogy a pultra, majd az asztalok felé pillantott, visszatette a kötegbe, újra olvasva, már egy százast nyomott a kezembe.

- Tetszik, sokat dolgoztatok, meg majd küldök szénát a lovaknak. Gyere igyál valamit!

De aztán maradtunk a biliárdasztalnál és nekem menni kellett tovább, mert technikai problémája akadt a zenészeknek az áramkörök terén és nem tudták, hogy mi hol van.

Aztán dolgozni kezdtek a wattok. Újra dübörög a banda. És már a kinti szél is a puszta felé, „Kócos kis ördögök voltunk” dallamait söpörte tovább a „Petróleum lámpa” ritmusa előtt.

A korosabb vendégek a gondjukat letaposva ropták a táncot. Átütő erejű volt a zene és a fiatalok a diszkó pultnál a gyorsítókat nyomták lefelé és már készülődtek, hogy mi lesz itt, ha már az öregek is így kezdik a pörgést a fények kavalkádjában.

Átmentem az ivóba, ahol meg már népzene szűrődött ki a konyhapult felől. Megálltam egy pillanatra a hangzás kedvéért és fülembbe úgy ütköztek össze a hangjegyek és stílusok örvényei, mint a földrengés a mennydörgéssel. Volt hatás, nem mondom. Aztán kilépve a Bermuda háromszögből csak a basszus és a dob mély lüktetése hallatszott a rock and rollból.

Az étkező asztaloknál a polgármester asszony beszélgetett Ilikével, a tánctanárnővel, akik intésükkel az asztalukhoz invitáltak.

– Arról beszélgetünk, hogy üzletember találkozót kellene itt rendezni – mondta a polgármester asszony.

– Semmi akadálya – mondtam és kifejtettem a meglátásaimat részlegesen a mezőgazdaság térfeléről elemezve, de csak tömondatokban.

Ilike az osztrák tapasztalatait kamatoztatva kapacitált minket erre a több résztvevős elképzelésre és úgy tűnt, hogy a falu polgármester asszonyának is tetszett az ötlet. Én meg persze rábólintottam az együttműködésre.

Már-már felületesnek éreztem magam, mert állandóan csak érintőlegesen foglalkoztam a feldobott témákkal és vonultam tovább, hogy az est pulzusán tartsam a kezem. Csak pillanatokra lehetett megállni. Villanásnyi udvariasságra futotta a pörgő időből az éjszakában.

Pattogni kellett, mint a similabda, vizslatni különböző pultoknál, pótolni a készleteket, fogyóeszközöket, figyelemmel kellett kísérni az udvart, a parkolót és az istállókat.

Számtalan réme van az éjszakának, de leginkább a balesetek aggasztottak, a tűz, hogy valaki csak kíváncsiságból bemegy az istállóba, egy hanyag mozdulat a cigarettával, és a rém már is elszabadulhat. Kábítószer nem rombolt még a tanyán, de a gyorsítók és energiatalok magatartás mutációit sem egyszerű felmérni különböző kombinációkban.

Hol volt már apáink cigányzenés mulatozása. Bár voltak akkor is események, de más természetűek és ők kiénekeltek, kiordították a gőzt magukból, legföljebb a poharak törtek a nagy tivornyákon, ám a bálakon a szőlőkarók okoztak néhány púpot, meg törést is. A bicskáról meg ne is beszéljünk, mikor már a mentő is vagy időben érkezett, vagy nem. „Kard ha csörren, vér ha csobban, csak az ember vétkes abban” írta: Babits és úgy tűnik, hogy a civilizációval csak a módszer változik. Ingerek, izgalmak és indulatok, szunnyadó rémei találnak rést az éjszakákban. A réseknél az éberségi ösztönök öröklött génjei álltak őrt. R. Nagy Jani a diszkós blokkot, Török Józsi az udvart, az istállót, Csekó a sudrival az ivót tartotta szemmel.

Dezső Úr a konyha környékén szopogatta szép lassan a sörét és figyelte, hogy a népek hogy vándorolnak a diszkó és az ivó közötti térben és a WC-blokk előtt néha milyen gyülekezés támad, de nem csak a szükség miatt. Hogy mi volt ebben a ráció nem tudta meg, már hogy a női ajtajánál mindig több lány tartózkodik, de mivel nem rontotta a hangulatot, helyi szokásnak konstataálta.

A fergeteges, de rövidre szabott élőzenét a diszkó műsor követte. DJ Wallas fején a hallgatóval a mikrofonba élénken lökte a szöveget és a falak is hangszerré váltak, ahogy átvették a rezgéseket.

Az idősebb generáció eltűnt a táncterről, leváltották a fiatalokat a pultnál, meg az asztaloknál, de kikezdte őket a hangerő, csápolni már nem álltak be, beszélgetni nem lehetett és szép lassan elcsorogtak az ivó felé, aztán apránként a kocsikkal felszívta őket az éjszaka.

Hajnal felé R. Nagy Jani jött kacarászó lányokkal az ivóba és a WC-s rejtély megoldódni látszott. A zug italokat, amiket otthonról magukkal hoztak többen, ott döntötték egymásba a WC-s blokkok zugaiban.

– Páran már a delírium biztosítékait is kicsapták – mondta Jani és már vittük is a szódás-üvegeket kutyaftában a WC melletti parkhoz, ahol a természet detoxikálójában artikuláltan hangok mellett lezajlott a hányatás.

– Mondd, hogy alma – biztatta az egyik lányt Jani és fogta, hogy orra ne essen és jó nagyot a fenekére húzott.

Bogi is kijött a pult mögül megnézni, hogy mit csinál a bátyja és jót nevetett a lerobbant kolónián. Volt aki a fát fogta, néhányan a fűvön heverték, egyik-másiknak meg még a kezelése tartott.

– Másutt az ilyeneket saját költségen elvitetik haza, vagy a kórházba – mondta Bogi.

– Ez egy tökéletes gyógymód – jegyeztem meg. – Ennél jobb már csak az lehet, ha irrigátorozná is őket, teljes átmosás alul, felül.

Később aztán úgy reggel felé, mikor az éjszaka eseményeit tárgyaltuk, de már készültünk a vásár nyitására, elmeséltem az öreg Pintér esetét Csólyospáloson.

Az özvegyasszony és az özvegyember szomszédot keresztapámék kis tivornyával akarták összehozni. A Pintér urat beoltották, hogy a Marika nagyon jól süt, főz, de azt szereti, ha az el is fogy az asztalról. Hát a Pintér úr kitett magáért és nagy igyekezetében úgy felfújódott, hogy megálltak a szelek. Keresztapám nagy hirtelenjében löcsös lovas kocsival rázatta körbe-körbe a tanyaúdváron, de a szelek nem indultak meg. Akkor aztán feleségével, Juliskával előkerestette az irrigátort és a lovaskocsin megcsinálták a beöntést és úgy vitték az orvoshoz. Ott azt mondták, hogy ennél jobban nem is tehettek volna. Mindenki megnyugodott, visszatért az egészség, de az anyakönyvvezetőnek meg a papnak velük már nem lett dolga.

Állatvásár

Tolvaj Laci a vásártér környékét rendezte már, mikor az utolsó éjszakai vendég is elhagyta a helyszínt. Misi bácsi vitte haza a faluba a traktorával, aki csak úgy betévedt egy felesre. A bekötőúton már találkozott lovaskocsival, ami a major felé iparkodott és a kocsiderékban malacok kucorogtak a szalmán egy kalodában.

– Jön az öreg Kam-kam – mondja Tolvaj Laci. – Figyeljétek meg, hogy két feles után már mondja is, hogy az ágasfával díszített templom idejében is már erős dinárral fizettek az áruért, most meg ingyen sem kell.

Bódog Pista bácsi valóban a felesért indult, mihelyt kikötötte a lovat a fához és az istrángot leakasztotta. Ahogy a Tolvaj Laci provokálta a harmadik felesnél már tényleg szó esett azokról a dinárokról, de azzal hagyta abba a további virigykelést, hogy öneki már a csere is megteszi, csak a malacokat ne vigye haza, borjút, vagy birkát, ami legel, csak szemestakarmányt ne egyenek sokat.

Szépen lassan szállingóztak a parasztgazdák, jöttek fogattal, traktorral és utánfutóval, hozták az eladásra szánt állataikat.

Mindenki megszemlélte a felhozatalt és nagyjából tájékozódtak az árak felől, ami csak ilyenkor kezd kialakulóban lenni, mikor még magában is rágódik a paraszt, hogy mennyi nem lenne az a sok, ami neki sem kevés.

– Hol vannak a régi idők, amikor a kupecok már a kapu előtt megvették a portékát? Ha sietett az emberfia valóban csak annyi volt a vásár, míg került-fordult. Pénz a zsebben, aztán mehettünk a sültkolbászt megenni – mondjuk kovászos uborkával, vagy erős paprikával. És irány haza.

– De akkor olcsón adtad, már majdnem ingyen – mondta Csaplár Tibor. – A kupec meg ugyanabban a vásárban még hizlalta a pénzét, mert jobb áron el is adta még ott helyben.

– Egyszer figyeltem egy bikaborjút, háromszor kelt el és még nem volt 10 óra – folytatta Csaplár Tibi.

– Ügyes népség. De vitték ám a malacokat jó messze a bányavidékekre, ahol 2-3 malacot megvett egy-egy család – mondta Bódog Pista bácsi.

– Parasztyerekek voltak azok hajdanán. De annyian a földből már nem éltek meg és a nyomor útnak indította őket – mondta.

Nekem is eszembe jutott a Rácz néni családja. Valóban voltak nagy ínséges idők, amikor több gyerek használt egypár csizmát még a hóban is. Tehát jobb esetben otthon maradt az egyik, vagy a lábát fagyasztotta le. A gyerekek aztán kirajzottak a világba és örült az, aki a bányába bekeveredett. Itt meg már nem a ruha volt a téma, hanem a jó étel, így hát szükségből is, meg hagyományból is évente meghizlalták télire a családnak a kamrába valót, ha nem az emeleten laktak. De később meg a hobbik pótolták a kamrát, ahol az esetlegességből állandóságot fabrikáltak maguknak a népek.

– A vásártéren az állatorvos nem unatkozott. Volt mit vizsgálni, kisebb szünetek után zsinórba hozták az állatokat.

– Honnan jönnek? Ezek már nem a környék lakói – mondta Csaplár Tibi.

Terjed a vásár híre.

– Ez még csak a lehetőség – mondtam és reméltem, hogy idetalálnak az érdeklődők is, akikből vevő lesz a végén.

Hogy is volt az annakidején. Ütött szeget az agyamba a múlt. Mikor még kijárt a földvári nagypapa is a tanyákra, meg a falvakba, összevásárolni a malacokat, meg a süldőket a hizlaldába, amit aztán vagy élve vágóhidra, vagy félbevágva hajón szállítottak Dunaföldvállról Budapestre a Dunán. Mint gyerekek is utaztunk a hajón, ahol a helyünket állandóan elhagyva

a kofák között böccörögtünk és csellengtünk gyerek fejjel a sok-sok kosár, meg láda körül, amelyekben ezerféle érdekesség várta a piaci zsongást.

A kikötőből alagsoron lehetett a Nagyvásárcsarnokba jutni. A csarnok, mintha egy palotának lett volna a piactere. Tele-tele áruval és sok-sok emberrel, akik rohantak, kiabáltak, versengtek, mosolyogtak, köszöntek, vagy csak az árut tölték a standok irányába.

A társadalom minden eresztékéből itt hagyta a lábnyomát valaki, a kifutó fiúktól a bevásárló úriasszonyokig, a hordároktól a kalapos uraságokig.

Itt valahogy még nem érvényesültek az elvtársi kötelmek ismérvei.

Úgy lehet itt voltak a fokozatosság szintézisének utolsó láncszemei, amik még nem kerültek a szocreál kohóba.

Nemegyszer elvesztünk és hangosbemondón is keresték egyszer a csellengő gyerekek anyját. Szegény anyánk lélekszakadva ölelt át bennünket és nem kaptunk dorgálást sem. El nem engedte a kezünket az áradatban, csak amikor már újra a hajón voltunk.

A piaci közállapotok, ami a csarnokban és akörül zajlottak nem a kiszolgáltatott kisemberlét kallódása volt még, hanem a hagyomány maradéka, amely a vállalkozás csírájából maradt még és nem csak üzletileg, ami sokszor bizony nem kecsegtetett haszonnal, hanem a személyiség vállalásában volt konzervatív. A hordár az hordárként viselkedett, a kofa árut vett és eladott, szépen elrendezte azt vevő csalogatóra és be nem állt a szája kínálta és kínálta a portékát, nem győzte dicsérni a saját áruját. Neki nem kellett még a marketing fogásokat tanítani. De rikkancs újságárus sem volt ám piskóta. Mert ha szürke volt az aznapi újság, úgy kiszínezte azt, mintha egy kitüntetett zszurnaliszta tette volna tiszteletdíjért.

Foszlányok voltak a gondolataim a múlt, apró darabkáiból a letűnt halálraítélt világ maradék emlékeiből. Most meg itt álltunk a pusztán a vásártéren, a major mellett, a vevőre váró állatokat nézve, akiknek a gazdái a csendben szemlélődnek és néha-néha a Tolvaj Laci asztala felé is elmerészkednek.

A levegőben volt, hogy vége a hülyéskedésnek, komolyra kezdtek fordulni az idők. Pénzt kellene hazavinni, el kellene adni a vásárra hozott állatot. Kevés a takarmány is otthon, amúgy meg drága. Többen voltak mint az előző vásáron, de vevőként nem mutatkozott megnyilvánulás. Már a cserebere sem volt kíváncsi. Fizetőképtelen a család. Pénzt kell hazavinni. Ilyen gondolatok emésztették az agyakat. A jobbik kedvüket akarták mutatni a gazdák, mint mindig, de kiűtött arcukon a félelem a jövőtől, mert már a jelen is mutogatta farkasfogait.

A rendszerváltás lenyomata vidéken kitapinthatóan, szoborszerűen, torzóként létezett. Kiült az arcokra, látszott a járason, a lépteken, áthangolta a köszönéseket, más lett a cím, más lett a titulus. A zsebek meg üresek és kellett volna a lé a kapitalista léthez, a tőke, csak úgy röviden; a tőke. A tőke hiánya a szándékok csapdája lett. Az előző rendszerben a polgári erény büntetendő kategória volt. Most meg hiányzott a szerves fejlődés biztos támasza, ami fejleszti a gondolatot, hogy ne a szálnalmas aggodás sorvassza el. A bankok alkimista átalakulásai rányomták a bélyeget a jövőre. Az agrárbank létrehozásán jókat nevettek magukban az elvtársurak és a világért meg nem akarták érteni, hogy a föld, mint különleges termelőeszköz másként működök, mint brókervilág értékpapírjai, vagyis hát úgy tettek, mintha nem értenék.

Bementem a Szőke Csödör ivójába, ahol már tisztaság és rend fogadott. Meghívtam a segítőimet egy kanyarra, de fáradságra már csak szeszmentes kávéval és üdítővel lehetett valamelyest hatni.

– A buli jó volt, a vásár meg még vevő híján a padlón – mondtam. – Lehet, hogy a fáradságunk nyomasztja a levegőt? – kérdeztem.

– Ez a valóság gazdám, akkor is ha harmatos napfényes reggel van, meg akkor is ha esik az eső. Nem látja itt az ember a jövőt és kitapintani sem lehet. Úgy vagyunk, mint amikor a vak vezeti a világtalant – évődött Török Jóska.

– A múltkor még jó hangulat volt – mondtam.

– Hát az ember lánykérőbe se mehet sírva, később meg már félre is húzhatja valami a száját – mondta Török Józsi.

Szinte berobbant az ajtó, ahogy a Rainer landolt a Szőke Csődör cementlapján a cowboy csizmáiban. Mögötte meg Bambi a megszokott szótárakkal kezében.

– Lefekvés nulla – mondta Bambi.

– Na, ők is átvirrasztottak – mondta Cinege.

– Pálinkát, sört kér Rainer – mondta Bambi. – Meg nekem is.

– Itt folytatódni fog az éjszaka, nem a vásár – mondta Török Józsi és kiment, hogy rá nézzen a lovakra.

Meglepődtem, mikor szinte varázsütésre jöttek a sószsákok az ivóba. Az agrár biznisz környékbeli fenegyerekei, mintha összebeszéltek voltak. Zsinórba érkeztek, mint Münchausen báró vadkacsái.

– Na miről maradtunk le – kérdezte Vilmos és rögtön folytatta. – Nem is értünk volna rá, ezek a vadmacskák folyton karmolásztak.

– Nézz ki a kocsiba, civódnak – mondta. Aztán Cinegéhez fordult. – Testvér vigyél ki nekik egy üveg sherryt, meg vizet.

– Nincs készleten sherry, csak császárkörte, meg bonbon meggy.

– Vidd azt, hátha lenyugszanak.

A három nő a kocsiban, rekedt orgánummal, kissé viselt állapotban valóban szóváltásban voltak, de a rangsort az üveg birtoklása hamar eldöntötte. Melléjük állt egy másik terepjáró. Szép, lassan csorgott, mintegy diplomata limuzin.

– Mivel rakta tele ezt a rossz buszt? – kérdezte az ember, aki a volánnál ült.

– Engem a Vilmos küldött – mondta Cinege.

– Most bezárja, vagy kiengedi őket? – kérdezte az ember.

Cinege nem tudta hányadán áll.

– Zavarja ki őket a gyepre – szólalt meg ismét az ember a volán mögül.

– Jöjjön beszélje meg a gazdájukkal – mondta Cinege és bement a kocsmába.

Vilmos már Bambi és Rainer között hadonászott, de a jobb karjával inkább a nőt simogatta volna. Aztán ahogy oldalra nézett meglátta az embert, aki belépett az ajtón.

– Már megint jó napom lesz. Mit keres itt ez a Busa? – kérdezte Vilmos. – Talán az extázist hozta a lányoknak, mert lekéstél a csapd le csacsíró! apukám?

– Hoztam neked egy nagy lószart. Ez nem buli már, hanem vásár tanult barátom. Aztán már válogatás nélkül ócsárolták egymás nőit és állatait, miközben az üdítőket döntögették a feles poharakba. Egy vadidegen hadiállapotokra gondolt volna, de ők csak mint a látvány-pékség trükköztek. Csak ők a szavakkal, de a vásárra koncentráltak húzva az ivóban az időt, hogy süllyedjenek azok az árak mélypontra, csak az apálynak legyen alternatívája.

Újabb terepjáró állt a másik kettő mellé és kiszállt belőle Baski. Kalapja kissé hátratulva, amit akkor löki így az ember a feje búbjára, amikor már nagyon jár az agya. Felmérte a helyzetet és nem tekintette jó ómennak a másik két kocsit, bár majd tisztázni kell, hogy ki, mit is akar itt elkövetni. Kinek a pap, kinek a papné. Alig, hogy átlépte a küszöböt Baski, a nagyvállalkozó és elnyerték a Szőke Csődör falai. Újabb kocsi érkezett nagy utánfutóval, majd jó nagy hanggal a dülőút felől port kavarva egy teherautó érkezett és bemanőverezett a fák közé. Az utánfutós szerelvényből Bali a birkakirály kászálódott elő, kezében valami nyomatékféle, de nem aktatáska, az biztos. Nem is a kocsmá felé vette az irányt, hanem a teherautót szemlélte le, ami a fák takarásába állt le. Felismerte Guidót az olasz befektető emberét, aki épp egy szivarra gyújtott rá.

– A picsába tudja rágni azt a szivart már kora reggel – mondta félhangosan és leállt egy bokor mellett, hogy könnyítsen magán, miközben az ösztökét a hóna alá vágta. Mióta ékszíjjal vert el egy ürgét nem hagyta el a botot, mert evvel csipős ütésekkel tudott poccenteni, a szíjjal meg kékre-zöldre sikerült verni a csavargóját.

- Bon giorno! – kiabált oda Guidónak és a bottal integetve a kocsmajtó felé indult.
- Az egyik kocsiból a csajok replikáztak, aztán egy szőke odaszólt neki.
- A fenébe voltál az éjszaka drágám? Itt ülök a meztelen fenekemmel, te meg lébecolsz és le se szarsz. Bali meglendítette az ösztökét, hogy tudassa ki itt a főnök és a nadrágjához lapogatta, mint a kardot jó néhányszor, miközben a nő még mindig provokálta.
- Drágám – mondta Bali. – Ki a picca vagy te?
- De már le is esett a húsz fillér, hogy Vilmos kocsijában ülnek ezek.
- Tán a Vili kint hagyott benneteket száradni? Ugrás kifelé! – mondta.
- De a nők, ha közelebb lett volna betapasztották volna a száját.
- Hajnaltól a zongorán ugráltunk, miközben kalimpáltak meg hegedültek – mondta a szőke. Nem gondolod, hogy pattogunk itt neked és közben felismerte, hogy kivel beszél.
- Ha bemész, mondd a Vilmosnak, hogy induljunk már, vagy vigyél bennünket te haza – mondta Balinak, de az otthagya őket és belépett ő is az ivóba.
- Guidó a vásártér felé settenkedett, hogy szemrevételezze, hogy mi a felhozatal. A főnöke annak idején egy gazdaság húsmarha telepét vásárolta ki szőröstől-bőröstől ostorkivágásig. Olyan rámenős volt akkortájt, hogy a marhák értéke bőven verte a telep árát meg a gépekét, lényegében az mind az ölébe pottyant a legelőbérlettel együtt. Ma egy ilyen telep felépítését csak egy milliomos engedhetné meg magának.
- Guidó sosem gondolta volna, hogy Magyarországra veti a sors, de valahogy jó irányba terelték az angyalok, mert ugyancsak olyan menedzsment asszisztensféle a Kft-nél, de úgy keresik a kegyeit, hogy sokszor úgy érezte összekeverték valakivel. Mára már megszokta a megkülönböztetett figyelmet. Most is köszöntek neki erről-arról, ő meg csak a marhákat kereste a szemével, mint egy ragadozó mérte fel a terepet.
- A vásár sűrűjében egy embert kísérgettek a lovak mustrájánál, akik meg-megálltak, majd mindenféle alku és köszönés nélkül a kastélyépület felé vették az irányt. Négyen, vagy öten is lehetettek ők, akik az íves sétányon iparkodtak az épület felé. Az ajtók nem voltak zárva, így Nagy Fehér könnyedén tárt ki az újságíró nő és fotósa előtt azokat. Két ember az épület előtt maradt, akik közül az egyik megkeresett, hogy a vásárról majd nyilatkozzak az újságnak.
- Javában folyt a riport az ország új földesuráról, amikor megérkeztem.
- Milyen érzés földesúrnak lenni? – kérdezte az újságírónő Nagy Fehértől.
- Adtam magamnak egy kis lehetőséget – mondta. – És másoknak is gurul a labda. Itt a major mind az enyém, de a föld is az lesz, míg ellát a szem – tette hozzá.
- Nem volt üldözési mániám, de ebből azt lehetett leszűrni, hogy már nem elég egy kocsi-derék liba, meg egy akolnyi birka kisegítésképpen, mint a régi időkben, hanem a tulajdonosi szemlélet fejlődésének eredményeképpen szemet vetett a kárpótlási földünkre. Mert abban a kontinensnyi látótérben, ami már Nagy Fehér agyában mozgott, beleolvadt az én földem is az ő birtoktestébe.
- Moliere örökérvényű betegségre figyelmeztette olvasóit, melynek elszenvedője lesz a környezet is. Éberségvizsgálatnak tudtam be a megjegyzést. És az örület fejlődésmenetére fittyet hányva már az újságíró nő pörgő kérdéseire dobáltam a válaszokat, mert ő már fél lábbal a küszöbön álldogált, várta a kocsit, hogy a lapzártáig a szerkesztőségbe érjen.
- Az egyik őrző ember jött be az irodába, aki minden vizet megkavart, hátha neki is haszna lesz belőle és ledarálta, hogy horvát felvásárlók érkeztek, majd folytatta avval, hogy ismeri a kocsikat meg a gazdáikat, akik a Szőke Csödörben szűrik a levet.
- Jöttek nepperkedni – mondta. – Mit csináljak velük főnök? – kérdezte.
- Mit érhetnek az állatok a vásártéren? – gondolkodott hangosan Nagy Fehér, de nekem tette fel a kérdést.
- Jó pár millás kellene oda – mondtam. – Minket csak a marha, a ló, meg a birka érdekel, de az mind.
- Kicsik ők ehhez – és a kocsmá felé nézett.

– Robi hozd a táskát. A kimondott ár felét rögtön fizessétek készpénzben. A malacokat meg hadd vigyék a horvátok. Ha végeztettek szóljatok a Bandikának, hogy jöjjenek kocsikkal és vigyék őket Szerecsenpusztára.

– Na gyere – mondta. – Mi meg nézzük meg hova kellene a tartályokat pakolni.

– Milyen tartályokról beszélsz? – kérdeztem.

– Olajat hozunk. Nagykereskedő lettem.

– Na ebből sem lesz már gazdálkodás pajtás, pöcse lett a mennyasszonynak – mondtam.

– Ne görcsölj már annyit. A senkikhez akarsz csapódni? Ezek elnepperkednek, amazok meg koldusbotra jutnak – mutatott a kocsmára, meg a vásártér felé. – Te azt csinálsz itt, amit akarsz, a többit meg majd megbeszéljük.

– Már most tisztázzuk, hogy olajjal nem foglalkozom – szögeztem le. – Egyébként is ahhoz a jövődeki törvényeket kellene áttanulmányozni. Más szakma, nem az én kompetenciám. Ebből csináljunk valamit, amire összedobtuk a törölközőt. De ha az állatokat már el is szállítatod anélkül, hogy megnéztük volna őket, vagy koncepciót állítanánk fel, egy fantom majort festegetünk úri passzióból – zsörtölődtem. – Itt gazdaságot építenék ember – mondtam, miközben a kastély mögül Nagy Fehér elnézett a régi műtrágyatárolók felé, ahol annak idején tolólapokkal hegyeket emeltek a kemikáliákból.

– Jó hely lesz ott, úgy is tiszta kopár arra minden, még a fű sem nő – mondta.

Aztán odatelefonált az embereinek, hogy fizessék már ki azt a pár gebét. A népek meg a kocsmában várják meg az állatszállítókat, ilyenkor addig.

– A tárgyalóban haraptunk egy kis melegszendvicset, de Nagy Fehér azt mondta, hogy libacombra vágyik és telefonon riadót fűjt, hogy induljanak.

– Na milyen vásár volt ez? – kérdezte. – Holnap meg lehozza az újság az új földesúrról szóló cikket – mondta büszkén a kézfogás közben. – Csak szép legyen minden, majd küldök még egy építőbrigádot az Ezüsthald Kft-t – mondta és a fekete mercédesz kigördült a kövesút felé, hogy a jövőn nyargaljon tovább a soha nem látott végletek felé.

A semmibe kapaszkodó fáradtság lett rajtam úrrá. Percenként éreztem a csikorgó jajdúlását a múlt időből való menekülésünk rozsdás, poros ajtóinak, melyek alig mozdulnak már. Az új folyosók köveire meg friss áldozatok meleg leheletét fújja a kietlen idő. A nagy kő, melynek szívébe vésték sorsunk hasadását, darabokra roppant az örült terhelés alatt. Nagy folyók kavi-csaivá lettek, ahol a természet szabott nekik irányt, elhagyva egyet-egyet a főveny zugaiban. Csontjaimban az éjszakával, fejemben a vásár kalandjával elindultam a Szőke Csödör felé a park rejtélyes útjain, hogy szembesüljek a még várható apró csodákkal, melyek okozhatnak még meglepetéseket. – Megérzésem a valóságba zuhanás beton biztos jeleként sugallta, hogy a lóistálló felé szedjem a lépteimet. A félhomályban kisebb gyülekezetet éreztem, mintha egy rituális szertartás titkos összejövetelének csúcspontját érték volna el a mélységesen síri csendben.

Fejek fordultak felém némán, kiknek gazdái félig térdelő, guggoló, meghajlott és álló helyzetből tekintettek rám. Nem az én formám volt, hogy szó nélkül, hangtalanul vonuljak emberek közé, most mégis némán haladtam a tömörülés felé, amikor észleltem, hogy egy nagyobb test remeg középen és szarvak nyomulnak egy pilléroszlop derekának.

Csekó fordult felém a sudrira támaszkodva és újságolta nagy sebtiben, hogy a vásártéren mekkora gabalyodás támadt, amikor osztották a pénzt az állatokért és festékekkel tették rájuk a vétel jelét, piros jelzőfestékekkel.

– A darázs hangulat az állatokra tapadt. Idegesek lettek és nyugtalanságuk agresszivitásba csapott át. Egy lökött paraszt meg ütött is rajtuk egyet, hogy nyugalmat parancsoljon, így ami mozgásban volt a vásártéren idegsokkot kapott – mondta Csekó. – Némelyik állat egymásnak esett, ez meg úgy lesebesült, hogy kényszervágással lehetett már csak menteni a kárt – mutatott a már földre rogyott állatra.

– Hát ez magyar szürke Te – mondtam idegesen.

– A Dezső úr éppen itatott és a gulya otthagya őt, Pompon meg csaholta őket ugyan, de a többi állat felé vették be az irányt és okoztak még nagyobb káoszt, de akkorát, hogy ez felszűrődött egy kocsirúdra.

– Az igazsághoz tartozik – mondta Török Józsi –, hogy a rotweillereket kiengedte valaki és falkástól hajtottak mindent. Bolond lyukból, bolond szél fúj.

– Mire állatorvost hívtunk volna, kampó – vette át a szót Csekó. – Józsiék megnyúzzák, Zoli már hozza a felszerelést. Vagyunk elegen, a konyhában éjszaka kihül és mehet a hűtőbe. A nagyhűtőbe belefér.

– Végre nem áll meg az élet – tetszett nekem ez a hozzáállás, aztán hozzátettem: – Az állatorvosnak azért szólni kell, mert a kényszervágáshoz is kell papír, meg majd átvizsgálja a belsősegeket, meg a húsokat, hogy fogyasztásra alkalmas-e. Meg hát a kóistoló. Küldök egy láda sört – mondtam és ahogy félhomályos istállóban startoltam az ivó felé, majd hasra estem Aszter kutyába, aki mint egy feketelyuk, szinte láthatatlan formában szemlélte az eseményeket. Aszter a kószól még fakó fekete színű dog már magára talált a majorban. Újabban nem ritkán találkoztunk elhagyott kutyákkal. Asztert egy erdő tisztásán szedtük össze és egy darab kenyérre már ugrott is be a kocsiba. Jó lesz a majorba erősítésnek, eggyel több száj lesz gondoltam és egyelőre a lábasától nem is távozott csak látótávolságig és végig figyelemmel kísérte azt. Örökre kiéhezett az erdőn az Istenadta.

– Aszter nem volt ott – mondta Török Józsi.

Valahonnan ráérezett, hogy ez a kutya a szívem csücske lesz.

A Szőke Csödörhöz címzett ivóban a felső C-re emelt láрма adta meg a zajszt, már-már fülsértő magaslatát az újonnan érkező érzékszerveinek. A mondandók összefolytak az egyetértés, az együttérzés, a kekeckedés, a kötözködés, öröm- és bánat, a káröröm és búbánat hangulati káoszában.

– Mi volt ez itt? – kérdi tőlem fennhangon Busa. – Ez nem vásár volt, hanem felvásárlás mondta idegesen az italtól érces hangon.

– Nem vagy láncra verve, azt vettél amit akartál. Ha meg szórakoztatok, ne sajnáld.

– Egy kört a Busáéknak – mondtam Timinek és tudtam, hogy egy pár kanyarban befordulunk, mire szót értek a kupec, nepper, orrgazda, szerencselovag és a mára nagygazdává kinőtt szocialista kegyelt, felvásárló tömörülés egzisztenciális képviselőivel.

– Az igaz, hogy vártunk egy csipetnyit, szomjasak voltunk – mondta Baski.

– Nálatok a vásárlás annyi, hogy megvárjátok még felére esik az ár – mondtam.

– Hát akkor most mi a picra történt? – háborgott Bali.

– Az történt, hogy míg ti itt feszítettétek a húrt a pulnál, hogy felére rántsátok le az árat, addig ugyanezt Nagy Fehér a fogdmegjeivel percek alatt megcsinálta.

– Mi a szarért jöttünk volna ide mi is. A vásárba jöttünk, marhát kellett volna vennem – mondta Guidó.

– Majd megtudja az olasz főnök, hogy a kocsmapultot támasztottad és mehetsz a mezőre. De mi hallgatunk mint a sír. Így van uraim? – kérdeztem a többieket.

Ezen aztán jót röhögtek, mert ők mind a maguk urai voltak és a káröröm egyszerűségével most Vili rendelt egy kanyart.

– Na, igyál kishúsom és sose bánd, ami elmúlt, elmúlt, majd keresel másutt magadnak marhát.

– Van tippetek? – kérdezte Guidó.

– Nagyon kezdtek ti elszemtelenedni – mondta Vili.

– De áraban tőlem semmit meg nem vesztek.

– Nem értesz te ebből semmit Öcsi – fejezte be Vili a diszkurzust és kért egy kávé.

– Még a szocializmusban szereztem a vagyonomat – mondta Vili. – Adtam, vettem, kereskedtem, most meg már nincs hova és mit eladni. Ár-kartellben vagytok, ahol az érték csak

lefelé mozog. A felvásárlás a béka segge alá szorult. A buzi olasz főnököknek is ingyen kellene minden.

– Neked meg már nem sok jövőd van itt – mondta Guidónak. – Neked ehhez már nincs lelked, összeroppansz kishúsom. Arrivederjű! – azzal rendelt még egy felest Guidónak.

– Te már nem bírsz jobban bealázni minket – mondta és szavait elnyelte a ricsaj, a bábeli hangzavar, melyet az öröm és a bánat szakadékainak beomlása gerjesztett artikuláltan foszlányokban. Ez hát a magyar út, az új kapitalizmus megnyitóján. A gazdasági érdek önzése az erkölcsi törvényeket is legázolva érdekeink ellen menetelve az állattenyésztésünket a mélypont felé terelte. De nem is az önzéssel van itt a gabaly, mert az lehet hajtóerő is, hanem itt egyenesen az éhes oroszlán szája tépi darabokra az állatkertből kiszabadult tántorgókat. És nincs védelem már, a ketrecbe nincs visszaút, bozótot meg magának még nem talált a szerencsétlen. Maradt a kietlen küzdőtér, ahol a sörényes globalizáció étvágya nem akart szűnni, éhségét nem tudta csillapítani és ahol az áldozatnak a menekülési esélyeit a szabályozók oszlopaira szerelt jogszabályi vasfüggöny nullára redukálta. Bedumálták, hogy csak a szomszédok füve zöld, a miénket meg le kell tarolni szárazúzóval. Maradjon a gyeptű, melyet ideoda lehet nyújtogatni, formálgatni, mint tésztát az asztalon. Az okostojások meg előadták, hogy a maradék sültgesztenyét majd szétosztják és hát ha nem is egyformán jut, a vége felé is guruljon még egy pár szem a rászorulóknak. Erre, mikor már fázik a keze, lába, a szerencsétlennek, keresi a meleg gesztenyét, rájön, hogy neki csak zúzmarás tarló maradt a talpa alatt és már értékpapírja sincs a kályha melegéhez. Kapkodhatja kezét, lábát.

– A legjobb barátom a kutyám! – kiáltotta egy kalapos falusi, akiben már nem fért volna egy csepp sem és visszarogyott a székre.

Mellette egy volt marhatartó folytatta. – Már ezután úgy élem világom, és végig hömpölygött a ricsaj, majd ismét egy erősebb hang emelkedett a többi fölé. – „Elmondhatom Istenem, Istenem! Gyászba borult sej’ az én életem, Gyászba borult felettem az ég is, Elhagyott a régi szeretőm is.” Beállt a mulatós.

Rainerék asztalánál Bambi keverte ugyan a tonikos vodkát, de Szebellédi Pista kitartott a bornál, jó szokása szerint, amíg az üveget szárazra nem itta. Aztán egy ilyen tonikos vodka bedobása után rázendített ő is; „Réten, réten sej az ágasi réten. Elvesztettem a zsebbe való késem. Késem után a karikagyűrűmet, Azt sajnálom, nem a régi szeretőmet.”

Ilyen-olyan kackiás mozdulattal simított a bajuszán, felállt és a pult felé lépkedve folytatta; – „Hull a szilva a fáról, Most jövök a tanyáról, Ej haj! Ruca-ruca Kukorica derce”.

Kért egy üveg bort, egy üveg vodkát meg egy üveg tonikot és becélozta visszafelé az asztalt.

Bali kipécézett egy régi ismerőst és intett neki, hogy kövesse az udvarra. Hátha eljön pásztorkodni – gondolta.

Baski is nyomult kifelé és a vásártér felé vette az irányt, hátha mégis maradt valami, vagy érkeztek későn jövők.

Vilmos odaszólt Busának, aki telefonját berhelte:

– Jöjjön uram, rázassuk meg az árut, hazaviszem a tojókat a bázisra. Találkozunk nálam. A legjobbakat és ült a volán mögé a csajok meg már újra hangulatba lendültek nem sok nyugta maradt hát hazáig. És vette a lapot. Fogta a célzásokat, de igazából a nagy ájulásra gondolt, hogy kinyújthassa lefáradt lábait egy jó fürdő után a Vilmos torony nappalijában.

A vásártéren már az állatokat terelték a felhajtókra, hogy megteljenek az állatszállító teherautók. Még maradt egy gyenge fuvarra való, így az ivó is újra hangosabb lett. A konyában meg már az asztalokon fehér ruhák szikkadtak és hültek a húsok az előkészítő helyiség fehér csempés falai közt és körbe az adagokra vágott marhahús vöröslött a polcokon.

Török Józsi már egy nagy fazék fölött őrködött, melyben gulyásleves főtt nagy velős csontok társaságában.

Iréne meg már a foghagymát aprította a marhasült szeletekhez, közben a csombor hiányán kesergett, míg Dezső úr megállapította sörrel a kezében: – Ez igen! – és gyermeki öröm sugárzott róla.

– Minden jó – mondta –, minden jó. A sokadik óra volt ez már, nem tudtam, hogy mióta vagyok talpon és hogy mozgásban maradjak főzni akartam magamnak kávé tőrökösen, zaccosra. De Gyöngyi inkább felvállalta, Irén meg cigarettával kínált.

– Baj van a paraszttal meg a termékeivel. Adjatok egy üveg bort – szölt Csatai a pulthoz a biliárdasztaltól.

– Mi a bajod? – kérdezte Szébellédi Pista. – Megvették a malacaidat, dözsölhetsz öcsém!

– Dözsölhetnék, ha kilátnák az adósságból. Fizetni kell holnap az anyakocák részleteit.

– Tán lízingbe vannak?

– Integrációnak hívják a manővert és úgy tűnik, mintha sosem tudnám visszafizetni a hitelt.

– Akkor bankod is van öcsém.

– Van az integrátornak – mondta Csatai. – Én a papírokkal küzdök, tengernyi az aláírni-való. A malacokat nekik kellett volna átvenni, de nem jöttek érte. Felzabálták már a galambok árát is, a mai bevétel talán kifutja a tartozást a tápra. Az anyákat nem tudom törleszteni, inkább igyunk! – mondta és öntötte a bort, a dákót félredobta.

Fejében egyre sűrűbben jelentek meg a múlt árnyai, mint amikor kora reggel pirkadatkor már itták a pálinkát, őszbe csavarodott hosszú, fonott hajú pásztorokkal. Aztán tették a dolgukat, de este ugyanúgy zárták a napot, mintahogyan kezdték. Pálinkával, mert addigra a bor elfogyott és hunyorogva nézték az alkonyatot, mikor a kolomp éppen hogy csak meg-megkoccant egy-egy szúnyog után csapó hirtelen mozdulattól.

Némi székelyvér csordogálhatott bennük, mert a pálinka volt a varázsszerük. Az jó volt a testi sebek gyógyítására, kezelésére, fogfájásra is, de legfőképp a lélek melegítése, a lelki sebek gyógyítása és az örömök szétáradó borzongatóan finom rezdüléssel mámore emelte ezt az italt az orvosságok magaslatára.

– Ökör iszik magában – és Csatai mint számadó brigadéros állami gazdasági fullajtár, mások karikás ostora megteremtette a rituális aktushoz a közösséget.

A szabadság érzését már csak a pusztá nyújtotta neki, ahol nem eszméssel tömték a fejét, ahol nem voltak íróasztalok megrakva éppen aktuális, imádandó és követendő nagyságok mellszobraival, azokat az érzelmi jelképek alatt az irodában felejtette és rájuk húzta a függönyt, becsukta maga mögött az ajtót. Most meg a pusztá mögött csukódtak az ajtók, mert azt kipurizálták és ő beszorult a faluba sertésenyésztőnek. Fogságba esett több soron is, mert most már a bankok is szorongatták a nyakát. Csapott a kezével, ha a bankra gondolt. A bankok régi világát ismerte ősei révén, akik még mint szentélynek lépték át annak küszöbét tisztelettel és viselkedve. Mára meg az egyetlen megtakarítására, a devizaszámlájára érkezett értesítés, hogy fizesse be tartozásait, mert a banki költségeket nem futotta az ott tárolt devizája és adóssága is keletkezett. Köpni, nyelni nem tudott az írás láttán és egy Jépoint Tamás szólás idézete vert cöveket a józanság és a téboly közé, melyet a rendváltás kalapácsa vert a konyhaajtó elé. – „Sörnyálba, vérbe, fosba csúszkálunk, de béke van!” és Csatai hasra esett ezen.

Szébellédi Pista azonnali hatállyal pálinkát vezényelt Csatai komájának az asztalához, hogy avval fertőtlenítsen az agyát, ne a gyártott borral, amihez K999-es kútból veszik a vizet a pet palackba, mint veszélyes hulladékba.

Szébellédi Pistát a sok névrokonától a cigány megszólítással is macerálták, de ha énekelt, azt pedig nagyon tudott, a késett Sárdi is kijárt neki. Nem sokáig koptatta az iskolapadot, mert az apjáiék tsz-ébe került, a tsz. elnök igazi parasztot akart belőle nevelni és őt az élet iskolájába íratta mindenáron. Mezítláb hajtatta vele a lovakat a tarlón, szántatott vele jókora parcellá-

kat. Lovakkal fogasolt a vetés alá a száraz magágyon és ő gatyában szaladt utánuk, nem-egyszer vályogot köpve a portól.

– Ez az fiam! Így kell ezt csinálni – biztatta Dugár, a tsz elnök és mint gyerek, dagadt a melle a büszkeségtől, hogy igazi paraszt lett belőle. Tőről vágott parasztlegény, aki nem fosik egy kis munkától, mint az a sok nyavalyás senki és majd a bálba is megremegetti a levegőt, meg döngöli a padlót a csizmasarkával, ahogy kell a padkaporos világban.

Az élet most már ilyen folyásban csordogált vele és amikor elragadta a sodrás, regényes kalandokat élt át. Lányszöktetéssel szerzett feleséget magának és a nászéjszakán ágyba bújás helyett hajnalban a kis bálákat kellett lehordani a földről, de sürgősen, addig amíg meg nem ázik. A katonaságnál kiverte a főhadnagy szájából a csibukot, aki fogdába záratta, de onnan ajtótokostól jött ki mindenki ámulatára és még a mámor hangulatával a folyósón – „Gyönyörű vitézek, drága jó leventék” kiáltására az örök is elnevettek magukat és hozattak neki egy lőrért. Aztán bement az ajtónélküli cellába és rázuhant az ágyra. Egyébként meglehetett szakítani egy jó szóval, egy baráti gesztussal és meg is szakadt egyszer, de nem a jó szótól, vagy a barátságtól, hanem a kaszás szólt be, aki elválasztotta a feleségétől. És a széthasított lelkével, mint egy kidobott rongy az árokparton árván porosodott magányosan. És vitte a szél erre, arra. Konok módon tartotta a formát, amilyenre gyúrták, és dacolt minden elemmel, mely ez ellen hatott. Közben még ő dolgozott, mások kitanultak és a fejére nőttek. Hiába állt neki kezére a kasza, már rég a kezeslábasba öltözött traktorosoké lett a határ és mérnökök számolták a tápanyag utánpótlást, nem egészen villával mérték már a ganét. Így a cigány, vagyis a megkésett Sárdi, azaz a Pista gyerek rosszul értelmezett hagyományok, kalandor politikája miatt nem emelkedett sem elvtársá, sem úrrá. Minden tudásával viszont elvtársak és urak számadójaként cimzeteskedhetett, míg nem önállósította magát.

A vásár napján hajnalban már elvesztette a malacait. Az utánfutó ajtaja kirázkódott a dűlőúton és szétszórta a kondába valókat. A meglepődött malacokat egymaga szedte össze a határban, de úgy megdolgoztatták a nyavalyás sügencek, hogy meggondolatlanul, alku nélkül megkötötte a horvátokkal a bizniszt. Lovat akart nézni magának a tanyára. De egy ürge végig száguldott a soron és az aktatáskás meg kifizette a parasztokat. A cigány kupecoknak itt még híre-hamva sem volt, így veszítik ők is el a hetedik érzéküket. Pénz a zsebben, ezt se etetni, se itatni nem kell, igaz kicsit vékony, de a futó már üres. Öntött még Csatainak pálinkát és Bambira kacsintva rázendített: – „Ráncos szoknyát derekadon megrázzuk még ma. Amit tegnap megkerestünk elmulatjuk ma”.

Aztán lehajtotta a pálinkát és a poharat lazán hátrahajította. Csatai nem követte tovább, inkább öntött egy gyűszűnyit még a feneette pohárba. Neki nem volt kedve még mulatozni, túl mélyen volt a lelke a rabságban, magába zuhant, de már letarolta gondolatait az alkohol.

Kezdődött az időutazás a születéstől a feneette pohárig, aztán felállt – „Gém daru gémm, daru gémm, sej az ecsedi lápon én, én, én”. Gajdázta és kissé megtorpanva, de megtalálta a kilincset és kilépett a friss levegőre a parkba.

A nyitott ajtón Ilike, a tánctanárnő lépett be, mintha manöken kifutóról érkezett volna és nyomba utána Liba, a féltestvére és felesége Márta a sógornője nyomultak a pusztai kocsmáborgózós, sörszagú, bagófüstös, zajos, pálinkaillatú paraszti kellékei közé, ahol a népek már beleizzadtak a saját mondandóikba.

Közben Irénke és Timi feje jókedvűen bukkant elő az ételkiadó ablaknyílásán és szinte egyszerre mondták ki a varázsszót: – kész a kaja. Ilike meg közölte, hogy beszélni szeretne velem, üzleti ügyekről, mire én hellyel kínáltam őket és beszóltam a konyhára, hogy három terítéssel szaporítsák az étkezőasztalt.

Ricsi kesergett a pultnál, hogy mennyire megbízhatatlan mindenki, mire Cinege megfogta a karját és húzta a konyhába. „Előbb a zaba, aztán a morál” duruzsolta neki a jól ismert refrént a koldus operából. Gyógyszerként járt át a gulyásleves fenséges aromája és a piritós kenyérre kent marhavelő borsozva, sózva, paprikázva fejedelmi jutalom volt a többnapos munka

fáradtságára. Míg a többiek a sütnél társalogtak én már kávéért kértem magamnak és rágyújtottam egy szál Sophianéra. Még elnézést kértem, de hivatkozva esendő mivoltomra minden további ígéretemet felfüggesztve, kifáradtam a parkba és megcéloztam a kastély bejáratát a legrövidebb útvonalon, hogy ágyat érezzek magam alatt és már is az igazak álmát aludtam, szinte beleájultam a heverőbe.

Arra ébredtem, hogy a szomszéd szobában ég a villany. Beszűrődött a fény a folyósón keresztül. Sosem zártam be az ajtót, tehát meg sem lepődhettem, de mozdulatlanul vártam, hogy felfedje magát a jövevény, mert akkor mindenképpen előnybe vagyok. Tudom mire készüljek, baráti csókra, vagy koppintásra. Hangok szűrődtek ki, tehát többen vannak – gondoltam. A konyha felé lépdelt valaki és visszafelé megszólalt.

– Itt semmi sincs, majd hozok az ivóból kaját – mondta és felismertem Grúz Tibi hangját.

– Talán az új háromforintost keresitek, öcsi? – kiabáltam a folyosó felé, miközben felkapcsoltam egy éjjeli lámpát.

– Fent vagy drága barátom? – lépett a szobába Tibor.

– Beájultam az ágyba – mondtam. – Sok volt a jóból, tarol a hülyeség.

– Nem egymagam vagyok – mondta Tibor.

– Hallottam – válaszoltam.

– Egy ürgével vagyok, Nagy Fehér küldte, hogy itt meghúzhatja magát, főfontos helyről való. Elhárítás, vagy valami ilyesmi, vagy őrezred, nem tudom pontosan. Nem értek tisztán – mondta. – Az biztos, hogy neve nincs, ezredesnek hívjuk, anonim – folytatta és megkért, hogy segítsék ellátni étellel az ismeretlent.

– Nem tudom, hogy mi van lent, meg azt sem, hogy hány óra van, de gyere lemegyünk, mert ennivaló biztos, hogy van.

Tibor bemutatott egymásnak minket, az ezredes is mondott egy megismételhetetlen nevet, gyorsan és alig halhatóan, mintha színielőadás próbáján lettünk volna. Aztán mondtam nekik, hogy ne fossanak, mert én nem vagyok bojszolgalat, jöjjenek le a konyhára és egyenek. Sötét éjszaka volt és hogy ne botladozzunk, kocsival mentünk le a kocsma konyhájához. Döngött a sötét fekete tér a falakkal együtt és csak belülről szűrődött ki fény az épületből.

– Mi megvárunk itt kint – mondta Grúz Tibi, mi csak a konyhára mennénk enni – mondta.

– Hát gyerünk a konyhára! – és kinyitottam az ajtót. Bent égett a villany, Irénke meg Gyöngyi mosogatott. Kissé fáradtan mosolyogtak rám, de látszott rajtuk, hogy már utoléri őket rövidesen a kimerültség úthengere. Megkértem őket, hogy készítsenek két kaját, ami nem okozott gondot, mert volt maradék bőven.

– Mi van bent? – mutattam az ivó felé.

– Bírják ezek a magyar legények – mondta Irénke.

– De bírják a csajok is – mondta Gyöngyi.

– Ki a pultos? – kérdeztem.

– Hát a Tolvaj – válaszolt Gyöngyi, az meg együtt iszik velük, mutatta be kicsit kínosan a férjét.

Grúz Tibit és az ezredest leültettem az asztalhoz.

– Majd jövök – mondtam és elindultam a Csödör ajtaja felé. Baromi sűrűn állt a füst odabent és ahogy a lámpákból kiáradó fényt megszűrte misztikus kép fogadta a belépőt. A pult előtti könyöklőn feltűrt, kigombolt ingben citeráztak a pultnak támaszkodva, egy köcsög-dudás adta volna a ritmust, ha ébren lett volna; „Száz forintnak ötven a fele” – nyekeregtek alig hallhatóan a bejáratú ajtó és a pult közötti térben. És mintha bemerevedett volna térben és időben is a rongyos valóság, részeg testtel, elázott lélekkel, csupa kérdő és felkiáltójel kalimpált a könyöklő körüli gravitációban.

Kicsit arrébb, már közép felé csápoltak egy páran. A biliárdasztalon két nő ropta kitartóan és kihívóan a táncot. A válaszfal melletti asztalon egy hordozható CD szolgáltatta a zenét. A környéken Ilike táncolt rendületlen Csataival, aki ezek szerint időközben felszáradt. Márti

Cigánnyal lejtett, míg a közelben Liba a numizmatikus iszogatót Tolvaj Lacival. A válaszfal mögötti térben az asztaloknál minden alakzatot nélkülöző széjjelségben emberek és italok leledzettek. Vita, elégedetlenkedés és kevés öröm lengte be az asztalok körül társalgók borgőzös témáit. Úgy rátekintésre is lerítt a szemekből és a testtartásokból a gondszerű zsibbadtság. Távol állt ez az elhelyezkedés a könnyed, laza, gondmentes, netán szerelmes hajlékonyságtól, feszültek voltak, mint az asztalláb. Aki bírta még magát Ilike, meg Csatai körül ugrándozott. A táncművész inspirálta őket és olyan lépésekre is kopott már a cipő, amit eddig meg sem reszkíroztak. Az összhatás a Szőke Csödörben úgy éjfél és hajnal között lenyűgözően emberi volt. A statikus elemek keveredtek a progresszió nyüzsgő gőzeivel a tudat és a mámor részeg szintézise alatt. Odakint zuhogni kezdett az eső, dörgött, villámlott. Pillanatok alatt ért ide a vihar, melynek robaja keveredett a világzene ritmusaival, majd néhány sötétség és néhány felvillanás után győztek a természeti erők. Villany nélkül maradt a major. Cinege hozott a tanyájáról gyertyákat és az udvaron, egyik-másik kocsai lámpája is égett. Szállingóztak hazafelé a népek. Cinegével egymásra néztünk.

– Jó kitartottak – mondta, nem kell már a gazdaságba menni reggel 6-ra.

– De odaadták az állataikat áron alul – mondtam. – Mi lesz velük?

– Mennek munkanélkülire – mondta Cinege –, vagy eltartja őket az asszony.

– Most kapták meg a földeket, gépeket, még ambíciónak kellene tombolni.

– Ambíció – ezeken a földeken nem lehet megélni, a gépek meg százfelé mentek, össze kellene szervezni a munkát, de inkább azt is eladják majd, ha kell a pénz, bármennyiért. Nincs már havi fizetés, gazdálkodni kellene, de ezt ők sosem tanulhatták meg, nem erre szocializáltak már őket. A plázák konzumvásárlói lesznek, itt nem sütnék már kenyeret, a konyhakert is kivesz, az asszonyok nem koppasztják fel a csirkét, először csak dámaságból, aztán már meg rá sem áll a kezük. Az ólak egy része is üres már, a plázában megveszik a darált húst most még olcsósítva. De vihet fél disznót is, az még belefér a hitelbe vásárolt klímás kocsik csomagtartójába.

– Mindnyájan a magunk baját kovácsoljuk – mondtam és szétnéztünk, hogy nekünk milyen tennivalónk lesz itt a tatárdúlás után.

– Ezeket az embereket a szervezett látszatmunkától kár volt megfosztani. Voltak nagy melók kampányokban, de az év egy részében meg úgy dugdostuk őket és számoltunk fiktív béreket egy színvonaltartáshoz – mondta Cinege – most meg szerintem nagy a súly rajtuk lelkileg – mondta. Minden a nyakukba szakadt és erre nem voltak felkészülve, sőt az ellenkezőjét művelték a rendváltásig velük a munkától az ideológiáig. Az új okosságokról meg a fórumokon sokszor az előadó sem tudta, hogy eszik, vagy isszák, de jó pénzért megmutatta az idegen szavakkal és kifejezésekkel zsúfolt ajándékkosár finomságait elvi szinten, a többit meg a fantáziára bízta. Járjon az agyuk most már a saját kockázatukra.

– Hát most lehetett agyalni inaszakadtáig.

– Majd jönnek az online parasztok a virtuális világból a lila tehenekkel, a GM-es szögletes csontnélküli csirkével és megoldódnak a bajok. Csecsemőkortól a halálig elég lesz egy műanyagkanál a tápszeres kiegészítőknek állítható dóziskimérővel.

– Neked írónak kell lenned – mondta Cinege és elkezdte a székeket lábakkal felfelé az asztalra pakolni.

– A lehetetlent is megoldjuk, a csodákra meg várunk még egy kicsit – dadogtam jobb híján a kolhoz kiáltvány parasztváltozatát, mikor megszólalt az ajtóban Csatai.

– „Megrakom a szekereket ganéval, odacsalogatom a babám a szaggal” – És Ilike nevetése ütött léket a dallam vonulatán.

– Ti még itt vagytok ? – döbbsentem meg. Visszatért már az áram a vezetékbe, de azt hittem, hogy áramszünet a csendes hazatérésre ösztönzi az ittlévőket.

– Azt mondja a Feri nincs ki hazavigye, de az én kocsimba a kutyák szétszedik és ha az alkoholt is megérzik rajta, nem bírom kimenteni őt én sem.

Tényleg fenevadak voltak a mercédészben és német vezényszavakra értettek. Ilinek csak az apja ülhetett a kocsiban, másnak elharapták volna a torkát. Az ülések megközelíthetetlenek voltak.

– Ők a testőreim már régóta. A nagy országutakon éjszakában nélkülözhetetlen társaim.

– Na, hogy legyen? – kérdezte Ilike. – De veled sem beszéltük meg még az üzletember találkozót – mondta.

Cinege hazavitte Csatait meg akit csak bírt és hajnalra már csak Irénke maradt a konyhán, aki rendületlenül mosogatott és pakolt és Gyöngyi rendezte az italokat a polcokon meg a hűtőkben, közben készítette a zárást.

– Na még egy kávé, mert nekem már indulni kellett a városba és egy cigaretta mellett Ilikével megbeszéltük a találkozó időpontját, aminek a szervezését ő vállalta annál is inkább, mert öltönyös estélyis bált akart rendezni üzletemberek számára.

– Hazajöttem Ausztriából, otthagytam a férjemet. Nekem itthon van dolgom – mondta. Érzem, hogy nagy változások vannak. Nem vagyunk ügyetlenebbek másoknál, az osztrákok is irigylik a magyar virtust. Ezért óvatosságból mindig a kis székre ültettek le, no nem nyilvánosan, hanem családirag. Én meg azt mondtam, anélkül, hogy magunkat szeressük senkit sem szerethetünk, mint írva van az elégedetlenség könyvében – mondta és volt annyira intelligens, hogy magamra hagyjon és a mercédesszel meg a kutyákkal eldöngessen haza.

Ne aggodalmaskodjatok

A városba mentem a hivatalokba intézni, hogy a szántónak egyelőre használhatatlan királydinnyés meg baracsi bogáncsos birtokomat gyepesíthessem és művelési ág változást kérvényezzek, aminek akkor nem ismertem az eljárási rendjét. A magyar bürokrácia magán hordozta még a monarchia jegyeit és hozzátapasztotta a Moszkvából érkező szelek hordalékát is. Mindezt átgyúrta a doktorra nemesedett jogász társadalom érdekviszonya a nevezetes százéves perek lebegtetésével. Az ingatlanügyek: bejegyzések, és széljegyek művelési ágak és aranykoronák világában meg kellett találni az éppen kitűzött céljainknak megfelelő cserkész utat. Tarisznyaként ajánlott vinni aktatáskát, noteszt meg a golyóstollat, mert első hallásra jegyzett nélkül, mint Ariadné fonál nélkül elveszel. Aztán pénz legyen a zsebben, mert az okmánybélyegek helyett már egyszerűbben ki-ki belátása szerint fizetett a hivatali pénztárban és így érted meg a lassú felfogású paraszt agyaddal, hogy a mai világ a szolgáltatásról szól és nem a termelésről. Mert mikor többször elolvasod, hogy mi áll azon a földhasználati lapon, ami egy teljes napszám ára, elgondolkozik az ember az értékarányokon és könnyen juthat arra a következtetésre, hogy a kapanyelét jó messzire, látóhatáron kívülre elhajítsa, mint a forró vasat. Mindehhez még számítsuk be, hogy állami közszolgáltatásról szólt a történet és a helyrajzi számok mennyiségétől függően ez a tarifa csak felfelé kúszhat, no persze könnyebbség, hogy forgalmi adó nincs felszámítva a számlán. Hosszú fejtörés eredménye volt egyáltalán már a célkitűzés iránya is. Ha ültetvényben gondolkodom számításba jöhet a szőlő, vagy a gyümölcs, de a mai erdészet is lényegében ültetvény, mert hol vannak már a klasszikus erdők. Nos, e témákkal évtizedekre, vagy hosszabbtávra kötelezi el magát a paraszt. A tőke ráfordítás és hozamfüggvények összefüggései számomra nem mutattak biztató, cselekvő hozzáállást, mert a sokismeretes függvény, a politika és globális civilizáció számunkra bizonytalan függőségeit előre képtelenség látni a hihetetlenül felgyorsult világban. Még az én gyermekkorom élménye a bodzasíp faragása és annak megszólaltatása, meg a királylányok, népmesék kalandozásai voltak a csodafurulyás pásztorgyerekekkel a mai hétköznapi közönséges varázsdoboza a számítógép és a mobiltelefon lettek, érintőképernyős változattal szaladgált a félnótás juhászgyerek is meg az akkumulátoros mezei DVD-t hordozta a szimatszatyorban szórakoztatásnak. Már rég nem az állatokat figyelte, csak kísérőként a falkával tartott, látványként tájképpileg. Az ilyen pengeváltozások felvetették bennem a kérdést, hogy online, mint lehet leszedni a termést. Piacot nem láttam, csak balkáni ténfergést, függőségeket meg kiszolgáltatottságot. Kereskedelmünk már más csatornákon zubogott, a multik versenyláncaiban kipakolt árut csodálta a vevő a légkondicionált, zenecsalogató varázssokban. Elég nagy szégyen a családban, hogy a sok kitanult, magas polcokon ülő világlátott vezetőink és a tudományos élenjáróink világlátását elkerülték ezen kereskedelmi láncok magyar megvalósíthatósági lehetőségei. Annál is inkább, hogy nem is egészen csak pénz- és tőkefüggő készletraktárak a nyitva tartás hátterei, hanem a megszervezett beszállítói kör hozomra felkínált áru biztosítják a bőség zuhatagát. A logisztika lett életünk súlypontja, az érzékszerveink láthatatlan világában a maga függőségi fonalaival.

Szóval ültetvény, amihez se piac, se munkaerő, viszont van pályázható támogatás. Ez nálam annyit jelentett, hogy a téma lefűjva. Az erdőtelepítés lehetősége még mérlegelésre volt érdemes, de a társadalmi viszonyok a vagyonbiztonságot tekintve egyre csak gyengülni látszottak. Hátha még a tűz pusztításának a rémét is számításba vettem, akkor ezt is száműztem gondolataim homlokteréből. Bárhogy osztottam, szoroztam, latolgattam, helyzetemet mérlegeltem, döntő fordulatot csak hazardírozással lehetett elérni. Ilyen feltételekkel, ahol minden folytonosság megszakad és a kultúra konzervatív felfogását megvetendő prédává teszi a média, még a szabad termelői utcai piac emberi megnyilvánulásai is kiszámíthatatlanná váltak

számomra. Speciális helyzetem, családi vonatkozásaim és kötöttségeim, szakmai mérlegelés eredményei megerősítettek, hogy a gyeptelepítés és állattartás jövőképét dédelgessen magamban. Környezetvédő hajlamaimmal, mint a természetben élő ember, avval a gondolat-tal kibékülve töltöttem ki az adatlapokat, hogy pusztai pásztorként bármikor újra kezdek. Nem féltem az élettől, edzett voltam és kíváncsi minden rezdülésére. Meg is hallgattam mások elbeszéléseit, és alig győztem raktározni az ember végtelen fizikai, eszmei és lelki megnyilvánulásait, mely hol keskeny és gyors folyóként vágta magának a medret, hol meg szélesen és lassan hömpölygött az uszáddal tovább. Az élettapasztalatom emberi mértéke viszont be kellett, hogy lássam a kor követelményeinek kavicsai között igen csak megkopott. Hétmérföldes csizmával taposta tovább a mértékadó kultúrát az újjászerveződő civilizáció. Osztályok és rétegek tűntek el a süllyesztőbe. Új követelmények rendszerére kellett kapaszkodni és tömegek szakadtak le az archaikus világ szikláiról.

Tömegcivilizáció építette megszállottan tovább a maga környezetét és kisebb mozgalmak ellenére hitte, hogy függetleníti magát a természettől. Tömegdemokráciát szült a politika és tömegcivilizációs médiával hitegette az individualista atomizálódott lelkeket, hogy örölnék még a boldogság malmai. Görögtüzek és tűzijátékok sokasága, vacsorák gasztronómiai dús-kálása, celebek híressé tétele és követése fűszerezte a nyújtható örömök élvezetét, a hírességek feleségkeresésétől az önkielégítésig. Ismeretlen emberek álltak levelezésben egymással Interneten, tömegével és blogokban mondtak véleményt az életről naponta a transzvesztitától a miniszterelnökig. Beláttam, hogy ez a pörgés számomra követhetetlen és kikezdeheti az idegrendszeremet, ha beszálok ebbe a vezetékek nélküli képernyős csim-bum cirkusz adok-kapok világába. Egyébként is teljesen alkalmatlannak bizonyultam volna egy virtuális világ építésére, de annyira, mint mondjuk egy hal, ahogy képtelen a szárazföldön járni, vagy ahogy a víziló nem köröz a levegőben, és a madár mondjuk nem vágta.

Eléggé időigényes várakozás volt ez ott a hivatali folyósón, miközben jobb híján gondolataimba merülten homályosan révedeztem a már-már önpusztító vágyaimmal. Gondolataim kontroll nélküli, beteges sodródása, tükörképe lehetett akkori életünknek, de egy kis zugában még meglapult a példabeszéd. „Ne aggódalmaskodjatok tehát a holnap felől, mert a holnap majd aggódalmaskodik a maga dolgai felől, elég mindennapnak a maga baja”.

Egy kis egyeztetés még ide-oda a tulajdonról meg a földhasználó adatainak helyességéről, meg egy megbízólevélről, területpontosítás a térképen, alrészlet, aranykorona és minőségi osztály szerint és már is folyamatba került a kérelmem és már csak a gazdászok szemlájére kellett várnom a döntés meghozatalához, melyet türelmesen várjak ki, mert már más dolgom itt nincs. Várjam a határozatot otthon a postástól.

– Levélben értesítjük – mondta az ügyintéző fáradtan és fel sem tudott nézni a rengeteg akta mellől, mert már érzékelte, hogy a sor az csak nő, a türelem meg fogy körülötte.

Kiléptem az utcára, a hivatal előtt egy gyerek jött hozzám és ételre kért pénz, miközben a zsebembe nyúltam, megkérdeztem tőle:

– Hát anyád, apád van-e? – Erre elsprintelt az utcasarok felé és egy pillanat múlva egy nővel meg egy férfival lépkedett nagy nyugalommal, de már nem jött oda hozzám. Én viszont iparkodtam a kocsira, kissé nyugtalankodtam a bizonytalan környezet miatt, ami ez idáig nem aggasztott.

Nem is a gyerekkel volt bajom, hanem, hogy őt használják bumerágnak. A kocsihoz érve megnyugodva vettem elő a kulcsot, nem volt betörve rajta sem a szélvédő, sem az ajtóüvegek. Úgyeszen művelték ezt akkoriban, hogy figyelték az embert, közben mások pörgettyűvel robbantották az üvegeket és kiemelték az értékesebb holmikat az utastérből. A zsákmánnyal motorra pattanva gyorsan elhúztak a város sűrűjébe még szem elől nem veszték.

Két lepedőruhás alak lépett felém és leszólítottak, adakozzak, de ha egy kicsit bőkezűbb vagyok, könyvet is adnak jutalomként nekem. Krisnások. A védikus tudományok könyvét

ajánlották figyelmembe. Üsse kavics és szponzoráltam őket egy szerény összeggel, miközben megkérdeztem, hogy mire kell nekik a pénz.

– Gazdaságot akarunk építeni a Dunántúlon – mondták szinte egyszerre mindketten. Miután elmondták, hogy miről lenne szó, nekem is támadt egy kis kérésem.

– Én is szeretnék felállítani magamnak egy gazdaságot, kérnék tőletek egy, azaz egy forintot erre a célra és tartottam a markomat.

Eltettem a tíz forintot, mert ilyen érménk volt és megkértem őket, hogy fohászkodjanak értünk is, minden érdektől mentesen, szabályozott kötelességből. Elköszöntünk egymástól és mindenki azt gondolt, amit akart.

A rendváltás korszakával támadt vákuum csak úgy szívta közénk az idegen vallásúakat, szektákat, gyülekezeteket, rendeket, kasztokat, felekezeteket. Több száz szervezet ékelődött be a történelmi vallásaink közé. Szinte minden ajtót, ablakot és szellőzőt megtaláltak az újdonsült lelkek hódításának útvonalára. Hozzánk is bejártak már mormonok, mert a kis Irénke már az ő közösségükbe tartozott. Sütötték a palacsintát a konyhán, szép elegánsan és nem bocsátkoztunk vallásfilozófiai értekezésekbe, jókat ettek, ittak ők is, mi is, aztán udvariasan elköszöntek. A kis Irént aztán beiskolázták Houstonban, meg Salt Lake Cityben. Az öreg Irén meg a majorban kapott olyan megjegyzéseket, hogy nem ment többet a környékbeli stadionos gyülekezetekre, mikor meg bebájláztuk az első szénatermést, vittünk belőle a helyi paphoz termésszentelőre. Ekkor megnyugodott ő is, Dezső úrral együtt és nem kóvályogtak tovább kóbor bárányokként. A rendszerváltás és annak előzményei az egyházakat sem hagyta következmények nélkül. De ez legyen az ő felelős kiértékelésük. Nekünk viszont nem volt egyszerű, hogy rab lelkünk megtisztulását nyugodt szívvel és jó helyen gyakorolhatjuk-e az egyházhoz hű papokba vetett bizalommal, üdvösségünk érdekében. Egykoron bizony az egyház és az állam közötti béke érdekében apáink lelkét is államosították és békepapi felügyelet alá helyezték annak érdekében, hogy hasznos tagjai legyenek a szovjet mintájú államnak.

Még a városban voltam, mikor támadt egy ötletem, no nem úgy magától, némi inspirációt adott egy teherautó, amelynek púposra rakott platójáról az orrom elé szóródott a homok. Bizarr gondolatként az ugrott be, hogy a sivatagba nem nagy ügy vizet eladni, de homokot forgalmazni, ahhoz már kell némi kereskedelmi véna. A következő kereszteződésnél már a talajvédelmi szolgálat felé vettem az irányt. A földemet akárhogy simára akarták dózerokkal gyalulni annakidején, egy jókora púpot hagytak rajta, amit azóta is növelt a szél. Kérésemre tájékoztattak, hogy leírást és tervet kell készíttetnem megfelelő rajzokkal és számításokkal kiegészítve, és máris beadványban kérelmezhetem az engedélyt a termelési célkitűzéseimre tekintettel, nagyvalószínűséggel hozzá is fognak járulni. Se perc, se idő és máris kerestem egy vállalkozó mérnököt, akinek megbízást adtam a munka előkészítésére a legközelebbi megbeszélésünkig.

Jókedvűen érkeztem a pusztába és Csekóval átsantikáltunk a lóistállóba és a csikós anyakancáktól fejtünk egy kis tejet. Kancatejes vodkát ittunk. Nekünk ehhez nem kellett elmenni a Kaukázusba, hogy kúrára fogjuk magunkat. Röghöz kötött magyar parasztként gondolkodtunk, akinek minden baja ellenére itt a világ közepe, de titkon izgultunk, hogy mire is ez a jólét, de nem volt ok az aggodalomra, csupán csak kancatejet ittunk vodkával, aminek tudni kellett beállítani az arányát és egyszerűen jól éreztük magunkat, de annyira, hogy tovább is vittük a jókedvünket és átmentünk Ricsiékhez a lovas fogadóba.

Lajos bácsit kötéllel sem lehetett volna otthon tartani. Előállt a csézával, de elvárta, hogy az itókáját a pultnál megihassa, aztán elindultunk a dűlőutakon, ahol halk suhogással repült velünk a kocsi, aminek meg-megszólint egy illesztéke kisebb kátyúknál meg a sebes kanyaroknál. Móni és Vércse öröme talán még a mienket is megfejelte és biztosan tudom, hogy a két ló tisztában volt vele, hogy jókedvünk van és mienk volt a világ.

Ricsi rögtön vette a lapot. Behívott bennünket a faházba, ahonnan a lovas fogadó életének lüktetése áradt. Ilona, a mamája épp elszámolt a mindenes lovással és papírokba voltak

temetkezve, meg láthatóan gondokba is. Nyelvtanárnő volt Ricsi anyukája és kárpótlási jegyeken a régi Bánó birtokot kívánták összevásárolni. A pusztai lovas fogadót meg bérelték, később pedig hitelre meg is vásárolták. Na, itt kezdődtek a gondok. Mert ugyan jártak erre németek, de hogy milyen múlttal rendelkeztek azok, keleti, vagy nyugati térfélről érkeztek-e, náluk meghatározó volt, mert a pénztárca nem egyformán volt kitömve. Újabban meg gazemberséget is tanultak már valahol, mert az előző héten is két hét dőzsölés után egy társaság egyszerűen kereket oldott. Köd előttük, köd utánuk. Ilona nehezen szabadult meg a lovásztól és láthatóan gondokkal ült le az asztalunkhoz is, így mi sem vigyorogtunk tovább, viccmesélés felfüggesztve. A lovasz megint visszajött és látszott, hogy terhes a jelenléte az asszonynak is.

– Ez a koma nyilván féltékeny az Ilonára – súgta Csekó a fülembe.

Ricsi fellengzősen kalandozott, de közbeszóltam és a lovászhoz fordultam.

– Vigyél már ki egy üveg bort a Lajos bácsihoz és igyátok meg ketten.

Ekkor Csekó előhúzta a zsebbe való laposüveget és megkérte Ricsit, hogy hozzon kis poharakat.

– De aranyosak vagytok – mondta Ilona, amikor megtudta miről van szó.

– „Három fehér szőlőtőke, három fekete, le vele, le vele” – dudorászta Ricsi miután szétosztotta Csekó az italt és lehajtottuk az édes tej és a fanyar vodka elegyét.

– Hús kellene, egy nagyobb csoport érkezik pusztai lovaglásra és italkészletünk is van, de már nincs pénz kajára. Valamit el kell, hogy adjunk, vagy kérek tőletek kölcsön – mondta Ilona. – Ha elmennek rögtön fizetek – tette hozzá. – Pillanatnyi pénzzavar, ismeritek a bankokat.

– Én csak hallok róluk – mondtam. – Nem merek velük jegyben járni. Addig nyújtózkodunk, amíg a takaró ér és netán, ha rövid lenne, inkább fázunk egy kicsit.

– Én meg már mindenestől didergek – mondta. – Mit tegyek?

– Majd megmelegítünk – mondtam és Csekóra néztem, aki szétosztotta a maradék kumiszt.

– Ismerjük a pénz természetrajzát. Odamegy, ahol már jó sok van belőle. A mi célunk még a sűrű fillér. Ismered a mondást; Sok pénze sok nagyúrnak van, de elég pénze csak a szegénynek szokott lenni.

– Akkor én a szegénységről is lecsúsztam – mondta Ilona.

– Keresni kell. Nekünk meg kell keresni, még mások érdemlik, nyerik, vagy csinálják, esetleg összececalják. Nem azért vagyunk itt, hogy összegereblyézzük, amit mások szétszortak?

– Mit csináljunk? – kérdezte Ricsi.

– Mennyi hús kell? Vagy fél mázsa! – mondta.

– Meglesz – válaszoltam és szedelőzködtünk az induláshoz. Haza, haza a majorba, mert mi bárhova érkezünk, csak a bajt találjuk. A mi nyűgünket meg magunk koptatjuk rendesen naponta reggeltől-estig, az a dolgunk. A gályánkat nem hagyjuk összezúzni, mi kormányozzuk a remélt csendesebb vizekre.

Még nem indulhattunk. Ricsi az utunkat állta, még nem ittuk meg az elmenőt egy kávé kíséretében, Ilona is vállamnál fogva visszanyomott a székre. Egy pillanat alatt kisimult az arca, a gondok a ráncait az erdők közt elsuhanó fuvallat röpítette tova távolabbi tébolydák boldogtalanjai felé. Kiléptünk a faházból és a környéket mutogatta Ilona meg Ricsi, hogy még hol és mit szeretnének létrehozni a vendégek hangulatának fokozására. Lajos bácsi a fogattal az akácfák árnyéka alá állt és a lovak levett istránggal, de hámmal a testükön, farkukkal a legyeket hessegették. Először a legyeket kellene hatékonyabb anyaggal irtani, mutattam a szabadállás felé, ahol vagy tíz ló csapkodta magát az elszemtelenedett legyek miatt. Erről aztán Ricsi meg Csekó konzultáltak tovább, mi meg felistrángoltunk és menetire készen állva a lovak már feszült örömmel dobbantottak a homokba kemény patáikkal. Elköszöntünk és egy kis kerülővel a nemzeti park lovas útjain haladva poroszkáltunk haza a bűvös parasztpalotába,

a majorba. Az ivóban Bogi odapillantott egy szakállas, széles karimájú kalapot viselő öszbeborult emberre, aki egy italozó nő mellett múlatta az időt egy kis kerek asztalnál az ablak melletti zugban. Az ablakból a pusztára lehetett látni, ahonnan érzékelni lehetett a végtelen rónaság csalogató távlatait. Az ember kifelé nézett, egyszerűen bele a távolság közepébe, melynek állandóan nyoma veszett és új pontot állított fel a szemével, evvel szórakozott. A nő a kispoharat megemelte, miközben az emberre pillantott és miután behajította a tartalmát ismét öntött az üvegből. Nem hagyta kiszáradni a kupicát.

– Az úr akar veled beszélni – mondta Bogi, miközben levette tekintetét a kalapos, szakállas emberről. – Szólok Iminek, mert német. A nő meg már jó részeg. Egymaga issza a bonbon meggyet és már egy üvegnél tart – mondta.

Imi gyerek bemutatta Pillokat német festőt. A németországi mazuri tavak mellett született – mondta – és később Berlinben élt egy darabig, míg nem a nyugtalanság a tengerre űzte. Matróz lett. Egy ideje Dél-kelet európai útjai során Magyarország lett a törzshelye, mint állítja, a legkedvesebb otthona.

– Egy életre szólóan megszerettem ezt az országot, pedig a magyar táj nem könnyen adja meg magát – mondta a festő.

Imre gyerek hamar feltalálta magát és már az asszonnyal iszogatót, miközben lefordította, hogy Pillokat falra is fest egyben és érdeklődik, hogy itt dolgozhatna-e.

Nem utasítottam vissza és egy jókora épület falát átengedtem az alkotó folyamatnak. Úgy gondoltam jó üzletet kötöttem, mert a fizetség mindösszesen annyi, hogy a kedvese italszámlái tisztázva legyenek. Akkor még nem tudhattam, hogy mire képes ez a hölgy, bár gyanakodhattam volna, hogy turpisság van a dologban, de mivel szállás nem kellett nekik, nem mérlegeltem tovább. Azt az üveg bonbont, ami az asztalon volt, ki is nulláztam nekik. Közben a pultnál két német azon tanakodott, hogy lóháton hány nap alatt lehetne innen Ausztriába lovagolni. Ahogy a jägermaistert itták egy-egy korsó sörrel leöblítve, fátyolos képzeletükkel el is indultak, miközben tájékoztattak bennünket a lehetőségeik nagyszerűségéről a cigarettafüstben. Imi gyerek egy svájci üzlettulajdonossal tért vissza az udvarról, aki a dolgozóknak vacsorás táncestet szeretett volna rendezni, amikor a családja is megérkezik az országba, tanya nézőbe. Raimund már lovakat is vett és nálunk is szét szeretett volna nézni. Hallott a múltkori buliról, meg diszkóról. Szólt az üzemvezetőjének és hosszas konzultáció után 105 főre megrendelte a vacsorát. Közben Pillokat hazajött elkészönni és megtudtuk, hogy kiállítás lesz a közeli városban. Hát akkor éljenek a festőművészek és sok sikert, meg látogatót kívántunk a kiállítás idejére is. Távozóban a kedvesét az Imi gyerekkel közrefogva sétáltatták a kocsi felé. Onnan intett felém és kiáltott hozzám egyszerre, hogy menjek utánuk a kocsihoz. Mikor a nőt beültették, elővették a bőröndöt a csomagtartóból, és miután kinyitotta, a rengeteg besorakoztatott eszköz mellől, kiemelt egy dosszié-félét, amiből elővarázsolta azokat a színes képeket, amiket meg akart mutatni. Igen szerény választéknak tündek számomra a megfestett témák. Többnyire nádas vízzel, bukkant elő a képek közül. Ez hálás választás lehetett, mert bármilyen nagyságban és alakzatban lehetett rendezni a falon a művet – gondoltam. A Velencei Tó, a Fertő Tó, vagy a Kis-Balaton ihlette-e meg, nem tudhattuk, de aztán előbukkant egy szélmalmos változat is, meg egy pár újabb színvilággal kecsegtető erdős-mezős, naplementés, esetleges napfelkeltés fotó, a már itt-ott elkészült falfestészeti alkotásokból.

Megmutattam a falat, ahova pingálhat majd és a legegyszerűbb szél fújta nádas kiválasztottam a képek közül, melyet nem kell grandiózusra méretezni, maximum a kiválasztott falrészlet egyharmadára adtam a jóváhagyást szerencsémre. Most aztán elgondolkozhattam azon, hogy a nagy világlátottság fantáziára gyakorolt hatása hogyan hat a képzelőerő megfogható vetületére.

Elköszöntünk és visszamentem az ivóba, ahol már az ezredes is ott ült egy üveg sörrel a kályha melletti sarokban, az ablak mellett.

– Volt egy ismerősöm Amerikában, aki szintén ezt pártolta – mondta.
– Mit pártolt? – kérdeztem.
– Ha a nőjének szúrva volt a karja, azonnal kihajította, inni viszont annyit ami csak belefért, csak kábítószer ne legyen a dologban.

Most esett le a húsz fillér, hogy a tengerész festő nőjére gondolt. Jó megfigyelőképessége van és észre sem vettem az imént, hogy itt ül, ocsúdtam fel és odaültem az asztalához.

Beszélgettünk a pesti életről, a színházakról meg az éjszakákról, amikről folyamatos mondanivalója támadt. Később, mikor az éjszakai mámor Ámor nyilak záporai megritkultak a képzelet térségében, a fürdők gyógyító párája lengte be az emlékezéseit. Szemei egy kicsit elsötétetni látszottak, az egyébként is sötét tónusból, a haján kócolt egyet a nagy tenyerével meg az ujjával és mintha süllyedni látszott volna a székekben, amibe az elég jó növésű ember beletörpült.

Magára hagytam a mázsás gondjaival, ami a székre egyre lassabb nyomta. Ő pedig szép lassan pakolgatta és szopogatta a sörét, melyet Cinege vitt az asztalához.

Én már a pultnál egyeztettem Timivel, Gyöngyivel, Bogival meg Tolvaj Lacival a várható eseményeket, mikor a két német egyre hangosabban és magasabban szárnyalt az Imi-féle nyerőautomata mellett és ugyancsak invitáltak némi eszmecsere, ahol a söröskorsók között papírlapon rajzolgatták a térképet és a távolságokat. A téma változatlanul hány nap innen Ausztria lóháton.

– Attól függ, hogy kurucnak, vagy labancnak – mondtam Iminek, aki tolmácsolta a csavart.

– Mi az kuruc, meg mi az a labanc? – kérdezték vissza.

– Olyan ez mint a jobboldal meg a baloldal – mondta nekik Cinege.

A német félrehúzta magán a mellényt és nézte a jobboldalán az inget.

– A politika a jobboldal meg baloldal kedves uraim – kardoskodott Cinege és legyintett egyet a kezével, közben rám tekintett jelezve, hogy reménytelen dolgok ezek.

Aztán Imi gyerek azt találta nekik mondani, hogy olyan ez mint a múltban a nyugat német, meg a kelet német.

Csekó meg rátromfolt. Mint az osztrák meg a német és ment az agyament szesz mosta lökötség egészen addig, hogy akkor milyen ló is kellene ehhez, meg mennyi muníció, közben miket is kellene dalolni az úton és a ruháról ne is beszéljünk, meg legyen-e valami megbízatása, vagy csak úgy csörtsessen a nagy világba az az elszánt lovas.

No ebben a dimenzióban sem emelkedni, sem süllyedni nem volt már tanácsos nekem és elindultam a kastély felé, amin már az ezredessel osztottunk. A dolgozószoza heverőjén kinyújtottam fáradt végtagjaimat és tenyerem az ég felé, kérőn kitérülve a jövőt koldulta, amit ha megkapok, zsebre csapok és titokként kezelve elhallgatok még a körülmények meg nem érnek a környezetemben.

Más stratégiát kell választani, ha a sakkasztalon váratlan kombinációk bukkannak elő. Azt tudtam, hogy az olaj bizniszbe semmilyen szinten sem leszek szereplő. A sárga agyaggal időnként barátkozik az ember, de semmiképp nem akartam végezni egy olajos tartály alján, amibe többnyire véletlenül billen bele az ember. Éreztem, hogy egy másik turistaösvényre kell majd átkapaszkodnom az új közép-keleti kapitalizmus hágóinál. Már a homokkitermelésen járt az agyam és szinte láttam a szállító dőmpereket, miközben a környéken legelnek az állataim és olyan mesés képek tárultak elém, amik Benedek-apó mondataiban landolhattak volna, aztán gondoltam virágra, borra, nőre és Ady szavai betakartak, hogy álomra hajtsam a fejem.

Hajnalban indultam a városba a piacra. Iparkodtam. A környéket a csend takarója borította, csak a kocsmá felől hallatszott mocorgás és fény szűrődött ki az ablakon. Ezek szerint be sem zártak – gondoltam, de nem késlekedhettem az indulással, ráléptem a gázra és irány a város. Mert valamiből élni is kellett. A major és a föld egyelőre csak az ápolgatást igényelte. Mindent fel kellett támasztani a romjaiból, hogy a fenntarthatóság szintjéig kapaszkodhasson.

A piacon az áru egy részét szétszítottuk az ismerős vevőkörnek a maradékot meg a család próbálta eladogatni az asztaltól. A virág mindent elbír, amit a fantázia csak rá tud terhelni, mert szépségével visszahat és a végtelen inspirációnak csak a pénztárca szab határt.

A vasútállomásra mentem, ahol Aurélt vártam Udvarhelyről társaival, hogy a kertemben egy havasi rönkházat építsenek. A peron széléről figyeltem a leszállókat, de Aurél sehol. Cuccos, pakkos emberek sokaságáról ordított, hogy magyarba jöttek és mindenki keresett valami kapaszkodót a szemével.

– Itt vagyunk, ni – mondta mellettem egy sötétbarna gyerek.

– Ki vagy te gyerek? – kérdeztem.

– Aurélt mentő vitte el az állomásról Kolozsvárra, olyan rosszul lett. Magát leírta, hogy néz ki. A többiek a kocsit keresik.

– Milyen kocsit? – kérdeztem.

– Helyszén a magáét. Aurél elmondta, hogy milyen kocsija van.

Kimentünk az állomás épületéből és látom, hogy a kocsimat sokadalom vette körül.

– Itt ni – mondta a gyerek és a sokadalomra mutatott.

Nem volt hova menniük. Így több kanyarral kivittem őket a kertbe és a nyári ház válogatójában és a környékén letáboroztak. Víz, villany, WC működött, aztán, hogy ki, hol alszik lelemény kérdése volt. De pillanatok alatt berendezték még a padlásteret is.

Elmentem bevásárolni a sokadalomnak és az élelem mellé cigaretta, kávé ellátmányt is bespájzoltam nekik.

Mikor visszaérkeztem a kerti házhoz már megint egy kupacban voltak és úgy néztek ki, mintha idegen bolygóról érkeztek volna ide. Kiosztottam a menázsit és persze, hogy a cigarettának volt a nagyobb sikere. Egyből rágyújtottak, mosolyogtam és amit mondtam, értelmesen bólogattak rá. Mert magyarul érthetően csak a gyerek beszélt. Megmutattam a faanyagot és elmondtam, hogy csapolt végű rönkfaházat szeretnék belőle ácsolni, egy légtérteret, válogató helyiségnak.

– Értenek-e hozzá?

Sorba mutogatták, hogy ők a havasokban már ácsoltak ilyet csak ást adjak, meg baltát, szekercét, fűrészt, meg szöveget. Összeütik ők ezt, aztán otthagytam őket, mentem intézni az ügyeim és nyugodt voltam, hogy Aurél brigádja ez, értenek a famunkához. Holnap készen lesz az a kis épület és már is kerestek annyit, hogy továbbmehetnek, akár a fővárosba is.

A városban sorba jártam a nagy tüzepeket, szállítókat és útépitőket a homokfelhasználásával, értékesítési lehetőségeivel kapcsolatban. Találtam réseket az értékesítést illetően. Volt aki az egész évi igényét is körvonalazni tudta negyedéves bontásban.

– Nosza – gondoltam akkor, biztassuk azt a tervezőt. Mire eladom a homokdombot beállítom a gazdaságot is. Felkerestem a tervezőt és a talajvédelmi hivatal, ahol különböző egyeztetések során kialakult a terv végleges körvonala. A terepmunkákhoz szükséges szintezések és az azt követő számítások, valamint a rajzok elkészítése munkaasztalra került. Belátható közelséggel kecsegtetett, hogy beérik elképzeléseim gyümölcse és meg lesz a fedezete a beruházásoknak a pusztán. Újra gondolhatom terveim irányát és realitását.

A malom környékén jártam és bekanyarodtam az épület előtti parkolóba, mert megláttam Romanóczi malomigazgató barátom kocsiját. Egy zsák liszt mindig kell a tanyán.

A titkárnő kávéval kínált, meg várni kellett, hogy vége legyen az értekezletnek.

– Gyere foglalj helyet – mondta Romanó barátom és kényelmes fotelra mutatott a dohányzóasztal mellett és kiszólt a titkárnőnek, hogy kávé hozzon be.

– Most ittam – mondtam, a kis titkárnő már megkínált.

– Iszol még egyet, ezt majd tejjel kevered kapucsínónak – mondta és ő is helyet foglalt.

– Család, munkahely, megélhetés a fő témáink, amikről szót váltottunk és elismerésemet fejeztem ki, hogy a nagy privatizációt követően pozícióba került.

Aztán nem valami jókedvűen, de realistán előadta, hogy a kulcsin mögött hogy osztják a lapokat. Az új tulajdonos három megyényi gabonaforgalmi vállalatot vett meg. Van olyan város, ahol két malom, takarmánykeverők, hatalmas raktárak, silók, irodaházak, laborok és javító bázis, komplett felszereléssel azóta éppen hogy csak vegetál. A takarmány részleg szinte bezárt, az állatállomány lecsökkent, talán már a második világháborús szintet sem éri el. Az emberek zömét elküldték. A belvárosi irodaházat könyvelő és cég irodáknak kiadták, az épületek zömét csak őrzik. Az új magánhadseregek, az őrző-védő cégek aratnak. A gabonaratás ma már nem hír, nem ügy. A multik majd lerendezik a vásárlói igényeket és a népek mennek shoppingolni. Kis szürke életükben a hatalmas hombárokban felhalmozott csillogó választék feledtetni velük a szocializmus kifakult, elszürkült hiánygazdaságát.

Az új kapitalizmus hamis kártyás játéka csak a jó szemű profinak tűnik fel. Mindent nagynak, soknak mutatnak, fényesnek, aranyanak, ezüstnek és megcsillantják a gyémánt termékeket is. A prémium és akciós áruk garmadája hever a vevő lába előtt és ha nincs pénze, az sem akadály. A hiteldíj mutatók dzsungelje között biztosan találnak valami rávalót, rászabhatót és már futhat is tovább az áruval a hónap alatt, hitellel megterhelve az ágrólszakadt az örömtől kipirulva.

Romanó rágyújtott.

– Örülj, hogy igazgató lettél – mondtam.

– Tudod mit jelent ma igazgatónak lenni? – kérdezte. – Annyit sem, mint régen a brigádvezető. Még azon a szinten is volt mozgástér, itt nincs ilyen. Kőkemény normák és keretek vannak. Az elosztás viszont katasztrófa. A menedzsment a királyság. Pesten húszmillió a fizetés, a régiós szinteken mondjuk tíz, tehát a fele, az igazgatói már csak 150 ezer, tizede sincs és a munkásé a katasztrófa a 60 ezer forintjával.

– Mit kell ezért produkálni? – kérdeztem.

– Úgy cirka 1500 zsákot felel meg, átrak, vagy kocsira rak, az 50 kg-os zsákokból, meg jó poros is mellé és csak időkérdése a szilikózis.

– Majd legépesítik – mondtam.

– Itt fejlődésről szó sincs, csak spórolásról, meg a gályáról.

– A 60 ezer forinttal a munkaerejét sem bírja a főszér fenntartani – mondtam és még ruhát is kell venni, meg hol van még a család – motyogtam.

– Erről van szó drága barátom és már én is az orvosokat járom. Kikezdett a stresszes élet sava-borsa. Ez aztán szétrág, mint a rák. Az asszony is már munkanélkülin van, mert megszűnt a zöldségfelvevásárlás a cégnél, ahol vagy húsz éve dolgozott. Volt ott már Kft, Rt., meg veszett fene is, míg volt mit elvinni, meg volt mit eladni. Mára kiürült a kamra és elvesztették a vásárlóikat, ámbár beütött a nagy üzlet, mert a telek kellene egy új befektetőnek, ahol a telephely van.

– Megéri neki lebontani? – kérdeztem.

– Ők már tudják, hogy mit építsenek helyette – mondta. – Logisztikai központ lett ez a város és kellenek a szállodák a lóti-futiknak.

– Úristen komám én meg egy majort védek a pusztán a pusztulástól. Egy halom követ, meg gerendát, amit bármikor fel lehet robbantani, meg újra is lehet építeni. Nem kell vele görcsölni.

– Persze hogy nem – mondta, majd folytatta. – Tudod mi fog itt történni?

– Fogalmam sincs. Miről van szó?

– A gazdasági malmot fel fogják robbantani, toronysilóstól együtt a városközpontban. A gyönyörű gabonaerezett deszkák mennek a tűzbe, a gépek az olvasztókemencébe, a többi meg töltés lesz valahol, a természet lágy ölén lesz szexepil.

– Nem mondd!

– Így lesz, és lehet, hogy én is megyek haza apámhoz gazdálkodni.

– Történelmi időket élünk – mondtam rezignáltan. – De kiútnak kell lenni, már annyi tapasztalatunk van. Az őseink révén is meg mi is megtanultunk olvasni a sorok között, mert nevén nem nevezhettük a dolgokat. Jártunk már fal mellett, elég dörzsöltek lettünk.

– De nincs felhalmozott vagyodon. Átlag nincstelenné tettek bennünket, a folytonosság megszakadt, fejlettségi szintünk az önvédelemhez is kevés. A létbiztonság, ahol mindent felülről vezényelnek le, apáméknál úgy hívták olyan mint a kutya vacsorája. Te láthatod másként a pusztáról letisztulva, egyszerűbben.

– Az önszerveződések sorra megbuknak – mondtam. – A nagy állami pénzekre fenik a fogukat a simlisek mint róka a libára. Aztán, ha megnyer valamit egy közösség, később bedől, viheti a róka a libát, úgyhogy még a farkával is veregetheti, noszogathatja az előrehaladásra, miközben már fogja a nyakát.

– A legnagyobb tőkénk – mondta – mégis csak az ember a felhalmozott tapasztalataival. Csakhogy evvel érvelt a szocializmus is, hogy legfőbb érték az ember.

– Ezek voltak az apró, finom cselek, amit jólesett hallani és főttünk a kis és nagy hazugságok kondérjaiban, de azt hittük, hogy ez kádfürdő, ahol majd meg is lehet tisztulni – okoskodtam.

– A fordítottja is beugrik. Ha nem hazudtunk, már homokozhattunk a játszón, de igazat mondani még csak messze ható következmények mellett sem volt ajánlatos.

– Hát – mondtam –, akkor bárszonyosan folytathatjuk ezt a biszi-baszi kurvaságot. Nem is biztos, hogy mindent megértünk első hallásra, vagy első olvasatban, de az atomizálódó szellemünket arrogáns csemegével csalogatja az intellektuális elit és maszlagot eszünk. Ettől hallucinálunk.

– Nagyon költői lettél – mondta Romanó –, de pedzem, hogy mire gondolsz, én is azt hittem, hogy jön a befektető és modernizál, termelékenyek leszünk, egyre műveltebb munkakerővel dolgozunk, használjuk a számítógépes előnyöket a termelés folyamatában. Közben ápoljuk a kultúránkat és követjük a civilizáció előnyeit is. Magunknak teremtünk, másokkal összedolgozunk. Most meg azt látom, hogy mi csak karcsúsodunk, magunkon mindent ki-spórolunk, a munkásaink legatyásodnak és stresszel mindenki, hogy holnapután lesz-e munka, mert kitartás csak egyik napról a másikra van és a tizediken nem tüzelhetsz télen akácfával.

– Még egyet mondj meg nekem pajtás. A gabonát hova adja majd el a paraszt, ha ilyen gyors ütemmel zajlik a lépésváltás és a nagy buzgóságban bedaráljuk magát a malmot is?

– A jövőbe nem látok, de vannak itt óriási érdekeltségi körök, akik majd támogatott kategóriába indulnak a globális vágtn. A befektető kezén köt ki az újjáépítés, vagy olcsó alapanyagként kiszállítunk majd. De hát jós nem vagyok, velünk meg csak a ránk tartozó az-napi követelményeket ismertetik. Mondtam már – folytatta Romanó –, a menedzsment a király.

– Na akkor, irány az egyenes, igazodás az ég alja, a számbőgés meg nem hallatszik az égiig.

– Nem mondtad, hogy miben segíthetek – fogta meg a vállam Romanó.

– Törőbúzáat vittem volna. Van ott a pusztán egy-két erdélyi, akik puliszkát ennének nosztalgiából, de a titkárnök már mondta, hogy nálatok csak búza van.

– Sajnos tényleg ezen nem tudunk segíteni, de adok egy címet – és az íróasztalhoz lépett. – De ha úgy gondolod, búzaliszttal nagyon szívesen segíték rajtad. Olyan kemencés, házi-kenyérhez valóval.

– Jó – mondtam. És már ki is állította a papírt, amivel a pénztárhoz mentem és már hozták is a zsák lisztet a kemencés kenyérhez, a kocsihoz targoncával.

Azt vettem észre, hogy lassan már úgy köszönünk el, mint a bányászok.

– Sok szerencsét – mondtam.

– Jó szerencsét – válaszolta Romanó.

És akkor még nem tudtam, hogy többé nem találkozunk, mert kórházba került és az Úr magához szólította. Kiküzdötte magából a lelket.

A kíváncsiság, meg az izgalom, hogy a faház hogy alakul a kert felé vetette velem az irányt. Jókedvem volt. Úgy éreztem, hogy a mondásnak van alapja, miszerint munkából is meg lehet élni. Mint a pionírok az új történelemben mikor neki gyürkőztek és nem fogyott az ambíciójuk. Egészséges, életrevaló tervekkel duzzad az ember melle és sokáig a fáradtságot fel sem veszi, mintegy post-fordista az új kapitalizmus hajnalán. Hátha még ismertük is volna a lehetőségeinket, ha azt a média közvetítette volna felénk és nem csak a hatásvadász pánik-keltés szócsöve lett volna. Tapogatózni kellett mint a vakembernek, meg hallgatózni, mint a sérültnek, hogy az ember felmérje a helyzetét.

Már átszeltem a kapubejáratot, de nem láttam rönkfás létesítménynek még a csiráját sem. A farakás úgy pihent ott, mint annak előtte. Ahogy beértem az úton már láttam, hogy ezek az emberek egy szöveget sem tettek arrébb. Még az öntöző is ugyanott ment, ahogy hagytam. A rönkfa házhoz meg odadobtak néhány oszlopot és kiástak két gödröt tartópillérnek.

Itt elfogyott az ambíció – gondoltam és elborította fejemet a méreg. Tartottam azért magam és pókerarccal körülnéztem. Élő embert nem láttam, míg nem az egyik szomszéd kiabálta a nevem és jelezte, hogy akar mondani valamit.

– Mi ez a csöcselék itt magánál? – kérdezte.

– Mi a gond? – csodálkoztam.

– Egy csomó ember átugrált a kerítésen és kerestek azok mindent. Amikor megláttak, hogy én is itt vagyok, bort akartak venni. Lehiggasztottam őket, visszaugráltak, de hallja, úgy szelik ezek itt a kerítést, mint az agarak. Aztán mentek valamerre, mert a nagykapu felé is láttam közülük valót.

– Adtam nekik szállást mára, meg némi munkát, hogy tovább tudjanak menni.

– Nem csináltak azok semmit – mondta.

– Szétnézek, hogy mi a helyzet.

Aztán a válogatóhelyiség felé mentem, de az épület környékén mozgás nem volt. Ahogy kinyitottam az ajtót félhomályos szürke füst lepte el az arcom. A sokadalom szívta a cigarettát egyfolytában és garmadában álltak a boros flakonok. A kenyérhéja szétszórva kupacokba a betonon, papírok szerteszét, a székek, hokedlik körül és csikk minden mennyiségben. Az eldobált pet palackokból rögtön láttam, hogy itt annyi fogyasztás volt, amit a test bevett.

Mérlegelésre nem volt idő, józanul is csak a suhanc-félével tudtam szót váltani. Átvillant az agyamon, ha ezek itt éjszakáznak óriási botrány lesz, mert a szomszédokat is zaklatni fogják és ki ismeri a messziről jött embert, mi lakozik benne. Voltak már komoly figyelmeztető jelek úgy a pusztán, mint a városban. Bagatell összegekért, meg apró előnyökért is öltek akkoriban. Ők ezt másként fogták fel. Megkoppintotta, annyit tett az ő szótárukban, hogy agyonütötte. Erkölcsei normáik, szokásaik, életmódjuk más kultúrára szocializálódott.

Pattogós hangon, mint a katonaságnál vezényeltem csendet és meglepetésükben felpattantak, mint kecskeszar a deszkán. A suhancnak jól érthetően a fülébe rágtam, hogy öt percet kapnak, hogy fogják a csomagjukat, és a kertkapun kívül legyenek. Ő lefordította a többinek, akik tompultan méláztak, és nehezen akarták megérteni, hogy mifelénk ez nem járja. Megerősítettem az öt percet és közöltem, hogy rendőrséget hívok, ha most már négy percen belül még mindig itt vannak. Elkezdtek a pakkokat összeszedni én meg a suhancnak Isten nevében, adtam némi pénzt emberségből, hogy aztán az útra költötték-e, vagy a kocsmára, lelkük rá.

Becsuktam mögöttük a kertkapu ajtaját és hát persze a szomszédok már lesték a fejleményeket. Együtt lélegeztünk fel. Az egyik felnézett az égre és azt mondta; remélem nem találunk vissza.

– Pedig a mondás szerint áldás a sok kéz – mondtam. Elvégeztem a munkámat, aztán átadtam a terepet a családnak és irány a major.

Ahogy közelítettem az épületek felé már tisztos távolságból is oázis hangulatot keltett, de nem öltött bázisjellegűt, az olyan militáns hangulatot keltett volna. Ez az épületegyüttes, mint a mezőre rátelepült épített fehér falú csoda rásimuló nádtetőkkel és a megmentett falak muskátli ablakkereteivel akár angyalok őrhelye is lehetett volna. A hajdani nagyüzem összes szemetét kitakarítottuk. A rengetek ócskavasát nehézségek árán tudtam elszállíttatni. Később aranyat ért az ócskavas a vasművek helyzete miatt, de mi mindig megelőztük a korunkat, mintha időre folyna ez a játék, pedig a történelem hengere szépen, lassan öröl folyamatosan. A műtrágya, a növényvédőszer maradékoktól megszabadulni izzadságos és költséges manőver volt. Az illetékes hatóság alkalmasint a mérgeg azonosítását is lerázta magáról. Vigyük a megsemmisítőbe. Az egész ország tele volt veszélyes hulladékkal, amit tetézt a katona bázisok ismert meg ismeretlen maradékai. Fáradt olajok, akkumulátorok és savak, műanyagok és elért földiák szerelvényyszámra kerültek elő, amitől meg kellett a környéket szabadítani. Fellélegzett a táj, a környezet kiszabadult a kemikáliák rabságából is, amivel a termékenységét erején felül akarták csúcsra járatni. Mostanra megbékélt a környék, a sebeit nyalogatta és gyűjtögette az erőt, hogy egyensúlya visszabilenjen egy fenntartható folyamat szőnyegére.

A kocsis elé a két nagy tappancs Aster és Donna rohant a fák alatt az istálló ajtajából. Donna a legújabb kutyánk volt, a megunt ebek kitessékeltjei közül. Élénkszemű dobermann már rosszul volt, ha nem jöhetett a kocsival, de csak ritkán vittem, mert a piaci parkolónál egyfolytában védte a kocsit és ha közelebb húzódott valaki a kasznihoz már támadásba is lendült. Szünni nem akaró figyelme nem lohadt le míg a kocsis ülésén ült és többen bepánikoltak a gyanútlan jövő-menők közül.

Ahogy kiléptem a kocsiból megjelent Pompon, Dezső úr is ott sertepertélt, mert akkor a legelő marhákat lóhátról őrizték csikósok, meg gyerekek, akik szórakozásból lovagoltak késő délutántól. A konyhán sült a friss palacsinta és Irénke már nyitotta az ajtót, hogy nézzek már be, jó lesz-e, amit csinál. Számolatlanul állt a tányérokön a kisült palacsinta és ránézésre is úgy nézett ki, hogy éhen már nem maradunk. Megvártak az evéssel gondoltam, ahogy szét-néztem és valóban már tolták is össze az asztalokat, és aki csak a major körül mozgott kezdett a konyhába szállingózni. A tűzhely sarkán melegen tartva nagy kondérban gulyás füstölt csülökkel, várta, hogy megízleljük és jóváhagyjuk sava-borsát. Timi megelőzte a gasztronómiai vitát, sőt, borsot, erős paprikát tett a fehér abroszra a vizes kancsók mellé.

A jóízű estebéd nyugtatóan hatott a hangulatra és szép csendesen elkezdtek mérlegelni, hogy a következő hetekben mit, hogy is fogunk majd elkövetni, ki mit fog előkészíteni és leszervezni. Egy berendezés, meg építkezés alatt álló majorban, ahol minden csak csíráállapotában létezik, és a személyzet, magamat is beleértve, mintha egy P. Howard lapról olvadt volna le, ide a magyar pusztára kakaskodni az idők szavával, rendes kihívásnak tűnt fel. Előttünk állt egy Ilona nap, egy blues koncert, egy szüreti bál és egy üzletember találkozó, de már szó esett tánciskoláról, autósmoziról, filmvetítésről és szakmai tájékoztatókról is. Mindenkinek jutott a felkészülésből tisztességes feladat. A színháztól a ruhákat kellett bérelni a szüreti felvonuláshoz. A résztvevőket meghívni, koordinálni a lovas, csikós traktoros menet-hez, faluébresztőtől az evés-ivásig, élőzenétől a diszkó-zenéig bezárólag, egészen a testi épség megőrzéséig kellett agyalni.

Odakint a marhákat beterették a bugaci csikós Bódog Jani vezényletével és leváltottak bennünket az asztaloknál a gyereksereggel.

Egyenesen a kastélyba mentem megpihenni. Gondolataimat rendezve szerettem volna álomba merülni. A szobában ott ült az ezredes az íróasztalomnál és a telefonkagyló füléhez tapasztva feketélt, és a markából kikandikált a mikrofon. Száját nem láttam mozogni, hangot nem hallottam, tehát jobbra hallgatta a készüléket. Udvariasságból átmentem a tárgyalóba és rágyújtottam. Nekem ez volt a formám, mindig beleköpött valaki a levesembe. Elfáradt porcikámmal leszerettem volna heverni és átgondolva a napot, elszenderegni és kipihenve nekem már hajnalban pattanni kellett, mert a kis családi vállalkozásunkat is táplálni kellett,

abból éltünk meg. A majorra egyelőre csak a pénz ment, de nagyon, amit összehazardíroztunk segítőtársaimmal nullára, úgyhogy nekik is meglegyen a megélhetésük, miután a rezsit kipipáltam. Közben Nagy Fehér az összes tetőt lecseréltette nádra és egy bár helyiség látszott csillogni gondolataiban, aminek az üvegfa a lóistállóra fog nézni, mert inspirálta az épület megvilágítási technikája, ahol a fények varázslatos ruhákban öltöztették az épületeket és reflektorokkal az utakat egy kapcsolással nappali fény járta be.

Ez hát az a halom téglá, meg gerenda, amit bármikor felépít az ember, vagy felrobbant egy pillanat alatt, jutott eszembe a beszélgetés Romanóval.

Az ezredes lépett a tárgyalóba, illő kopogtatással egybekötve. Udvarias formában kért elnézést az íróasztal késői használatáért, de sürgős hívása volt.

Nem volt jó kedve, az arca fáradtnak és megviseltnek látszott. A ruha lezseren, de kifogástalanul állt rajta. Cipője fénylett, pedig itt könnyen poros lett az ilyen utcai holmi.

– Foglalj helyet – mondtam és a székre mutattam a nagy kör alakú asztal mellett.

– Köszönöm – válaszolta, és megkínált egy cigarettával. Az imént nyomtam el, de elfogadtam és mindketten rágyújtottunk.

Mivel láttam, hogy kevés motyóval érkezett megkérdeztem tőle:

– Mindened van?

– Hát persze – válaszolta. – Ide nem kell sok minden, mondta szűkszavúan.

– Mi szél hozott ide? – kérdeztem.

– Leporolták a hálóimat – mondta. – Takarítottak.

– Én parasztyerek vagyok, csak a pókhálót ismerem.

– Pontosan az olyan hálóimat. Először csak egyet-egyet szakítottak szét, aztán beletapostak az egészbe. Valamerre sürgősen mennem kellett és Nagy Fehér befogadott, de ez szigorúan maradjon közöttünk.

Erre én is szűkszavúan elmondtam neki, hogy milyen szelek fújtak erre és szinte kimondatlanul megegyeztünk, hogy egymás tiszteletben tartása mellett nem érdeklődünk a másik ügyeiről, de ha szükséges nem vagyunk vakok.

Én elindultam a szobám felé, az ezredes meg még maradt a nagy kerek asztal mellett elgondolkodva és egyik cigarettát a másik után szívta. Elhatározta, hogy felbont még egy üveg bort, amit egymagában elszopogatott és lassacskán lezárultak a szemei, elaludt a nagy koncentrációban. Hajnalban még sötét volt, de a lábam már a gázpedált nyomta és már szokássommá vált, hogy mire mások felébrednek én már egy fél műszakot lenyomtam és változó sikerrel, de nem üres pénztárcával kezdtük a napot. Egy reggel jót nevtünk, amikor az egyik tanya kapujában Tobak szomszéd méltatlankodott, hogy őt ilyen korán ne zavarja senki. Mi meg már az asszonnyal megjártuk a fővárost, meg egy vidéki piacot és eladtunk mindent ostorkivágásig.

Ilyen reggeleken aztán még az ember előtt volt az egész nap és nyugodtan keverte meg az aktuális kávéját. A hajtóerőt a pszichológiai rugó kreatív erejét nálam a neveltetésem kezdetétől táplálták. Az óra másodpercmutatója szótagonként haladt előre: fel-a-dat és a kollégiumok ezt még pattogósabbá tették. Az idő törvénye ugyanaz maradt, de erősebben csattant a figyelmeztető jel: fel-a-dat és a munkát elvégezve a törekvés képességeit, hogy a szellem maradjon szabad, melegen kellett tartani.

Néhányan szimatot vettek az érzékeny orrúak közül és lélek kitörési pontjait bunkóval felügyelték. Az időnként elengedett csapásokat már-már csak akkor vettem észre, mikor döngött az a bunkó a függetlenség hamvas szárnyain.

A házi feladatok nagy részét most én passzoltam a családra, mivel légváraitam kezdtem építeni a major körül, de éreztem a súlyát, a mázsás terheket, meg azt is, semmi sincs következmények nélkül. Hát akkor a mérleg nyelve néha billenjen a mi javunkra is. A történelmi kísértést vegyük hát kihívásnak, járta át a báránnyelű gondolataimat.

Irány a hivatal és adjuk be azt a meliorációs tervet, fordítsuk javunkra a széljárást és pénzt csinálunk a terméketlen domb homokjából. A tervező nagy jártassággal és gyorsan dolgozott, meg látszott az ügyemen, hogy össze tud dolgozni a hatósággal. Megkaptuk az iktatószámot a kérelmünkre, mely kérelem tartalmazta a szintezéssel és talajvizsgálattal alátámasztott elhordható köbméterszámot, ami nem sok, de nem is kevés, ahogy a nóta mondja; – „Se nem kicsi, se nem nagy, éppen nekem való vagy”.

Jókedvemet visszafogta az egyik hivatalnok tekintete, de az én látóteremből nem láttam a kezét. Ez volt a mániám, a rögeszmém, hogy a kéz állása, finomsága, durvasága, izzadt, vagy száraz volta, nyugodt tartása, vagy remegése, az ujjak vastagsága és hosszúsága, a körmök állapota, milyen összefüggésekre utalnak a jellemet illetően.

Egy barátom mondása járt a fejembe.

– A vizeletemen érzem, hogy nem stimmel valami. – Ez a mondás nem távozott el az agytekervényeimből. Tudat alatt is működött, ámbár a ceremónia összessége a siker felé mutatott. Nem aggódhatok itt betegesen, és jókedvűen elköszöntem, várva a határozatot.

– Viszontlátásra Uraim! – és megköszöntem a közreműködést.

Ünnep van

A majorban a közelgő ünnepről duruzsoltak egymás közt ráértükben az asztalnál ülők. Ez mindig jó prédája a társalgásnak. Vidéken a parasztmítosz megteremtéséhez a nélkülözhetetlen ünnepkörök egyik bástyája az aratás ünnepe: az Új Kenyér ünnepe.

– Mi van ezelőtt és ezután? Hát vannak a történelmünknek eseményei – mondta Cinege Zoli. – 1083. augusztus 20-án szentté avatták István királyunkat, majd az Aranybulla rögzítette a szent király ünnepének megtartását. Az állami és egyházi jelleg egyensúlya az ünnepköreinkben változik csak igazán. Aztán 1686-ban a török fölött aratott győzelem emlékére a Pápa megváltoztatta Szent István ünnepének dátumát; Buda várának bástyájáról lekerült a félholdas zászló, ennek következtében az egész katolikus világ minden év szeptember 16-án Szent István ünnepére emlékezett. Később ismét lesöpörték az emlékezés morzsáit, majd csak Mária Terézia jóvoltából a magyar rendek kedvére vált ismét ünnepé Szent István napja 1774-ben. A szabadságharcot követően 1849 és 1860 között a regula alatti tiltást nyögtük. Az ünnep az ezredforduló munkaszüneti nap lett. Eljött az idő és ezt a napot az Új Kenyér ünnepévé is tették, így vált feloldottnak a parasztság körüli feszültség, hogy elsimuljanak a ráncok. Aztán a nagy dráma után létezésünk bizonyítására parádés látványosságokkal, fesztiválokkal, lóversenyekkel és cirkuszi bemutatókkal őriztük hagyományainkat. Majd egy évtizedre rá a tűzijáték és a felavatott országzászló vált a megemlékezés központjává. Megint új idők következtek.

A második világháború után 1948-tól az „Új Kenyér Ünnepe” elnevezés lett a hír. Innentől Szent Istvánról szó nem esett. Eltelt egy év és augusztus 20-a lett az Alkotmány Napja, természetesen az új alkotmánnyal.

A rendszerváltást követően is voltak meghatározó vélemények, melyek a népnek adományozott cirkuszként fogták fel Szent István ünnepét. A parádés külsőségekre, tűzijátékokra figyeltek csak, majd az 1991. március 5-i országgyűlési napon Szent István napját nyilvánították a Magyar Köztársaság legfőbb ünnepévé. Ettől kezdve régi és új hagyományok keveredve a mesterségek ünnepével a várban, meg a Zászlófelvonás, tisztavatás a Kossuth téren, légi parádé, tűzijáték, a Szent Jobb Körmenet a Bazilikánál, a kenyérszenteléssel. Ilyenkor ünneplőbe öltözhetett a paraszt is és az örökölt kiszolgáltatottságával énekelhette az ősi néphimnusz. „Hol vagy magyarok tündöklő csillaga, hol vagy István király, Tekints István Király szomorú hazádra, Fordítsd szemeidet régi országodra”.

Többször hallgattak Cinege körül, mert az egész már csak olyan nemzeti búcsúnak rémlett az emlékezetekben. Ez ugrik be, hogy zárva vannak az üzletek, de buli buli hátán, tűzijátékok és vásárok, meg versenyek tömkelege tombol.

Az asztalnál Ilike a tánctanárnő, Ilona a nyelvtanárnő, Pillokat és kedvese, és akiket minden elhangzott szó érdekelt: Török Józsi az őstermelő mindenese és Bogi a pályakezdő pultos voltak.

Cinege néha tartott történelmi ismertetőket, főleg mióta megszűnt az állami gazdaság és a szabadidejében behúzódott a félhomályos szobájába és sokat olvasott, miközben szólt a zene, többször a lemezgyűjtemény kiválasztott korongjáról. Összeszedte magát, mert a közelgő ünnepre az asztaltársaság résztvevői között és egésznap így ment már, mást és mást akartak ünnepelni, megint mások meg csak enni, meg inni akartak.

– Elég bonyolult a múltunk – mondta Török Józsi.

– Szép és gazdag történelmünk van – felelte Cinege.

– Mesének kitalálni sem lehetne színesebbet – mondta Bogi, aki megjegyezte, hogy így ezt még az iskolában sem hallotta és az asztalnál akkor már egyre többen voltak és figyeltek.

– Óriási változásokat élünk át most is – vette át a szót Ilona. – Akkor Istvánnak választania kellett a kelet és nyugat közötti ütközőzónában. A bizánci birodalommal szemben német-római dinasztikus kapcsolatot hozott létre házasságával is alátámasztva. Átszabott mindent a hittérítő lovagok segítségével, a törzsi felállást és a pajzsra emelést megszüntetve létrehozott egy központosított keresztény magyar államot. A birtokviszonyok átrendeződtek, és királyhű emberek kaptak birtokokat, így a hittérítő lovagok is fölcsevélték. Az új kultúrát szerzetesek tanították, akik nem csak hittérítőket neveltek, hanem az új uralkodói réteget, a vármegyék új főembereit, új írással a régi megsemmisítésével. A vérségi földközösség megszűnt és a királyi birtok adományai megerősítették az új tisztségek státuszát.

Ez volt a nagy rendszerváltás, de nem is bársonyos mismásolással születtek meg a vármegyék sem.

– Most mi lesz velünk? – kérdezte Török Jóska. – Jószerével azt sem tudjuk, hogy mi történik körülöttünk, meg mi történik majd velünk. A pusztá életünkért küzdünk, vagy ami még rosszabb, a megélhetőségünkért.

– Jönnek a multik. Ellepnek a befektetők, akiket majd mi ruházunk. Számptalan kedvezményük van, amit csak be kell váltaniuk – mondta Ilike.

– Hol lesz nekem ebben a helyem? – töprengett Bogi.

– Tanulj nyelveket! – biztatta Ilike.

– És menjek világnak? – kérdezte Bogi.

– Menjetek szerencsét próbálni, én meg maradok. Már nem mozdulok innen – mondtam csakúgy rezignáltan. – Remeteszállást nyitok itt a pusztán magamnak és csókoltatlak benneteket.

– Tudtam én, hogy nincs itt már parasztság – mondta Török Jóska. – A tsz-ekben már csak traktoros meg gyalogmunkás volt.

– A szakszövetkezetekben csak maradtak maszeknak, a maga gazdája lett, akinek szerencséje volt – mondta Tolvaj Laci. – Túlélőknek is kell maradni – nyugtatta Török Jóskát.

– Csinálunk életet – mondta Ilike. – Nyitunk tánciskolát is, most indul csak az élet, ezért jöttem haza Ausztriából – élénkült fel.

Tolvaj Laci széles zsebéből noteszt húzott elő. Váltott egy nagyot:

– Kenyérszentelés lesz a templomban – mondta. – De az atya kijönne ide is a kemencében sült kenyér megszentelésére. Aztán utána a bográcsfőző verseny eredményét hirdetnék, és jöhet a bál. Mit szólnátok? – kérdezte.

– Legyen úgy! – válaszoltam. – Tolvaj Laci megnyugtató, hogy ő a bográcsfőzőket leszervezi és azokat az ételeket mérnék szét. A részleteket később – kértem nevetve –, mert úgy lelkesedett, hogy itt csak jókedvűen lehetett létezni. A hölgyekért az elsőbbség és Ilonára tekintetem.

Ilona hozta az árát a kölcsönadott húsnak és a névnapját itt szerette volna ünnepelni.

Ilike meg az üzletember találkozó időpontját jött egyeztetni.

– No, elő a naptárt gyerekek és lássuk, hogy kinek mekkora esélye van. Nevettem rájuk és bontottunk egy üveg pezsgőt előre az Ilonákra.

Másnap elkezdődött a nagytakarítás az épületek környékén. Pillokat műve nehezen bontakozott ki a falon. Az asszonya egésznap iddögált, néha sétált egy kicsit a parkban.

Még szerencse, hogy a nádaszt választottam – gondoltam –, mert bárhol is esik le az ecset, a mű nem tűnik befejezetlennek.

A parkok, színek, istállók és udvarok fogadóképessé tétele emésztette rendesen az energiánkat, a mindennapi teendők mellett, majd beláttam, hogy a lelkesedés kevés lesz és kellenek még kőművesek, asztalosok, villanyszerelők, szóval, mindenféle mesterek, hogy ünnephez méltó körülmények legyenek.

Rengeteg asztalt, terítőt, étkezészetet és poharat kellett biztosítani. Itt a műanyag szóba sem jöhetett, mi még nem a gagyi világban élünk.

A zászlótartók, zászlók elhelyezéséhez szépérzék kellett. Dezső úrra bízom, aki lelkesen és becsülettel iparkodott.

Pótkocsiból színpadot rendeztünk össze, mivel Rainer beharangozta, hogy jönnek a barátai és szeretnének egy blues estet rendezni. Összekombinálva a dolgokat minden időszaknak meg lett az attrakciója.

Olyannyira megterveztünk mindent, hogy lett mitől eltéríteni az események folyását. Több ok miatt az Ilona napot délután tartottuk és persze elsősorban a Ricsiék lovas fogadójának programja miatt lehetetlenült ilyen elfogadhatatlan időpontra a névnap. Ráadásul Ilona dédelgetett álma volt, hogy fekete kalapban, habkönnyű sállal és lóháton érkezzen a majorba, szertefoszlott, mert vendégek híján a bérelt lovakat visszaadták és az időközben befutó vendégek túrájához is tőlünk vittek fogatot. Hova lett már akkor a feketeruhához illő hollófekete ló. Ahogy apadt a panzió forgalma úgy zsugorodott a névnapi meghívottak száma is. Óráról-órára kevesebb lett és jószerevével a Ricsi informált, mert Ilona képtelenné vált felvenni a telefont. A szűk baráti kör köszöntője mellé odavarázsolunk egy vödör piros rózsát. Ha nincs fekete ló, hát legyen piros rózsza. Ilona szeme fényesen csillogott és halkán nótára fakadt, csendesen szállt fel belőle a dal: „De szeretnék az erdőben fa lenni, Ha valaki hazavinne tüzelni. Kigyógyítanám a gyarló világot, Akiben én szeretőt nem találok.”

A félhomályos diszkó helyiség gyertyafényes megterített piros rózsás asztala körüli szerény társaságot felvillanyozta a látvány és Ilona találekony ösztöne, mellyel a népdal biztos világába vezette az ott lévőket. Ezzel együtt egyhangúlag ráéreztek, hogy további kérdés nincs, csak jókívánság létezhet és az evés-ivás előtti percekben is sűrűn koccantak a poharak.

Közben odakint a parkban pótkocsik mellett az ezredes séremórált. A technikát segítőleg is nyomon követte. Az áram biztosítása az ő területe lett. A hangfalak, erősítők beállítása állandó finomításra szorult. A németek kis Volkswagen busszal a konyha előtt álltak le és a kocsmát is levizitálták, de a zenészek egy korty alkoholt sem ittak. Lázasan készülődtek. A kocsik szaporodni kezdtek a parkolóban és az érkező fiatalok tájékozódtak a major sajátos hangulata között. Azonnal otthon volt a társaság, majd a színpad körüli fűre hevertek, vagy a kocsmába mentek ismerkedni.

A diszkó helyiségben erre a napra csak az Ilona névnap volt bevésve. A társaság zavar-talanul beszélgethetett, de nekem már a rockerek körül volt söprögetni valóm. Az ezredes a színpad körül megbízható segítség volt és dj kompánia helybéli osztaga a technikát segítette a németeknek beállítani, akik változatlanul üdítőt ittak maximum.

– Köztünk ez a vastörvény – mondta Rainer. – Majd a koncert után viszont mint a segg – mondta.

Akarta mondani: Jól berúgunk – gondoltam.

Visszamentem a névnapra, de már Ilonának és a csokornak hűlt helye volt.

– Hazamentek, mert félti a fogatokat és főzni is kellene arra a pár vendégre este – mondta Ricsi.

– Leválthattad volna legalább ma estére.

– Én mérnök vagyok nem szakács – mondta.

– Ő meg nyelvtanár és névnapja van.

– Jönnek a csajok a koncertre. Itt a helyem – és már húzott is ki az ajtón, mint az állami csődör, a többiek meg utána.

Én meg mentem a konyhára, hogy most már ne vigyék a lángoló palacsintákat a névnapi asztalhoz, mert nincs ott már senki.

A befejezetlenség mindig idegesített, az illetlenség meg felbosszantott. Előjelnek sem jó az ilyesmi és mikor megkérdezték, hogy mi legyen; indulatokat visszafojtva válaszoltam:

– Hagyjátok a tányérokra, az égett szesznek és cukornak jó az aromája kihűlve is.

A diszkós társaság ráengedte a kottát a tájra emelkedő hangerővel, ami lassan darabokra törte a csendet. A pop rezgéseinek csírái ráhullámoztak a park körüli hallgatag világra.

Rainerék kis idő múlva átöltözve galoppoztak elő a konyha öltözőjéből. A kocsmában már csak páran léteztek, hogy rendezhessék a számlákat.

– A park telitalálat – mondta Cinege öccse, aki nagy rocker volt.

– Érzem, hogy itt az akusztika utolérhetetlen – kiabálta a haverjainak, akik motorokkal érkeztek. A zenekar tagjai már egymásra figyeltek az ácsolmányon és látszott, hogy magasra akarják tenni a lécet. Mindent igényesen ápoltak le ez idáig. Hangoltak. Dallamok röpködtek. Ezeknek ez a vérükben van.

Precízek – gondoltam. Az elektromosság atomjai vaskos tempóval és hanggal sírtak bele a park mikrokozmoszába. Tempós számokkal kezdtek. Fokozták a hangulatot. Lekötötték a figyelmet. A testek tempósan hullámoztak, a lábak ritmusra mozogtak. Észrevétlenül egyre többen és többen lettek. A banda megvillantott jó néhány sikerdallamot a pop hullámaiból és amikor már elérkezettnek látták az időt, belevágtak a bluesba. Ez a legendás, fájdalmas és megrendítően felszabadító zene a csontokig hatolt. A résztvevők, mintegy bódító állapot hatása alatt ringatóztak. Szinte pergette a lélek a testet, fölényesen, együtt lüktetett a szívvel. A zsigerek áthangolódtak és aki a stresszek fogságából kiszabadult, mámorosan emelkedett. Nem ordítottak, nem volt hisztérikus visítozás, lüktetés ringatta át a hallgatóságot. A zenészek olyan profik voltak, mintha megakonzertet szerveztünk volna közvetítéssel. Nem kalandoztak a stílusok között, pedig ez szórakozás is volt itt. Ők barátságból játszottak. A hallgatóság meg csak az italért fizetett. A szabadság kósza szellői járták át a pusztát és a közönség hanyag és önfeledt mozdulatai inspirálták a zenészeket.

A dalok erőteljes, magával ragadó lendülete között egyszercsak Pillokat is Rainer mellett táncolt a mikrofon felé, és a zsebében kotorászott. A szemükkel beszélgettek és közben előkerült a szájharmonika. Fájdalmasan és sokatmondóan hasított bele az éterbe az új hangszer.

Lám a tengerész miket tanult a nagyvilágban és úgy gondoltam, hogy ezzel felülmúlja a festészetét.

Óriási siker kerekedett, ahogyan az öreg hobo fehér szakála között remegtette a herflis improvizációkat. A kezdeti benyomások nem illantak el, inkább a tapsok és jó dalok követték egymást zsinórban és a tömeg lelkesen csápolt, folyamatosan. Viszont komor pillanatok következtek, vészes sötétség támadt, de nem csak az alkonyat miatt, hanem komor fellegek jelentek meg pillanatok alatt és a szél szárnyain felgyorsult a hajtóerő. Viharossá nőtt a természet szunnyadó ereje és tombolni kezdtek az elemek. A lázas pakolás esze az ezredes, gondoskodott az áramtalanítás és a védelem lehetséges bevetéséről. A mentesítés közben és azt követően az épületek megteltek elázott emberekkel. A koncertet elmosta az eső, de már mindenképpen tartalmas volt az est.

– Ami lemaradt, azok már az én számaim, majd eljátszom nektek máskor – mondta Rainer és már bontotta is a sört a többieknek is. Nyelték a Dreher, mint a szivacs, de most volt jó kocsi és az ezredes elvitte őket az éjszaka közepén a dülőutakon haza.

Hajnal lett, mire lecsillapodott a hangulat, mert közben a diszkós kompánia gyártotta a műsort. A konyhán az égetett palacsintával kezünkben búcsúztattuk az éjszakát és az erőnlétünk strapabírónak tűnt, mert már is nyakunkon volt az ünnep, a kenyérsütés és a főzőverseny, de mindenki jókedvűnek látszott.

– Szusszanjunk egyet – mondta Irénke és feltette a kávé mondván, hogy itt lesznek olyanok, akik már nem fekszenek le erre a kis időre. Fején találta a szöveget, mert valóban ki kellett jelölni, hogy ki alszik egyet és ki evez tovább a gályán.

A koncert nyomainak eltüntetésében és a főzőverseny előkészítéséhez jól meg kellett találni a motivációkat. Szervezni, kommunikálni és lázasan tenni-venni kellett. A parktól a kocsmáig, a diszkótól a mosogatóig, a raktártól a konyháig villámgyorsan kellett mindent puccra vágni és nekem közben a városba kellett mennem a viharkárok miatt.

Várt a család, mert a megélhetés került veszélybe a kertben. A vihar magja arra forgolódott. Elképesztő meglepetések lesznek – hangzott a telefonüzenet –, a fóliaházak vázain szét-hasadtak a palástok.

Mire a kávé megittuk mindennek meg lett az intézője és Gyöngyi, Bogi és Timi kivételével mindenki a fedélzeten maradt, még a diszkósok is, Szilvi vezényletével. Tolvaj Lacié lett a terep, aki elemében volt és különben sem lehetett olyan fáradt, hogy egy kis vodka fel ne ébresztette volna.

A vendéglátó szakmából adódó rutinjával, meg a paraszti származásával kifejlődött benne a képesség, hogy szót értett a csecsszopótól az aggastyánig, felismerte a csavargót és rögtön észrevette az úriembert. A parasztokkal meg együtt élt, ismerte mind, mint a tenyerét.

Segítségnek Csatai lesz a legjobb társa – gondoltam – és mondtam neki, hogy küldöm cimborának, majd szóval tartja, meg szemmel kíséri a főzőverseny eseményeit a szélfogó cserények körül.

Mindenki hozott anyagból főzött és annyit, amennyit térítés nélkül felajánl az idelátogató falusiaknak, tanyasiaknak és alapvetés volt, hogy családtagjaik azt kóstolnak, amit csak akarnak és ameddig csak bírják, hogy legyen támasztéka a zsűrinek is. Sallai Zoli a segédjeivel a konyhán a szürke marha húsát készítette elő és egy bográccsal Csekó felügyelete mellett fa-tüzeléssel a versenybe is benevezett.

Midőn az összes munkát kiszerveztem, a felelősséget átestáltam, már döngettem is a város felé, de még a betonig sem értem, jött Grúz Tibi és rám villantott. A dülön szorosan egymás mellé álltunk, kicentíztük a két kocsit.

– Mi az ábra pajtás? – kérdeztem.

– Nagy Fehér küldött birkát a főzőversenyre, most vágta az imént a juhászok.

– Te főzöd meg? – kérdeztem.

– Á, én csak saslikot tudok sütni, azt is csak ha kevesen vagyunk, meg iszunk is.

Kapásból érzékeltettem Grúz Tibivel, hogy se idő, se perc és indulnom kell, mert gondjaim támadtak és keresse a Tolvaj Lacit, vagy a Csatait. Majd hozzátettem:

– Döntsétek el, hogy pörkölt legyen, vagy paprikás, de lehet juhászosan is főzni, avagy két bográcsba osszák szét, kinek-kinek ízlés szerint. Lesz aki megfőzi.

A kertben vastagon nyomot hagyott a vihar, de akkor bennünket a fóliapalást hozott izgalomba. A nagy blokkház tetejét az örvény felszippanította és avval az ki is durrant. Hatalmas lyuk tátongott a virágok felett és a szakadások tehetetlenül lógtak szerteszét a vascsöveken. Összetrombitáltam a segítséget és rögzítettük a félig roncs állapotot. Provizórikus megoldásokat alkalmaztunk, hogy a segítségeket, akik szívességből, meg barátságból jöttek, csak az elégséges és szükséges időre foglaljuk le. Természetesen a főzőversenynek meghívottaivá váltak automatikusan, de többnyire azt kérték, hogy vigyünk kóstolót, ha megtiszteljük őket.

Mikor visszaértem a majorba, békés, megnyugtató kép fogadott. A kocsik, motorok, szépen besorolva, mellettük a fák árnyékában meg kerékpárok sokasága támasztotta a műhely oldalát. A konyha előtt, a változatos alakú és nagyságú bográcsok sorakoztak. A fák alatti árnyékos helyeken az asztalok körül már igen sokan eszegettek. Fehér abroszokon kancsók, sörösüvegek, demizsonok, amik mindig valakinek a kezére álltak. A bográcsok alatt már nem égett a tűz, de a merőkanalakkal annál inkább szorgoskodtak és sorba tartották a fehér tányérokat a szabadtéri főzésre kiéhezett emberek.

A bográcsban való főzés, az ősi szálláshelyek cserépbográcsos füstös illatával a génjeinkbe égett. Ősi rituálénk ma már gasztronómiai ínycsengésnek számít. Mesterei vannak a szertartásos ételkészítésnek, hát még annak, hogy milyen bográcsba milyen ételt főzzenek és mennyit. Az ételek elkészítésének a módjai is igen változékonyak. Így hát egy főzőverseny nem meddő erőfitogtatás, hanem egy trilógiának a bevezető folyamata az étel-ital-dohány uszályában. Az étel kiválasztásában bőven van mód egy ilyen főzőversenyen, hogy alapja legyen az italnak. A paprikás lényege, hogy az olvasztott zsírba hagymát fonnyasszanak, ebbe teszik a paprikát és

erre teszik rá a húst, majd összekeverik. Főzik, amíg szükséges és az így készült paprikásnak vékony zsír úszik a levén, amihez tarhonyát, vagy burgonyát pakolunk a tányérokra. A pörköltnek egészen más a szisztémája. A feldarabolt húst egyszerűen zsír és víz nélkül teszik a bográcsba és forgatás mellett tűzön pörkölik a maga levében. Mottója, hogy ilyenkor sem zsírt, sem vizet, sem sót, sem semmiféle fűszert nem tesznek hozzá, mert éppen az a lényeg, hogy a hús a maga levében forogjon és adja ki a sajátos ízét, óvatos kavarással. Külön készül el a zsíron a fonnyasztott hagyma, amit bepaprikáznak, majd a hús pörköltödése közben a bográcsba teszik és összekeverik. Az így készült pörköltnek mártásszerű leve van és pusztán kenyérral is lehet enni.

Grúz Tibi juhászosan főzette meg két bográcsban a birkát. Sallai Zoli szeretett szakácskodni, és most jól jött neki az a kérdés, mert evvel volt legkevesebb gondja.

Az összedarabolt húst zsír nélkül apróra vágott hagymával és vízzel hidegen a bográcsba tette és alágyújtotta a tüzet. Sót és paprikát forrásközben tette hozzá és azt is két részletben. Ez se nem paprikás, se nem pörkölt és lehet, hosszúlevű, vagy rövid levű. Zoli úgy főzött, hogy az egyik bográcsot hosszúlére készítette és valójában már gulyás lett, a másik meg rövid levű juhászos. Az ízek tiszták és harmonikusak, egyiknek sincs zsír és pörkölt hagyma íze. A lének nem úszik vastag zsírréteg a tetején és nincs vizesebb alja, de leülepedett ruskója sem, szép piros színű az aljától a tetejéig és egységes állapotú. Íze, illata a zsíri szerint is mindenekfelettálló volt, így a rövid levű, juhászos lett a kategória győztes. Természetesen sok díj került kiosztásra, mert jobbnál-jobb ételek készültek és a szakácsonkénti eltérések, inspirációk, szentesített szokások lesznek mindig is egy ilyen népnepélyen, kedvesen elkülönülve, de hangulatában összelepleződve.

A kultúránk alapkövei ezek a szabadtéri főzések, ahol a tűz melegénél, látványánál az illatok terjednek és emelkednek, ahogy összeáll az étel sava, bors és leheletnyi különbséggel is, de jellegét adja a levének az íze és zamata.

A bográcsok zöme a felül széles alföldi bogrács. A tanyás pusztákon ez terjedt el, mert ez alá felhasználható mindenféle tüzelőanyag, a gally, a rözse, de még a kukoricaszár is. A főzés ebben egyenletes és jó tüzeléssel, közepesen erős forrást tudja biztosítani. A pásztrok szokásait a letelepedett földművesek beépítették az életükbe.

A szőlőműveléssel és e tevékenység végtermékével, az itálával, azaz a borral a teremtmény hozták az udvarokba. Evvel megvetették a legszebb érzések egyikének, a derűnek az ágyát, melyen szívesen időzik néha az árvalelkű paraszt, meg minden más jóérzésű ember is. A kiosztott díjak is mind italok voltak, melyet a hegybíró megbízottja állított össze. Az ízek és érzékek világában lehetett alapozni és ágyazni az egészséges gyomrú embernek étellel, itallal egyaránt. A főzősoron a bogrács mesterei csendesen adagolták a maguk főztjét egy-egy baráti szó kíséretében és tányérok, kanalak csörömpöltek, ahogy a konyhából előhozták azokat a tűztér melletti asztalokhoz.

Az étkezőtér zsongás, pohárcsengés, itt-ott hangoskodás töltötte meg a teret. Újabb és újabb csoportok érkeztek és Tolvaj Laci leleményének volt betudható, hogy tányérok mellé csajkákból is mérték az adagokat. A konyhán lévőeknek meg igen csak pattogni kellett, hogy a mosogatást folyamatosan biztosítsák.

Csatai a legjobb házigazdának bizonyult és mindenkire volt egy-egy szava, de ha jó bor volt az asztalon, mondatokkal is elidőzött. A nemzeti színű szalaggal átkötött, megszentelt kenyér a konyhán egy fehér abroszos asztal közepén pihent, mellette vázában egy csokor fehér liliom és egy kancsó bor ékeskedett.

– Nem szegtétek föl a vendégeknek? – kérdeztem.

– Téged vártunk – mondta Irénke. – Tolvaj Laci bevitte az Atyához, mert nem tudott kijönni.

Keresztet karcoltam a kenyérre és felvágtam a veknit.

– Hozzatok tálcákat!

És Cinege már vette is elő, amit talált.

– Tegyük ki az étkezőtérre és mi is kóstoljuk meg azt a juhászost – mondtam és a bográcsok felé vezető útra léptünk elhelyezni a felszeletelt, kemencés, szentelt kenyeret, hogy aki akar vehessen belőle.

A lehetőség érintsen meg bennünket és aki akar, törjön egy falatot enyhítendően azt, hogy ma már olyan az ünnep, hogy Szent István Napján megfélelkezünk Szent Istvánról. Valakik nagyon bekevertek a tradíció és a szabadság értelmezésébe és a folyamat jelenlegi állásában a hagyomány gyengélkedni kezdett, mert a kizárólagosságát az individuális élet liberális hengerei egyre vékonyabbá préselték. A folyamat szakállas és nem elhanyagolható mivoltában a zárt szakrális paraszti társadalom erodálásával vette kezdetét, melyet igen nagy távolságokról pénzteltek és a brutalitásig finomítottak annakidején. A paraszt a maga valóságában pusztá fogalommal meztelenedett és evvel párhuzamosan mára kollektívan vallhattuk: együtt az ország! – a szilánkos lelkek felhőiben.

Mi meg a majorban voltunk együtt, mert úgy tűnt, hogy a nagy állami megemlékezések fordulatos és látványos elemei mellett a pusztá vonzereje sem elhanyagolható és ekkor már hite és meggyőződése szerint ki-ki választhatott mit is ünnepel ezen a napon és hol, mivel dobogtatja meg a szívét. Teremtmények vagyunk, és hogy kiben mi lakozik, tiszteletet, vagy vihart kelt majd, nincs a homlokára írva.

Csekó a bográcssor végén ül egy tuskón a sudrira támaszkodva és a falu kalandvagyó fiataljai hallgatták élményeit a múltból, mintha csak egy obsitos tartaná hódító tetteinek színes beszámolóját. Közben félszeggel követte a főzőtér eseményeit, és akinél étellest látott, leintette, hogy ugyan ingyenes ez az ünnepi eszem-iszom, de nem elvitelről szól az esemény, nem a kifőzdében vagyunk és üzent a konyhára, hogy valaki jöjjön ki a mosogatók közül.

Cinege meg Dezső úr érkezett az üzenetre és Csekó már mondta is melyik bográcsokat vigyék be a konyhára, mert nekünk egyébként már csak a madzagról a szalonna jutna, mire az asztalhoz kerülünk.

Ekkor érkezett meg Nagy Fehér egy kisebb társasággal, meg az aktuális asszonyával, titkárnőstől és mivel nem rajongott a nagy nyilvánosságért, már húztak is be a megterített asztalhoz az épületbe.

Én is odamentem és a baráti gesztusok után az italokat szemléltem le elsősorban, mert ez a társaság a pénzt istenítette és egyetlen pillanatra sem engedte volna magát az alkohol befolyása alá helyezni. Ezek a szokások is a kultúránk állapotának hőmérői voltak. Az élvezeti cikkek kifinomult parádés termékeiben csak a drogot látták, az elítélni valót, a katasztrófát, az alkoholizmust, a szégyellnivalót, a lenézendőt. A rend embereinek akartak látszani nagy gondterheltséggel ugyan, de lazának akartak mutatkozni. Erős akaratú szerencselovagnak, akinek lábai előtt hever a világ és ugyan nem versenyző, de sportos, egészséges életmódja kiemelkedően tiszteletreméltó, és hát váltson is ki csodálatot a tanácstalanul szédelgők körében.

Tolvaj Laci felvette a fehér pincérzakóját és kendővel a karján hordta fel a tálakat; birkát, marhát vegyesen felváltva rakta sorba a fehér abroszra a vendégek elé. A köménymagos burgonya mellé tarhonyás tálat tett és a sóba-vízbe főtt krumpli mellé a leveles tészta került, amihez tepertőt és tejfölt hozott. Ha valaki nem szereti a pörköltet, vagy paprikást, hát túróstejfölös tésztát fogyaszthatott friss tepertővel. Mindezeket a vendég kóstolgathatta sorba egymás után is, az ízek nem ütötték egymást. Mire mindent feltálalt Irénke érkezett még egy nagy üvegtál frissen készült galuskával. Ezzel akart kedveskedni, persze vizitet is tartott, hogy köszönhessen az ismerősöknek. Majd Dugó úr úgy döntött, hogy mégis iszik egy pohár whiskey-t, mire Franci a neje szólt a Tolvajnak, hogy akkor már hozzon egy üveggel. Tolvaj Laci kis idő múlva egy nagy üveggel érkezett és hozott szódát, meg szénsavas üdítőt is. Szedegettek, válogattak a tálak tartalmából, de láttam, hogy valami nem stimmel. Dugó mellé

ültem és csatlakoztam, hogy legyen kivel koccintani és Francival már voltunk hárman, hogy csilingeljenek azok a poharak.

– Mi a gond? – kérdeztem.

– Nagy Fehér sültre vágják. Mindig a sülteket eszi – mondta Franci.

– Nem is rossz az, csak ma bográcsos nap van – mondtam és felálltam a konyha felé vettem az irányt. Mondtam mi az ábra az asztalnál. Erre Sallai Zoli elővett egy tálat és gyönyörű nagy szelet sült marhaszeletet rakott rá és mustárt kanalizott egy csészébe.

– Ez megfelel? – kérdezte. – Süttünk magunknak a sparhelton, és ezek szerint a legjobbkor.

Az asztalnál teljes lett a nyugalom és a testi aktus az ételekkel emelkedett elégedettséget keltet. Franci is megtért a tányérhoz a whiskys pohár bűvöletéből, addig bizony párszor megemeltük a vastag üveg poharat és jó hideg ásványvízzel hűtöttük a gyomrot a gabonapálinka hevétől, ami már a lélekig hatolt és végigfutott a karjainkon. Az asztalnál Nagy Fehér érdekköréből ültek egy néhányan meg barátok, közeli ismerősök és a mindenestől testőrök, akik egy test, egy lélek eszmével lengték körbe őt. Az egyiket kihallgatták fegyver rejtegetés gyanújával, ám az édesanyja is kivédte, mondván, hogy az ő kislánya nem rejtegette a skorpiót, állandóan a sportszatyorban vitte. Az általános derűtség közepette ez stiklinek sem látszott a szomszédok háborújának árnyékában, mikor az újság fotóján is két levágott emberfejjel úgy gyalogolt az egyenruhás, mintha a kútról vinné a vizet.

– A polgári foglalkozás sokfelé eltéríti, meg rákényszeríti az embert, dicstelen dolgokra, de én tulajdonképpen művész vagyok – mondta a sportszatyros a kihallgatáson.

– Milyen művész? – kérdezték.

– Költő vagyok – mondta és tátva maradt a szám, amikor egy éjszakai televízió műsorban be is mutatták, mint követendő példát. A költő fejlődését a lelki rítusok felé.

Egy szűrös szemű ember a kocsmapultnál, miután bekukkantott a paraván mögé meg is jegyezte: – Azelőtt szovjet díszvendégek jöttek vedelni a gazdaságba, most meg gengszterek ülnek az asztal mellett újjazdagéknál.

Török Józsi értett a nyelvén és miután még meghívta egy kisfröccsre a bogrács felé kísérté az udvarra.

– Jöjjön Jani bátyám, vigyen haza egy kis pörköltet, ne avatkozzunk mi a nagyok dolgába – mondta, és az öreg szűrös szemű Jani bácsi is csak legyintett egyet és nylon szatyorba tette az étellest.

Honnan, honnan nem rétes került az asztalra és amikor megkérdezték tőlem, ugyan honnan hozattuk ezt a finomságot, csak azt a választ tudtam adni nagy hirtelenjében, hogy – Isten adta, lett.

Bár észrevettem, hogy Grúz Tibi a szeme sarkából somolyog, éltem a gyanúperrel, hogy az ő keze van a dologban, de nem firtattuk ezt tovább. Lassan-lassan mindenki felállt és szét-szóródott mozgás utáni vágyak közepette, meg főtt a friss kávé a pultnál. A jó tüdejű ember ilyenkor rá is gyújtott, no nemcsak a nikotin éhség miatt, a pusztán passzió kedvéért, meg a szellem frissen tartására és a rágyújtás szertartásáért. Nagy Fehér pult előtti könyöklőt támasztotta és jó néhányan körbevették. Közben a pult meg a kis kerek asztalok körül is egyre többen lettek.

Munkalehetőség után érdeklődtek, meg terményfelvásárlási szándékok felől. Többen úgy gondolták, hogy a major eladása, privatizációja azért következett be, hogy tőkét vonjanak be, és lényegében minden visszarendeződik majd. Ezt égette beléjük a média.

A munkahelyekre övük az elsőbbség, amire már évek óta várnak és nem adják be az unalmast, megvárják a fellendülést. Ezt az ünnepi főzőversenyt a majorban a kölcsönös bizalom jegyében a jövőbeni együttműködés zálogaként fogják fel.

– Ezt a földet nem én vettem meg, az a barátomé lett de lesz itt annyi munka a majorban meg a környéken, hogy el sem bírják végezni – mondta Nagy Fehér. – Meg ott vannak a többi majorjaim, meg földjeim, szőlők, gyepek, erdők, nádasok, azok mind magukra várnak.

– De mi nem akarunk ám elmenni – mondta az egyik harcsabajuszú ingujjas tanyasi földműves.

Nagy Fehér végigigazította a két kezén lévő súlyos ékszergyűjteményét, és persze ígérni nem volt nehéz szép és dús jövőt az ittenieknek, meg volt egy kis ázsiója hozzá a múltkori állatfelvásárlással. Épeszü ember persze ismerte a mondást: „Egyszer volt Budán kutyavásár” – de mégis bizakodott és úgy volt vele, hogy a remény hal meg utoljára.

Nagy Fehér bement a konyhára, ahol Irénke csomagolt bőven különböző összeállításokba elvinnivalót ételesekbe, meg az összes sült húst dobozba tette Nagy Fehérnek, ha már csak ezt bírja fogyasztani. Kedvezni akart neki, hadd örüljön, végül is segített rajta is már, amikor rászorult. És még hány számárságot követhet el az ember, zaklatott sietséggel, amiért újabb szívességet kell kérnie.

A konyha sarkában az öltöző felé elvonulva az ezredes pusmogott Nagy Fehérrel, majd valamit – gondoltam pénzt, vagy tárgyat, aranyat, vagy fegyvert, esetleg értékpapírt – a kabátja zsebébe rejtett, aztán kézzel, éppen hogy csak megérintették egymást és azzal az ezredes olajra lépett szó nélkül, kísértelt az ajtón, aztán a főzőtér mellett elhaladva a kastély felé vette az irányt.

Nagy Fehér pedig felém vette a lépéseket. Átölelte a vállamat és az ablak felé lépkedve rám kérdezett.

– Hogy döntöttél? Nyithatsz benzinkutat is. Finanszírozom, és majd elszámolunk menetközben. Nem sok idő van. Nem lehet szutyakolni. Nőnek a gyerekek, vénülünk, mindenki a pénzért fog jönni hozzánk és akkor már hiába jópofáskodunk, hogy majd, meg holnap, meg jövőre, senkik leszünk és akkor már csak a bakancsunk orrát fogjuk tudni lehugyozni, mert a nők is elhagynak bennünket. Dolgoztok itt a majorban is mint az állat, nem alszol és mint a lóti-futi szaladgálsz. Kevés emberrel is elég lesz itt tartani a kapcsolatot, csak sok pénzt hozzon a konyhára. Majd megmutatom, hogy kikkel. Ezek meg itt kint most ingyen ettek, majd hazamennek, megtapogatják az asszonyt és alszanak egy jót. Te addigra megjársz egy-két várost, gondoskods mindenről, megkeresed a filléreket, fáradtan visszajössz és ők akkor még ásitozva a konyhaajtóban állnak, várva a sült galambot. Te meg még takarítod utánuk a szemetet, összeszeded a törött poharat, meg tányérokat, kitakarítod a WC-t, meg a bokrok alját, majd összeszámolod a veszteséget, vagy hát, ami megmaradt az a fenntartásra szétfolyik és a te erőd meg csak kopik, kopik.

Szépen újra kifestünk mindent és csak egy dologgal foglalkozunk itt, amiből folyik a lé és elég lesz itt pár fő is személyzetnek. Kutyák, lovak és már sok is a bajból, meg a gondoskodásból. Majd gyertek ki családostól Dugóhoz. Franci főz egy jót. Akkora már lesz egy kosár pénz szépítkezésre és úgy fog kinézni a major is, mint az Isten szeme, mert most még csak a fehér ruha van rajta. Állatot majd tartunk másutt, vagy kihelyezzük őket, nem kell már nekünk bajoskodni. Ne haragudj, sietnünk kell.

És egymást átölelve elkészöntünk.

A kocsik kigördültek a betonútra én meg az öreg nyárfa felé szegtem a tekintetemet, ahol mintegy majálison tuskón, padokon és fűben egyaránt pihentek a földműves, állattartó tanyasi és falusi népek, akik között jócskán akadt szőlősgazda is, de egy közös mindenképpen volt bennük: földhöz szokott emberek voltak.

Számukra is megérkezett az öngondoskodás ideje, de féltek tőle, mint ördög a tömjénfüsttől. Az ültetvényeket, de főként a jó szőlőket a földkiadó bizottság előrelátóan nekik osztotta ki és kárpótláskor is magam is az ő javukra hagytam azokat. Én az összebarmolt sivatagra licitáltam, ahogy az egyezségünk szólt, most meg Nagy Fehér le akar beszélni az állattartásról. No szépen állunk. A lé, a lé, hát akkor hol van az a lé? És a házi bejáratú

demizsonommal megindultam a nagy nyárfa felé, ahol már lovas gazdák is megjelentek és az állatok örömteli nyerítése visszhangzott vissza az istálló faláról.

– Ennél rosszabb sosem legyen – mondtam és leültem a sokadalom közé egy üresen hagyott tuskóra.

Kihúztam a parafa dugót az üveg szájából és a demizsont odaadtam a Kisbíró gyereknek, hogy öntsön az üres poharakba. A gyerek öntötte a bort azoknak, akik tartották felé a poharat, közben itta magába a felnőttek gesztusait. A demizsonból ki-kicsordult a léből a fűre is.

– De kár érte – mondta Imi, aki közben az istállóból jövet odacsapódott a nagy nyárfa oltalma alá sereglett gyülekezethez.

– Mutasd csak, majd segíték – mondták a Kisbíró gyereknek és avval a szájára emelte a butykost és húzott egy nagyot.

– De jobb, ha visszamész az istállóba, rivallt rá Török Józsi.

– Tágas az ég alja, férünk alatta – és avval ismét lerántott egy kortyot.

– Beindult a gyerek – szólalt Ábel, az egyik tanyaszomszéd, közben Janika átvette a Kisbírótól a csapos szerepet és Lajos bácsihoz kacskaringózott, aki a nyárfája tövét támasztotta. Az öregnek megcsillantak a szemei, hogy mint vén előfogatos számon van tartva, és addig tartotta a poharát, amíg tele nem lett. Ki nem mondta volna, hogy köszönöm, elég. Ünnepe van, gondolta, akkor legyen ünnep.

A földműves, szőlőműves, állattartó, tanyasi parasztnak minden perce foglalt egész évben. Nincs már nagycsalád, szétszóródott a felgyorsult világban. Más az igény, más a követelmény, összehasonlíthatatlan a múlt, dolgos, de akkurátus világával. A gyerekek szerteszét a faluban, vagy a városban. Állandóan hozni, vinni kell valamit, vagy valakit. Az öregek meg az orvosnál. Ma már a gyógyszer olyan mint a villanyszámla, havi rendszeres kiadás.

A paraszt régen a fokhagymát pucolgatta, meg a pálinkás teát kóstolgatta, szegte a házi kenyert, meg aprította a vöröshagymát, a friss paprikát, meg a paradicsomot és az uborkát a reggelihez, vágott a sonkából, vagy a szalonnából és karikázott a száraz kolbászból, délre meg evett a csirkepaprikásból meg a galuskából. Péntekenként meg kigyúrt házi tésztából készült metéltet villázta a prézslivel össze. A dolgos napokra meg amikor megállásnyi idő sem maradt a nyáron, szárított tarhonya főtt meg burgonyával, vagy csak magában, hagymával, fűszerekkel és jöhetett rá alkalmasint a jó nagyfröccs, mert bor egész évben volt a pincében. Ha jó kenyér volt meg szalonna, paprika, már bírta a munkát meg a fröccsöt is. A főtt krumpli meg gyorsan kész volt, télen meg a hajában sült és friss, vagy sós túróval, a gyerekek meg kakaóval, meg kis buccival tömhették tele a hasukat. Meg volt a mozgás is egész évben, nem rozsdásodtak be az izmok meg az ízületek. A jó gazda, ha a gazdasági munkát egy pillanatra abba hagyta és elszívott egy cigarettát, már állhatott is neki aprítani a tüzelőt télire. Valahogy a betegség sem így vitte padlóra a testet. A betegágy a maga tisztaságával tiszteletet parancsolt. Hát még amikor megjelent a pap az utolsó kenettel. Valósággal szentéjjé vált a szoba. Mára, mintha közönségessé silányultak volna körülöttünk a szférák. Annyira fűjják a szenzációkat, hogy mi már beleveszünk a porba. A közérzetünk romlott meg és mindennapi beteggé lettünk. – Ki kell váltani a gyógyszereket – mondja az orvos, akihez elindulunk. Mintha ünnep volna, mert a városba, vagy faluba úgy megyünk mint régen a templomba; kiöltözve, csak éppen nem lovas kocsival, hanem klímás automata autóval, ahol az ablak is gombnyomásra nyílik. Otthon meg már kiesik a baltanyele is és káromkodunk egy nagyot, majd keresünk egy éket.

– Legyen ünnep hát – mondta Lajos bácsi és poharát, ahogy lehajtotta, máris a demizson szája elé tartotta. A nagy nyárfa tövében már nem volt érvényes a tanult emberek okoskodása, mint a kocsmai beszélgetésnél az ünnepről. Kitekintett volna fel az égre fohászkodva; – Tekints István király szomorú hazádra.

A hivatalosságok dolga ez, meg a díszparasztoké, akiket bámulnak a látványparasztok, meg a politikusok, akiknek a beszédei úgy tekeregnek az ember nyakán, mint őserdőben a

kígyók. Pedig mennyi értelmes mondanivaló lenne a földműves kultúrától az istenhitig, de az új számrendszer láncfalpa az igen és nem világa átprogramozta az agyukat is. Felnézett az égre a mezei munkás, de praktikus okokból tisztességes helyen, már gyerekkorokban bele-nevelték, hogy a kenyeret és kabátot el ne hagyja, mert itt bizony adódnak váratlan helyzetek. De hogy letekint-e ránk valaki, bizony ez nem járt a fejekben csak úgy. Pedig nem voltak ateisták, mert azt nem is gondolták, hogy „lélek nincs, az ember állat és a halál megsemmisülés.”

Mindenki egész lélekkel születik és a mezőn az ember különösen sokszor felnéz az égre és ha nem sérült, helyén van a szíve, egyszerűen és természetesen fogadta tudat alatt is, hogy miként van keze, lába, úgy Isten is van, aki gondoskodik róla és ha nem tett rossz fát a tűzre, nem kell tőle félni.

Mint ahogy Hamvas Béla írta, más neveken is lehet róla beszélni, mint amilyen pl. a csók, a mámor, vagy főtt sonka, vagy ha nem is beszél róla az ember csak egyszerűen együtt létezik vele. Ez a paraszti lélek lényege és ezért ültek itt a falu és tanyák parasztjai a nagy nyárfá alatt, mert ha materialisták lettek volna, már el is mentek volna Nagy Fehérék után a városba, vagy másnap reggel fel sem keltek volna, mert mindennapos megállapítások szerint „a hazánkban elmaradott gazdaságpolitika súlytalanná tette az agráriumot az ország gazdasági életében teljesen háttérbe szorította szerepét és jelentőségét”.

Vagy „a piacon nem a termelők, hanem áru termékek versenyeznek egymással, ezért a versenyben nem az erkölcsi törvények, hanem a személytelenné vált gazdasági érdek és önzés érvényesül”.

Noha ezek az idézetek nem a lélekről beszélnek, de ha naponta ez a tápláléka biztosan beteggé válik.

Az itt ülők nagyon jól tudták a bevezetett trendit, az új gyakorlatot, hogy a tavasztól őszig az itthon is megtermeszthető növényi termékek helyett spanyol, görög, vagy tunéziai eredetűt fogyasztunk, továbbá, hogy tejet francia, cseh, vagy szlovák; sajtot lengyel, litván; gyümölcsleveket osztrák, cseh; kekszet, édesipari termékeket lengyel; tojást német; sertéshúst dán; baromfihúst brazil gyártóktól és így tovább importálunk. Ismeretlen körforgásokban örvénylettek a támogatások, mert másképp nem képzelhető el, hogy áruk sok ezer kilométert utaznak avval az üzemanyaggal, ami annyira véges, hogy háborúznak érte.

Ezért nem is lehet érteni, hogy a zöldek nálunk miről beszélnek. Mert ha ők nem itt kezdik a párbeszédet, akkor ők szürkék, aszfaltszürke szerencselovagok. Maholnap odajutunk, hogyha bezárnak a multik, kitörne az éhínség, se árunk, se boltunk, annyira sikerült a falu polgarosodása, azaz a paraszt megsemmisítése és kevés kivétellel a tájról eltűnt az agrárértelmisség is. Ők új szlogenekkel és érthetetlen fordítások szakzsargonjaival pályázatírók és integrátorok lettek, meg a multi cégek magyarországi ostorhegyesei.

Azokba a fészkekbe telepedtek, ahol építik a logisztikai központokat. A média mellszélességgel bombasztikus tálalásban nyitotta meg az utat a reklámokkal, amit a kereskedelmi láncok egészen a postaládák akciós szórólapokkal való csábításáig futószalagoztak. Egészen odáig, hogy a fogyasztó már egyáltalán nem lojális a magyar termékekkel, sőt ellenszenvet táplálnak avval, hogy a magyar termelőket gyakran megtévesztő módon gazdagnak, átlagon felüli jövedelemmel rendelkezőnek állítják be. A mélyszegénységben élő magyar családok meg az áruházláncok legolcsóbb, többnyire nem magyar termékeit tudják csak megvenni. A falvakról meg bevásárló turizmust szerveztek a mega áruházakhoz időnként kisbuszokkal is, meg társulnak egy kocsira több család és mennek nézelődni, turkálni az akciós tájékoztatók között. Ez az üdülés a kirándulás, nem kell hazafelé sietni nyáron a meleg falak közé, ott jó hűvös van, télen meg nem fáznak. Azok a termelők, ahol meginog a hatékonyság, vagy el sem érik azt a közgazdasági lépcsőfokot, csődbe mennek. Időnként tüntetnek „demonstrálnak”, de a kereskedelmi láncok érdemben továbbra sem nyilatkoznak.

Vizsgálódnak, tájékozódnak látszólag, de valószínű, hogy nem a probléma megoldása tölti ki az idejüket, meg a profit termelés az igazi világuk és már hozzászoktak a nagy nyereséghez, ami már régen meghaladta, túlszárnyalta a tisztas hasznot. Ez a kötelező gyakorlat. Így aztán fokozódnak a dolgok, mert közbeeső feldolgozó üzemeknek is élni kellene és a szűkülő kereskedelmi márkás termékeik rovására olcsó tömegárút állítanak elő, ami nyomja a súlyt, a vivőanyagoktól, a pépektől, zsíroktól és a GM-os szójáktól.

Teli gyomorral könnyű diskurálni. A homoki borok meg jól bírják a zsírosabb ételeket is. A lelki sebeket nem tépik fel nagy hirtelenjében, csak úgy, tapogatják érzékelik azokat és a társaságban meg feloldóik az időnként nyomasztó magány, melyet leginkább az egyedül pásztorkodó juhászok éreznek. A nagy nyárfa alatt is könyököltek a fűben juhászgazdák, jó néhány szakácsnak ők adták a bográcsba valót. Evés után még iszogattak, de már érezték a szél fuvallatát a gyepek környékéről. Itt a parkban keveredett a jó fűszag a gőzölgő ételek illatával, de jó orral érzékelték a bukszusok levelének fanyar páráját is. Ha átváltott a fuvallat az istálló felől, hozta a lovak sajátos szagát, amely semmi máshoz nem hasonlítható. A padlásra pakolt széna illatával keveredve, amiben hajdanán, mikor még nem báláztak jókat lehetett aludni is. Ma már gyógy-terápiának javasolják a természetgyógyászok a friss szalmában, vagy illatos szénában való heverést, pihenést. Hátha még tudták volna, hogy mik is estek meg az illatos szénák oltalma között. Itt szöktek szárba a kalandos szerelmek, amit még a padlás lakó bagoly is tapintatosan lehunytt szemmel, mozdulatlanul kivárt.

A hatalmas lomb alatt jól érezte magát a sokadalom. Ábel mégis azt a visszatérő kérdés feszegette, hogy mi lesz velünk?

– Nekünk pusztulnunk kell innen, esélyünk sincs az itt maradásra – mondta.

Már erősen ittas állapotban pesszimistább.

– Nem lehet mindent kiszámolni. A sorsnak is hagyni kell teret, hadd szárnyaljon az is – válaszolta neki Török Jóska.

– Mondod te – hangzott a válasz. – Ezek kisakkoznak mindent, kiépítik a csiki-csukit – mondta a bortól elcsukló hangon Ábel.

Cinege Zoli nem ivott, nem dohányzott, ám Ábel sírástól fojtogatott rekedt hangja kicsalta gondolatait és agyában felsorakoztak a jövőnket kószoló újágcikkek. A filmszerű sereg-szemle a parasztsors várható időjárás jelentését prognosztizálta. A fáradtság tompa kódén át-szűrődtek a tanyasi mindennapok traumatikus élményei is, és ahogy szőtték a szót körülötte pergett-pergett a végtelenített szalag:

– Gondokkal küszködik a juhászat. Föllendülést vártak, padlót fogtak. Import szemét árasztja el a hazai boltok polcait. Tenyésztésre, vadászatra nincs sok pénz. Ketrencnélküli jövő. Púp a gazdák hátán. Tönkretett magyar vidék. Lemaradtak a tenyésztők. Csődre szálltak: vágóhídi kálvária. Sertéscombok fagyos titka. Megsavanyodik a hazai tejágazat. Védtelen agrárium. Vágóhídra hajtják a marhákat, nem a legelőkre. Bukdácsolnak az őstermelők. Konzerválódik a tartósítóipar térvészése. A vágóhidak kálváriája. Hazavágják a piacunkat. A marhák esznek, vagy a gazdáik. A sikeres tehenészet is elvérzik. Veszélyben az őshonos állatfajták. Elúsznak a gazdák a belvízzel. Támadják a sertéstelepeket. Csapás az állattenyésztőkre. Az állattenyésztés alapjait ássák alá. Sorvasztó adminisztráció. Lassan kiürül a kassza, nincs pénz a programokra. Átjátsszák az állami földeket. Olajos bajok és remények. Földbe-döngölt termelők. Kevés az olyan tanya, ahol termelés zajlik. Szabályozóktól zámul a hazai tojáspiace. Beindult az európai GMO lobbi. Kizsigerel a multi cégek politikája. Traktorfogó hivatali packázás. Papirmunka veszi el az időt a gazdáktól. Falubazárt szegénység. Akik elárulták a magyar gazdákat, őstermelők százezrei tűntek el. Agrárproletár. Kezességvállalás, stratégiai kérdés lesz a termelés. Padlón az agrárium beruházásai. Silány árutól kell védeni a hazai piacot. Zsebszerződések, elkallódó termőföldek, csak a vidéknek van megtartó ereje. Kizsigerelik a magyar dolgozóinkat a multi cégek. Nem jut pénzhez a gazda. Határtalan gazdálkodás. Nincs megoldás a földeladásban. Több pénzt, több teret, több levegőt a gazdáknak.

A termelői árak 7 %-kal csökkentek. A magyar agrárium fekete éve. Vert helyzetbe került gazdák. Jogszabályok csapdájában. Ígéret maradt csupán a gazdák kárenyhítése. Lefullasztotta a traktorokat a jövedéki adó. Harmadára zuhant az agrárium nyeresége. Östermelők, akik félig zöldek. Horribilis összegű termőföldárak. Több milliós bírságok, parlagfű mentesítés. A gasztroturizmus gyermek betegségei. Szüksös esztendő az idei. Újabb trükkök a gabonapiacon. Védelem nélkül maradtak a kistermelők. Díszes társaság lövi a vadat. Földhivatali díjak horribilis emelése. Romba döntő felvásárlási árak. Vetéskor jogdíjat kell fizetni a gazdáknak. Öko falvakba tartó városalakók. Gabonatermelők fekete éve. Kevesebb szőlő, kevés bor. Földvédelem családi gazdaságokkal. Libás trükközések. Idénymunka színe. Dübörög a feketekereskedelem. Vissza kell szerezni a magyar piacot.

Cinege félig lehunytt szemével megbillent, megszedült, a kimerültség és az ostorozó média emlékek fojtogatásától. Valami épelméjű elképzelés, egy sikeres történet, egy örömteli gyakorlat érzékelése, tapasztalása hiányzott a vérkeringéséből. Az állandóan lesújtóan hangzó hírek, észrevétlenül rombolták az egészségét. A harangokat már régen félre kellett volna venni.

A nyugati szomszédunknál a médiák egészségtől duzzadó, szép szál paraszt fiatalokkal meg csinos parasztlányokkal teszik vonzóbbá a vidéket és a városiak járkálják a falvakat, tanyákat, elkölteni a farmon a csekkjeiket, miközben megtapasztalják, hogy nem lila a tehén, és van élet a nagyvároson túl is. Kapcsolatok szövődnek, barátságok alakulnak, a tisztelet jegyében és az egészségtől a jó üzletig terjed a skálája az előnyöknek kölcsönösen.

– Hagyjanak bennünket élni! Nemzetközi kereskedelem helyett nekünk adjanak protekciót. Tanyán dolgozunk és nem érezzük magunkat biztonságban – szólalt meg Melis Jóska a szomszéd faluból a barátja felé kissé hangoskodva.

– „Csókolok minden alkoholistát.” Bessenyei a komédiás. – Tobzódott Tobak Laci az idézettel, amit valóban a művész kézjegye hagyott egy kocsmafalon. Mióta neki koppant a feje, azóta ez a szlogenje. Ha kell, ha nem eszébe jut és mondja.

– Miért nem tudunk mi boldogok lenni? – medítált Cinege. Jókedvvel kellene ébredni és füttyörészve kinyitni az ablakot. Itt a fa alatt vicceket kellene mesélni, játékokat kitalálni, a csajokat kellene csodálni, meg ugratni őket, szép ruhákban egészséges lélekkel zenélni, énekelni és elbeszélgetni az életről, hogy mi rejtőzik még benne, amiről nem tudunk semmit. Nem bírunk a gondoktól megszabadulni. Valakik rángatnak vissza a sárba – gondolta. Ezek a betűvető újságírók cikkei is mind lélekrombolók.

Tíz írásból kilenc fogcsikorgatásból áll. Mikor lesz mosoly az arcokon? Mikor örülünk az életnek? Mikor versenyzünk csakúgy szórakozásból, erőfitogtatásból, virtusból. Az asszonyaink hol borulnak a vállunkra, mikor kényeztetnek minket. Szálljon már el belőlünk a kevély rosszindulat végre és a sírás, panasz, tehetetlen traumáját akasszuk száradni a fogasra, meg hagyjuk sokkal rosszabb időkre, vagy vigye az ördög messzire egy forgószéllel. Sakkozni, meg kártyázni kellene már és néha énekelni egymással, hogy szeretlek már ezer éve, de félünk kimondani, mert ki akarták ölni lelkünkben ezt a csodát. Amit hagyni kellene újra lüktetni és akkor majd felmelegszik megint a testünk, feltöltődnek érzelmeink és bizonyosan meglesz a betevő falatunk is. Nem lehet többet bealázni és nem kell többé a sarokba húzódnunk. Nyíljon ki a világ előttünk is, a jussunk meg van hozzá.

Cinege felállt és egy erős levegővétellel elindult a lovas kocsik felé.

– Kerüljünk egyet a határban! – szólt a kis Csaplárnak. – Ki kellene szellőztetni a fejemet – mondta és felült a kocsira.

– Kerüljünk egyet – mondta kis Csaplár –, aztán megyünk haza mi is, mert a tűzijátékot akarjuk megnézni. Biztosan nagy tömeg lesz.

– Nálunk is szó van róla – válaszolta Cinege –, de nem fűlik a fogam hozzá. A lelkeket kellene egyesíteni, nem a petárdákat – gondolta. És nem is vágyott a zajra, olyan megnyug-

tatóan gurult alattuk a kocsi a dülőúton, amivel a két ló könnyedén és lazán ügetett a pusztán, távolodva a majortól.

– Hova mennek ezek? – kérdezte Lajos bácsi, aki már csak a kocsi kontúrjait látta rossz szemeivel. De senki nem figyelt rá, mit kérdez az öreg.

A fiatalabbak a diszkó helyiségben már döngették a ritmust és a kocsmában is élénkülni kezdett az élet. Ki és be jöttek-mentek az ajtón az üvegekkel és vitték a nagy fa alá az utánpótlást, meg a lovasoknak, akik fogataikkal egy-egy kanyart levágtak a major körül megrakva utasokkal és kezdett feloldódni a hangulat. Erre vártunk már, hogy kiengedjenek a görcsök és szálljon a kedv, mint a kacsamadár.

Az egyik fogat eszeveszett bátorsággal vette be a kanyart és a tempó csak fokozódott, majd szétszórta a kocsin ülőket, akiknek igen csak kapaszkodniuk kellett. A konyha felé fordultak, ahol hirtelen futkosás támadt.

– Baj van! – mondta Sípos Gabi. – Cinege rosszul van és a kis Csaplár ott áll vele az olajfáknál az erdő sarkánál. Azonnal hívjatok mentőt! – mutogatott idegesen.

Kis Csaplár Cinegét igazgatja az ülésen, a lovakat meg nem meri elindítani. Zoli rosszul van.

A hírre a nagy nyárfa alól is felszedelődzködött a társaság és a konyha környékére vonultak. Timi már a konyhán volt a telefon mellett, de Tolvaj Laci már intézkedett.

– A mentők elindultak – mondta tele feszültséggel. Mire a mondat végére ért már Timi perdült is ki az ajtón és szinte fejest ugrott a Zsiguli hátsó ülésére. R. Nagy Jancsi meg már lépett is a gázra.

A kocsi kerekei kirúgták maguk alól a homokot, megpörögtek, a kaszni becsóvált, aztán kirúgták magukat a gumik, előre, egyenesen. Porfelhő emelkedett a dülőúton és mint egy csík terjedt tovább az olajfás erdősarok felé.

A mentő előtt Török Józsi ment és felkaptatott a gyepre, hogy ne poroljon a szemük alá.

A mentővel, ami Cinegét vitte a sürgősségre, Timi is száguldott a város felé. R. Nagy Jani követte őket. Ő sem vitt törölközőt, meg pizsamát, meg amit ilyenkor kell, de legalább pénz volt a zsebében, meg körbelengte a lélekjelenlét és nehéz helyzetekben mindig biztosan fogott az agya, meg a keze. A konyha meg a kocsmá környékén elhalkult a ricsaj.

– Szegény Cinege – mondta Tolvaj Laci és úgy ahogy volt meghúzta a vodkás üveget.

– Szegény Zoli – szomorkodott Rózsika néni az egyik régi dolgozója.

– Na, időszerű lesz megfogni a munka jobbik végét – dörmögte Török Józsi és elindult az istálló felé.

Dezső úr létrát vitt leszerelni a lobogókat, az asszonyok pakolni kezdtek és előkerültek az indítókulcsok a zsebekből, a vendégek szállingózni kezdtek hazafelé. Elhalkult minden és már csak a romok eltakarítása maradt a ránk zuhanó csöndben. Az istállóban a lovak halkan ropogtattak, az idegen fogatok már elmentek a környékbeli tanyákra meg a szomszéd falvakba haza. A diszkóból kihallatszott a dob és basszus lüktetése, de ez nem zavarta a gondolataink folyását.

Amikor már együttérzésünk folyama áradni kezdett, a pult köré csoportosultunk, ahol Tolvaj Laci szorgosan bontogatta az italokat és úgy iszogatót mindenki, mintha ez gyógyszer lenne, vagy csodavarázs. Cinege Zoli volt a beszédtema és már mindenki tudni vélte mi vezetett ide, hogy mentőn közlekedjen a városba.

Szilviének átadtam a készletet, meg a terepet a diszkóba. A kocsmát bezártuk és a maradék ételből Irénkéék megterítették a konyhán. Csendben vacsoráztunk, csak ritkán szólalt meg valaki és akkor is csak praktikus okokból.

A Cinege családnak Gyöngyi meg Bogi ételesekbe pakolt a pörköltekből, meg a gyerekeknek könnyebb vacsorához valót kerestek a hűtőben.

Csekót elkíserte Irénke a tanyájukhoz és Jakab Zoli felesége Magdi vigyázott a kisfiúra meg a két lányra. Imi gyerek az udvarban lett mindenese, megetetett, megitatott és becsukta az ajtókat az állatokra.

R. Nagy Jani telefonált a kórházból, hogy Zolit agyvérzés érte és bent kell maradnia. Ezt éreztük már mindannyian és a hírre Csatai beszólt a szomszéd tanyákba.

Tobak Laci a tanyaszomszéd alkoholszintjét lefojtva és gyomorra zárva felfogta az eseményt és csak üresen nézett ki a szemeivel a Cinege-tanya felé. Életében elenyésztek az önállóságból adódó szabad megnyilvánulások, aztán mégis csak megkérdezte Csatait:

– Nincs egy kis borod?

Ez volt az utolsó reménye, hogy beindítsa érzékszerveiben a szárnyalást és leverje a problémákat.

Lassú Pista a másik szomszéd rezignáltan megfontolva, megrágva fogadta a hírt.

– Mi a csoda? – mondta halkán, hogy csak mondjon valamit és lassan precízen visszatolta a reteszt a kiskapu zárján. Ezután Csatai Feri belátta, hogy nincs értelme tovább koptatni a cipőjét. A major melletti tanyában Teri, Feri a létfenntartás szintjén belül is látszólag a kimért, beosztó, de otthon a zugivászat mértéktelen miliőben tengődő életében egy ilyen hír nem oszt, nem szoroz. A következő tanyában Olivérhez a rokonai jártak ki ruházni, élelmezni, meg ellátni dohánnyal. Olivér a kocsmapult környékén lebzselt hétköznapiakban, a reggeli és esti órákban főleg és a fillérjeit beosztva várta a további kis- és nagyfröccsöket a nagyvonalú vendégektől.

Csatainak ebbe a tanyába se kellett beszólni, aztán már csak Ábel, meg a Lajos bácsi lakott, így hát bement a diszkóba, hogy lehajtsa valamit és ellegeltesse a lányokon a szemét. A disznóit szerette otthon még nézegetni, időnként beszélgetett velük. Volt nevük a kis-asszonytól a vénasszonyig, meg a satrafaig ment a skála, de akár hogy is, bolond ember az, aki a disznókba szerelmes. Az ügyes kis feleségével meg időnként fasírtba volt, mert mihelyt meglátta, hogy a feje körül muslincák röpködnek igen csak házsártos lett és ez egyre inkább állandósult.

A diszkóba imádni jönnek egymást az emberek és Ferit is vitték bele a sűrűbe. Egy pár feles után máris az Edda Művek számát imitálva a kör közepén topogott.

A majort ellepte a sötétség, az éjszaka fátylai ráereszkedtek a parkra, meg az épületek terjedelmes kontúrjaira. Szilviék megfedekeztek a térvilágításokról, megszokták, hogy itt állandóan minden üzemel és vannak gondoskodó kezek, meg figyelmes közreműködők. Most megbomlott a csapatmunka.

Másnap újrarendeztük a sorainkat, mert nem csak Cinege Zoli hiányzott közülünk, hanem Timi is kiesett a bandából. Vállaira szakadt az otthon terhe és a tanyáról a gyermekek bejárást sem volt egyszerű elindítani, mert közelgett az iskolaévad. Állatok is bőven voltak a tanyán, a bolt is messze volt, meg itt a kályhák is kézi vezérléssel működtek és már közelgett a tél is. De előtte a szüretet, a szüretet, hogy is fogja ő megoldani – jutott eszébe és már gyorsan el is foglalta magát a háztartási munkával. Mintha mással nem is kellene törődnie.

Fátylat rá?

Csekó a sudrival csörgött-börgött a konyhai bejárónál, mire nagy nehezen bentre került.

– Elmondanám – kezdte –, hogy még csak most jövök a városból.

– Mi dolgod neked ott? – kérdezte Török Jóska.

– A Csatai hajnalban ment haza, de eltévedt a sötétségben és a dűlőutakon felakadt a Zsigulival a vasúti síneken.

– Uram Atyám! – szólalt meg Török Jóska.

– De ez semmi – folytatta Csekó –, jött a vonat és már tökéletesen nyomta a gáz, szétszakadt a kuplung, a kocsik a síneken keresztbe felfeküdtek a töltésen. Csatai kiugrott és a vonat elé szaladt. Az lehetett a színlelt öngyilkosság. Teljes átéléssel peregtek az események és képzeljétek – mondta –, a mozdonyvezető nemcsak hogy észrevette, hanem meg is tudta állítani a szerelvényt. Állítólag piszkosul káromkodott és megemlékezett Csatai tyúkszaros életéről egy párszor, meg az egyenesági leszármazását az édesanyjától is. ‘Szerencséje, hogy szárnyvonalon vagyunk’ – mondta. És az utasok segítségével leemelték a Zsigulit a sínekről. A vonat már távolodott, de a mozdonyvezető még mindig mondta a magáét. ‘Le akarnak csukadni az ilyen barmok’ – morogta hangosan magában.

– Azt a mindenit – gagyogta Dezső Úr.

– Csatai hol van? – kérdezte Irénke.

– Még nincs vége – folytatta Csekó. – Csatai a Mucsuszéknál befogatott a lovas kocsiba és hazahúzatta a Zsigulit lóval. A Zsigulira rácsukta a garázsajtót, úgyhogy arról szinte senki nem tudott. A rendőrség meg kereste a kocsit a sínek mentén, a körzeti megbízott gyalogolt vagy 20 km-t és nem volt kocsik, felszívódott. Reggelre nyomozták ki, hogy a Csatainak van köze az eseményekhez. Én vittem be a városba a vasúti igazgatóságra, ahol azt mondták neki: ‘Maga tanult ember, írja meg a saját jegyzőkönyvét, nekünk most nincs időnk ilyen hülyeségekkel szórakozni!’

– Hát a rendőrök? – kérdezte Lajos bácsi.

– Majd a vasutasokkal tovább tárgyalják az ügyet, hogy lett-e kár, meg ilyesmi, de hát a sínekben nincs kár csak a Zsiguliban – nevetett Csekó, majd folytatta: – Csatait most vittem haza, szerencsére az asszony meg már nem volt otthon. Szerintem már horkol, húzza az a lóbőr.

– Ez igen! – nevetett Dezső úr.

– Ez jobb, mint a mi koporsós ügyünk a határon – kacagott Irénke –, mikor siketnémaként jöttünk át magyarba – és nevetett tovább a Csatai-sztorin.

– Ez csak itt történhetett meg – válaszolta Török Jóska.

Ideje volt átgondolni a dolgaimat. Hogy is állnak a légváramok. Menjünk a fedélzetre, javunkra fordult-e már a széljárás. A tervező optimista meggyőződéssel áttatott a siker biztos tudatában.

– Tegyük egy udvarias látogatást, ne hagyjuk a hivatalt elveszni az akták között – morfondíroztam, de nem sikerült a tervezőt magammal vinni. Nem jó jel ez, gondoltam, hogy köti az ebet a karóhoz a mérnök, hivatkozva a sürgős munkáira, csak hogy ne kelljen jönni az oroszlan barlangjába. A hivatalban közölte az ügyintéző, hogy jók a meliorációs tervek és a határozatot is küldeni fogják a közeljövőben, hanem, a konzultáció során kiderült, hogy mindent csinálhatok, de bizony onnan el nem adhatok homokot egy talicskával sem, esetleg önkormányzati célra térítésmentesen átadhatok belőle. A felesleges készletből, amit addig depóba kell raknom, majd egy lapos területre, vagy dűlő utakra ki kell szórnom a jövőt illetően. Ezen kritériumok a tervezővel egyeztetve lettek, amit nyilván át is dolgoz majd a tervekben.

Elkezdett liftezni a gyomrom és elöntötte a fejemet a vér. Megvannak a vevőim, elvégeztem a vizsgálatokat. Tudjuk, hogy szélhordta terméketlen homokdombról van szó. Nem a nemzeti parkban vagyunk, tervezőt bíztam meg, nehogy szakmailag eltévedjünk. Nincs szó állami támogatásról csak csupán a saját tulajdonomon szeretnék eredményesen gazdálkodni és praktikusan berendezkedni, meg ha már képes vagyok rá pénzt szerettem volna evvel keresni, ami elindít az úton, hogy már építsem is a kis hodályomat, meg vegyem az állatokat az induláshoz, a többit meg majd apránként lépésenként.

Érezhetően megtorpedózták a szándékaimat, és hogy pénzt is akartam keresni, úgy éreztem rám nézve már ez maga főbenjáró bűn.

Bedöngölni az agyagba ha lenne, de ha nincs, fulladjon a paraszt a homokjába, nehogy már borsujok üljenek a nyakunkra és megírjuk a határozatot saját magunk ellen. Főjön a zsírjában még egy kicsit, aztán majd belátja, hogy nem lehet itt ugrálni. Ilyen gondolatok futottak át bürokrata agyán és nem könyökből utasított el, hanem szép lassan akart ellehetetleníteni, aztán megfojtani.

Visszaemlékeztem, hogy a kérelem benyújtásakor a pókerarc nekem nem árult el semmit. De a kezét, amiből a jellemére következtethettem volna, nem láttam meg. Már akkor éreztem, hogy nem stimmel valami és emlékeztem arra is, hogy a barátom mondása nem távozott el az agytekervényeimből jó ideig.

Hiába moralizálok itt evvel az aktakukaccal gondoltam, ez nem segíteni akar nekem, hanem kioktatni. Éreztetni, hogy bármerre lépek aknán leszek, mert én magamtól csak egy ügyefogyott tulok maradok, aki még nem tudja, hogy amit szabad Jupiternek, nem szabad a kisökörnek.

Még a kocsim ajtaját sem nyitottam ki, máris átestelt rajtam, mint a villám, hogy mit fogok csinálni. Beültem a kormánykerék mögé és átgondoltam, hogy kikkel kell felvennem a kapcsolatot. Össze-vissza lyuggatták a földeket a környéken, hordták a termőföldet, a töltés-földet meg a homokot egyaránt. Illegális gödrökből épült az ország, dübörgött a feketegazdaság. Leteszteltem egy Kft-t, akikben már meg kellett bíznom és megállapodtunk, hogy elvégzik a geológiai vizsgálatokat a területen. 20 méter mélységig mindent átvizsgálunk, és próba kutakat fúrunk, hogy állandóan mérhetem a talajvízszint ingadozását. Az előző tervezőmről levágtam a köldökzsinórt, mikor megkértem, hogy vonja vissza a beadott kérelmünket, és más-más csónakban evezzünk tovább. Biztató képet kaptam arról, hogy amennyiben bányabányászom van, vevőt is találok, mert a bányakapitányság, mint hatóság bekeményített és több milliós bírságokat vetettek ki az épülő sztrádák melletti kalózkodásokra. De ugyanígy működtek az építőiparosok meg az aszfaltgyártók is zugbányákból. Üveggyárak messze voltak, meg a privatizációt követően be is zárták zömét.

Hamarosan elindultak a kutatások fúrások, én meg felköthettem a gatyát, hogy felkészüljek a számlakiegyenlítésére, ami szép summának ígérkezik attól függően, hogy milyen eredmények születnek a geológusok vizsgálatai alapján, meg mit tesztelnek a laboratóriumok a minőségre vonatkozólag.

Röpködtek a bírságok a zugbányákból való szállítások miatt és olyan trükkök alakultak ki, hogy nem volt az a játékos, aki a következő lépést kisakkozta volna. Már megint darázs-fészekbe nyúltam – gondoltam. De történelmi időkben nem kényelmeskedhet az ember meg finnyásnak sem illik lenni. Naiv módon én már nem a szerzéssel voltam elfoglalva, hanem a működtetéssel, pedig ha körülnéztem volna a szememet majd kiverte, hogy itt és most az újrafelosztásért folyik a küzdelem, hogy Washington váltotta Moszkvát és az elvtársak poszt-elvtársként tartani akarják a hatalmat. Nehéz volt megérteni, hogy a meghirdetett igazságos társadalom hogyan határolódik el a „piszok, rothadó kapitalizmustól” ahogy a hajdani totalitáriánusok mondták. Dolgozni akartam, ez a feladatom, ez a munkám – gondoltam, mint ahogy a fülembé rágták hajdanán fel-a-dat, csakhogy a lóláb megint kilógott és a privatizációnak zömmel azok lettek a haszonélvezői, akik hajdan az államosításokból hasznot húztak és még

ezek a vállalkozások működésükhöz nem nyertek teret, addig befagyasztottak maguk körül mindent. Az összes többi ellehetetlenült, vagy törvényen kívül működött, mint a megtört világ idején.

Aztán amikor a parlamentben születtek az új törvények, a nagyok gőzerővel kisöprögettek maguk körül és elfoglalták a lakásban a nappalít, meg a hálósobát. Hogy ki, kit képviselt fogas kérdésnek tűnt akkoriban, mint ahogy a termelésben dolgozókat azok a „közéleti emberek” képviselték, akik soha nem termeltek, de szülték a jogszabályokat, a javaslatokat nyakra-főre. Mentségére legyen mondva, hogy volt akinek jó szeme és jó keze is volt hozzá. Mentség meg sok van, mint ahogy egy előadáson a kommunizmus nagy bűnököt olyan felfogásban adták elő, mint az emberiség által megtett óriási kísérletet, hogy ugyanaz borzalmas volt, de legalább megtudtuk, hogy az az út járhatatlan. Hát, fátylat rá. Ebből az előadóból kiveszett már minden emberi érték. Fátylat rá? – Döböntünk meg.

Pompon ugatva szaladt felém. Dezső úr éppen akkor hajtotta be a marhákat, amikor kiértem a majorba. Nyugtalan voltam, mentem tovább.

– Majd jövök – szóltam oda Dezső úrnak és mentem a lovak istállója felé. Bent az istállóban szép rend volt, az állatok nyugodtak voltak, a közlekedő felgereblyézve, belocsolva és nem volt huzat, de mozgott a friss levegő a falak között.

– Az Ilike keresett – mondta Török Jóska. – A lányokkal beszélgetett a konyhán, aztán meg volt itt az a svájci Rajmund az üzemvezetőjével, de az Ilike tolmácsolt, hogy az üzemi bulit megbeszélje. Talán 105-en lesznek, így mondta Ilike. Tetszett neki minden.

– Cinegéről tudtok valamit? – kérdeztem.

– Timi volt nála, a Jani bevitte, a gyerekekkel meg Magdi volt a tanyán. Megmarad, de nem jót beszélnek, az egyik oldalával baj van, meg beszélni sem nagyon akarózik. Hátha kialakul. Gyere gyűjtsunk rá.

És mivel az istálló nem dohányzó volt, kimentünk az ajtóhoz a vízcsap mellé.

– A kutyáknak adtatok enni? – kérdeztem, mert kennelbe kellett őket rakni nappalra, mert itt közlekedni már idegennek nem lett volna tanácsos.

– Dezső úrral mindent pontra tettünk – mondta Török Jóska és szívott egyet a cigarettán. Majd mindketten megindultunk a kocsma felé. Tolvaj Laciék is példás rendet raktak. Lesöpörve a járdák, felgereblyézve a környék, a küszöbök lemosva és fénylett a tisztaságtól a kövezet. Jóérzés volt a major légkörébe beleszippantani és a kocsma sem egy bugris köpködő volt, élmény volt belépni ide. Az ablakból kinéztem a parkra.

– Terinek, Ferinek adtam egy kis lőrét, hogy gereblyézzenek – mondta Tolvaj Laci.

– Ti megvagytok? – kérdeztem.

– Persze, csak a Gyöngyi orrol egy kicsit.

– Mi a baja?

– Sokallta a vodkát, pedig azt én ittam meg nem ő.

Evvel átmentem a konyhára, ahol az asszonyok beszélgettek.

– Ilike keresett – mondta Irénke. – Úgy nézett ki, mint egy modell, aki most jön a divatbemutatóról. A két kutya meg hegyelt a mercedeszben, várt egy keveset, szétnézett és azt mondta, hogy ő szervez egy bált, de már van egy tucat gyerek is, akinek vasárnaponként táncot tanít majd.

– Na végre beindul valami – mondtam –, de ugye nem hiányzik ez most még nektek? – kérdeztem. – El vagytok fáradva, pihenjete egy keveset, látom patyolat tiszta minden, mire hívjalak meg benneteket?

– Éticsokira – mondta Gyöngyi.

– Szuszmiszra – duplázott rá Irénke.

– Jó lesz egy sport csoki is – mondta Bogi.

Hoztam a csokit, meg a szuszmiszt, ami tonik-vodka keverék volt.

– Szünet van, asztalhoz, vakáció! – mondtam és az asztalra pakoltuk a finomságokat a Tolvaj Lacival.

– Vendég nincs? – kérdeztem.

– Csak az Imi gyerek fejt a keresztretjvényt a sarokban – mondta Tolvaj Laci.

– Na, szólj neki, meghívjuk őt is egy kis csemegére. Hozzatok sósmogyorót és pezsgőt.

Nyílik az ajtó és Ilike lépett át a küszöbön feltűnő szerelésben, amivel azon kategóriák között mozgott, mint divatdiktátor, vagy üveggömbös varázslónő, műlovarnő, vagy kifutói modell. Követte őt Tolvaj Laci és az Imi gyerek, aki büszkén lépkedett a pezsgősüveggel és már törte valamin a fejét. Így kezdődött egy kis pihenés, egy kis megállás ebben a zavaros időkben.

– Szervezem az üzletember találkozót – mondta Ilike – és a tánciskola is beindul a falusi, tanyasi gyerekeknek. Veled még nem egyeztettünk, de gondoltam vásárnaponként délután nem zavarunk senkit. A polgármesterrel is beszéltem a tánciskoláról is meg a bárlól is, amire egyből előlegeztem is a meghívást, mint előjárónak. Aztán kiokoskodtuk az időpontot, hogy ne húzódjon ez el a tél beálltaig, de a szüretnek is legyen vége. Akkor Tolvaj Laci felélénkült és előadta, hogy megszervezi a szüreti felvonulást, ami a majorból indulna ki. Itt gyülekeznenek a lovas kocsik, csikósok, tánc- és énekegyüttes, sőt már a reggeli ébresztőre is meg vannak a közreműködők. Új lendületet kell adni a szüretnek – mondta –, már nagyon elszürkültek a hétköznapiak a faluban.

– De mi nem a faluban vagyunk – mondtam.

– De majd mi felújítjuk a hagyományt rendesen – válaszolta.

– És mikor rendezzük meg az üzemi meetinget a Rajmund családnak? – kérdeztem.

– Akkor aztán csak fel kellett lapozni a naptárt és megtervezni az eseményeket. Az üzletember találkozó, táncestély címen fog futni – mondta Ilike. – Majd megtervezzük az előkészületeket: asztalterítők, gyertyák, kancsók, vázák, poharak, étkészletek és a függönyök, drapériák meg a világítás hangulati határait se felejtjük – mondta. És járt az agya, de ő is jegyzetelt, látszott rajta, hogy nagyon profin rajtol a felkészülésre. A vacsorát a Szőke Csödör kocsmahelyiségében képzelte megrendezni és a diszkó-terem meg táncestély helyszínének lett kijelölve.

A körülmények kifogástalannak ígérkeztek, de már láttam a rengeteg tennivalót, mert a tárgyi feltételek így is rám hárultak. A szervezési és személyi távlatok kreatív szabadságát jó hosszú gyeplővel átengedtem nekik, mint fő-fő kezdeményezőknek. Tolvaj Laci ekkor már nem a szuszmiszbe öntötte a vodkát, hanem inkább magába és kezdett nagy elánnal hangulatba jönni. Láttam, hogy Gyöngyi feje komorodni kezdett; aztán magukra hagytam őket, hogy tervezzenek én meg felmentem a kastélyba, ahol az ezredes magában múlatta az időt.

– Béke és boldogság! – köszöntem rá a folyosóról jól hallhatóan.

– Hali, szerencse és bolondság! – mondta. – Megjöttél? – kérdezte.

– Besodort a szél a szárnyékba, itt vagyok.

– Milyen nyüzsgés lehet most Pesten – mondta. – Hallgattam a rádiót. Aki azt beveszi, megvesződik tőle. A legjobb zenére váltani. Ha csend van megőrülök tőle. Nálam ez csak egy-két napig működik. Igyunk meg valamit, gyere lemegyünk a Csödörbe.

– Pajtás, hulla fáradt vagyok, majd bepótoljuk. Menj le és biliárdozzatok, meg vannak csajok is, egyetek valamit, vagy táncolj az Ilikével.

– Itt az Ili? – kérdezte.

– Ott dumálnak a konyhán. Menj le és nosztalgiazzatok a nagyvárosról, ő meg mesél neked Bécsről, vagy Grazról meg az estélyekről. Én nyújtózok egyet, majd lehet, hogy lemegyek falatozni később – mondtam.

Az íróasztalon megnéztem az üzeneteimet, de semmi sürgős nem volt, ami lázba hozott volna. Amerikából ajánlkoztak szaktanácsadásra. Nyugdíjas üzletemberek jönnének szerve-

zetten segíteni támogatásképpen. Ennyit erről – gondoltam – és elnyújtóztam a puha birka-bőrökre a heverőn.

Buli, buli hátán, járta át eszméletemet. Még a konyhai beszélgetésünk hatása alatt voltam. Persze, komolyan kellett vennem, mert gyorsan el lehetett csúszni az ilyen rendezvényeken. Ezen a vidéken, itt a tájon, ha húzósbabbak az italárak, a kutya sem jön el. A bolti ár realitás, de ha a kálót rászámoltam – és hát az bőven volt – könnyen veszteségbe sodródunk. Lényegében közösségkovácsoló rendezvények is ezek, de ha mi nem profitálunk, a redőnyt már lehet is leengedni. A vásárok egyre alacsonyabb színvonalon tengődtek és apránként se áru, se vevő kategóriába vékonyodott a kereskedelem. A falvak is átalakulóban voltak. A falusi udvarokról eltűnt minden mozgás. Szinte üdülőjellegűt öltött a község, vagy múzeumi hangulat borult rá. Az állatárveréseket beszüntettük, a mi kultúránkba ez nem fért bele. Csórón, üres zsebbel nem lehet licitálni. A nyilvánosság sem volt vonzó, a politikai diktatúra után frissen, melegen. Félték, hogy megégetik a szájukat és megszokottabb volt a sundám-bundám mutyizás, utána meg mondani egy jó nagyot. Félték az emberek a kudarcától és nem volt miből kockáztatni sem. Valami különös gazdasági háború folyt itt: mintegy nagy vákuumban, eltűnt lassan és hangtalanul a teremtmény munkája. A paraszti gazdaságot anno bezúzták. Annyi maradt fent belőle, mint az árvacsalán. Az átszervezések után jött a gépi technika és a kemikáliák tömege, pótolni az élőmunkát az iparszerű gazdaságban. Az elvándorló, meg elzavart emberek nem látták az ipart, hogy hova menjenek. Kergethették a délibábot, aztán sok száz kilométerre bányákba, meg a fővárosba megindultak a fekete vonatokkal. Az elhurcoltakat meg némaság vette körül.

Közgazdászok elemzik a gazdasági hatékonyságot. Beszélünk kultúr-állapotról, meg egészséges élelmiszerről, közben már nem csak az a kérdés, hogy megmarad-e a magyar termőföld magyarkézben, hanem hogy megmaradunk-e itt egyáltalán. Kemény politika ez. És a közgazdász ugyan a gazdasági hatékonyságot elemezheti a világgazdaság mai rendszerében, most hogy kitágult számunkra is a világ, láthatóan nincsenek politika nélküli tiszta megoldások. Támogatások és elvonások rendszerében a lobbiszerű tevékenység káoszában lehetetlen megmondani a tutit. Az iparszerű gazdaságot is végül már a háztáji támogatta alá, meg különböző melléküzemágak umbuldái. A kárpótlást követően keletkezett tulajdonosi kör segítségével és részvételével létrehozott értékesítő szövetkezetek többszörösen megbuktak. Mifelénk kémikusok kellenének és nem közgazdászok, akik követni tudnák, hogy a pénz hogyan válik kámforrá. Nálunk megközelíteni is körültekintően kellene valamit, kinyilatkoztatni meg isten őriz, mert letűnt idők emlékei is bicskanyitogatóak. Kegyelmi állapot kellene, hogy bizalommal fordulhassunk egymáshoz, mint a templomban, ahol már megfogjuk egymás kezét. Féltünk a másiktól és nem alaptalanul, bennünk van a mételey.

A jogászok is úgy edzenek ma már, mint a kommandósok. Kigyúrt rendteremtők és agyafűrt fullajtárok a közbeszéd témái, meg az alvilág sztárjaival szórakoztatnak bennünket ahelyett, hogy a lakatot olajoznák a smasszerek.

Fórumok szerveződtek szerte a vidéken az új kasztok szerinti gúnyában. Amikor az egyik már kifulladásig látszott, a másik mezben döngettek a dobogóért. Pirosak, sárgák, kékek, zöldek barátságos mérközéseire nem hívták meg a mezítlábasokat, azok öltöző nélküli pályán rohantak. A játékszabályoknál lennie kell azonosan értelmezett feltételeknek. Most a minőségi tömegtermelés biztosítása és a megfelelő létbiztonságot adó jövedelemszint elérése volt a beszélgetések tárgya. A lekopasztott, szárnyaszegetten vergődő kis- és középüzem meg szegődjön el az integrációba, amelyet feltőkésített, nagyok ernyőként fölé tartanak, hogy egészséges élelmiszert biztosítsanak a mindenkori fogyasztónak. A közbeszédben eddig az európai integrációról volt szó, most meg már a Lajtán túlra meg az Óceánon túlra tekingetnek az érdekeltek és az értelmező megfigyelők. A gazdasági társaság nagytekintélyű vezéralakja amolyan cselédfélének sajnálatja magukat, mert nincs megoldva a biztos földhasználat. Így

a feltőkésített eszközállomány tulajdonosi biztonságáért aggódik, amibe milliárdokat investáltak.

– „Ki vagyunk téve az uraság, vagyis a földtulajdonosok kénye-kedvének” – mondja.

– „Aggódalomra adhat okot, hogy elmehetünk az eszközeinkkel akárhova.” – adja elő, mint új keletű hódító. Nehéz már hordani a bérletek terheit, de ki kényszerítette a milliárdos beruházásra, melyért annyira aggódik, miközben már karvaly-tőkésként zuhan a zsákmányára. A hazai szántóterület felét művelő gazdasági társaság zavartalanul és kiemelten támogatva fenntartja a nagyüzemi szerkezetet. Most a technikai elévülés többszörösére szeretné jogbiztonságát stabilizálni. Az újkori hódítások folytatása ez, csak nem puskaporral, hanem körmönfont lobbí, meg jogi csatározásokkal keresve a szövetségeseiket. Nagy Fehérnek is szokása volt: felnézett a horizont felé és kezével beterítette a tájat. – Ez mind az enyém! – mondta és addig nem akart megnyugodni, még valaki azt el nem hitte és ki nem fejtette csodálatát, ámulatba nem esett. Ha meg pénzt is szagolt, ilyen bemutatkozással, egészen belemelegedett a honfoglalásba, de legalább nem játszott árnyjátékot, mint a cseléd trükközők, akik egyébként páholyokban kakaskodtak. Dózsölhettek az estélyeken, miután a pórnép csekélyke vagyonát az üzletrészeket, az értékük alatt nevetségesen olcsón bekebelezték. Neveltetésüket sutba dobva máris tőkésekké váltak és ehhez kellett volna most a föld, hogy mágnásokká nemesedjenek. A módszereknek kifogyhatatlan trükkös bűvészmutatványát gyakorolgatták egyre több sikerrel. Nagy Fehér az adósságok között trükközött, amik között talicskával tologatta a vagyont, pedig ő is már csak konzervatív volt, mert szerette a pénzt a maga valóságában megtestesülve is látni, nem csak úgy adatszerűen, papíron, meg számítógépen bejegyezni. Lelkileg szenvedett, néha betege lett, hogy eldugva, vagy ráülve boldogítja-e jobban, vagy napfürdőzzön egy lepedőnyi lóvéval, meg csillogjanak az aranyak a fényben, a sok hüledező szemeláttára.

Egy szép napon elvitette a lovakat a majorból az ősi tanyára, mely akár múzeuma lehetett volna a paraszti mesterségnek. Őseim lelke lengette a fákat, mikor a lovak nyerítése megtörte a csendet és az orrukból kifújó pára gőzölt a hűvös reggelen. A felújított tanya rogyadozott a műkincsektől. Kastélyok, paloták, irodák díszes műalkotásai zsúfolásig sorakoztak, mintegy múzeumi alagsorban válogatás idején. Ha ide betoppant egy bankár, vagy tanácsadó egy teát nem tudott meginni a hüledezéstől. A pupilláik kitágultak, a lábuk gyökeret vert és hang nem jött ki a szájukon. Melyik bankár nem adott volna még ide egy pár százmilliót. Most meg már nemcsak a kellékek, az élet is sokat lendített a mérleg nyelvén, hogy a széfajtók megnyílnak.

– Csak Vércse meg Móni, meg a kutyák maradnak a majorban. A táncestélyhez nem kellenek lovak – mondta Nagy Fehér.

A majorból innentől nem a munka hiányzott, hanem az élet. Munka rengeteg volt, de üres és csendes lett a táj, árván maradt a park, mert valahogy a madarak is megérezték a változás szelét és új remények felé vitorláztak tovább.

A gyepet sem legelte már tovább a magyar szürke gulya, és Pompon sem terelte már Dezső úrral karámba a marhát. A füstös, a nagy szarvú kormos színű bika, meg a pirók borjúk a tehennel, meg az üszőkkel útra keltek lábon az ősi tanya felé, ahol egy új karám várta már őket az épületek meg az erdők között.

Dezső úr ült a Szőke Csödör előtt a lépcsőn, szívta a cigarettát, a sör a kezében, mellette meg Pompon hevert a gulyásbot közelében.

– Azt a mindenit – mondta. – Itt ne! – és nyújtotta az üveget, hogy húzzak belőle, merő udvariasságból, mert úgy is tudta, hogy nem ihatok a kocsi miatt.

– Pihenni kell Dezső úr – és megveregettem a vállát. – Igyál nyugodtan, most már van időd.

– Sokat mentem – mondta.

– Tudom – és megkínáltam cigarettával.

– Te! Én a városba – és kereste a szavakat.
– A városba mennél Dezső úr? – kérdeztem rá.
– Igen – mondta és felragyogtak a szemei. – Te! Én és pénz, városba, bolt – dadogta el akadozó nyelvvvel Dezső úr.

– Úgy lesz, Dezső úr – mondtam. – Reggel öltözzetek fel szépen Irénnel és megyünk a városba vásárolni.

Ilike meg Tolvaj Laci óriási hajsza voltak más-más körökben. Tolvaj Laci ragaszkodott a szüreti felvonulás elindításához és megszervezéséhez. Érettnak érezte magát, hogy a millió bajt felvállalja, egyetessen falusiakkal, tanyasiakkal és a szomszéd falvak lótarató gazdáival, meg az énekesportokkal, táncosokkal, önkormányzati képviselőkkel, rendőrséggel és még sok-sok helyi és környékbeli civilszervezettel. A majorban már csak Móni meg Vércse húzta az ígát és kissé lepadlózott ettől, mert már nyereghez szokott fiatalokat is megdumált a részvételre és nem tudta addigra meg lesz-e a ló, amire felülnek majd, mert Ricsiéknél is úgy hallotta lehúzzák a redőnyt és akkor nem lesz min átlóvagolni.

Minél többet forgolódott a tanyasi világban, meg a környék falvaiban, annál inkább fel-dobódott, mert igen sok portán őrizték a hagyományokat és örömmel ébredt a Csipke Rózsika álomból mindaz, ami egy szüreti felvonulás alkalmára kellett. Hívószava varázsszónak hangzott és már megtelt egy notesz jelentkezővel, akik elszánták magukat, hogy megmutassák a hagyományörzés méltó letéteményeseinek és örököseinek még együtt dobol a szíve. Ilike meg a környék falvainak és közeli városainak vállalkozóit boldogította a bejelentkezéseivel és a titkárnők szeme néha elkomorodott, mert igen slaposnak érezték mellette magukat. A bemutatkozó látogatások diplomácia finomságait súrolgatták és gyorsan ráébredtek a házi-gazdák is, hogy a színvonal léce fel van rakva tisztességesen. Megjelenés csak belépővel, az est jellege estélyi ruhás a hölgyeknek, az uraknak meg kötelező az öltöny és nyakkendő megjelenés. Igényként merült fel, hogy a résztvevők névjegyzéke ismert legyen és a vacsora-asztalra, névre szólóan társaságok szerint beosztásba kerüljenek a terítékek.

Önfenntartó módon őriztük a lelket a major köré szervezett események egyre sűrűbb világában. A mindennapok közege úgy állt össze, mintegy élő organizmus. Ahogy kiürültek az istálló meg szűnt a mindennapok nyüzsgő tempója, amit megtöltött a lüktetés, a dobogás, az élet mindennapos csodás megnyilvánulása. Az állatok körüli forgolódás, a körjük szerve-zett, vagy az általuk keletkezett mindennapos változatos események emelkedett szépsége csak akkor válik tapinthatóvá, mikor megszűnik. Óriási paradoxonja a létnek, amikor a hiány válik érzékelhetően megfoghatóvá. Mintha a kezében lenne a gyerekkori bicskád még, de persze az már régen nincs, de azért még belenyúl az ember a zsebbe, hátha a kezébe kerül. Hiány-érzeted lesz; a kontaktusok, a vezérekkel, a csődörrel, a bikával, beleégtek a retinába. Az érintések a mindennapi ápoláskor, a különleges illatú, tisztára kefélt, erős, izmos testek léttel teli üzenetei mind szavak is voltak egyben. A testbeszéd, a jelbeszéd üzenetei mindennap az aktuális kéréseket közvetítették felénk. A hangos szuszogások, a horkanások, a dobbantások, a nyerítések meg a bőgések hangszínei még a sötétben is üzenetek voltak egymás között, meg nekünk, mert még tisztelted őket, tudják ők is, hogy társak vagyunk és egymásra utaltak akár jó, akár rossz idők is jönnek mindannyiunkra. Aki nem él a tájon, sosem fogja megérteni, hogy miként beszélget a jó gazda a jószágaival, vagy milyen az állat eszperantó a csikósok, gulyások, juhások, kanások és az állataik között és akkor még a kutyákról ne is beszéljünk. A fordítási nehézségeket a lélek közvetíti, meg a hang, a tekintet meg az érintés.

Szóval a major, mint élő organizmusként viselkedő instrumentum, a hiányérzetét a rendez-vények eseményeiben kívánta feltölteni és egyre nagyobb nyüzsgés keletkezett. Felkerestem a hajdani gazdaság kerületi szakácsnőit, akik a legjobban főző parasztasszonyokból verbuvá-lódtak már annak idején is. Ők hozzá voltak szokva a több száz fős étkeztetésekhez. Még az ő tanítványaikból találtam üzemi konyhás szakácsot és mindenest, aki később a jobb kezem lett, aki a konyhatündérek és közöttünk lett a híd. Vele összesítettük oda-vissza az igényeket,

aztán előkerültek vendéglátós ismerősei, Tolvaj Lacinak, Sallai Zolinak meg a Katinak is. Máris nem volt gond akár több száz vacsorákat rendezni. Persze, hogy is lett volna, amikor sima paraszti lakodalmakon is hajdanán párszáz főre főzni meg sem kottyant. Minőségről meg ne is beszéljünk, amikor a tíz ujját megnyalta az ember egy házi rétes után, amit öten, hatan nyújtogattak, húzgáltak az asztal körül a jó melegen. Azok a kelt kalácsok, piték, hájas tészták és pogácsák utolérhetetlenek lesznek még világ a világ.

– Jó, minden jó! – mondta Dezső úr, miután egész nap az üzleteket járta Irénkével. Az állandó hiány beléjük ivódott otthon és mindent most akartak megvenni. Komoly fejtörés és némi veszekedés árán kezdtek alábbhagyni a vásárlási roham kitöréseinek megnyilvánulásai. Cukrászdába vittem őket, meg sörözőbe, kiragadva valójukat az árubőség démonjainak karjaiból. Dezső úr a sörözőben még inkább tömondatokban fejezte ki magát.

– Ez jó! – mondta és már noszogatni kellett, hogy hajtsa már le azt a sört, mert megsavanyodik a kezében, annyira őrizte volna. Berúgva sosem láttam őt, olyan beosztó volt. A sörözőben volt időnk megbeszélni, hogy a rendezvények lecsengéséig maradnak, utána viszont irány Székelyudvarhely, székelyészjárással, mert a célegyenes egy budapesti kitérő után fog következni. A lányuk Amerikában, a fiuk Budapesten él. Avval cukkoltam őket, hogy a Ferihegyen még repülőre szállnak és előbb látják meg a felhőkarcolókat, mint az otthoni Székely kaput.

Az Éva major, mint létünk fuvallatának megtestesítője, mint a szférák zenei jelenésének alászállása a földre, az átható organizmusával kéveként tartotta össze jelenésünk szalmaszárait.

A szalmaszálok kezdtek hullani a kévéből, már amikor Cinegét vitte a mentő. Most meg szaladtak a hírrel, elvesztettük Török Jóskát, akinek elcsendesedve megállt a szíve, de még akkor is ortodox paraszti mivoltával ragaszkodott a lágy mezőkhöz és a kormánnyal még levezette a kocsit a betonút vonaláról a csendes árokpartra. Ott megállt végképp a szíve és megállt a kocsi vele együtt. Véget ért egy földi élet. Török Jóska mindent megtett életében zúgolódás és tétovázás nélkül. Folyvást munkálkodott. Mondjunk imát érte és reméljük fáradsága nem volt hiábavaló.

Búcsúzik az ősz a nyártól

Az ezredes kezdett akklimatizálódni. Már kapizsgálta, hogy a természetnek itt mi is csak részesei vagyunk és nem csak öngerjesztő problémáink lehetnek a tevékenységeink mozgatórugói. De jó szeme volt, mert észrevette, hogy akadoznak a fogaskerek. Érzékszervei sugallták, hogy valami gubanc van és úgy gondolta, hogy a fő ok a folytonosság hiánya lehet.

Mintha ebben a majorban mindannyian ide csöppentünk volna valahonnan, egy idegen világból és megpróbálnánk összerakni itt mindent a paraszti világ hagyományaiként, de kik vesznek ebben részt? Lajos bácsit mintha csak a régi idők szele sodorta volna ide és most hogy meglett asszonyok is sürgölődtek a konyhán, teljesebb lett az élet. Kezdett betelni a korosztályok közötti űr, ami érezhetően szakadékként tátongott múlt és jelen között. A konyhán már látszott, hogy ezek az asszonyok bármihez nyúlhatnak, biztos kézzel teszik azt. Tudják minden mozdulatról, hogy mi következik és a fejben is minden készen állt.

Mi csak idezuhantunk egy többszörösen jogfosztott világ szérűjére és gyenge másolatát nyújtottuk az elvárható szintnek, minden igyekezetünk ellenére. Az új tulajdonosi háttérrel, a kusza üzemeltetési viszonyokkal a csupasz falak közé életet lehelni kölcsönösségi alapon a semmiből házard vállalkozásnak mutatkozott. Ezt érezte az ezredes is, aki kimérten és visszafogottan élte a mindennapokat és várta sorsa kibontakozását.

- Rövidesen beindulnak a munkák – mondta.
- Milyen munkák? – kérdeztem.
- Tartályokat hoznak majd.
- Engem ez hidegen hagy.
- Azt mondták, akkor beszéljek a Csataival.
- Csataival? – kérdeztem. – Na ne hülyéskedj, ő egy outsider.
- Mi az, az outsider? – kérdezte.
- Esélytelen versenyző, a lovakra is használják a versenyeken ezt a kifejezést. Csatai egy kívülálló dzsentrí-imázs.
- Na, hátha meggondolod magad, ti barátok vagytok Nagy Fehérrel.
- Barátok, persze, de most egy lakmuspapír kimutatná, hogy egyikünknek savas, másikunknak lúgos a kézfogása. Ebben az ügyben tűz és víz vagyunk.
- Majd alszotok erre még egyet.
- Oké, te meg addig segíts az Ilinek a rendezvénye érdekében. Tudod, a táncestély – mondtam. Aztán a Tolvaj Lacival elindultam a városba színházi ruhákért a szüreti felvonuláshoz.
- Száznál több már a felvonulók száma – mondta Tolvaj Laci.
- Akkor ez már népünnepély lesz, nincs mese.
- A népdalkörösök is jönnek, a tanyasiak meg a fogataikkal, meg jó néhány fogathajtó is el fog jönni. Most a bíró, a csőszök és a csőszlányok ruháit kellene kihozni – mondta.
- Csillás traktorok nem lesznek? – kérdeztem.
- Dehogy is nem, egész arzenál.
- Ki látja vendégül ezt a rengeteg embert? – kérdeztem.
- Fogas kérdés, de már van felajánlás. Úgy gondolom, hogy erre még vissza kell térni – mondta.
- Feltétlenül, mert csődbe jutunk – mondtam. – Levetköztet bennünket a szüreti bál, ha elhülyéskedjük.
- Megoldjuk – mondta Tolvaj Laci.

Megérkeztünk a ruhákkal a Szőke Csödörhöz. Tolvaj Laci kipakolt a kocsiból a fekete-fehér öltözőbe. Oda kellett figyelni, mert hibátlanul kellett mindent visszaszállítani a kellesnek.

A kocsmában Bambi állt az ajtóban, mosolyogva. Lenyomott két pusztit és karon ragadott. A pultnál Rainer itta a sört és még két ismeretlen támasztotta a könyöklőt.

– Rainer búcsúzni jött – mondta Bambi és átölelve nyakamhoz hajtotta a fejét. Éreztem, ahogy a meleg könnycseppek a vállamra gördülnek az ingnyakáról.

Rainer a másik oldalról támasztott meg, így hárman úgy álltunk a kocsmában közepén, mintegy színházi főpróba drámajelenetében lennénk.

Amit Bambi mondott, akkor tudatosult bennem, amikor Rainer is átölelt.

A két ismeretlen vette meg a tanyájukat, ők meg a lovaikkal kamionnal elindultak haza Németországba.

– Szép volt, elég volt – mondták. – Muter, fater, otthon vár, megyünk.

– Jó. Minden jó – mondtam Dezső úr után szabadon.

A konyhán meg Sallai Zoli pakolt kiöltözve a tűzhely melletti asztalon. Nehezen szólalt meg.

– Elmegyek – mondta. – A szerszámaimat pakolom össze. Jó volt itt segíteni. Pestre megyek. A vidéknek itt egyelőre annyi. Sok sikert kívánok nektek. Katiék megoldják itt a bulikat és háziasan főznek. Sütésben meg sehol nem vagyok hozzájuk képest.

– Mivel vagy? – kérdeztem.

– Szilviék jönnek értem.

– Gyertek, bedobunk valamit.

Ahogy kiléptünk a konyha ajtaján a gang előtt egy fekete mercedesz lassított le, kissé megnyílt az egyik hátsó ajtó és az ezredes nézett ki a kocsiből.

– Légy szíves, az irodára gyere már fel – mondta és a kocsiból szinte meg sem állt. Gördült tovább a park íves sétálóján.

Nyomában egy másik mercedesz nyomult, csak világos színnel. Ilike érkezett meg a kutyáival. Jókedvűen szállt ki a kaszniból.

– Na mi van fiúk, csak nem unatkoztok? – kérdezte.

– Úgy nézünk ki? Most fogjuk leinni magunkat, de a részeg asszony nem szép látvány. Nem jársz jól, ha velünk tartasz – mondta Sallai Zoli.

– Na gyertek! – és azzal elindult a Csödör bejárata felé.

Aztán befutott Csatai, meg Csekó és jött etetni a Lajos bácsi, de mint szokása volt először a kocsmáján fogta meg a kilincset az istállóajtó meg valamikor később került sorra.

Felmentem a kastélyhoz az irodába, valóban nem a tárgyalóban ültek, hanem ketten a heverőn, ketten meg az íróasztallal szemben úgy, hogy az ablakra kilátásuk legyen. Hirtelen nem tudtam hova tenni őket. Ismerősnek tűntek, de csak tűntek, mert nem tudtam volna megmondani, hogy ki, kicsoda. Az ezredes meg nem mutatott be senkit. Normális esetben azt a következtetést lehetett volna levonni, hogy mindenki ismer mindenkit. Kíváncsivá tett, hogy mivel rukkolnak elő a sötét vakondok, mert mindannyian fekete ruhában voltak, de nem az izomagyú fajtából. Tulajdonképpen inkább intelligensnek tűntek, de mindenképpen tanult emberek voltak. Az meg, hogy nem volt bemutatkozás, hát lehet, hogy a dolgok természetéből adódott. Tulajdonképpen úgy éreztem, hogy pofavizitet tartottak és apró kérdésekkel méricskéltek bennünket, tehát az ezredest is. Aztán meg különböző történeteket meséltek, mintha ezer éve ismernénk egymást. Beszéltek fegyverekről is, szuperfejlesztésű hőérzékelős nyomkövető lövedékekről értekeztek, ami nem téveszt célt semmiképp. Először azt az ezredes foglalkozási ártalmának tudtam be, később meg már olyan érzésem volt, hogy a téma nem véletlenül került elő. Váratlanul és nagy hirtelenséggel elköszöntek. Egy lépést sem tettem utánuk, amikor az ezredessel a nyomukba kiléptek a küszöbön. Az ablakból figyeltem, hogy megtorpadás nélkül folyamatos mozgással ültek a mercedeszbe,

miközben az ezredes fegyelmezetten, de nem mereven, csak egy helyben állt és amikor a kocsi elindult enyhén megemelte a kezét.

- Na én lemegyek az ivóba – mondtam. – A Zoli búcsúzik.
- Én is megyek veled – és az ezredes felvette a lépést a Csődör felé vezető lejtős úton.
- Mi volt ez? – kérdeztem.
- Szétnéztek – mondta az ezredes szűkszavúan.
- Kik ezek egyáltalán, mintha már láttam volna őket valahol?
- Nagy Fehértől jöttek ki szétnézni.
- Ha csak nem voltatok valahol, mert itt az irodában ugyan mit néztek?
- Ezeknek szemük van mindenhol.
- Neked ismerőseid ezek?
- Ez a fajta mindig ismerős.
- Milyen fajtáról beszélsz?
- A kiszolgálókról, meg akik végrehajtanak terveket.
- Milyen tervek lehetnek itt? – meditáltam hangosan.
- Gödröket kell majd ásni.
- Gödröket? Én akarok homokbányát nyitni.
- Hát az olajról van szó.
- Valóban járt erre a Mol. Átlósan haladtak át a földeken és olyanokat robbantottak, mintha háború lenne. A környékbeli házak mind megrepedeztek, de a parasztnak rossz a szeme meg a füle és senki nem szólt. Olajat kerestek. Régről is van termálvíz lefojtva. Még hogy aranyhomok. Egyenesen aranybánya ez a vidék.
- De most nem bányászni akarnak, nem erről van szó.
- Akkor mit szemlélnek itt?
- A környéket, meg minket. Tárolni akarnak és ahhoz biztonságos helyre van szükség.
- Szóval eljött az idő. Mi mindent akarunk csak dolgozni nem. Élősködői leszünk a világnak.
- A mágánásokhoz akarnak tartozni az új fejések.
- És ehhez pénz is kell, nemcsak hatalom.
- Ezeket a nyilvánosság előtt csak küzdeni látod és mi adjuk a voksokat, hogy képviseljenek. Hol kezdődik a játszma és hol a munka?
- Itt a gengszterség folyik öreg, ha nem vetted volna észre. A fejéseknek a valódi kezeik ezek a csoportok, akik most mentek el. Ezek rólad is mindent tudnak. Az asszonyod derék-bőségét is ismerik, hírszerzők, megfigyelők és tanácsadók. Ma már inkább csak tanácsadók, akiknek cégeik vannak. A Cosa Nostra történetei ma már csak szórakoztató mesék.
- Én nem erre születtem pajtás – mondtam.
- Senki sem az anyja hasában kezdi. Egy óvatlan pillanat és korpás leszel te is. Onnantól már nekik güzülsz, mint a kisegér.
- Én beérem kevesebbel is. Nem bírom a korpászságot, allergiás lettem. Ez a legújabb betegség, a védekező mechanizmus, előbb-utóbb lebetegít. Láthattad, hogy örökmozgásban vagyok.
- Látom, hogy meg sem állsz, egybeszakadtak a nappalok meg az éjszakák, még nem vagy mások fullajtárja, de már önkizsákmányoló lettél és ez is egy pusztító folyamat. Nem lesz időd önmagadra, nem lesz időd a családra, a lelked leporosodik, az Istentől eltávolodsz.
- Neked eszedbe jut Isten? – kérdetem.
- Nincs más kapaszkodóm. Látod itt vagyok már jó ideje, átgondoltam az életemet, mert most volt időm rá, de ezen csak sírni lehet. Egy csavar lettem a gépezetben és egy ördögi bádogszékér rohan velem. A sűrűben már nem lehet tudni, hogy ki kivel van. A tisztogatás ideje fog következni és nekem már Isten felé kellene fordulni. Ezt csak most értettem meg, mióta itt vagyok.

– Ezért nem hagyják a seregben a katonát unatkozni, mert gondolkodni kezd – mondtam és abbahagytuk a dialógust, mert az ivó ajtajához értünk. Imi gyerek nyitotta az ajtót, mindenütt ott volt, ha kellett, ha nem. Ezért hívtuk gyerekek is, mert mindig láb alatt volt. Most valami mobiltelefon alkatrészekkel seftelt. Az ezredesnek akart eladni belőle.

– Nincs az üvegben pénz? – kérdeztem.

– Ahhoz még nem lehet nyúlni, csak ha majd a fekete macska kétszer megkerüli.

– A kutya meg körbepisálja – mondta bentről Csekó.

– Minek neked a pénz? – kérdeztem és bentebb léptünk.

– Búcsúztatjuk Zolit.

– Tartsd a markod – mondta Csekó és belevágott egy bankjegyet. – Hozz az asztalra valamit!

– Bogi hozta ki tálcán az italokat és mondott valamit az Imi gyereknek. Az meg összetolt több asztalt és átpakolta az italokat. Addigra újra megjelent Bogi és hozott még egy tálca ropogatni valót meg üdítőket is.

– Te mire készülsz? – kérdeztem.

Bogi arca elpirult egy kissé, mintha zavarba jött volna. Már felnőttnek számított, de a lányos vonásai uralták a megjelenését. A levegőben volt, hogy most megint egy kicsit levett a gyerekkorból magáról. Összeszedte magát és még a ruháit is kisimította a testén.

– Én is itt hagylak benneteket – mondta. – Vagyis hát nem itt hagylak, hanem el szeretnék menni.

– Számítottam rá, hogy ez bekövetkezik – és rákérdeztem. – Hova akarsz menni?

– A vőlegényem városába szeretnék költözni – mondta – és tanulni is fogok. Megyek egy számítógépes tanfolyamra.

Egészen elérzékenyültem, vagy talán inkább meghatódtam, vagy meglepődtem. A mai világban ilyen hallani, hogy vőlegényem. Hasonlót is már lány ritkán mondott mostanában. Pasiztak, krapekoztak meg macsóztak, meg olyanokat mondtak, hogy emberem, faszim, szerelmem, kedvesem, és a laza formák bármelyikét, csak kötöttség ne legyen.

– Ha így áll a dolog, csak a gratuláció marad, és az arcára nyomtam egy puszit.

– Hozzatok pezsgőt is! – kiáltottam. Imi gyerek és Ilike már rendezkedett is az asztalon, majd kiment és behozta a CD-s rádióját. Táncolni akart és már forgott is a lemez. A fiúk bontották az italokat, hogy tölthessenek, de a pezsgőzést kellett előrehozni és ehhez poharak kellettek.

– Mi a helyzet a tánciskolával? – kérdeztem addig Ilikét.

– Aranyosak – mondta. – Vasárnaponként hozza őket anyuka, vagy apuka, de van család, aki a szomszéd gyerekeket is kihozta. Már több mint húszan vannak.

– A tanyán ez óriási – mondtam.

– Már ott tartunk, hogy a szülők is próbálgatják a lépéseket, ha a standard táncokat vesszük most sorba.

– Egy flamenkót le tudsz lejtteni most?

– Mit akarsz ezzel? – kérdezte.

– A Zoli itt hagyja a tájat, ezek itt búcsúpoharak. Még kellene valami ajándék, vagy táncolj vele rock and rollt.

– Ha gondolod, hogy én kellek ehhez, legyen – és előkészítette a lemezt.

Kivágódott a pezsgősüveg dugója és habozva folyt az ital a poharakba.

Boginak énekeltek az Imi gyerek vezényletével. „Kicsi vagyok én, majd megnövök én, esztendőre, vagy kettőre nagylány leszek én”. Persze, Bogi szépnövésű lány volt, pár centivel rá is vert az Imi gyerekre.

– Sok szerencsét nektek az életben, bárhol legyetek is majd! – mondtuk akadozva a nagy kavaráásban és felszabadultan, könnyű szívvel repített bennünket a jókedv a táncparkettra, ahol körbe-körbe topogtunk, mert Ilike már kopogott a cipőjével középen a flamenkó ritmusára.

Aztán jött Liba, a numizmatikus, egy kisebb társasággal meg a környékbeliek: Tobak, az Ábel meg a Teri és Feri. Csekó kopogtatott a sudrijával és megjelent a Vili bácsi a birkás haverunk a doktorral, aki visszafordult a hegedűért. Dezső úr meg már Katival ropta, mintha parázson táncolt volna. Csatai gumicsizmában Irénkével forgolódott és most hál' Istennek nem a biliárdasztalon szólózott. Gyöngyit leváltotta Tolvaj Laci a pultnál, hogy szambázzon a rongylábúakhoz, ő meg felbontott egy üveg vodkát. Ricsi hiányzott a bohócságával.

Lajos bácsi a pultnál odatartotta a poharát a vodkásüveg elé és megjegyezte:

– Hogy-hogy a Ricsi nincs még itt?

– Nem jó híreket hoz a szél róluk – mondta Tolvaj Laci és nem kispályázott avval a vodkásüveggel, újraöntött a poharakba. Akkor már az ezredes is csatlakozott, de ő kért hozzá citromlevet is. Végül is limonádét turmixszolt magának. Hogy turmixszolt az túlzás, egy citromot kockákra vágott és kevés szódavízzel összekeverte, majd beállítva az arányokat, beleöntötte a vodkát.

A pult mögötti kiadóablak kissé megnyílt velem szemben, szinte vonzotta a szemem a táguló rés. Szüntelen készenléti állapotban voltam, az éberségvizsgálat a szervezetemben állandósult. Alanya lehettem volna pszichológiai kísérleteknek, ahol a türesmezőt tesztelik. A résen Ricsi fejének kontúrjait véltem felfedezni és mikor megállapodott a tekintete, jó rá-érzéssel kezével intett, hogy menjek hozzá és észrevétlenül visszazárult a kis ablak.

Ricsi a konyhán várt az öltöző felőli asztalra támaszkodva, vele szemben meg Hucsi Jani ült, akinek az egyik kislánya a térdén hintázott.

– Nem akarunk zavarni – mondta Ricsi –, de elkerülhetetlen, hogy ne váltsak veled szót.

– Mi a gond Ricsi? – kérdeztem.

– A Jancsival vagyok, most ő segít nekem. Anyám összeomlott, na nem a kórházban van, hanem magába roskadt és már megivott minden italt, amit a hűtőben talált. No persze a többi elpakoltuk Janival, mert már eltapsolták volna a csikósokkal. Hozzáteszem joggal, mert nem tudjuk kifizetni őket és holnap nemcsak a lovakat, a kocsikat is elviszik mind az adósság fejében. Erdőre keresek vevőt – darálta le az eseményeket Ricsi.

Rágyújtottunk.

– Mivel kínáljalak meg? – kérdeztem.

– Hagyd – mondta. – Tudod, ha bulizok ki is provokálom, de most ez nem segít, nagy a baj. Az erdőt segíts eladni, lábon kell piacra dobni, mert másra már nincs idő. Mentsük a menthetőt, ha lehet, ebben segíts nekünk, ha tudsz. És még el sem szívtuk a dohányt már indultak is. Ricsi elől, utána meg a Jani, aki a hóna alatt a csípőjén tartva vitte a kislányt, mintha ő lenne az édesanya. – Ha van valami azonnal hívj fel! – szólt még vissza Ricsi és a kis Volkswagen mintha versenyfutamon lett volna, a csonka kipufogójával dübörögve elindult.

Visszamentem a konyhába és az asztalnál ülve elnéztem a lábasok, darálók, szűrők, reszelők és fakanalak felé. Néztem az emberi munka, a konyha eszközeire, hogy gondolataim megindultságát leállítsam. Nehéz lesz kitörni, munkával nehéz. Az elmúlt idők egyenletes szegénysége, vagy a szegénység arányos elosztása, ahogy vesszük, a libalegelőre szorított minket. A rókák meg már csóválták a farkukat, fenték a fogukat, a pásztoraink meg lidérc-fények ígéretes hívószavára apránként eladogattak bennünket, akár egy gatyapertlit, és ha kellett a végén az egész mezőt is elvesztegették a talpunk alól.

Beszűrődött az ivóból a CD-s rádió hangszórójából lüktető impulzus, áradt a zene, folyt az élet. Én meg ismét rágyújtottam és a félhomályos konyha szögletén emlékképeim takartak be, mint a mellény a vállaimat, amikor csak úgy magamra hajítottam hűvös estéken, vagy kora hajnalokon. Szobellédi Pista jutott az eszembe a kunéros magyar parasztgyerek, akit ugyan-úgy mérgezett a múlt, mint ahogy fertőzött a jelen. Aki még megdöngette a kocsma padozatát, meg kieresztette a hangját rendesen virtuóz őseréjével, de végül is elesni sem tudott rendesen. A nyikorgó padlásajtó mögött fújta a szél esendő testét a gerendára áthajított kötélén. A

szomszéd találta meg, mikor átment, hogy kölcsönkérje a kaszát. Akkor is csak azért nézett széjjel, mert a kutyák szabadon, de kedvtelenül oldalogtak. Egyébként meg nappal láncon szoktak lenni és fellármázták a tanyát, ha jött valaki idegen.

Az erdő eladása... az erdő a Szebellédi Pista tanyája mellett volt. Csakúgy pörögtek a képek a múltba és éreztem a ropogós cseresznye ízét a számban, meg a vidámságot, az örömet, mikor még az óriási cseresznyefákról egymáshoz kötözött létrákkal szedtük a termést a Szebellédi tanyán, a papáék udvarában. Cseresznyeszüret! És lányok, fiúk, fiatalasszonyok, fiatal emberek, mint az ágak között voltunk az emeletnyi fák. A konyhában meg főtt a tyúkhúsleves, amit lúdgége téstával tálaltak és utána a galuskás kakas pörköltet. Ünnepe volt. Ezek a munka ünnepei és nem a meddő kinyilatkoztatások. Események voltak a tanyánál, aztán meg mentünk az öreg Pista bácsival a fácánokat etetni.

A vállán mindig ott volt a puska, a lábánál meg a vizsla kényszeredetten lépkedett, mert ő már szaladt volna valamilyen feladatra. Az egyházerdő széléhez mentünk. Ezt az erdőt adtuk el egykor lábon, mert a főkönyvelő beparázott. Fuldoklott a tsz. annak idején melléküzemág nélkül és az egyik ilyen üzem megrendelés híján leállt. Karácsony és szilveszter között a Zöld dió étteremben adtuk el az erdőt, ahova már csak vigadozni jártak, búcsúztatni az évet, vidám evés-ivásra. A kávécsészéket már elvitték az asztalunkról és némi értelmezési nehézségek után aláírták az erdészek is a papírokat. Az erdő elkelt, a főkönyvelő fellélegzett, csak a vevő nem mutatott ki érzelmeket, meg a téeszkeres társaság. Nekem meg ismét a munka jutott, mert minden sarokra ki kellett akkoriban táblázni, hogy az erdő elkelt és kié lett a tulajdona. Lábon nem lehetett volna csakúgy megválni tőle. Az őrzés is ránk hárult, de a főkönyvelő kivirult. Az étteremben orvosok és ápolónők gyülekeztek, magukat ünnepelni. A kórházban nyilván nem lehetett munkahelyi bulit szervezni, óriási hangulat keveredett, amikor eljöttünk még az erdészek az asztalokhoz az ápolónőkkel ropták. A főkönyvelőt leadtuk a feleségének, mi meg Harnos Pistával visszamentünk, hogy ne árvuljon el a helyiség. Nehogy már a gazdászok lemaradjanak. Virradatig is kitartott a társaság, nem szégyenkeztünk. Az orvos hálapénze a vendéglátósoknál landolt aznap éjszaka.

Harnos Pista a tsz. világban fűrészüzem vezetője, az új rendszerben meg tulajdonosa lett. Hitel hitel hátán, de Zina a feleség kikormányozta a számvitelt, meg a pénzügyeket. A raklapot meg vitték az olaszok minden mennyiségben. Alig lehetett már nyárfát találni a határban. – Most kellene Harnos barátom, hogy a Ricsiék erdejével egyáltalán mit tudnánk kezdeni – gondoltam. Lehet, hogy csak ledarálnák és vinnék az erőművekbe, de hát Harnos Pista sem tud már tanácsot adni, mert Zina korai búcsúja után ő is bedobta a törülközőt. Egy újonnan épített tanyájában a vadiúj cserépkályhát begyújtotta és elmerengve a múlt, jelenen és a komornak tűnő jövőn hathatós mennyiségű altatóval segítette át magát a túlsó partra.

Erő kell a mindennapi léthez és kevés a fohász, hacsak a pénzt hajtod lótvá-futva, meginog az immunrendszer; összeszakad a lelked pillanatnyi otthona, máris kiterített és ha már ártatlan trófeává szelídültél, legalább a lelked mentésére jöhet érted az angyali mentőszereg az üdvösség szárnyaival, ha imádkozik érted a Balázs Atya. Mint valami áradó folyam az összes hordalékával lepte el agyam idegsejtjeit a múlt és jelen történéseinek tornamutatványai. A gondolatok, emlékképek pörögtek-pörögtek, nyilván azért, hogy megoldják az előttük álló problémát. Mit kell nekem megoldani és meddig, vagy mit hagyhatok a nálamnál erősebb gondviselésre? – mi az, hogy erősebb – jöttem rá, hiszen én is az ő markában vagyok, helyesebben eszköze lehetek. De a lélek és a szív ügye, ami a lelkiismeret örök vívódásának tárgya, nyugtalanná tette a durván felvetődött gondolataimat.

A szűrt fény homályából kiléptem a park felé nyíló ajtón a magas ég alá és elnéztem a csillagos horizontra. Távolban a nagyváros fénye vetült fel az égre és mintegy maszatos opál folt adott jelet a civilizáció egyik gyújtópontjáról. Elindultam megnézni Mónit és Vércsét az istállóban. A kutyák hangtalanul mellém szegődtek, halk nyüszítéssel jelezték néha, hogy mellettem vannak. Vércse felnyerített, vagyis inkább csak felhorkant, jelezve, hogy tudomása

van az érkezésünkről. Móni prűszkölt egyet és éreztem, ahogy csapott a farkával, aztán meg topogni kezdett, hogy hova vizeljen. Előkerestem a vasvillát, hogy felszedjen a trágyát és friss szalmát igazítsak alájuk. Széna bőven volt előttük, csak lazítottam rajta egy kicsit, megigazítottam kézzel, mint az ember a tányéron késsel, villával szokta összetereelni a metélt prézlis tésztát. Fejüket le s föl billeggették, megrázták a sörényüket örömben és csaptak egy párat a dús farkukkal felélénkítve a vérkeringésüket. Jelét adták az elégedettségüknek. – Jó éjszakát, jó éjszakát! – mondtam és rájuk csuktam az istállóajtót.

Aster a nagy fekete csillagmellényű dog majd feldöntött a nyüzsgésével. Donna, a dobermann meg mintegy edzőtáborban lett volna, úgy rohángált a sétányokon oda-vissza. Ilyenkor a többi kutya, mint a fékezett habzású mosószer leve összébb húzódtak a háttérben. Az ivó felé szedtem a lábaimat. A világos színű mercedeszben a két németjuhász felugatott. Aster a mély hangjával megdöngötte a nyíltszíni csendet, de a kocsiból továbbra is előtört a két kutya védő acsarkodása. Akkor már Donna is odapattant és mintegy akadályfutó átugrott először a kocsi orrán, aztán meg fel a tetejére. Felbőszült a két németjuhász és úgy tűnt a kárpitot is letépik. Mi tagadás, megfélemedeztem az autókban lévő két kutyáról. Nem lett volna szabad arra mennem, de most már nem volt mit tenni, szaladtam vízért, hogy lehűtsem a hangulatot, mert a megszállottságtól már nem érintette meg a kutyáinkat az engedelmisség erenye. Már csak azt vettem észre nagy igyekezetemben, hogy Imi gyerek is önti a kutyákra a vizet az Ilike meg már ott topogott jogosan, féltve a kis birodalmát. Astert meg Donnát visszacsuktuk a kennelbe, mert innentől kezdve a barátság már nem volt elvárható. Mire visszaértem Ilike már lassan gördült ki a dülőút felé és lehúzott ablakon keresztül integetve elköszönt. Szinte percekben belül szétfroccsent a társaság. Indultak a kocsik, röffentek a motorok és már csak Tolvaj Lacival maradtunk ketten. Még szétnéztünk, tekintetünkkel körbejártuk a helyiségeket, hogy minden a helyes üzemmódba legyen, mikor hangokra lettem figyelmes. Mentem a nesz irányába, s már tisztán, kivehetően horkolást hallottam. Hát a paraván mögötti térben, egy mély bőrfotelben az ezredes lelógó karokkal, félig a földre csúszva, kábult állapotba zuhanva cifrázta most már, de nagyon. Nem igen tudtunk rajta segíteni, mert tehetetlen állapota lehetetlenné tette, hogy a távolabbi kastély épületébe szállítsuk. Csont-részeg állapotban horkolt, szuszogott. Végül is a helyszínen megágyaztunk neki. Az ablakot meg nyitva hagytuk, hadd járja a friss levegő.

– Mintha gyakorlaton lettem volna – mondta másnap. – Mindenem sajog, de az semmi a gyomromhoz képest nyögte ki rekedten és gyógyszer után kutatott.

Másnap Katival összeállítottuk a Rajmund féle üzemi vacsora forgatókönyvét és a fogásokhoz szükséges nyersanyagigényt. Evvel nem emésztettem magam tovább, hanem a szüreti bál miatt főtt a fejem. Úgy láttam nem vagyunk mi akkorák, hogy átvegyük egy falu gondját, de Tolvaj Laci belemelegedett és bizonyítás kényszere konokul kitartóvá tette, szinte a megszállottságig ragaszkodott a vágyai kiteljesedéséhez. Nekem olyan érzésem támadt, hogy ez kis népünnepély, akár ezer fős is lehet és a visszatérülő költségek adományjellege jószerével teljesen ránk fog hárulni. Meg kire is hárult volna? Az új rendszerben a falu széthúzása drámaivá nőtte ki magát. Végül is beadtam a derekamat és az aggályokat félredobva a lovak közé csaptunk.

Az üzemi vacsora már olyan főpróbászerűen megnyugtató, hogy úgy megy itt minden, mint a karikacsapás. Be tudtuk mérni, hogy mennyi eszköz és milyen hely- és térigénnyel számoljunk majd, de a személyzet létszáma még mindig homályos maradt.

Az üzemi buli hajnalig tartott. Az eszem-iszom életérzés magával ragadta a hangulatot. Csak az üzem dolgozói voltak jelen meg a szűk körű kiszolgáló személyzet, no persze a tulajdonos család, szinte teljes létszámmal képviseltette magát. Legtöbbjük még soha nem járt Magyarországon. Így Imi gyerek is meghívottá vált, mert ismerte a dolgozókat és a bennfentes ügyek tolmácsolójává is előlépett. Én már a piacról érkeztem kora hajnalban, amikor a

diszkós épület körül körbe-körbe vonatoztak egyik ajtón ki és az épületet megkerülve a másikon be.

Rajmundról szakadt a víz, főleg hogy rá volt terítve a bokáig érő szűr is. Evvel aztán lefénnyépezte magát külön, meg a családdal is. Aztán Imi gyerek adott neki pásztorbotot, meg egy kalapot kerített a fejére és csoportkép már evvel a jelmezzel készült. A dolgozók lelki békéje a gyomron keresztül teljesedett be és kivilágos virradatig tartó üzemi 'mítiny' rendesen kikerekedett. A hajdani csendőrszálláson berendezett szobákban Rajmund idős rokonai pihentek meg, akik néhány kisebb gyerekkel, itt jóérzéssel meghúzódhattak. A számla kiegyenlítése a délutánra húzódott, ahol a könyvelő volt a főszerep, de Rajmund végig mellette volt, mintha összenőttek volna. Fillerre részleteztünk mindent és fillére is lettünk kifizetve. Nem volt nagyvonalúskodás, meg borraivaló, olyan érzésem támadt, hogy az újszülött üzemtulajdonos a csigát gyalog felhajtotta volna Pestre egy forintért. Elvitték a maradék ételt és ébresztgették a rokonokat a szobákba, mikor is Imi gyerek lement az ivóba.

– Most már ba**nak egyedül, mert mióta elpakoltak egy kávét nem képes fizetni a fősvény gyáros – mondta és rendelt magának egy feketét szuszmisszal. No persze reggelig annyit evett-ivott, amennyit akart, ami csak belefért. A gyáros számára vége volt a szórakozásnak, már csak a munka maradt, meg a kötelesség. Imi gyerek meg még lehet, hogy folytatta volna ott, ahol reggel abbahagyták. – Mára már nem tudok németül – mondta.

– Akkor fogjatok be a kocsiba Lajos bácsival – szoltam neki –, kimegyünk a határba.

– Hova készüljünk? – kérdezte.

– Az erdőkbe megyünk a lókikötő felé, megnézzük van-e még ott valami, abból amit építettünk tavasszal – mondtam.

A természet ékszereinek neveztem azt a pontot a nemzeti park felé, ahol a homokdombok és az ősbórok találkoztak az erdőszűlt területekkel meg az elhagyott tanyahelyek mesés átváltozásával, ahol már eltűntek a romok és az alkalmazkodni tudó növények fent maradtak. Itt építettünk fából pihenőt az erre járó lovas turistáknak, meg persze magunknak. Amit alkalmasint és apránként lassacskán szétlopkodtak. A célom a kiruccanással az erdőszomszédokkal való találkozás volt, hátha gyorsabban oldódnak meg dolgok, ha sebtében intézkedünk – gondoltam. A stakeholderek információi aranyat érnek, esetleg akad is vevő a Ricsiék erdejére. Megkerültük a határt, szoltunk, akinek csak tudtunk, a szomszédos érdekeltek közül az elérhetőknak, mert a legtöbb erdőtulajdonos erre sem dugta az orrát éveken keresztül.

Aztán hazafelé vettük az irányt nem mentünk mások szívét fájdtítani, a mienket meg szomorítani.

A szüreti menet indítása a majorból kora délután kezdődött. Az étkezőtérén bográcsokban főttek a pörköltök és paprikások. A konyhán csak úgy cserélgették a tepsiket a sütőben a kiszagotott pogácsákkal. A nemzeti színű szalagokat lengette a fuvallat a sorakozó lovaskocsikon. A csősz párok felöltözve, ahogy kell, Tolvaj Laci gondoskodott a kellékekről a színházból kihozott ruhákkal. A csikósoknak meg a lóhajtóknak volt saját ruházatuk. A népviselet darabjait sok háznál őrizgették és a lovasok erre mindig különösen sokat adtak. A faluban a gazdakör terménykiállítást szervezett.

Az önkormányzat gondoskodott kulturális programokról meg kézműves kiállításról. Zenekar meg népdalkörös együttesek egyaránt voltak a faluban, meg voltak a kocsikon is. „Búcsút int az ős a nyárnak” énekelték már a kocsikon. Tolvaj Laci a demizsonnal, mellette meg Kati a kosárban pogácsával, meg poharakkal járta végig a rendeződő sorokat és kínálták a felvonulókat. Aztán a konyháról is jöttek Kati segítségei; Rózsika néni és barátnői osztani a pogácsát, kínálni az italt. Hosszú, kígyózó sorban rendeződtek a major körül a felvonulók, és amikor Katiék újra a sor elejére értek Tolvaj Laci megadta a jelt az indulásra. Az eleje már rég elindult, de a szamaras kocsisok még a majorban egymásnak adták a demizsont. Csak épphogy topogtak a szamarak, akkor egyenesedett ki a sor. Most látszott csak igazán az

esemény kavalkádja, hogy se elejét, se végét a felvonulóknak egy helyről nem lehetett már áttekinteni.

Kígyózott a szüreti felvonulók színes sokadalma a falu felé. Parádés kocsik, csézák, löcsös szekerek, gumis kocsis, lovas- és szamaras fogatok a csikósok kíséretében a dobogtak, topogtak, hogy összevárják egymást és felvegyék a ritmust. A színes népviseletben lévő felvonulók, meg a fehéringes kontra feketemellényes lovasok a bőgatyás, kékruhás csikósok helyezkedtek az üléseken meg a nyergekben, hogy mire igazából megindul a menet hetykén és biztos támasszal parádézhassanak. A falu utcáin már várták a menet beérkezését, különösen a polgármesteri hivatalnál, az iskola előtt a templom körül, meg a kocsmáknál csapódtak össze sokan.

Örömet adott ez az illúzió a faluközösségnek, hogy lám vaskosan élnek a hagyományok és némi gondtól eltekintve a mezőgazdaság is poroszkál a maga útján, mert mitől lenne szüreti felvonulás, ha nem magától a szürettől. Az egész éves munka eredményétől és az örömnépé magasztosulásától. A menet végére besorolt a mai technika; egy-két traktor pótkocsival, csillékkal a platókon meg szőlődaráló és prés, amin húztak néha egyet-egyet és kínálgatni lehetett a mustot. Végre vidámabb arcokat lehetett látni a derűs kora délutáni jó hangulat közepette. A humor, a kacagás, az egymás ugratása a közösség ereje és a szimpátia kölcsönöségei az otthonosság, a biztonságérzetét keltették az alkalomra összekovácsolódott lakosságban.

Tolvaj Laci zsigulijának kilométer számlálója összepörgette a sok jövés-menés közepette a száz kilométereket, mire megtalálta a résztvevőket.

A gyönyörű kígyózó szüreti felvonulás résztvevői a helybeliek tiszteletére szegődött szomszéd falvak lovasainak sokadalmával egészült ki. A helyiek létszáma a látványnak csak töredéke lett volna, így viszont szárnyalhatott az illúzió, hogy él még a falu, jól él a parasztság, futja még a szépre, jóra. A valóságban meg mi tudtuk, hogy a majorban hajdanában üzemelő szőlőátvételnak már csak az emlékekben volt nyoma és bár, tőlünk indult a végtelennek tűnő szüreti felvonulás csak Móni és Vércse kettesben szaporította a szüreti multság látványosságát. Alig akadt már szőlő átvevőhely. Az árakat soha nem lehetett tudni kellő időben.

Már javában tartott a szüret még mindig lebegtetten a néhány felvásárló környékbeli pincész az árat. Aztán meg szokássá vált, hogy fizetni, vagy átutalás, majd később meg jövőre. Az egész évi munka meg költség megtérülése is bizonytalanná kezdett válni. A leadott szőlő áráért előfordult, hogy a következő évben is csak előlegként zárandokolt a paraszt és lassan nyár lett, mire pénzéhez jutott, amit el is költött nyomban, mert addigra meg már tartozása halmozódott fel a növényvédőszerért. A szőlőültetvények magánosítva lettek, a pincét meg eladta a közösség alól a rendszerváltás heve. Szőlősgazda pince nélkül, olyan mint a színész színpad nélkül, aki ripaccsá züllik le a vásárokon. A rendváltás kóstelőként indult anno, szűk elvbaráti társaságot pecsenyesütéseivel. A fifikás újrendeződésben az élcsapat eminens tanulói bebiflázták és gyakorolni kezdték a nyugati gazdaság mozgatórugóinak mechanizmusait, úgy az elméletben, mint a kivitelezésben. Kicsit félve, de aztán bátrabban, ütre-hatra hozták létre a Gmk után az alapítványokat. Ahogy a jogászok csiszolódtak és új értékek keletkeztek az apportba vitt művészmutatványokkal szaporodni kezdtek a kft-k és szerveződtek a részvénytársaságok. A vezető értelmiség hanyatt-homlok menekülve hagyta el a még erőszakkal toborzott seregeit a csatamezőn és az addigi ellen megbízottaival konspirálva, módszeresen saját szakállára kezdett kalandozni gátlástalanul. Ilyen közegben kelt el a faluból az egyetlen pince és feldolgozó. Így keltek el a közösség üzei és szüntek meg az irodák, boltok, piacok.

Ha csak az agyán csavart volna egy félfordulatot, vagy tanult volna a józan paraszttól a falusi tsz. értelmiség, máris készen álltak volna az értékesítési szövetkezésre, a feldolgozásra és a tárolásra alkalmas infrastruktúrák. Ehelyett eszement ámokfutás kezdődött a harácsolással és zsákmányként megszerzett közös vagyont elvesztegetve megszüntették a szétvert tanyák helyett létrehozott bázisokat is. Ezek után a gyengébb idegzetűek kerekét oldottak, a róka-lelkűek meg felépítették a váraikat közel a tyúkólakhoz. A parasztság ottmaradt a csatamezőn a kéziszerszámaival, körülötte az acsarkodókkal. Jöttek a kétségek és a reménytelenség. Reménytelen volt a rendszerváltó politika, mert hiába szerveződtek itt a pártok, ezek nem tudtak semmit.

Nemeskürthy tanár urunk már lábujjhegyre akart állni, hogy sikerüljön a végrehajtás, fohászkodott;

– „Véteknek tartom, hogy a '90-en utáni magyar lakosság és a politikusok még mindig arról beszélnek, milyen volt a Kádár-rendszer, miért volt ilyen meg miért volt olyan. Az nem volt rendszer!” – mondta. – „Egy birodalom rabjai voltunk, amelyet börtönőrként különböző helytartók kormányoztak. Az egyik helytartót úgy hívták Rákosi Mátyás és a másikat úgy, hogy Kádár János. Mi meg úgy tekintjük, mintha minket saját akaratunkból képviselt volna valaki. Egy frászt! 45 év fogság volt.”

Tanár Úr hangja mellett visszhangzott egy másik, Ittész János evangélikus püspök hangja.

– „Megkövetem a hazai társadalmat, hogy a magyar evangélikus papok elhitték, hogy a kommunista diktatúra erősebb mint az Isten, mert ez előbbtől féltek, még Istentől nem. Az Úr irgalmazzon nekik!” – nyilatkozta ki a főpap. – A parasztságra a „csatamezőn” a pusztaság maradt. Ez a szó önmagában, hogy „puszta” a magyar gazdaság és ezzel együtt a magyar élet magvára utal, melynek jó és rossz üzenete egyaránt szívbemarkoló. Pozitív üzenete a szabadság és függetlenség, rossz üzenete meg a gazdasági élet nehézségeivel párosul.

A puszta nálunk már nem csak a sivatagi sztyepp az ázsiai értelmével, hanem a legelő, a tanya, a gazdasági udvar melegségével is szépítette a nyelvet. A pusztaság, mint név beleégett a szabadnak született lelkünkbe és nem tűnt el, kíséri tovább a magyar kultúrtörténetet és mondjuk ki és higgyünk benne nem fog kihalni.

Most a szüreti mulatságon a parasztok és gazdák vonultak a faluban utcáról-utára és minden gazdasági nehézség feledve volt akkor, amikor egymásra néztek, amikor megmutatták magukat, és amikor várták őket.

Több száz éves jogok örökösei ők. A jobbágyság eltörlésével örökölhették a birtokot, melyek 20-40 holdak voltak európai méretűek és egyesítették a parcellákat akkor.

A végeredmény a kétharmad földesúri birtok mellett egyharmad parasztbirtok, mely el-tartott egymillió embert.

A félmillió holdas nagybirtokokról, a mágnásokról meg ne beszéljünk most, mert eszünkbe jutnak nagy allűrök, mint amikor Bécsig cukorral volt felszórva az út, mert volt, akinek nyáron szánkózni támadt kedve és talán egyesek ezt máig sem nötték ki, sőt külön komisz-ságokra ragadtatták magukat, amikor a Kakadály-szigetekre röpködtek tobzódni.

De ki is az a paraszt, aki itthon marad? A paraszt földet művelő, mezőgazdasági munkát végző személy, aki földművelésből él és bizony néha faragatlan modorú.

A parasztgazda, az önállóan gazdálkodó paraszt, ő már nem igen lehet faragatlan. És mintha az orgonasípon játszanánk, máris ott a gazda, aki a gazdálkodó, jó modorú paraszt, módosabb parasztgazda, munkaadó, munkáltató és a modern világban már így hívhatják a vagyonkezelőt, vagy a mezőgazdasági vezetőt is. Hajlamosak is rá az újsütetű mágnások, hogy itt bújjanak meg, mint egy vírus. Ez az a fogalom, ahol össze lehet mosni a dolgokat, az érdekképviselőteknél, a kormánynál, a támogatásoknál, meg az összes médiánál. Szimpátiát lehet vele szerezni, de ha kell a megvetés tárgyává lehet sülyeszteni. Az újsütetű nagy-birtokosok, tőkések, mágnások a fogadásokon meg az operabálokon, színházakban, hallani

sem akarnak a parasztról meg a parasztagzáról és megrökönyödnek, mint amikor Károly herceg a fogathajtó Abonyi Imre bácsit a poros csizmás ruhájában az asztalhoz hívta az előkelőségek közé.

– Úrnak, parasztnak születni kell – mondta és leültette étkezni a mellette lévő székre az asztalhoz a neves fogathajtót.

Aztán mikor a bugaci Farkas Pista bácsit a kedves tanyasi vendéglátást követően Diana hercegnővel együtt meghívták a királyi udvarba, boldog és boldogtalan még sofőrnek is ajánlkozott a Farkas bácsinál, hogy induljanak már Londonba. Persze Farkas Pista bácsi öregségére is a maga szabadságát és a tanyát választotta, mintsem ott izzadjon a kínos kísérekkel az udvarnál.

Mára a paraszt fogalommá vált. Bár egyszer átkeresztelték az átkosban az úgynevezett zsiros paraszt lett a jómódú gazda és kuláknak bélyegezték, aki egyébként burzsuj és a gulágon a helye, vagy hasonló átnevelő telepen, amíg bele nem harapott szegény pára a fűbe, mert állati sors volt ez akkor már. Szóval, fogalom. A fogalom alakítható, lehet vele barkóbázní, maszatolní, felemelni, gyűrni, húzni, lehet vele gyilkolní, éltetni, de maga a szó a halhatatlanság birodalmába emelkedett. A legújabb budapesti sárdobálás, hogy a fővároson kívül minden vidék és ott csak parasztok élnek. Ugyan valóban az EU-s bürokrácia fogalmai szerint Magyarországon csak a főváros város, a többi vidéki kategória, de ha ezt a párosítást elfogadjuk így, hogyha a vidék akkor paraszt, a másik párosításban kiáltjuk ki a bunkót és máris milyen szép ország lehetünk még, ahol a médiahír az lesz, hogy a parasztok viaskodnak a bunkókkal és majd a hasát fogja a nevető harmadik a röhögéstől. A zárt szakrális paraszti társadalmat sikerült szétroncsolni a kollektívvel, a szó értelmét likvidálni és a beköszönő új kapitalizmus struktúrája sem tart már igényt a rehabilitációjára. Ám ha a nyelvében él a nemzet, tárházát találni a jelzők által illetett fogalomnak akár jó, akár rossz értelemben.

Árva paraszt, kopasz paraszt, bűdös paraszt, rohadt paraszt, kurva paraszt, sültparaszt, józan paraszt és a többi. De még mértékegységet is kreált a nyelvünk. Parasztlépés, paraszthajszál. A gasztronómiában a parasztszónka, parasztkolbász, parasztmájás, meg egyenesen csalogató márkajelzésekkel léptek elő. Nehéz még ilyeneket elképzelni az agrárproletár, vagy legújabban a zöldbáró szóképzésről, bár semmi sem lehetetlen, mint ahogy kollégista korunkban a szeletelhető gyümölcsíz „hitlerszalonnának” neveztük, amit nyilván a háborúból megmaradt nélkülözés hatására őrzött meg a nyelvünk. Mára meg már ami csak a kezünkbe került, vagy ránéztünk, már rá is vágtuk; király. Ez lett a módi. Régen meg még a sakktábla figuráknál is tisztelettel ejtettük ki azt, hogy király, ellentétben a paraszttal, amiből volt sok és nem kellett annyira sajnálni. – Paraszt, az terem magától is – mondták. Az őskor óta bűvópatakként tűnik elő; – az agyagtáblán a „parasutu” – napisten arcánál alkotó jelentéssel bír.

Ady a Tisza parton váteszi módon ébred fel. – „Jöttem a Gangesz partjairól, Hol álmodoztam déli verőn”. – És később ráutalva megemlíti az Ének a porban; „Be megjártad itt óh Zaratusztra” – „Az égi ragyogás életet adó tüze nem zsarátnokol már köztünk és himnuszai is követték a száműzetésbe, állásfoglalásai miatt.

A parasztháborúk összeomlásával Dózsa György tüzes vastrónja és Mészáros Lőrinc máglyája viszont még most is égetheti a lelkünket és a kereszt latin nevéből származtatott kuruc szavunk még most is lázba hozhat minket.

A vidám népszokásunkat is se perc alatt feltámasztotta a falu, csak egy szikra kellett és egy megszállott, aki lehelte bele a lelket. A szüreti bál, amikor már meg is kezdődött a szüret meg tartott is még, de a hangulat beindította a falu apraja, nagyját. Aztán ki-ki újabb ambíciókkal folytatta a munkáját. Határban még folyt a riogatás, lövöldözés a karbidágyúkkal, a madarak riasztása, behallatszott a faluba. A felvonulók lassan haladtak, néha meg-megálltak. Kínálták őket süteményekkel, italokkal és jókívánságokkal, miközben a maskarások ugrabugráltak a tánccsoportok meg lepattantak itt-ott a platóról és adtak egy kis bemutatót a házak előtt is az üvegek és demizsonok társaságában. A felvonulás élén borkirálylyal a szőlőkoszorúval, a

végén meg a présből csordogáló musttal rendezői és színészi produkciónak is profi lett volna. Csakúgy ömlött az öröm, csakúgy dőlt a vidámság, telítődött a néplélek.

Tolvaj Laci átült egy másik kocsira. Mindenkiel koccintott és meghúzta a demizsont.

A falu és a tanyavilág népessége egy család lett. A falu lakója ilyenkor büszkévé vált a tanyasira, aki szép lovaival kiöltözve parádézott és családtagnak tekintette. A tanyasi meg úgy érezte, hogy nincs is már közöttük távolság semmi, csak a kilométerekben. Társadalmilag nem tagozódtak tovább, nem vált ki a tanító, a patikus meg a jegyző és még a polgármester is csak a köszöntő erejéig. A csekélyszámú kézműves, meg iparos a tehetségéhez képest támogatta a földművelő társait, meg a szőlőműveseket. Összerázódtak, mint szakajtóban a rétesliszt a nullásliszttel. A társadalmi osztályok közötti átjárás útjain a forgalom néha lecsendesedett, időnként meg besűrűsödött. Az alföldi nagyváros polgárai őrzői voltak paraszti műveltségüknek, vagy inkább bölcsességüknek. Az intelligencia civilizációs színházaiba, meg a paraszt is betért feltöltődni, ha ritkán is, amikor azt megtehetette. A jómódú polgárnak igencsak volt földje, meg tanyája.

Többen szaktekintélyek is lettek, sőt kutató is kinőtt közülük. Az intelligens paraszt meg a tanító tisztes barátságot ápolt, de még az ügyvéd, vagy a jegyző is büszke volt rá, ha megtisztelték gerinces gazdakörökben.

Szóval a szüreti felvonulás a nosztalgia idillképeinek fuvallatait is észrevétlenül becsempészte a mámoros egymásra találással. Ritka pillanatok voltak ezek már akkor, ha a történelemtől és a politikától fertőződött lelkek világában.

Nálunk hagyományozott örökségként kellett kezelni, hogy az igen és a nem kéz a kézben rángatja egymást, mint két vásott kölk a grunden.

Vagy, mint két haragvó testvér, melyek öltre mennek, kinek-kinek az igazságaért. A faluban a felvonulás még javában tartott, de mi már az Éva majorban megtettük az utolsó simításokat, ahol Irénke meg Dezső úr már vendégjogon üthették volna blattot, a lábukat lóbálhatták volna a gangon, vagy fotelekben ülve szivarozhattak volna kezükben az itókával, de nem. Végig velem jöttek-mentek és mindenben segítettek.

Irénke előadásain jókat neveltünk, ahogy előadta a terveit, hogy szeretné megélni, hogy Székelyudvarhelyen az ágyhoz hozza a kávé és meggyújtja a cigarettát, a paplanra meg rátegye a hamuzót, hogy még az éjjeli szekrényig se kelljen nyúlni. Egy dologra kell majd koncentrálni; a pihenésre. És miközben mi evvel foglalatostkodunk, mármint, hogy kávézunk, szivarozunk, meg iszogatunk az almapálinkából, azaz pihenünk, addig, ő felkészíti a székelykáposztát füstölt csülökkel meg oldalassal. A további programok Farkaslakától a Bucsintetőig folytatódtak, meg a szentmártoni faszindelyes ősi házig, ahol a patak partján a templomkert mellett még az Édesanyja egymagában őrizte a múltat és várta, hogy mikor érkezik meg a család.

– Az ötcsillagos szálloda ahhoz képest kutyaólnak sem jó, ami vár rám, de kibirom-e egyáltalán, túléllem-e a kényeztetést? – kérdeztem. – Bele fogunk pusztulni ebbe, Dezső úr – mondtam.

Aztán megkaptam, hogy nem lehetek annyira puhány, hogy ki sem bírok egy kis pihenést, meg gondtalanságot.

– Gyeplőt a lovak közé és engedjük már el magunkat egyszer – mondta Irénke, mert neki már itt annyi jóban volt része, hogy mindenképp viszonzni szeretné a magyar emberséget.

– Igen, igen – mondta Dezső úr és a mutatoujjával felhívta a figyelmemet, hogy az invitálásuk az otthonukba nyomós hangsúllyal bír.

A tányérokat számoltuk ki meg az evőeszközöket. Dezső úr meg az asztalok mellé a székeket igazította, padokat állította és általában jó érzékkel még igazított itt-ott a környezet tárgyain, amikor váratlanul egészen a konyhaajtó elé kocsival odaállt Csekő.

– Te hogyhogy nem a felvonuláson vagy? – kérdeztem.

– Már megint vannak gondok – mondta.

– Mi történt?
– A Csatait elvitte a mentő.
– Mentő? Mit csinált a Ferkó testvér? – meditáltam hangosan.
– A kocsiról leszállt és hazavittük a házhoz. Azt hiszem gyomorvérzés. A felesége hívta a mentőt.

– Orvost hívott előtte?

– Persze, hogy hívott. Az is lehet, hogy ő hívta a mentőt, mert bent volt még a házban.

Nem az lepett meg, hogy fordult a mentő a faluban, hanem az nyílt belém, hogy már megint a mi környezetünket kószolgatja a kaszás. Persze tudnom kellett róla, hogy másutt is elvégzi ő a munkáját, csak az nem engem érint közlelől. Volt idő, mikor minket ikreknek hívtak.

– Állítsd le a kocsit – mondtam Csekónak.

– A pultnál Gyöngyi van. A zenét Szilviék intézik, Katiék a konyhát. A bográcsoknak meg van a gazdája. Irénke meg Dezső segít neked, ha kell. Maradj kint és tied a pálya, mert én be-megyek a faluba a Csatai házhoz – mondtam. – Amikor megjönnek a Tolvaj Laciék add át neki a terepet. – És elindultam a kocsi felé a kastélypark útján a nagy ívű sétányon.

– A faluban találkoztam Ilikével, aki a Libáékkal a söröző előtt várta a felvonulókat és megkértem, hogy mielőbb döngessen ki a majorban és tartsa szóval a vendégeket, csatlakozzon Csekóhoz erősítésnek. Az összeszokott törzscsapat elfogyóban volt, mint a gyertyaszál, és ahol tömeg van, az indulatok is hamar elszabadulhatnak. Kell a készenlét, kell a gazda.

– Már sötétedett mikor visszaértem a majorba, ahol kocsi, kocsi hátán parkolt és az istálló körül is állatok, meg lovas kocsik. A térvilágítás tetszetős látvány volt a fénycsáváival meg a szűrtfényes nyugalmasabb tereivel. Tüzek már nem égtek, de bográcsok még a főzőtéren voltak és minden mozgott a nagy jövés-menésben. Volt, aki az üvegeket vitte, mások italokat hoztak, de a csetrössel is vonultak konyhára, meg hoztak is ki új terítőket. A székek, padok, asztalok folyvást átrendeződtek, ahogy cserélődtek a társaságok. Zsongás töltötte be az alkony éjszakába boruló kelyhét. A díszkös épület zsúfolásig, és folyamatos vonulásban a kocsmá felé oda-vissza fáradhatatlan élénkséggel kereste egymást a fiatalság. Gyülekezőhelyük lett itt a pusztá szélén, ahol, ha akarnak, beleordíthatnak az éjszakába.

Ahogy a nóta mondta; „Búcsúzik az ősz a nyártól” jókedvűen, vidáman meg felszabadultan, ők is úgy búcsúztak egymástól észrevétlenül, tudatukon kívül, de csálhatatlanul, mert tovább kellett menni a világban és szépen, egyesével, de előbb, vagy utóbb különböző megfontolásokból vállalkra akaszthatták a tarisznyát és kezükbe vehették a vándorbotot.

A környékbeli tanyákon őszbe csavaradott emberek köszöntek már a hétköznapiokon egymásnak, ha találkoztak a dűlőutakon jövet-menet. A kisbirtokos gazdaságok köré olyan falak emelkedtek, amelyek áttörhetetlennek voltak, a középbirtok a száz hektár körüli is rogyadozott a saját súlya alatt. Hol lett volna itt helye a kapaszkodó fiatalságnak és miként fog itt beteljesülni a folytonosság nagy ívű udvarháza.

Táncestély

– Jó, minden jó – mondta Dezső úr és nekünk meg már szavajárásunk lett, hogy ne keressük tovább a szlogent, amit minden percben már kár kimondani. Reggelre minden a helyére került, minden eligazodott, és ami nem találta a helyét, legyen személy, vagy tárgy gyorsan megigazítottuk a feje alját és helyére tettük a dolgokat. Az állatokkal már semmi bajunk nem volt, mert az éjszaka azokat elláttuk és leápoltuk. Néhány felvonulónak bekötöttük az istállóba a lovát, meg a háta is ott horkantott a többi között, amelyik az éjszaka a diszkó ajtóban üvegből itta a sört a gazdájával felváltva. Az ezredesnek meg ismét a helyszínen megágyaztunk. Szinte senkivel nem beszélt. Nem csicssergett, nem kotyogott és csendben mosolygva csonttrészegre itta magát.

A kutyákat elengedtük, a lovaknál Lajos bácsi lett az ügyeletes, az Imi gyereket a kastélyba küldtem pihenni én meg mentem a piacra, és aztán a lábunk elé kerültek a hétköznapiak. Azt már átláttam, hogy regényolvasásba a ránk köszönő napokban biztosan nem foghatok bele. Le kellett zárni a szüreti mulatság elszámolásait, előttünk állt a táncestély rendezvénye és a bányaengedély közeli feladatok is beindították gondolkodásom hajtóműveit. A millió apró tennivalót meg naptárba kellett már jegyezni, mert valamilyen behozhatatlan lemaradás maga alá temethetett mást is.

Az elszámolással Tolvaj Laci feketenapjai következtek és Gyöngyivel már a kimutatások végtelenített változatát íratta, de hát a végét kerestük volna a számok mögött álló meztelen valóságnak. Aztán kénytelenek voltunk leltárt készíteni, miután napnál világosabb lett a veszteség, amit be kellett nyelni. Tolvaj Laci bevállalta, hogy belátható időn belül rendezi a hiányt, ami a sok haver át nem gondolt hiteléből adódott, megfejezve a túlzott vodkafogyasztással, ami elcsepegett a mindennapokon. Deresedett a légkör a Szőke Csödör falai között és ettük az ideget rendesen. Mindenki tudta, hogyha nem talál vissza a szekér a kerékvágásba, akkor nincs tovább, lehúzzuk a rolót. Egy hétig lehetett még keresni, hogy hol volt lyukas a zsák és addigra adtam időt a foltozásra is.

Ilike naponta jött valamit egyeztetni, átrendezni, átfesteni, szépíteni, csinosítani. Meghívókat nyomtatott és listákat állított össze a márkás italokról az igényes meghívottainak.

No, itt nyomban meg is kellett állni az eszmeccserével és elidőztem aggodalmaim és kétségeim még forrónyomos tapasztalatainál. Még a készletgazdálkodás helyén nem áll helyre a rend, addig odázzuk el az intéznivalók ezen részét, javasoltam, amit Ilike nyomban megértett és e nélkül is volt mit szaladgálnia.

A homok kitermeléséhez a bányakapitányság olyan dokumentációt kért, mintha a tatai bányákat akartuk volna újraépíteni. A geológus már vitt mintákat a laboratóriumba, de azt az észlelő kutak megfűrásánál más rétegekre is kiterjesztette. Megszállottja volt a szakmájának. Én állandó szimpátiával hallgattam az elképzeléseit a természet gigantikus erejéről, miközben egy-egy darab rögöt, vagy port, homokot vagy kavicsot a kezébe vett és beindult rá a fantáziája. A mondavilág kisöccsei rohagáltak a gondolatvilágának féltekéin. Mekkora tengerek lehettek itt egykor az ősvilágban, vagy óceánok partjain rakódott-e le az a kicsi porszem, amit éppen a kezében tartott. Tavak üledékeinek és folyók hordalékainak üzenetei várták huncut színleléssel a tudós megfejtéseket. Törésvonalak milliárdéves kölemezei között gyűrődött néma energiák dolgoztak lassan és észrevétlen a törvény megrendeléseinek. Kutatva, kereste az anyag eredetét és fantáziájában az őserő ütközetei morajlottak fel itt a homokhátság közepén is, ahol azt hinné a közönséges halandó, hogy örökkön csak a szél rakosgatta ezeket a mozgó homokgarmadákat. Agyában elraktározta, papíron lejegyezte a megfejtéseket és, ahol

a tudománynak sem adta még magát az izzó lávát befedő földkéreg önvédelmi rendszere, türelmesen elnémult fölötte.

Az idő vasfogai nem a mi törvényeink szerint működnek. És már napirendre is tért Csillag úr az anyag mondanivalója felett. Újabb tasakokba és újabb dobozokba, újabb földminták kerültek, amit vallatásra fogott a laboratórium, hogy mit tartalmaz és mekkorák a szemcsék, meg milyen alakzatúak a mikronok világában. A régészeti feltárásoknál borítékolni lehetett a leletmentességet. Itt annyiszor és olyan mértékben lett megbolygatva a talaj a mélyszántásokkal és a meliorációval, hogy a véletlenek és szerencse ritkábbnál is ritkább összejátszása kellett volna, hogy lapátra kerüljön valamilyen lelet. Kő-kövön nem maradt itt erre a múltból. Ezt az országrészt örökké formálta a történelem. A tatárdúlás teljes pusztulással járt. El lehet képzelni, hogy a nádasok milyen tűzzel égtek itt, a nyílt vizeket is izzó zsarátnokok boríthatták be, és a környéken csak a fekete üszkők maradhattak fent. Emberek és állatok fájdalmai keringhettek a füstben és a megszürkült sodródó perjepadlanokban.

A török is rájött, hogy jól ég a nádas, miután benyelt a mocsár egy-két turbános előőrsöt. A templomok kövei sem maradhattak a falban, mint ahogy a házaké sem. Korom és kőhalmaz a néma tájjal, ahol ugyan már népek keveredtek meg szokások, de most ezt is egybe olvasztották a pusztulás lángjai. A faltörő kosok, meg az ágyuk és szabják után megint némi szerephez jutott a kasza meg a kapa, meg a pásztorkodó kunok maradék megbújó állataik ismét szaporodtak.

Ám szaporodtak későbbi időkben a labancok is a kurucokkal szemben és a Habsburg iga avval kezdődött, hogy omoljanak a falak, ne maradjon emlék, melynél megpihenhet magyar lélek, tűntek a templomaink, temetőink halmokká fajultak.

A mi jelenleg terméketlen vándorló vázталajunk régészeti feltáráshoz semleges területként meddő közegként viselkedett volna. Így a bányaterv készítése gyorsabb ütemben keletkezett és kevesebb hatóság állított elénk feltételeket. Szigorúbb előírások és kemény követelmények rajzolódtak ki, de nem állított egyik intézmény sem leküzdhetetlen gátakat. A történelmünk során megizmosodott bürokráciánk most csak az idővel keménykedett, amit viszont nem lehetett felróni rosszindulatnak. Ha valaminek 60 nap volt az eljárás rendje, akkor biztos, hogy az 57. napon sem lett még határozatunk. Normális esetben gazdaember ilyenkor már nem ideges, mikor minden halad a maga útján, ám a nagy állam nagy hivatalainál sok a lépcső, sok az ajtó és magasak a papírkötegek. Nálam viszont most gyors megoldás kellett, mert már szorítottak a körülmények és mintha már jött volna az ősz, de nem lenne kabátom, fáztam, dideregtem, gazdaságilag is lehet vacogni.

Főtt a fejem kissé az elszámolások miatt, mert Tolvaj Laci mintha kámfort játszott volna. Állandóan Gyöngyi állt a Szőke Csödör pultjánál. Csekóra lehetett számítani, hogy szemmel kísérje az eseményeket, ha kiment a konyhára, vagy a raktárba valamiért. Csend járta át a lezáratlan témát, de közelget az igazság pillanata. Teltek a napok, fogytak a percek az elszámolás türelmi idejéből.

Csendes, eseménytelen napok simultak bele az őszi hangulatba az udvar és az istálló környékén. A major szélén lakó Terit és Ferit ambicionáltuk a sepregetésre, utak gereblyezésére és bár cigaretta, kávé, alkohol hármasából elvégezték a napi kötelező gyakorlatokat. Munkához csak akkor láttak, ha a kötelező hármasból valami hiányzott és nekünk volt szerencsénk pótolni azt. Irénke meg Dezső csomagokkal felmálházva elutaztak Budapestre, családlátogatásra. Lajos bácsi menetrendszerűen jött a Mónihoz és Vércséhez, utána meg az ivóba a könyöklőhöz. Imi gyerek valakivel Németország felé tartott, de hogy odaértek-e azt nála sohasem lehetett előre megjósolni sem. Kati a segítségével, a barátnőivel a konyhán rendezkedett. Ilikével tervezték a táncestély kellékeit, meg forgatták gondolataikban a magyar

konyha csábító íz világát. Tervezgették a fogások egymásra épülését, hogy jól is lakjanak majd az érkező vendégek, de táncolni is tudjanak, de ne legyen puffasztó étel a konyharemekben, és hajnalban is kerüljön még valami az asztalokra. Már rángattam őket vissza a valóságba, hogy a sulykot ne hajítsuk beláthatatlan távolságokra, maradjunk csak a realitásoknál. De ki ne tudná, hogy a szárnyra kapott nő csak repülni akar és előtte nincsenek valós akadályok.

Az ezredesnek a kastélyba hordtam az olvasnivalót. A regényeket csak úgy falta. Ez volt az egyetlen gyógymód. A lelki és szellemi masszázs, különben vagy becsavarodik, vagy az ivóban hevert volna már hátul a nagy bőrfotelben.

Ricsi telefonált, hogy már árkon-bokron túl vannak. Édesanyja németet tanít egy kisvárosban, ő meg Pesten támasztja a bárpultot és még kesereg a múlton, de vannak biztató jelek is. Nagy szerencsére elpasszolták a panziót, de azonnal költözni kellett. Maradt még az erdőből annyi, hogy elég lesz a tűzhelyre, vagy a kandallóba, ha újra vesznek egy kis tanyát valahol a közelben.

Lélegzethez jutottam a pusztán, és egymagam, kimentem a természet ékszeréhez a homokbuckás, zuzmós, mohás erdőszélre az ősborókás világába. A lózikötőből egy oszlop maradt még meg egy vaskarikával. Ugyan, mi zavarhatta meg a gyűjtögetőket, hogy ezt is el nem vitték. – Hát itt a vége, itt a kampó vége – gondoltam és átéreztem, hogy a terveim, és vágyaim egy jó része ma már csak az álmok kategóriájában teljesezhet ki.

Mire visszaértem a majorba a kastély épülete előtt egy Jaguár díszelgett, fényesen, szolid vonalaival. Kissé konzervatív, de mégis vonzó, karcsú kocsi, nagyon mutatott itt a sétány mellett.

– Éppen hívni akartalak – mondta Nagy Fehér a folyosóról, amikor beléptem az ajtón.

– Hát akkor pont jókor érkeztem, szevasztok – mondtam, mert ott volt az ezredes is.

– Nagy Fehér az ezredest leküldte az ivóba, hogy keressen üdítőt, meg főzessen kávé nekünk.

Az íróasztal mellé ült és játszadozott a telefonzsinórral, aztán a fokost forgatta a kezei között, de amikor már a mondanivalójánál tartott, letette azt is az asztalra a naptár mögé, mint valami kelléket.

– Itt az idő, mindkettőnké – mondta. – A földeken elgazdálkods, ahogyan akarsz, a majort szinfolttá teheted, van szépérezked és tehetséged az ilyesmihez. Én meg telehordom antikvitásokkal, majd elrendezitek. Állatok nem kellenek ide már, minek, csak szép legyen minden. Már említettem, hogy olajat hoznak ide, kezeld a készleteket. Nem az állatok seggénél kell neked már lenni – és folytatta. – Auditáltatom a majort. Közreműködsz, és rád íratom. Úgy is a te kezed nyoma látszik mindenfelé. Élünk, mint hal a vízben. Össze kell fognunk, vagy elnyel a világ.

Mire megszólaltam volna, már folytatta is.

– Figyelj rám – mondta. – Én járom a bankokat, ismerem a dörgést. Nem rossz emberek ezek, ha érdekeltek ők is. Ma már minden elérhető és nem kérgesedik el a kezed, csak ott kell lenni, meg olykor hallgatni kell. De neked oda nem is kell járni, csak itt legyél és éld az életedet, meg amikor itt kell lenned, figyelj oda.

Gyöngyi meg az ezredes hozta az üdítőket meg termoszban a kávé. A tárgyalóban Gyöngyi már a tiszta abroszt fel is tette és csészékbe öntötte az italt.

– Sietek, mert lent egyedül vagyok – mondta és már ment is ki az ajtón.

Az ezredes már be sem jött az irodába, a folyosón várt és invitált a tárgyalóba bennünket a fehér asztal mellé.

– Átvágtam én azt az idiótát is meg az egész társaságát – mondta Nagy Fehér az ezredesnek. De én ennek a mondatnak az elejét nem hallottam, mert még a folyosóról akkor

léptem be. – Nézzétek, a következőről van szó: Van itt jó pár társaság, aki ide-oda bekapcsolódna, de ez a piac már fel van osztva. Meg egyébként is kicsik ők ehhez.

– Hol vannak ők a Szergej és Kátyához, meg az Ezüstholdhoz, meg a Joe Bronson tanácsadó nyomába sem lépnek – mondta csendesen és halkán az ezredes Nagy Fehér megnyugtatóan.

– Ez egy puffer-telep lesz. Mondjuk róla azt, hogy nem tényező, pár napra megpihen itt az anyag a föld alatt, és amikor lecsendesedik, már vihetik is tovább.

– Ehhez személyzet sem kell – mondta az ezredes, technika az egész és kész.

– Erről van szó – mondta Nagy Fehér. Én meg csak hallgattam, mint az a bizonyos a fűben. Nagyon nem az én világom volt itt még a párbeszéd sem, nemhogy a háttere.

– Na, nekem tűznöm kell, mint a rakéta, hozzák a certifikációkat meg legördítenek egy sötétkék, kiseleztezt Mercédesszt, ami nem akárkit szállított annakidején – mondta és máris a Jaguar mellett állt, melynek ajtaját az ezredes már ki is nyitotta előtte. Fészkelődött egy kicsit és amikor megállapodott az ülepe az ülésen két kezével a kormánykerékre csapott. – Na gyerünk na! – ránk mosolygott, de nem lökte oda a gázt, hanem szép, lassan, ahogy egy ilyen kocsival kell kigördült az elgereblyézett úton a beton felé elegánsan.

Egyik nap a piac után a földhivatalba igyekeztem, mert a bányaterületnek az indulásnál a „kivett” megjegyzéssel kellett szerepelni. Magyarul, a művelésből ki kellett vonatni néhány hektárt a termelésből. Miközben az adatlapokat pakolgattam, térképeket egyeztettem a tervrajzokról, beugrott a majorral kapcsolatos felvetése Nagy Fehérnek. Mihelyst végeztünk a művelési ág módosítás aktáival a térképen, a szomszéd területet körbejelölve kikértem a státuszának adatait betekintésre, mely egyébként nyilvános volt. Széljegyként több százmillió forint jelzalog terhelte az ingatlant. A gondviselés vezette ide az utam, mert bármi legyen is vége a bányának, de legalább nem megyek lépre, és nem vágják el a nyakam sok százmilliós adóssággal, melyet nevetve és könnyelműen tudatlanságomban a nyakamba vehettem volna. Nem is éreztem a testem súlyát, ahogy lépkedtem a lépcsőn, átéreztem „hogy még a rossz sem céltalan, mindenek jelentése van” és köszönhetem a Teremtőnek, hogy ismét sugott nekem. – Jó, minden jó – mondtam magamban, most már szabadon. Hát ilyen egyszerű nálunk a vállalkozás világa.

A táncestélyhez a majorban Ilike már egész komoly listát hagyott beszerzésre. Jó ideig nem találkoztunk, de annyira nem is sürgettem a szembesülést az újabb terhekkel, még Tolvaj Lacival nem tisztáztam a hiány pótlásának lehetséges módjait. Könnyedén kezeltem a dolgot, majdhogynem vidáman léptem túl a problémákon. Biztos voltam benne, hogy Tolvaj Laci egyszer csak előrukkol valamilyen megoldással.

Nekem meg a nyakamon maradt fejem és néha álmodoztam is, hogy milyen szép nyájat legeltetünk már a pusztán és időközönként, nem csak a szél hordja majd a homokot, hanem mi is visszük járművekké, csilingelő magyar forintért.

Többen megkerestek még ennél is meredekebb álmaikkal.

Telepítsünk egy hatalmas almaültetvényt. Támogatással – szolt az egyik ajánlat.

– Világfajtákkal nyomjunk el egy szőlőültetvényt. Az állami gazdaságnak is volt itt szőlője. A támogatás ki fogja futni a telepítést, ingyen gazdagodhatunk. A szerencse fiai lennénk.

– És hol az öntözés, a vízdíj, a pince és a hűtőház, meg a gépek és a földhöz szokott munkaerő? – kérdeztem. – A palackozó, a csomagoló meg a fizetőképes piac és a szállító-járművek. Adományból érkeznek? – tettem fel a további kérdést.

– A bankot intézzük, lesz hitel – magyarázták.

– Na és, mibe fog ez kerülni, mi lesz a fedezet, és hol vannak a számítások? Ez már nagyüzem uraim, nem elég a sajtcetli.

A csúcs egy energiaültetvény telepítésére tett ajánlat, ami verte a lécet. Ráadásul a fűz lett volna a főszereplő, mint energiahordozó.

– Futóhomokon vagyunk, uraim – mondtam.

– Te nem ismered ezeket. Olyan génmanipulált anyag az, hogy itt is nő, mint esőben a gomba.

– De itt szárazság van ember – erősködtem.

– Hidd el, hogy ki van az kutatva, mi intézünk mindent. Az energia támogatva van, nincsenek már szénbányák, meg nem az olajjal fűtenek már, mint régen. Kell az anyag. Ledarálják és már ég is a fűtőművekben. A földekre meg majd hozzuk a trágyát a tojótelepekről meg pulykatelepekről. Örülnek, ha megszabadulnak a szartól, nem kell tárolót építeniük.

– Uraim. Ebből csak egy szégyentelep lenne, nem ültetvény. Ez lenne az elhülyülés csodája, meg a csőd maga. A csőd nekem, mert ti addig élnétek a támogatásokból, nekem meg itt maradna a szégyen. Aztán meg a sivatagnak is van lelke, nem csak a zsíros földnek jár ám ki a megbecsülés. Ugyanúgy teste ez a földnek, mint a gazdagabb vidék.

– Te azt hiszed, hogy az integrátorok hülyék. Ez egy hatalmas projekt lesz, és fűteni kell, meg munkát biztosítani. A városokban nem állhat meg az élet és az árakat, meg lefelé kell nyomni, hogy még élni tudjanak. Ezért kell nekünk hatékonnak lenni és ez már nem a közbeszéd témája.

Ötletgazda, meg önjelölt haszonélvező egymásnak adta a kilincset.

Repülőgép kifutó, repülőtér hangárral. Többször is felmerült, mint az együttműködés lehetősége. A sárkányrepülősök, léghajózók látványparkot akartak létrehozni. Kvadosok és krosszosok összefogva a roncs derbisekkel pályát szerettek volna építeni. Utolérte a város a pusztát. És amikor elmeséltem, hogy az csak látszat, hogy mindenki azt csinál, amit akar és felfestettem a kötelezettségüket, ami összefügg a földdel, meg a környezettel, elmentek még átgondolni a dolgokat. Egy szimpatikus házaspár, akik küzdősporttal foglalkoztak, legalább elmosolyogtak saját naivságukon egy beszélgetés közben; – Nem is értjük, hogy mitől gondoltuk, hogy fogjuk magunkat és bármit, bármikor csinálhatunk egy külterületi mezőn – mondták és látszott rajtuk, hogy másként szemlélik már a tájat, mint félórával azelőtt. Barátsággal váltunk el a „következmények nélküli” világ periferiáján, de érezhető volt, hogy még nincs vége a csetlés-botlásnak.

Kapacitáltak bodzatermesztésre és megkerestek a lovas rodeósok. Ezek után már itt is volt egy egyenruhában öltözött militáns csoportosulás. Terepszínű ruhákban és valódi géppisztolynak látszó „hangszerekkel”, melyből műanyag golyókkal lövöldözték egymást. A csőre szerelt távcsövekben a találatot követni lehetett. Vezetőjük úgy viselkedett, mintha az ország főparancsnoka lett volna. A bennfentességtől habzott a szája és már tárcsázta is mobilon a felső kapcsolatait. Közben a szekuritis csapata a pet-palackokat ott dobta el, ahol éppen kifogyott és ezeket követte az élelmiszermaradék, meg a csomagolóanyag és rodeós kocsik nyomok tátongtak utánuk a gyepen. Szóltam az ezredesnek, hogy takarítsa el innen a környékről ezt a korcsot, látva, hogy a többre hivatott naiv fiatalokat, hogy neveli át gépezetét, akik már a gyilkolást szimulálták.

Terinek meg Ferinek adtam bort, hogy szedjék össze a palackokat, de ahogy kifogyott az üveg már is fájt a derekuk, és eszükbe jutott, hogy nekik nem szabad hajolgatni. Imi gyerekekkel kapkodtuk aztán össze mások hulladékát, megszabadítva a tájat a legújabb civilizációs koszmótól.

Nem ért váratlanul, mikor Tolvaj Laci keresett és elújságolta, hogy felgyógyult már a meghűlésből, amit a szüleinél hevert ki a tanyán.

– Leltározzunk le! – indítványozta. – Mindent bezárunk arra a pár óra hosszára.

– Ezt vártam tőled „Édesapám”! – mondtam. – Akár kezdhettek is.

Aztán szóltunk Gyöngyinek, hogy keresse elő a készletkönyveket, készítse elő a pénztárt, leltározni fogunk.

Már látszott, amikor a raktárral végeztünk, hogy nagy változás itt nem lehet. Maradtak a pult mögötti polcok és egy-kettőre a pénztár került sorra. Most következett a csoda, mert annyi lővé volt egy vasdobozban, amit hetek alatt sem árulhattak. De hát ez engem már nem is foglalkoztatott tovább, amikor helyreállt az egyezés, mert feltöltődött a pénztár. Felszabadultan ittuk már a kávé, nem görcsölt már Tolvaj Laci sem, mintegy hete, hogy még a szája is hullámozott és az arcizmain kiült az idegek vibrálása. Gyöngyi is vidáman pattant fel egy kis cukorért meg limonádét kevert, mert a citromban biztos, hogy van C-vitamin. Nem firtattam a dolgokat. A pénztárt kiürítettem, csak váltót hagytam benne. Gyöngyi már hozta is az aláírni valókat és a lépésén is látszott, hogy mázsás súly esett le róla is.

– Ez a pénz a táncestélyhez kevés lesz – tapogattam a zsebemet a kezemmel –, de már nem reménytelen az indulás – mondtam és megkerestük az Ili-féle márkás itallistát. – Na nézzük csak át – mondtam.

– Ezek luxus kategóriás prémiumtermékek – mondta Tolvaj Laci.

– Nem két fillér ide a belépő sem – mondtam. – Ezeket még átnézzük, amikor már tudjuk, hogy mennyi jegy kelt el elővételben, de ez estély-jellegű buli lesz, nem szégyenkezhetünk.

Reméltem, hogy minden a helyén van, amikor már fénylett a díszvilágítás a táncteremben és a zenekar próbái véget értek. Kis drukk azért maradt bennem, mert a tanyasi villanyhálózatnak voltak kritikus pillanatai, de reméltem most jó esélyeink lesznek a zavartalan ellátásra. Gyertyával ugyan jól fel voltunk szerelve, de a zenekarok már kiszolgáltatottá váltak és kábelek nélkül evvel a technikával csak néma, pantomimet mutathattak volna fel. A pult mögött fehéringes, feketemellényes profi pincérek nyugodt készenlétben álltak, és a zakóik még a fogason pihentek a készenléti konyha kijáratánál. Fehéringük kék fényben villogott a kármentő alatti térben. Régi barátaink voltak ők, akiknek nem remegett a keze a nagy elvárások idején sem. Előkelő társaságoknak is biztos kézzel hordták fel a fogásokat az egymásmellé illesztett tálcákon művészi színvonallal.

Sanyi barátomat már szinte láttam magam előtt, ahogy biztos kézben tartja az evés-ivás szertartásának levezénylését és kissé testes lévén, mintha egy előkelő pingvin surrant volna a jégen, úgy közlekedett hangtalanul, gyorsan és szó nélkül. Minden a fejében volt. Teste meg, mint a táncosoknak, összehangolt, egymásra épülő mozdulatokkal lavírozott a sorrendiségnek megfelelően.

– Készen állunk – mondta. – Jöhetnek a vendégek. Igyál egy whiskyt, most már ne görcsölj, minden a helyén van.

Egy pillanat alatt elébem tette a poharat, megkínált a pultról levett cigarettával és már égett is kezében a gyújtó. Ilit vártam már, mert ő volt a házigazda. Nekem meg csak jó széles volt a hátam, tehát bírni kellett a gyűrődést, az idegeimet meg jól elpárnáztam. Nagyvonalakban tudtam csak, hogy kik jönnek erre a parádéra. A mi érdekeltségünkben vagy 30 jegyet osztottam, de vagy háromszor annyi meghívottja volt Ilikének. A major Nagy Fehér tulajdonában volt, tehát elsősorban ő és csapata volt várható az én szervezésében, meg a hozzájuk tartozó családtagok. Aztán tovább nem törtem a fejem ezen, majdcsak befut Ilike is, bár tudtam, hogy a nők okozhatnak meglepetéseket, főleg, ha nagy a várakozás. Átmentem a Csödör ivójába, ahol Gyöngyi meg Tolvaj Laci állt a pult mögött, ahogy kell, úgy kiöltözve és felkészülve. Nem csalódtam benne. Ebbe a helyiségben nem szólt csak egy halk, diszkrét zene és ide át lehetett jönni, beszélgetni, szót lehetett érteni. A konyhán Katiék a vacsorákkal, és visszajött Irénke meg Dezső úr segíteni, meg belemártózni egy kis jóba. Ezen a konyhán melegételek voltak előkészítve, egy másik helyiségben meg a hidegtálak sorakoztak, nagy tálcákon, gyönyörű művészi munkával cicomázva.

– Bontsatok egy üveg sört a Dezső úrnak! – mondtam Tolvaj Lacinak a pult felé fordulva.

– Dezső úr! Te a kocsikra fogsz vigyázni, hogy a parkolásoknál minden rendbe legyen. Kitartod a kezed, hogy hova parkoljon a következő érkező és, ha kell, segítesz, ha nem, akkor csak köszönsz és kész. Jó van Dezső úr? – kérdeztem.

– Jó, minden jó – és szokása szerint beosztotta a sörét, mert visszaadta az üveget a pult mögé Gyöngyinek, hogy tegye el későbbre. Kimentünk az udvarra és Dezső úrral felmértük a telepet. Lényegében kineveztem Jeannak, aki fogadja a vendégeket.

Ilike futott be először a világos Mercédesszel, de neki már intettünk is, hogy jobb, ha feláll a kastély felé, mert a kutyái esetleg kiszámíthatatlanok lesznek.

Csak jót nevetett ezen és rájuk szólt pattogós német szavakkal, azok meg mintha katonák lettek volna, úgy engedelmeskedtek.

– Na végre, már vártunk! Te vagy a háziasszony. Már aggódtunk érted. Gyere, bemutatlak a pultosoknak, pincéreknek és beszéljetelek át mindent részletesen.

Gördülékenyen alakultak a dolgok az egymásra nézésből, a gesztusokból és pár mondatból mindenki értette, hogy mit akar a másik. Mint egy zenekarban, amikor improvizálnak, a gondolatok folytatódtak és semmit nem kellett kétszer elmondani, vagy újra kezdeni a magyarázatot. Megnyugodtam, hogy menni fog minden, mint a karikacsapás és Sanyinak intettem, hogy billentsen csak még egy whiskyt. Aztán kimentem a parkba, hogy a nagy távolságokhoz szokott gazdász szememet, mely a horizonthoz volt beállítva, megnyugtassam a tájon és nagyvonalakban végigtekintettem a major épületein, a parkon és az utakon.

Már ösztönösen beleszagoltam a levegőbe, amibe most kellemes ételillatok keringtek. Füleimet nem zavarta szokatlan idegen nesz, hallásra is megnyugtató volt a major légköre. A tájon sokszor, még a láthatatlannal is azonosulni kell, de legalábbis felismerni, vagy megismerni a szokatlan jelenségeket, vagy annak okozóit. No, persze a sűrű civilizációban is szükség van a jó érzékszervekre, de nagy tömegben már olvadoznak azok a kifinomult érzékiségeink a súrlódásban.

Ahogy ott álltam megéreztem, hogy a közelemben van valami, és amikor körülnéztem Pompont pillantottam meg, aki csak ült és leste a tekintetemet. Megsimogattam, meglapogattam a tenyeremmel.

– Na gyere velem – mondtam. – Most nem maradhatsz itt te sem szabadon, be kell, hogy csukjalak.

A kennel ajtaját rázártam a megsértődött állatra, amit gyorsan tudomásul vett, mert a sarokba vonult lefeküdni és megnyugtatta őt a többiek otléte. Újra elcsendesedett minden, amit csak egy szellő végigsöprő fuvallata zavart meg. Olyan különös lett a csend. Mint nagy várakozáskor szokott lenni, mintha mélyebb lett volna a hangja. A szellők a szüret végét lesték már ekkor. Búcsúzott az őszi nyártól. A nyári száraz levegőt, mintegy dúsított pára verték szét az őszi harmatok. Fellebbenő fuvallatok néhány levélre ülve landoltak a bokrok alján, vagy a földeknek porán. Nem zörgött még az avar, csak fészülködtek még a fák. Friss, ropogós levegőből kiszorult a föld pora. Élmény volt levegőt venni, nagy szusszanásokkal ilyenkor itt a fák alatt. No, de táncestély van ma, nem kirándulás és elindultam volna vissza a fényes terem bejárata felé, de eszembe jutott az ezredes.

Bementem a kúriába, ahol tanácstanul találtam őt a tárgyaló asztala mellett, kezében egy nyakkendővel.

– Kösd csak meg és gyere te is, mert kezdődik a hepaj.

– Nem biztos, hogy nekem ott van a helyem.

– Akkor gyere le a konyhára, van asztal ott is bőven, aztán ráérsz evés után is visszajönni, ha nem a tied ez a pálya – mondtam.

Megigazította a nyakkendőjét, meg beállította a haját, a cipőjére nézett, majd keresett egy ruhadarabot és megtörölte, de így fényes volt már, csak kissé poros. Amikor újra fénylett a bőr, megint kezét mosott, na menjünk.

Jót derültem magamban, hogy Dezső úr mintegy Jean, aki fogadja a vendégeket, az ezredes meg a konyhán lesz ételkóstoló, és elébe kell majd járulni minden felhordandó tállal. Mi lesz itt még megfizetve – gondoltam.

– Na menjünk – mondtam.

Beléptünk a hatalmas konyhába, ahol összetolva fehérabrosszal leterítve, pedáns rendben voltak az asztalok. Irénke hellyel kínálta bennünket, így aztán rábíztam a lakótársat, én meg indultam Ilikét megkeresni a magam megnyugtatóására.

Ilike elegánsan sétált végig a nagyterem fehér falai között a bárpulttól a zenekari emelvényig. A lágyan és hosszan aláomló ruha légiessé tette a megjelenését. Az asztalok mellett úgy haladt az emelvény felé, mintha nem is a földön járna és a ruha alól ki sem látszó cipők, légpárnákon röpítenék. Haja összetűzve, de vállára ráomolva keresztezte a habkönnyű stólat, ami a válláról szállt alá, mintha egy lenge szellő árnyéka lenne csak. A diszkrét nyaklánc éppen csak megvillant a nyakán és a kezén is alig volt gyűrű, csak annyi, hogy a fényben játékosan megcsillanjon. Látszott rajta, hogy jól érzi magát a ruhájában. Nem préselődött, nem nyomorgott, kényelmesen lakott benne jelenségszerűen.

– De jó, hogy itt vagy – mondta. – Tekintsük át a dolgokat, milyen az összhatás, arányos-e minden?

– Akár az arany metszés, minden pompázatos és arányos. Nincs túlzás, zsúfoltság, sem a térben, sem a falakon. Jó kezek, meg jó szemek voltak – mondtam.

– Volt az Ilikének – mondta huncut mosollyal. – No, nem tagadom, sokat segítettetek az ötleteitekkel – nevette el magát, mert hisz itt minden úgy bontakozott ki, hogy akinek eszébe jutott valamilyen szép és praktikus dolog, már le is csaptunk rá és ha használható ötlet volt, itt valósággá válhatott. Még a személyzet is akár egy regény lapjairól lépett volna ki egy csipetnyi időre, megmártózni a legújabb kor jelmezei között.

Volt olyan érzésem, hogy képesek lettünk volna rá, hogy átszórakozzuk az életet, de beteges munkamánia fojtotta el az önfeledten laza gondolatok csíráját is. Kiismerhetetlen dolgok hajtottak előre, egyre beljebb a kötelesség feladatának forgó zsámolyára. Itt meg már szabadon, mint a bűgőcsiga, keringőztünk akarunk mámorában.

A pultnál még tisztáztuk, hogy meddig van az ingyen fogyasztás és honnan fizetős az este, majd átmentünk az ivóba, ahol azon a táncestélyes éjszakára szabadfoglalkozás volt betervezve. Ott már fizetős volt a virigyelés és csak nagyon halk háttérzene festette alá a Szőke Csödör ivójának zaját. A táncestélyes meghívókból annyit tettem zsebre, ahány vendéget én csalogattam ide. A többi Ilinél maradt, amivel beléphettek és helyükre találtak a meghívottak, továbbá maradtam a Csödör ivójában, Ilike meg az estély helyszínén fogadta a vendégeket és önmegvalósító stílusban intézkedhetett. A két helyiség külön elszámolásban volt, az étel, meg mindenütt ingyenes.

– Táncestély a pusztán. Jönnek az üzletemberek.

– Jó, minden jó – mondta Dezső úr, aki mellett már Csekó stílusosan ott állt egy nagy svájci limuzinnal sudrival a műszerfalon a szélvédő előtt.

– Nem hagyom, hogy itt unatkozzon a Dezső úr – mondta Csekó, majd ketten el leszünk itt a flottánál.

– Ilyen frappáns megoldásra egyébként is csak önkéntes jelentkezést fogadtunk volna el – mondtam és megnyugodtam, hogy az érkező márkák biztonságát jó szemek vigyázzák majd. A kocsik időpontra szép, egymásután szállingóztak a belső udvar parkolójához minél közelebb az épület ajtóihoz.

Némely hölgy estélyi ruhája azt is nehezen viselte, amit a burkolat nélküli udvaron kellett elszenvednie. Megérkezett a polgármester asszony is, aki jól ismerte a körülményeket és ennek tudatában nem öltözte túl magát, egyszerűen és alkalomhoz illően jelent meg. Kissé feszült volt még, bár Ilikével találkozgattak és kitérgethették előre az estélybe rejlő lehetőségeket. Idegenkedett, vagy inkább csak tartott a nagyobb hírű, vagy csak hírbehozott, számára még ismeretlen vállalkozóktól. Vele ritkábban találkoztam, de a férjével napi kapcsolatban voltam. Jóska bátyám megszállott igyekezettel a gazdálkodás csírá állapotából próbált kibontakozni. Abból az általános törekeny állapotból kellett neki is az önbizalmát visszanyernie

nagy küzdelemmel, ami rá zuhant a rendszerváltással. Üdvözöltem őket, de már mentem is a Csödör ivójába, mert a bejárata előtt kocsik álltak le.

Dugó érkezett meg Francival, a régi barátok, meg Zsorzsó a feleségével, utánuk közvetlenül Nagy Fehér, új asszonyával. Már a könyöklőnél osztottam a belépő kártyákat, melyeken az asztalszámok is jegyezve voltak, amikor jöttek Nagy Fehér testőrei.

– Látod, hogy vigyáznak rám – mondta. – Félórával utánam érkeznek. Mind el lesznek zavarva, kiabálta feléjük nevetve. Hol az ezredes? – kérdezte.

– A konyhán vacsorázik – mondtam.

Persze dehogy evett, ivott volna, de azt még akkor nem engedhette meg magának.

– Robi, hallod, szóljatok neki. Hívjátok ide. Hadd igyon valamit ő is. Igyatok, egyetek! – mondta.

– Kik vannak itt? – kérdezte Nagy Fehér. – Hívjátok már ide az Ilit! – mondta. – Ugye itt van? – kérdezte. Aggasztotta, hogy nehogy valami kellemetlen szituáció alakuljon ki. – Ők itt maradnak – mutatott a testőrökre. – Egyenek, igyanak itt, lehet, hogy jobb lenne, ha mi is itt vacsoráznánk, nem? – De aztán észrevette, hogy nagy marhaságot mondott, mert az asszonyok kiöltözve, nyilván nem a kocsimba akartak táncolni.

Megérkezett Grúz Tibi is egy Világjáróval, aki rögtön a pultnál, már hajigálta is be a feleseket, aztán kért egy korsó sört. Tolvaj Lacira néztem és emlékeztettem, hogy a kaja kivételével itt minden fizető és még hozzátettem, hogy amit Nagy Fehér kér, arról legyen külön lista. Lajos bácsi is betoppant és a pulthoz állt a fél pálinkáért. Imi gyerek meg rögtön úgy helyezkedett, hogy Nagy Fehérrel szóba állhasson, hátha tudna valamit üzletelni és új fordulatot venne az élete.

Beszóltam a konyhára Irénkének, hogy aki hozzánk tartozik a paraván mögött terítsen meg, nehogy kopogó szemmel távozzon valaki és Lajos bácsiékra néztem.

Közben Kati intett, hogy menjek át a konyhára kóstoljam meg a toroskáposztát. Válogathattak a vendégek akkor este a pörkölt és sült közötti széles skálán.

Marhapörkölt, sertéspörkölt, pacalpörkölt, csülökpörkölt és borjúpaprikás, sült húsok, rántott húsok, rántott máj, rántott gomba, köretekkel, mártásokkal és salátákkal már edzésbe hozhatta a gyomrot és akkor jöhetett a toroskáposzta. Persze ki-ki ízlése szerint meríthette a kanalát. Tálcaikon a rétesek és krémesek és az előkészítő térben sorakoztak hajnali levezetőnek a hidegtálak meg a különböző pogácsák a borokhoz.

Katit nem akartam megsérteni, hogy kóstoltasson az ezredessel, és ne velem, mert ép lelkű és ép testű ember csak belebetegedhet, ha itt végig kóstolja az étlapot. Így hát számomra kijelölt út a toroskáposzta kóstolása és későbbi fogyasztása, amit nem is bántam meg. Aztán később kiderült, hogy ez székely-magyar összeállításban készült. Két-három helyiség között pemzliztem, hogy gördülékenyen vegyük az apróbb akadályokat. Több dohányzó és egy nem dohányzó térben gondolkoztunk, de ez itt halvaszületett ötlet volt.

Az estély színhelyén is szólt már a zene és a bárpultnál zsúfoltság támadt. Nem mindenki ismerte egymást. A bemutatkozások közben nőtt az italfogyasztás is. Az asztaloknál többnyire a nők foglaltak helyet, aztán ők is felkerekedtek, mert hát a ruhát meg kellett jártatni és az ékszereket megcsillogtatni. Meg bizony hangulatba kellett emelkedni és jövés-menésbe, apróbb sétákba, koccintgatásokba szabadult fesztelenné a hangulat. Parádés ruhákba öltözött és ékszerbemutatót tartó hölgyek társasága zsongta körbe a termet. A fodrászok munkái többnyire remekbe szabott alkotássá emelkedtek és parfümillat diszkrét felhőcskéi keringtek a terem légtérében.

Az uraknak sem kellett szégyenkezni, de egyik-másik még feszengett a frissen felvett öltönyében, amit Ilike feltételül szabott. A nyakkendőről nem látszott némely kigyúrt testen a vastag aranylánc, de a csuklón és az újakon fénylett a fuksz a csillogó teremben. Elegáns cigaretták aromás füstje versengett a parfüm felhőkkel. Az ivóban meg Nagy Fehér köré csoportosult társaság nevetgált és iszogatott. Nagy Fehér nem kötött nyakkendőt, a nyakában

szokása szerint láncokon különböző jelképhordozó medálok függtek, amit ő kitűnően alkalmazott különböző körökben. Egyik üzletfele a kisfiát is hozta, aki volt már itt, mintegy olimpiai érem lógott a nyakában egy arany medál. Itt a pusztában a Rózsa Sándori világ jutott eszembe, hogy most súlyos zsákmánnyal távozhattak volna, ha nem telt volna el az a 150. év, mert ma már lehet, hogy szitává lőtték volna őket.

– Kik vannak amott? – kérdezte Nagy Fehér.

– Át kellene menni – mondtam. – Hogy kik? Mindenféle vállalkozói körök – folytattam. – Én sem ismerhetek mindenkit. Ilike majd bemutat benneteket. Fatelep tulajdonos, borász, szállítmányozó, építész, tűzépés, üdítő gyáros, pékségtulajdonos, vágóhidas, varrodás meg tojás gyáros, lovas farmos, ügetősök meg a marhafarmos, szállodás- és étteremtulajdonos, meg hát a feleségeik.

– Üzletemberek.

– Találkozó és táncestély ez – mondtam. – Menjünk, majd te is felszabadulsz, egyetek, igyatok.

Az ezredes visszament a konyhára mi meg átmertünk a villogó terembe és ekkor a zenekar nyilván valamilyen jelre tust húzott. Sanyi és Attila kezében a pultnál fojtott hangon a pezsgős üvegekből kilazult a dugó.

– Most pedig általános ismerkedés – mondta be a hangszóró és a mikrofon mellett állva Ilike még hozzátette: – Addig nincs zene. Ez a kötelező öt perc. Az italok meg az asztalokon és a pultnál, amit már foghattok is, hogy egyben a tegeződés is meglegyen.

Közben elmondtuk a nem létező programot, tulajdonképpen az étlapot és hogy nem most kell fogyókúrát tartani. Az ivóban lehet beszélgetni, itt meg nonstop zene és tánc lesz kifulladásig.

A fények már pulzáltak, a zenekar meg populáris zenét játszott a táncparkett tele volt. A bárpult mögött rázták a koktélt és kék színben vakítottak a fehér ingek.

– Mikor hajtottuk a csordát. Argentínában helikopterből dobálták le a kaját, a vizet, meg a whiskey-t – mondta a Világjáró – és érdekes módon sosem sérültek meg az üvegek. Sűrűn eszembe jut, hogy ezt hogy csinálták ilyen profin – elmélkedett jó szittyósan és Grúz Tibi öntött még a poharában lévő jégre a Jim Beamből.

– Mit csináljak vele, legalább táncolna valakivel – mondta Grúz Tibi.

– Menjünk át a konyhához és az ezredessel majd elbeszélget – mondtam. De elég volt az udvarra kimenni a kocsiknál rábíztuk Csekóra, hogy mondassa fel vele az Andersen összezt. Ahogy mentünk át az ivó felé, végighallgattam Tibi legújabb történetét.

– Nagy Fehért itt hagyom – mondta. – Csak a bankokkal törődik meg a váltókkal és az értékpapírokkal.

– Hátha nem vagy lekötözve – jegyeztem meg –, megteheted.

– Minden el van indítva, de nem mennek a dolgok és ezt idegileg nem bírom tovább.

– Na látod, lehet, hogy erre utazik. Mind ezt csinálja.

– Átszállok a vasüzletbe, hívnak az ukránok is, de sokkal nagyobb bajom van most – mondta.

– Mi a baj? – kérdeztem.

– A bátyám elhunyt a kóterban, de én nem hiszem, hogy természetes halál lett volna. El akarták égetni, két nap múlva indulhatok. Addigra lesz papírom, hogy átvihetem a határon. Haza Grúziába. Nem jössz velem? – kérdezte.

Egészen meglepett ez a felvetés.

– Nem is tudom, ismersz, hogy nem igen utazgatok, röghöz kötött paraszt vagyok. De hadd aludjak erre egyet. Itt is vannak gondok.

– Na nézzük meg a csajokat. Én úgy sem iszok, legalább lássak valami szépet, ami feldob – mondta és a Csödör ivója felé vettük a lépéseket.

A gangon áthaladva egy főszer telefonba kiabált:

– Egy kocsim Londonban, egy az alagútnál állt le, kettő Párizs mellett dekkol a tüntetések miatt. Mit akarsz a kötbérrel te majom, örüljünk, hogy eddig is így ment a verkli, majd felesztünk és leverjük őket. Mehetnek a sunyiba, mienk lesz a megbízás, teszek róla. Nyugodj meg.

– Mindenütt vannak gondok – mondta Tibi és beléptünk az ivóba. Igen otthonosan a paraván mögötti asztaloknál a bőrfotelokban is elvetődve beszélgettek kisebb-nagyobb társaságok. A pult előtt könyökölve a biliárdasztal körül keringve és a kis kerek asztaloknál csendesen kávézva színes társaság szórakozott.

– Ejtőzünk – mondta Dugó.

– Gyertek ide.

Nyakkendője kissé meglazítva, de öltönye kifogástalanságával, fölényes nagyvonalúságával Dugó úr a jelenségek kategóriájába tartozott. Olyan levert helyzetbe sosem került, hogy betudták volna alázni. Elegánsan lépett túl a problémákon és ha sikere volt nem csinált nagy cirkuszt, ugyanolyan kimértséggel viselkedett, csak szélesebb mosoly ült ki az arcára. Igazi magyar üzletember volt. – És milyen a magyar üzletember? – Örökös pénzhiánnyal küzdő, de örökös túlélő is egyben. Neki nem nehéz ez. Olyan, mint a levegővétel. Csak a környezetének gyengülnek az idegei. A biliárdban is levert mindenkit. Akkor is csak a következő fordulóra várt. Ha meg vesztett, ivott valamit és kidumálta magát.

– Mi a helyzet kedveseim? Üljetek le igyatok valamit. Olyanok vagytok, mint akinek nem jutott krumpliföld – mondta.

– Semmi baj, ha leszámítjuk a gondokat – mondta Grúz Tibi. – Nők után nézelődünk. Egyik szebb, mint a másik – folytatta és leültünk Dugó közelében.

– Nagy Fehérrel kellett volna még értekezni, de ezerrel táncol az új arájával amott – mondta Dugó. – Mindenbe belekezdünk, de a feltételek hiányoznak, a papírok meg eszeveszett gyorsasággal közlekednek. A pénzek nem érkeznek a lyukakat nem győzöm betömni. Igyunk valamit! – és pohárért intett Tolvaj Lacinak.

– Nem bírom már idegileg! – tört ki Franci és már nagy gyorsasággal a barátnőjével be is nyomtak egy pezsgőt.

– Elég volt a rabszolgaságból. Nem leszünk Izaurák – hallottam és mire odanéztem már a rúzzsal a falra írták, hogy „felszabadultunk, már nem vagyunk Izaurák”.

– Na gratulálok – mondta Dugó. – Ezt sikerült leírni, aztán meg holnap lehet festeni a falat.

– Hagyd – mondtam. – Ez a legkevesebb, és aláírtam: – „Jó, minden jó és a legjobbat reméld”. Evvel már simulékonyabbra alakult az érzelmek megjelenítése az éjszakában és nem bántottak senkit tovább a fecsegés kis nyilacskái.

Dugó felállt és szó nélkül, kis, alig észrevehető fintorral a száján elvegyült a biliárdosok között. Grúz Tibivel egymásra néztünk és a két nővel elindultunk a másik terembe táncolni.

– Emlékszel mikor felgyulladt a paróka? – kérdezte Franci.

– De az nem akkor volt, amikor a sült malacot hoztam – mondta.

– De nem is akkor, amikor a rendőrök haza akartak vinni – szólt Franci.

– Akkor volt ez, amikor nem jöttetek értem, mert a barátnődnél a madámnál ittátok a whiskyt – válaszolt vissza Ági.

– Te hülye, az gyerekkori barátnőm volt – mondta Franci.

– A pultot kerüljük ki – szólt Grúz Tibi –, ezeket ki kell táncoltatni, hadd józanodjanak.

Bizsergető virgonc szólóra léptünk be az ajtón, a zenészek a rock zene ízét kezdték kóstoltatni és belecsaptak a mindent átítató hullámhosszba.

– Inkább menjünk levegőre – mondta Franci és valóban, ő ezt jobban érezte, hogy mire van szüksége.

– Akkor mondd, hogy alma – noszogattam, mire megfogott egy kis nyárfát a törzsénél támasztéknak és sikerült könnyítenie magát.

Aztán Grúz Tibi a két nővel sétálgatott a két épület között, majd bementek vissza az ivóba.

– Mi van az én társammal, azt hittem elvesztél? – jött felém Ilike. – Gyere igyunk meg valamit.

– Igyunk kávé – mondtam.

– Ezt nem úszod meg ilyen könnyen – mondta Ili és kérte is a whiskey-t a pult végére.

– A vendégeidet bemutathatnád! – mondtam neki ahogy álltunk a pultnál és elismerően néztük a táncolókat, hogy milyen jól bírják.

– Majdnem mindenkit ismersz már, sőt van akit jobban mint én. De nézzük csak és rátekintett egy-egy párra, de már mondta is, hogy ki kicsoda. A szakmákat illetően is vegyes volt a kép, a virágos, kondi termes, fitnesses, rongyos boltos vállalkozótól az alkatrészeskereskedőn, gépkereskedőn át egészen a multi cég képviselőkön keresztül a malomigazgatóig terjedt a skála, de otthon érezte magát a táncparketten az orvos és a műkincskereskedő is.

Izzott a hangulat. A nyakláncos kisgyerek állt mellettünk, akinek az apja a pultnál intézkedett. Ahogy megfordult, odaköszönt és már mondta is.

– Ti még mindig dohányoztok? Nézz rám! – mondta. – Olyan vagyok mint a makk, kocogok reggel, este. Ti már mind tolószékben lesztek, én még akkor is javában gyúrok. Megyünk haza, nem a gyerekek való ez már – mondta és aztán elköszönt.

– Ő változtatta meg az életemet – mutatott a gyerekre, aki belecsapott a tenyerembe és az ajtó felé vették az irányt.

– Nagy Fehért sem látom már – mondtam.

– Én beszélni akartam vele – mondta Ili –, de már sehol sem találtam, de a társaságát sem.

Egy vágóhíd tulajdonos a kilósruha kereskedővel próbált a parketton maradni, de a nagydarab hentes kipördült a körből és ráesett egy itallal megrakott asztalra. A nő tartotta volna, nem is engedte el, így hát utána esett ő is.

– Ezek megszédültek – mondta Ili és már indultunk is segíteni. Utánunk meg Sanyi a pultos fehéríngben, fekete mellényében siklott az asztal felé, mint a pingvin a jégen. A hentes lerúgta a cipőit, elkapta a nője kezét és már mozogtak is tovább a rongylábak viadalán. Sanyi meg Ili még az asztal körül intézkedtek én meg úgy gondoltam, hogy átnézek az ivóba.

Zsorzsó biliárdozott sokadmagával, aztán amikor meglátott letette a dákót.

– Gyere igyunk egy kávé rummal, mint régen a klubban a Máté Péter szilveszteren. Az a játék nagyon emberi volt.

– Mi van veled, átmentél nosztalgiába?

– Tudod, mióta nomád tanyán élek a csendesebb zenék vonzanak, elég egy szál gitár. A közeljövőben értesítelek, mert szervezünk egy dzsessz pódiumot, de lesz kamarazene is, szerény, csendes környezetben. Már lecsengett a gyerektábor, ráérek már erre is – mondta és intett Tolvaj Lacinak, hogy kikérje az italokat. – Milyen úri pincérek vannak erre – mondta Zsorzsó. – Néha azt hittem már, hogy exkluzív klubban vagyok.

– A látszatra is adni kell pajtás, hogy mögötte mi van, az meg már az én bajom.

– Néha eljátszom a gondolattal, hogy mire lettünk volna képesek – mondta.

– Farkastörvények között sokáig kívülálló nem lehetsz.

– De én a falkának dolgoztam – mondta. – Visszaszereztem a falu régi nevét és szobrot állítottam Szent István emlékére.

– Ezt elfogadták, de nem tőled, te csak kijárója voltál ennek. A pénz a szoborra nem a tied volt.

– De a név nem szobor, ott állást kellett foglalni. Hogy elnök voltam előtte? Annál kifejezőbb volt a harcom – medítált Zsorzsó.

– Ezt elfogadták tőled, de már más vezér kellett nekik.

– Nem is hoztam semmit magammal onnan – mondta.

– Nem ha eladtad a tanyát Nagy Fehérnek.

– Csak neki volt pénze és nem bírtam már tovább a piszkálódást – mondta.

– Akkor segítettél a sorsnak, döntöttél és ne sajnáld, annak vége, annyi volt és kész. Ha nincs szégyellnivalód, az emlékek majd megszépülnek. Ha meg van, akkor elkezdesz inni, meg nem bírsz majd aludni.

– Akkor már nem csak szégyen kell, de szemétnak is kellett volna lenni, ilyenre meg nem emlékszem – mondta.

– De amikor csak hallgattál és fentről pálcát törtek felettem, már nincs az emlékeidben ugye? Annyi volt és kész? – kérdeztem.

– Tényleg van mit elfelejteni, nem gondoltam, hogy a hallgatásnak is ekkora a tétje – mondta kissé melankolikusan. – Most, hogy már az asszonnyal is külön éltek, volt mit átgon-dolnia. Hányszor lehet korrigálni? – Jutott eszébe néha, de egyelőre a nomád táboroztatás, amivel az új társával próbálkozott, megnyugtatóan hatott rá és így nem is marad majd ideje rágódni a múlton.

Ilike jött oda és megfogta a kezem. Húzott magával.

– Gyere táncoljunk! – mondta és átsétáltunk a zene atmoszférájába.

Jó pörgős számok után szólt a zenészeknek, hogy valami andalítóbbra, sétálósabbra vehessük a lépést. A lassú számok közben feltört belőle az érzelmi hiányérzetének szepegős, könnyel áztatott megindultsága.

– Nem jött el, de még csak el sem indult Ausztriából, mert ha legalább reggelre ideért volna, hogy már érezném a pipája füstjét, mert úgy sem táncolt volna egy lépést sem, csak ülni szokott, beszélgetni, iszogatni meg pipázni. Azt hittem szaladni fog utánam – mondta. – Á, tudhattam volna, hogy a családja, aki sosem vett be igazán, befolyásolni fogja. – Azt hiszem ma befogok rúgni.

– Ki fog hazavinni? – kérdeztem.

– Majd megkérlek téged, de vedd úgy, hogy már meg is kértelek.

– Mi lesz a kutyákkal? – kérdeztem, azok engem szétszednének.

– Ezt már el is felejtettem – mondta. – Most rögtön kimegyek és kiengedem őket a kocsiból, hadd futkorásszanak – folytatta és elindult némi kitérőkkel az ajtó felé.

A táncparketten már alig voltak, apránként elszivárogtak, bár a Csődör kocsmájában is iszogattak még és lecsendesedve beszélgettek páran, meg hülyéskedtek, ugratták egymást, kitalálva egy-egy bohócságot, vagy elmeséltek egy csattanós viccet.

A pultosokkal és konyhásokkal lefutottam a körömet, hogy mi legyen a kimaradt ételekkel, meg kinek, mit kell elcsomagolni még. Sanyiékkal az összes elszámolás flottul, profin készre vágtuk, de volt még bőven az ittlévőknek mit inni, mert az asztalok valóságos termékbemu-tatók voltak felbontott, otthagytak üvegekkel.

Tolvaj Laciéknál nem lehetett még zárórát fűjni és már láttam előre, hogy virradni fog, mire itt leteszik az utolsó poharat is.

Gyöngyit meg Katit bevittem a faluba haza, mert a fáradságtól magukba zuhantak. A többiek még pakolták a konyán a csomagokat, de jöttek is értük a férjeik. Amikor visszaértem Csekó várt a Csődör előtt az ajtóban.

– Gyerünk most már rajtunk a sor – mondta. – Irénke meg Dezső úr vár bent, isszák a sörüket – és a sudrival csak meglökte az ajtót, hogy teljesen kinyíljon előttünk.

– Ilike hova lett? – kérdeztem. – Ő a társam – mondtam –, a főrendező a „táncestély a pusztán” háziasszonya.

– Gyönyörű ruhákban voltak – mondta Irénke.

– Te! – mondta Dezső úr. – Arany és arany, azt a mindenit. – Hüledezett még mindig az agyvérzéses székely barátom.

– Ilike – mondta Csekó – ezerrel el kellett, hogy tűzzön, mert kiengedte a kutyáit a kocsiból és már a Donnáék is kint voltak, majdnem szétszedték egymást. Az ülésre törülközőt tettünk, mert az egyik erősen vérzett már.

Kicsit arrébb a Világjáró és az ezredes beszélgettek egy tele asztal sör mellett.

– Ausztráliából hajón utaztam és már India körül kártyán elvesztettem az összes birkanyírásból keresett pénzem. Magamat sem okolhatom túlzottan, csak az ügyetlenkedésem miatt, mert ha nem ülök le kártyázni elveszik másként a pénzt. Lehet, hogy én ebből még rosszabbul jöttem volna ki. Indiában egy víz közeli helyet sikerült magamnak találni, ez volt a legfontosabb; a szomjúságot elkerülni.

Amint a szomjúságról lett szó, az ezredes már emelte is a sört és ittak mindketten, illetve akkor már hárman, mert Virág Misi odatelepedett kezében az üveggel.

– A víz fertőző lehet – mondtam. – Mi egyszer sok ezer üveg pasztörizált sört vittünk Kazahsztánba helyettesíteni az ivóvizet. Fertőtlenítésre meg pálinkát, jó sokat. Aki vizet ivott, lehet hogy ki kellett várni a kolerajárvány végét, az pedig legközelebb már csak az ősz lehet, amikor már nem dühöngtek a vírusok.

– A szomjanhalás előtt már nem jutnak eszedbe se a vírusok és már a tested, lelked is megadóan megnyugszik, ha valamilyen víz van a közeledbe, csak só ne legyen benne.

– Én meg a spanyoloknál még inni sem merem, nehogy összerondítsam magam – szólalt meg Misi.

– Mitől ijedtél meg annyira? – kérdezte az ezredes.

– A harci bikák között egy szót sem lehetett ejteni. A beöltöztetett lóval mentem közöttük és már tolt vagy húsz métert lovastól a gyepen, de megmukkanni sem volt szabad.

– Azokat hogy lehet akkor hajtani valahova?

– Nem lehet őket hajtani sehova, meg nem is kell, érintetlen területen lekerítve élnek. Ha vinni kell őket, akkor sem szólalhatsz meg. Egy kavicsot kell csak elhajítani, és pánikszerűen már rohan is felbőszülve. No, ilyenkor lehet baromi erős folyósokon irányba futtatni őket, avval az árva kis kaviccsal, de ha nem vagy elég gyors, véged.

– Na, most nem kell szomjan halnotok – mondta Csekó és ivásra emelte az üvegeket, de nyomban át is adta Dezső úrnak, mert nem ivott már, hogy engem elvihessen időben, még a piac pezsgése előtt.

Folyók mentén szótlantul

A piacon a régi hagyomány szerint a meleg fokhagymás lángossal indítottuk az új napot Csekóval, aztán ő elment a pusztába én meg máris belekeveredtem a sokaság színes tengerébe. A vidék nagyvárosában él még a vasárnapi piac varázsa, aminek metamorfózisát csak jó szemű polgárok vették észre és fogalmazták meg egymás között.

Évről-évre torzult a piac piros pozsgás egészséges arca, csipásodott, fésületlen és mosdatlan maradt. Nem voltak már ropogós kiflik, új adalékok és összetevők járták át a lisztet és kémiai anyagok sokasága hatott már az érzékszerveidre. Nagy messzeségekről szökdöstek az áruk az asztalokra és nepperek bűvész trükkjei tették földszagúvá a hűtők és érlelők színesre varázsolt termékeit.

– Jaj barátom! Ne álmodozz! – mondta lírikus egyszerűséggel a kutyaeledel árus ebbe „kutyakolbásztalanított konyha szakács haragja” világban.

– Hányadik rumnál tartasz Bélám? – kérdeztem Nyúl Bélát. – Mert én egy szemet sem aludtam és így le is maradtam kissé.

– Kár, hogy késtél – mondta Béla –, mert így tényleg lemaradtál a nagy hajnali vitáról, hogy rablás tudománya-e a közgazdaság manapság alkalmazott ága.

– Emlékszel még, hogy tiltakozott a pusztán kérdéses gondolatra is a közgazdász barátunk. Most meg, ahogy a panamáit tervszerűen, jó hátszéllel milliárdokra váltogatta, fel sem tudom hívni, hogy egy szokványos hajnalon a meleg tea mellett ezt a témát körbe tapogassuk és mint „kutyakolbásztalanító” jósnak értékelje a tehetségét, majd kimondja a szót; hogy bingó. Uraim: bingó.

– Magunk között innentől legyen is Bingó úr a neve – indítványozta a jós Béla és már szaladt is tovább az illatosított kutyaeledeles zsákok közé.

Egyszer csak egy tizenórás alvás után felébredve már éreztem a kávé illatát, meg a ham and eggs-ét.

Feleségem, Irénke meg Dezső úr vett körül és derűsen nyugtatgattak, hogy a legjobbkor ébredtem fel mély álmomból, melybe szinte belezuhanam. Aztán kissé komorabbak lettek, mert hogy hallottak egy hírt, és én megerősítettem őket, hogy ne kíméljenek, osszák meg velem a pletykát.

– A medálos kisgyerek szüleit a lakásukon lelőtték az éjszaka és nagy valószínűséggel ez nem pletyka – mondta Irénke elég nagy lelkierejével mert látszott rajta, hogy megindult lelki-állapot ragadta el.

– Ha el tudod intézni az ügyeidet, pár napra felfüggesztenénk mindent. Irénkééket most haza tudnánk vinni Udvarhelyre – mondta a feleségem, mert most mély hullámra apadt a rózsza virágzása.

– Készüljetek fel az útra, de még a majorba vissza kell állítani a rendet, mert ott még tuti, hogy háborús állapotok vannak. Gyere velem Dezső úr, az asszonyok meg hadd vásároljanak be az útra – mondtam.

Ha már eldőlt a dolog, hogy Erdélybe vesszük az irányt, Grúz Tibit értesítenem kellett, hogy ne számoljon velem az előtte álló szomorú útra. Ő el volt tökéelve, de előre félt akkor, mert az édesanyja szemeit már maga előtt látta, ahogy már megtörik a fény sugara benne, mikor a hírt tőle is meghallja.

Dezső úr még a szélvédőt is tisztára törölte, mire a kocsihoz értem. Arcáról sugárzott az öröm és örökmozgóvá vált keze, lába.

– Te – mondta –, Udvarhely! Azt a mindenit. Megyünk Szentmártonba is. Irén meg főzi a toroskáposztát. Azt a mindenit! – és elkezdte sorolni az ismerősök hadát, hogy majd kihez kell nekünk feltétlen betérni.

– Jól van Dezső úr! De előbb még megyünk a majorba, te meg a cuccotokat pakold össze, nekem meg dolgom van még – mondtam.

A kastélynál Nagy Fehér kocsija állt. Éppen az épület mögül jöttek elő az ezredessel mikor odaértem.

– De jó, hogy itt vagy – mondta. – Rövidesen élesbe fognak menni a dolgok. Most néztük meg a terepet – adta elő kissé gondterhelten, miközben a nadrágjáról leverte a föld porát.

– Hallottad mi történt? – kérdeztem.

– Nekünk ahhoz semmi közünk. Nagy marhaságot csinált a csávó, hogy belenyúlt abba, amihez neki nem volt semmi köze. De azért nagyon sajnálom én is – mondta. – Most meg térjünk vissza ide – indítványozta.

– Nem vállalom be mást pajtás – mondtam – csak azt, amit átlátok és már így többet csinállok, mint amihez értek. Bár ez még belefért. Életet leheltünk a pusztába – mondtam és kezeimet széttárva majd összecsapva megerősítettem mondandómat. Azért jöttünk, hogy összepakoljuk a buli romjait, meg hogy elszámoljunk – mondtam.

– Ha végeztetek, akkor dobd be a kulcsokat az irodába – és pulykakakas fejjel beült a fekete mercedeszbe és egy lendülettel szinte el is indult ki a beton felé, magával cipelve a kor új gazdag vállalkozóinak skizofrén terheit.

Hirtelen némaság vett körül. A luxus autó kigördült, az ezredest elnyelte a kastély, Dezső úrék a Szőke Csödör körül én meg egy szál magamban a park szegletén a természet részévé válva átéreztem, hogy újabb idők következnek. Mint a western filmekben, szinte hallottam a szájharmonika éles, elnyújtott, szenvedően vontatott hangját, mely átívelt a múlt és jövő közötti térben, éreztetve, hogy most ég beléd az erő, melyet már réges-rég sugároznak feléd az égiek.

Hát akkor pakoljunk és vidáman, felszabadultan indultam az ivó felé, majdhogynem füttyörészttem, olyan könnyű lett a testem és a lelkem már huncut kacajjal a jövőt kereste. Megszabadult az örökösen újraépülő komor, rácsos falak feudális nyomásától és a rendszer-váltogató képmutatás, tövises ördögszekkerétől a reformok bogáncskoloncos terheitől, amitől csak a megélhetésünkért is örökké vakaródzni kellett, mert tele volt élősködőkkel.

Tolvaj Laci épp a szőrös kávéját itta és ahogy elnéztem már mondtam is neki.

– Rád is fér már egy kis pihenés cimborá.

– Holnap lenne jó az elszámolás, szólok Gyöngyinek – mondta jó molyosan.

– Most csinálunk egy napi zárást és ha visszajövök majd elszámolunk – mondtam és kis idő múlva minden ajtóra ráfordult a zár. A kulcsokat Dezső úrral felküldtem az irodára, hogy adja oda az ezredesnek én meg addig bementem az istállóba elköszöni Mónitól és Vércsétől, mert olyan érzésem támadt, hogy nem járjuk már a tájat a buckák között és nem csámborogunk a sötét dűlőutakon sem már az alkonyatok varázsában.

Ahogy Dezső úr a fogkefét a táskájába tette, Donnát és Asztert a hátsó ülésre ugrattam be, miközben Pompont Lajos bácsira bízam, hogy a lovakkal is maradjon egy éjjeliőr.

– Isten áldja!

– Isten megáldja!

– Jó szerencsét! – köszöntünk el Lajos bácsitól, az aranygyűrűs előfogatostól, akinek most már a faluba kell majd járni a reggeli féldecikért.

– Mondja meg a Csekónak, hogy majd jövök és ha a lovakat esetleg elhajtják a Pompont vigye el a tanyájára, aztán vigyázzon, nehogy jót halljunk ám ha visszajövünk Lajos bátyám – ugrattam a vén lókööt.

– Jó. Minden jó – mondta Dezső úr és elindultunk a város felé.

Ott aztán megbuggyantották a kocsit csordultig Irénkéék, bepótolva a sok évtizedes hiányérzetüket és elindultunk Székelyudvarhely irányába.

Csodálatos élményekkel ruházott fel a sors, az emberi szeretet titkainak megvillantásával. Megmerültünk a kocsmák hangos zsvajjal teli, felszabadult gőzében, majd átadtuk magunkat a zavartalan csend leplezetlen világának a hegytetőkön. Patakok és zajos vízesések mozgalmasszoklasimogató gyorsasága ragadta el képzeletünk vízi tündereit a valóság tájtékforrásában. A csendes, erdei zugokban terjengő füst hozta a rostonsültek illatát és zúgó patak mellett ízlelgettük a mitite ízét, zamatát. Ez a vöröshagymás sertés, marha és birkahús elegyéből készült meztelen kolbász vitathatatlanul ágya a jó sörnek, egyeseknél a pálinkának.

Ettük az erdei bogyókat, beléptünk a menedékhelyekre. A falvak templomaiban időztünk és ellátogattunk temetők csendes sírjaihoz, mint ahogy Farkaslakán Tamási Áron emléke előtt tisztelegtünk. Vacsorákra voltunk hivatalosak, ahol a széket is megsimogatták utánunk. Megrakott lovas kocsik között sére-moráltunk, beszélgetve a szokásokról, miközben bivalytejet kóstolgattunk almapálinkával. Korondon csodáltuk az edények égetett, színes, mázas felületének játékos varázsát. Hallottunk a földfestékek hatalmáról, archaikus felületkezelt patinázási technikáról. Ám ezek rendkívüli és titkos tudás beavatottjai közül is csak kevesek talentumában érik szobrászattá. Onnan viszont a csodák birodalmáról beszélhetünk.

Tapló sapkával a fejünkön ereszkedtünk a Király-hágón a határ felé és Irénke elkísért bennünket egészen az utolsó állomásig, mint amikor a vendéget kikísérik a kiskapuig. Ott már felültettük a vonatra, hogy újra elinduljon haza Székelyudvarhelyre.

Mi meg, ahogy átléptük a határt Szikszai Pista őshonos cigája tenyésztő felé vettük az irányt Csanádpalotára. A szívem, az ösztönöm hajtott arra, hogy meglátogassuk barátunkat, akinek még a dédapja is a sűrű-gyapjas cigáját terelgette a környékbeli pusztákon és gyártotta a kiváló juhtúrókat, gomolyákat és sajtokat. A cigája nem közönséges birka. Nem bürge és nem bürge, a juhok olyan fajtája, melynek márványozott húsa nem faggyú ízű és hajdanán a mesék világáig visszatekintve a szultánok eledele volt. A falusi háznál csak a némaság honolt.

Mentünk hát ki a határba a hodály felé és szerencsénk volt, mert nem a vendégmarasztaló sár fogadott még és a töltésen ki tudtunk menni száraz lábbal a falka irányába. A komondorok nyugodtan, de éberen figyeltek, mély hangjukkal vakkantottak egyet-egyet, mire a kis puli keverékek csacska kiabálás közben futottak felénk. A szamár is megszólalt a hodály sarkánál és füleit felénk fordítva kihegyezte. Kurjantottam egy jó nagyot és megnyomtam a kocsi mélyhangú kürtjét, hátha van gazda is a hodály belsejében.

Egy cigáját tolt kifelé Szikszai Pista a nádtető alól, aztán földre terítve megkötözte a lábait. Legyintett egyet és jött felénk.

– Éppen vágáshoz készülődök – mondta.

– Hát akkor vágd le Pista azt a birkát. Én hozok egy kis madárlátta folyadékot. A csomagtartóból elővettem a laposüveget, amiben a fertőtlenítő pálinka volt az erejét illetően és megkínáltam a zsíros kalapú juhászt, aki megpödörve kisimította a bajuszát és az üvegből húzott egyet. Köhintett és nehezen szólalt meg. A szeme sarkában picit könnycsepp jelent meg és kissé elvörösödött.

– Ez most vagy méreg, vagy gyógyszer volt – mondta, miközben köhécselt még egy kicsit.

– Húzd meg még egyszer – mondtam – és ha megmaradsz, biztosan gyógyszer.

Valóban hasogatóan erős, de nagyon tiszta törkölypálinka volt a lapos üvegben, amit ha kellett sérüléskor is használtam fertőtlenítésre olykor-olykor.

– Hogy van kegyelmességed, mit csinál kend? – kérdeztem.

– Kegyelmességed? – akadt fel a lemez. – Világéletemben summás voltam, mert bevitették apámmal a birkákat a kolhozba. Na most már más a helyzet, de faragom is az életemet rendesen. De tudd meg, hogy bármit csinállok is a falkával, ha nincs az asszony, hogy a túró,

sajtot eladogassa meg le is gyártsa, már a hitelezők vinnék a tetőt a fejem felől. Ha szétnézel itt már mindenre költeni kellene, mert rövidesen széthullik a telep. Segítséget nem tudom miből megfizetni, de nem is nagyon találnék. Nincsenek már bojtárok, csak alkoholista csicskások szédelegnek erre-arra, aztán első adandó alkalommal jól meglopnak. A múltkor azért ideszegődött egy szerencsétlen. Pórázon odaadtam neki a kutyát és kihajtotta a falkát. Na gondoltam, úgy késő délelőtt most meglátogatom. A falkának csak a hült nyomára bukkantam, a barátunk meg egy fa tövében aludt a kutya meg kikötve. Na amikor felébresztettem és megkérdeztem – hát a falka hol van öcsi? – „Na látja, ez az amit én is szeretnék tudni” – válaszolta. – Ilyen a helyzet errefelé, ha a komondorok nincsenek, vagy nem alszok itt lassan-lassan elfogy a falka. Nagyobb tételben így is bele-bele kóstolnak néha, a kutyákat lekábítják. Még sosem lett meg a rabló csak a gyanúm maradt a végtelenségig. Mindenki látott valakit, hallott valamiről meg tud is róla, de inkább csak gondolja. A szokásos népmesei anekdoták keringenek a kocsmákban. Orgazdákról, beszállítókról, pénzekről meg kocsikról titokzatos falkákról a dunántúli eredők szélén.

A valóságban sosincs meg semmi. Én viszont állandóan állok a hatóságok rendelkezésére. A birkának a füle csupa lyuk már a bilétáktól és állandóan kiszakad belőle a zebracsíkos krotália. Most meg a chip-korszak következik, a számítógépes trükk a programokkal, hogy ki, kivel akar elszámolni azt el sem tudjuk innen képzelni. Megjósolható, hogy sosem fognak egyezni az adatok és annak mindig mi leszünk az oka. Mindamellet papírhegyek fognak tornyosulni a kódjeles súlyos hibák és figyelmeztetések úrlapjaiból. A fél világot végigutazzák a plastik ételek az élelmiszert helyettesítő áruk és bennünket gyötörnek az élelmiszerbiztonsági követelményekkel, meg az állatjóléttel. Nem tudom, jártak-e ezek már egy vágóhídon, hogy mi folyik ott egyáltalán és akkor talán egy kicsit minket is nyugton hagyhatnának. Papírokat utaztatunk, kódjeleket fejtünk meg, mert mindenki azt hiszi, hogy azt a kis adatot nem gond megjegyezni. De a végén ezek összeadódnak, hatványozódnak és már is falak húzódnak előtted. A gyógyszerek árai és az állatorvosi díjak a hobbi és lobbi szintű üzletembert nem rendítik meg, de engem megingatnak, főleg úgy, hogy a gyapjú ma már veszélyes hulladéknak számít. A minőséget is fillérekért adjuk oda. A nyírás többbe kerül, mint a gyapjú ára. Ebből készült a kiváló gyapjuszövet anno. Ma már úgy lehet, hogy a ruhák is kőolaj származékból meg műanyagból készülnek. Bontsál fel egy doboz margarint és hagyd ott, semmi nem támadja. Ugyan miből lehet? – kérdezte.

– Sok a kérdés katona – mondtam nevetve. – Tudod Pista a katonaságnál sem hagyták unatkozni a bakát annak idején, mert elkezd gondolkozni és az nem vezet sehova.

– Viszont kérdezek valamit. Lesz-e eladó birkád?

– Mit akarsz vele? – kérdezte.

– Össze akarok majd vásárolni egy falkát.

– Neked elment a józan eszed? – kérdezte.

– Megpróbáljuk a lehetetlent – válaszoltam. – Gyepes élőhelyet állítok vissza a hajdani Zsombos dűlőben. A nagyüzem legyalulta a dombokat, belelőkték a zsombékokba és a sík terület sivataggá vált. Folyamatosan telepítették bele a szőlőt, gyümölcsöst és az örökös telepítés rabsága lett az életmódjuk, a rabláncuk, a kötőfékük. Ebből kell kitörni és megpróbáljuk a lehetetlent. Kárt már nem okozunk, esetleg az én zsebem bánja. Gyepesíték. Erdőt telepíthetnénk még, ami reálisan megvalósítható terv lehetne, de tele van a határ kétes egzisztenciák jövő-menésével. Ráadásnak van egy két gyengeelméjű, aki azzal szórakozik, hogy gyűjtogatja az avert meg a gallyakat és nem hiányzik nekem már az erdőtűz, de a fatolvajok sem. A gyepet is elég lesz megvédeni a krosszosoktól, quadosoktól meg a mindenféle járművek csapásaitól. Ott már aki arra jár, úgy érzi, hogy a szabadságtól megrésze-gülve levethet magáról minden jóérzést. Legutóbb a gyepek közepén körözött egy Pajero, platóján ruháját letépő nővel, aki egy kamerának pózolt láthatóan élményszerűen, a tágas természetben.

Krízisállapot van Pistám, majd a birka mellett lesz időm felnézni az égre, lényegtelen dolgokat meg elhagyni, amit elnyelhet a banalitás sivataga. Új világ jött létre, amihez nem értek, de majd elviselem a megrázkódtatásokat.

– Én csak a birkához meg a sajthoz értek, de van fülem hozzá, hogy miről beszélsz – mondta Szikszai Pista. – Segítünk, majd összeszedünk neked egy jó falkát, de már én sem teszem a kezem tűzbe senki emberfiáért. Amikor szólsz segítek – mondta röviden a juhász. A süveget meg-meglengette a levegőben, ahogy kigördültünk a töltésre. A puli keverékek még szaladtak egy darabig a kocsi után, aztán elmaradt mögöttünk a szérű a nádtetős hodály és azt szegélyező fák sokasága.

A Tisza vonalánál jöttünk hazafelé mellékutakon. Szét szerettem volna nézni, hogy milyen a határ. Nagykiterjedésű földbirtokok mellett haladtunk szinte szótlánul.

– Ezek mind latifundiumok – mondta a feleségem.

– A szántók azt formázzák – mondtam –, de ki tudja milyen tulajdonviszonyok között működnek.

Az irány nyilvánvaló. A tanyás gazdaság változatlan, leépülni látszik. Kisebb termelési körzetekben nagy főlíasátrak törték meg a táj síkját. A találékonyság szimbólumai. Ezekben a főliaházakban kertészkedni is lehetett, de csirke, pulyka, libanevelésre is alkalmassá lehetett tenni. Tojóházat is láttam már hasonló megoldással, de terménytárolóként is funkcionált. A földek műveléséről lerítt, hogy a nagyüzemi módszer lett feltőkésítve és a növénytermesztés méregdrága berendezései előtt nem volt akadály. Erdélyben a Maros-mentén végig állatok legeltek, itt meg a nagy sztyeppe határtalan vidékét csak a horizont zárta le és néma csend honolt.

ALL 01-es kavics

Egy Toulouse mellett élő magyar család pusztaszeri birtokára ígéretünkhöz híven tettünk villámlátogatást.

A Sutka-tanya a Szegeden élő nagynénire volt bízva és ő erős kézzel fogta a gyeplőt. Erdélyi fiatalok éltek a tanyán, de már ők is másfelé kacsingattak, mert csábította őket a könnyebb világ és annak léha szórakozásai. A tanya környékét kellett nekik rendbe tenni meg vigyázni az épület állagára. A gazdálkodás gépi munkáira még pénzt is kaptak a családtól. A birtok annyira rendben volt, hogy nem verte fel a gaz és így mentünk is tovább. Telefonon megnyugtattuk a tulajdonost, hogy áll még az ősi tanya, nem ég a ház, efelől aludjanak nyugodtan most Franciaországban a hazatérés mámoros gondolatával.

A Lehegő dülő felé ereszkedtünk tovább, miközben meztelenül árválkodó föliavázak mellett haladtunk el. A Sárga-majort a gaz ette meg, a vakolat hullott, és a cserepek már megmozdultak a tetőn. Mintha innen menekülni kellett volna embernek, állatnak egyaránt. Mintha vész közeledett volna, valamilyen pusztító erő rombolna. A megfoghatatlan erőt keresve beleszimatoltam a levegőbe. Megálltam és kiszálltam a kocsiból. Meg akartam érinteni, ismerkedni szerettem volna vele, mert mintha már találkoztunk volna. Férkőzött ő már a közelembé és lehet, hogy az Éva-major környékén is ő sántikál már. Időnként vannak megérzéseim az embernek és ezek időnként be is jönnek.

A Sallai-major előtt a Dongégnél a fűzfa alatt két szamarat láttam meg és ahogy közeledtünk, kibontakozott a szétterülő nyáj látványa is. Egy kalapos ember ült a fűzfa alatt.

– Csak nem a Halál Jóska ül a fa alatt? – mondtam alig hallhatóan magam elé. – Az nagy csoda lenne.

– Látod a majort? – mondja az asszonyom. A gerendák is merednek már a tetőből és a gaz nő be mindent.

– Nem fogott velem kezét – mondtam.

– Ki nem fogott veled kezét? – kérdezte a feleségem.

– A megfoghatatlan pusztító erő, akit nem bírok megérinteni, hogy látnám kivel állok szembe.

– Tudtam mindig, hogy érzékeny a lelked, de ennyire?

– Mindenki a maga háborúját vívja, nekünk meg már a lelkünkre is rátelepedik ez az érinthetetlen erő – mondtam. – A legrosszabb még a betegségben is, amikor a szervezet saját maga ellen fordul és nem választhatsz fegyvernemet. Ugyan mi lehet az orvossága? Közben a fűzfához értünk és a kocsiból kiszállva odakiabáltam.

– Te vagy az Halál Jóska!?

Megmozdult a kalap és lassan felemelkedett az óriási ember, akit Halál Jóskának hívtak.

– Én vónék – mondta –, mert kend ki a csuda?

Aztán ahogy egymás közelébe értünk, egyből ismerős lett mindkettőnk tekintete, függetlenül az eltelt hosszú évek poros homályától.

– Te meg őrzöd itt a nyájakat meg a majort? Talán két helyről kapod a fizetésed? – kérdeztem Halál Jóskát, akit vagy húsz éve nem láttam.

– Nincs itt pénz sehol sem, inkább vegye meg az egyik szamaramat – mondta és mosolygott tovább.

– Mi ez a levertség erre? – kérdeztem.

– Már csak én járok erre evvel a kevés birkával meg a két számmal.

– Mióta birkáznál Jóska? Azelőtt lovakat hajtottál.

– Ezt kaptam meg üzletrészbe annak idején, amikor a tsz. kapitulált.

– Csak gazda lettél. Halál József a juhász. Gratulálok.

- Nem akartam én gazdag lenni, jók voltak nekem a lovak.
- Nem gazdagot mondtam Jóska, hanem azt, hogy juhászgazda lett kendből.
- Vegye meg a számaramat, erősködött.

Aztán megállapodtunk, hogy ha tudok, kommandáljam el legalább az albínó szamarát, mert kellene már az a kis pénz.

Hazaérve otthon már az a hír fogadott, hogy Tolvaj Laci föbe lőtte magát.

- Mi történt? – kérdeztem Gyöngyit, akit felkerestem.
- Nem tudom én azt – mondta. – Eljárt egész napokra meg éjszakákra; lehet, hogy kártyáztak is megint. Nagyon valószínű.
- De hát hova járt? – kérdeztem.

– Ha én azt tudtam volna. Akkor este is már lefeküdtünk a gyerekekkel, mikor nagy durranás hallatszott a konyha felől. A szomszédasszony is rohant át, hogy mi történhetett. Szinte egyszerre értünk oda. Laci ott állt az asztalnál rám nézett és azt mondta a síri-csendben: – Fejbelőttem magam. – Aztán összeesett. A szögbelövő kábító pisztoly volt a kezében, ami akkor esett le a földre, amikor elterült a padlón. A szomszéd már hívta is a mentőt és elég gyorsan bevitték a kórházba. Kómába esett és még sokáig élt egy vízágyon – mondta közömbösen, mert sem szomorúság, sem megkönnyebbülés nem látszott rajta. Mintha sokkos állapotban maradt volna.

– Nyugodj meg – mondtam, mert ezen már senki sem tud segíteni. – Sajnálom. Nagyon sajnálom – ismételtam és éreztem, hogy a démon még a ház körül leskelődik, mely a halálba küldte Tolvaj Lacit.

Kiléptem a házból és evvel a tartozik-követel oldal egyensúlyba került újra. Reméltem, hogy a démon lelkén átgázoltam és nem leselkedik már tovább a környékünkön.

Katit kerestem fel, aki elmesélte, hogy a sógora az Imi gyerek még nem tért vissza Németországból. De közben, hogy történjen is valami ő is külön költözött a férjétől. Szóhoz sem jutottam. Közben megköszöntem a táncestélyen készült sütek és főttek kifogástalan ízvilágát és kinulláztam az adósságomat. Aztán láttam, hogy nem valami vidám. Az elválás biztosan megviselte – gondoltam. De azért megkérdeztem:

- Bánt valami?
- Lehet, hogy megszűnik a munkahelyem. Szerinted hol tudok én elhelyezkedni? – kérdezte és ezzel szép formásra megrajzolta korunk nagy kérdőjelét.

Lajos bácsival a kocsmában találkoztam és az aranygyűrűs előfogatos a hajdani párttitkár, helyesebben a párttitkárok öse, még helyesebben az ő párttitkár – akit annak idején gyorsan leváltottak, mert szétoztotta a családoknak az állam disznait és nem is úgy darabra, hanem kilóra, hogy biztosan a lábasban landoljon a hús – szóval az öreg a pultnál álldogálva iszogatta a fröccsöt.

– De jó, hogy találkozunk – mondta. – A Vércsét meg a Mónit elhajtották. Ahogy elmentettek Udvarhelyre, másnap reggel már vitték is őket. Állítólag több lóval együtt egy rámpánál felrakták őket és utaztak tovább. Olyat beszéltek, hogy majd rendesen be lesznek kocsiba hajtvá négyesbe és németeknek adják el őket. Nem is kérdeztem, hogy a vezényszavakat már ezentúl németül szajkózzák nekik – morfondírozott az öreg.

– A Pomponnal mi a helyzet Lajos bácsi? – kérdeztem és közben kértem egy kanyart a pultos lánytól.

- Ahogy megbeszéltük. Csekónak szoltam és elvitte a tanyájára.
- Azért nem fog unatkozni ugye Lajos bácsi a 70 évével?
- A jövő héttől megyek a tetőre, nádat kell felverni, addigra összejön a brigád. Mi van a Dezső úrral meg az Irénkével? – kérdezte. – Hiányoznak – mondta röviden és látszott rajta, hogy nem akar elérzékenyülni.

– Isszák a jó almapálinkát, meg azt hiszem Dezső úr már vágja a fát Szentmártonban. Irénke meg intézi az ügyes-bajos elmaradt dolgait a prefektúrán. Aztán meg majd szomszédol,

meg főzi a jó ebédet, vagy vacsorát. Most egyelőre van miből. – Isten megáldja! – elkészöntem és kifelé menet megláttam, hogy az ajtó melletti asztalnál Teri meg Feri csak nézi egymást, mert akkor már nehéz volt nekik beszélni. Nehezen foroghatott a nyelvük. Lényegében fel sem ismertek igazán, de azért bólintottak egyet.

Csekó a csomagtartónak dőlve nézte az udvaron a kutyákat, amikor a tanyájára értem.

Odaadtam neki az ordát meg a házikenyeret, amit Irénke küldött. Aztán elővettem egy kis juhsajtot és vágtam magunknak szeleteket.

– Emlékszel még, mikor az Ernő bácsi pékségénél vártunk a friss bucikra? Kentünk rá egy kis zsírt, ami rögtön megolvadt és megsózva pusztultuk befelé a ropogós héjú, melegtésztájú kenyeret. Azóta sem ettem olyan jólesően – mondta.

– Már a kemence is a szentendrei skanzenben van – mondtam –, mi meg elkutyulunk. Meg emlékszel te is, hogy az öreg csak szőlővenyigével fűtött. Ott borotválkozott meg a pékségben a jó melegen, aztán amikor már el is adott mindent, csak átsétált a Tulipánba elegánsan és leültek a cimborákkal kártyázni.

– Mi nem tudjuk felvenni ezt a komótos napi ritmust, ami halálpontos, mint az ingaóra. Össze-vissza rohangálunk, lehet, hogy ettől lettem én is beteg, amiből sosem gyógyulok már ki – mondta. – A szklerózis multiplex nevű kór lett az élettársam, de azért ráfázott, mert nem olyan könnyű velem az élet, ahogyan gondolta. És a sudrival döngölt egyet a földre, majd elnevette magát. – Képzeld, azon mérgeledtem, hogy a Pompást ideengedtem lakni, aztán jól kipakolt. Apránként adogatott el ezt-azt. Ha meglátom kötéllel megpányvázom és a kocsí után kötöm. Elsimítom vele a dűlőutat az biztos, hogy a nyavalya törjön ki rajta.

– Hagyd az alkoholistákat, inkább együnk még sajtot. Mostanában nem megyek Erdélybe.

– Dezső úrék hogy vannak? – kérdezte.

– Fülíg ért a szája, ahogy mentünk hazafelé, úgy örült.

– Majd megyek hozzájuk és lehet, hogy ott is alszom náluk – mondta.

– Még sosem hallottam tőled, hogy üdülni mész.

– Munkásokat vinnék haza, aztán egy pár napot otthon lennének. Szóval, levágok egy kanyart, nekem is élni kell valamiből. – Cinegék kérdezték, hogy mikor érsz haza? Eladnák a tanyát. Új helyzet van és az édesapja már kinézett egy házat a falujukban.

– Ez az a helyzet, mikor az ember egyik szeme sír, a másik meg nevet. Sajnálám, ha elmennének, a legjobb barátok ők itt a pusztán.

– De ha már így van, a tanyát neked kell megvenned – mondta Csekó.

– Mindenképp megyek hozzájuk – mondtam és elkészöntünk egymástól.

Cinege Zoli már lábadozott és kerettel meg bottal elsántikált a lakásban.

– Na, most már van időd lemezeket hallgatni – mondtam sután, hogy még terelgessem a szót erre-arra.

De Zoli még nem nyerte vissza teljesen a humorérzékét. A szándékomat megérezte persze, hogy nem akarok ajtóstól a házba rontani.

– Timi hol van? – kérdeztem.

– A gyerekekkel a faluban nyüzsögnek. Óvoda, napközi, bolt, gyógyszertár, meg azt hiszem, hogy tankolni is el kellett neki menni a telepre – mondta el lassan, de szép folyamatosan.

A szűk családról beszélgettünk, a gyerekekről, meg hogy Timi pár nap óta eljár egy német lovas tanyára a Klaudiához esténként főzni. A szomszéd felesége beszélte rá és ketten rendet teremtenek és megfőznek egy-két óra alatt.

– Még idáig fizetett is – mondta fanyar megjegyzéssel Zoli. – No, barátom – és felém hajolva a székről a vállamra ütött. – Arról van szó, hogy eladó a tanya. Timi dolgozott a postán és a társadalombiztosításnál hajdanán. Apám talált otthon egy nekünk való eladó házat. Én elég gyenge vagyok még és jól esik, hogy a család otthon segíteni akar rajtunk. Ha Timi

talál állást, akkor leszünk kritikus helyzetben, mert a házat csak úgy tudnánk megvenni, hogy eladjuk a tanyát.

Mindketten tudtuk, hogy a tanyát én fogom kifizetni, mert nekem kell idejönni lakni a föld miatt. Az együttműködésünk a majorban Nagy Fehérrel kapitulált. Ott nincs tovább, a kulcsokat a kastélyba behajítottam és csak a végelszámolás maradt köteléknek közöttünk.

Ez az adásvétel kettőnk között bizalmi kérdés lett. Nem egyeztünk meg egyelőre árban, sem a kifizetés határidejében. Tulajdonképpen semmiben, csak a fejünk aktáiban napirendre helyeztük a kérdést, mint igen fontos és halaszthatatlan feladatot. Ismered a mondást; „mindig a jobbat reméld”.

Elköszöntünk és kimentem a mezőre a füves, mohás, zuzmó borította futóhomokra, mely olyan sérülékeny volt, mintegy lakodalmi torta. A zuzmók és mohák megsértésével máris tér nyílt a gyomnövények burjánzásához. Az aszályban szinte megsemmisülni látszó kezdetleges aljnövényzet eső után kivirult és ősszel már az erőtől duzzadva olyan puha járást biztosított, mintha szőnyegen gyalogoltunk volna. Az általunk kiszórt fűmagok ebben a futóhomok kultúrában úgy megsemmisültek, vagy kiszelektálódtak, hogy csak imitt-amott messziről kiabáltak egymásnak. A homok megszötte a saját ruházatát. Évszakonként meg sűrűbben is váltogatta az ingét, már az árvalányhaj is kezdett felszaporodni, de a rengeteg tájba simuló faj mellett szembetűnő volt a vaddohány, vagy selyemkóró, amit körbedongtak a méhek és az akác mellett a legjobb ízű mézet gyűjtötték belőle. A gypsophilia, vagy népi nevükön a szappangyökér régen vízlágyító szer volt. Úgy habzik tőle a legkeményebb víz is, mint a mosószertől és amikor még disznóvágáskor készítettek szódával háziszappant is, kisimult, szép tisztára a ruha a mosóteknőben. A legszembetűnőbb viszont a parlagfű volt, amely a sérüléseknél a megmozgatott földből, de legújabbban a füves növényzet közül is feltört. Persze csak az aszályban kitikkadt és kaszával leborotvált növények közül.

Ez a növény inkvizíciós üldözés célkeresztjébe került. Jelenlétére vérdíj volt kitűzve, hatóságok hada üldözte birtokának tulajdonosait. Ám a parlagfű ősi intelligens növény. Az a feladata, hogy a legnagyobb aszályban megóvja a földet a kiszáradástól. Ahogy azt a feladatát betöltötte, már át is adja helyét más növényeknek.

E fő ellenségnek az a legfőbb baja, hogy a pollenek védőburkát a kipufogó gázok lemarják és így szabaddá vált karmocskák valóban irritálják a légutakat. Volt idő, amikor előkelő szalonokban az ambrózia volt az úri és előkelő illat. Olaját aromamécsekben hevítették, a szárított levelekből meg füstöt eregettek. Emberfia fűnek is hívták, mert nagyon sok vitamint tartalmaznak a levelei és a virága. Ezért szeretik legelni az állatok is. Hát így változik a világ, alakul és formálódik a kultúránk, a feledékenységünk meg racionálisan célratörő.

Kaszáló? Mező? Legelő? Gyep? – évdöttem a fogalmakon, de mint füves élőhely legújabbban All 01-re bekódolt állandó legelő lett az agyam és a valóság kényszerképzete. Közös nevezőre jutottunk, az All 01-es kód, mint egy gyerek legújabbban talált kavicsa, bekerült szellemi gyűjteményem tárházába. Evvel feloldottam eszmei konzervativizmusom zárait és szabad utat nyitottam a legújabb kor, a rendszerváltás rendszerének utópiájába. Az újrakezdés édeskés, keserű, fanyar ízét kóstolgattam még a cigarettafüstben is, életem legújabb start-vonalán.

A legelő felett a megfoghatatlan ismerős erő szelét éreztem közeledni. E nyugtalan erő, tolakodott a nyomomban, mint a Lehegő dülönél a Sárga-majorban, ami követett egészen a Halál Jóska falkájáig.

A közelemben akart kerülni, de én sosem tudtam megérinteni. Ha csak egy mítosz lengedezne most erre, a paraszti életről egy kis biztatást, mint az ókorban, ahogy a császár is visszaadta a trónját a győztes csata után, hogy hazamenjen gazdálkodni és megfogta az ekeszarvát, a hatalom és az uralom kellékeit maga mögött hagyva.

Hát teremtsük meg az újabb mítoszt. Éljen hát a valóság és nézzünk szembe, mint a pusztá legújabb hajótöröttjei az élet és pusztulás erőivel, hogy kikerülhessük az újrakezdés csapdait.

Mint akkor a Lehegő dülő végénél a megfoghatatlan erőt meg akartam érinteni, megismerni a természetét és tudtam, hogy ő volt aki hosszabb ideje erre téblábolt már, az Éva-major környékén is. Sántikált és figyelt.

A Muki számár tekintetét éreztem a hátamon, hangja felcsengett a fülembbe, az iákolásnak. Ő volt az, akinek a lovak után elszállt a lelke, kilehelte a párát, amikor az ősi tanyán a vásárolt mérgezett takarmány az összes igavonóval végzett. Az oroszok bunkereiben lettek eltemetve. A föld zuhogva omlott a gödrökbe, hogy aztán sebeit belepje a fű. A talaj megnyugodott.

A nyugalom hatott át engem is, de már ahogy a kocsiban ültem, úgy éreztem ismerős kísérő ül velem egy térben. Az érinthetetlen ismeretlen erő furakodott mellém. Hosszú ideig nem volt megállásom, üztem magam, nehogy elgyengüljek.

Egy nap a bankban utaltam át a tanya vételárát, csak nehogy olyan apróval fizessem ki, mint ahogy azt megkerestem.

Egy szürreális kép valóságával nyomult szemeim elé és füstölt a csonka cső a tönkrevert major udvarán, főtt a hajnali kávé a hóban.

A ritmust, a ritmust a káosztól az értelem felé, ami felsegít és vigyáz a romok közti lépteimre, kerestem és kerestem, de a tájékozódási pontokról, melyeken széttört a remény, lekopott a realitás. Ekkor kezdtem kiismerni a megfoghatatlan erő természetét és kiűzni paraszti mivoltomból a ránk erőszakolt tévedéseket, az érthetetlen, zavaros, modoros és cinikusan eszménytelen belém sulykolt fogalmakat, melyet megtévesztően a korszerűsítés ruháiba öltöztettek. Felismerésem belső hangjaira még a lépteim is könnyebbé váltak és az új tanyában már is nyugodtabban rendezkedtem, könnyebben válogattam és selejteztem az irataimat és komótosabban vágtam a fát a kályhára, hogy ne dideregjen az új életem, kopogjon újra a cipőm sarka. Elnéztem a major felé és úgy tűnt, mintha fehér falainak barna sebei is, mintha már a természet részévé kezdenének válni. Simultak bele a teremtetett környezetbe, feloldódtak a fák árnyékában.